

KOKOELMAPOLITIIKKA

HAM Helsingin taidemuseo

Helsingin taidemuseon johtokunta 9.5.2017

Laatijat:

taidemuseon johtaja Maija Tanninen-Mattila,

kokoelmaintendentti Elina Leskelä

Aura Dufva, Kati Nenonen

Työryhmä: Jari Björklöv, Klas Fontell, Leena Mattelmäki, Teija Mononen, Kati Nenonen, Satu Oksanen,
Taru Tappola, Pirkko Siitari, Mari Lenck, Tuija Kuutti

Kuvat: Hanna Kukorelli, Maija Toivanen

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	3
HAMin kokoelmatyön merkitys ja tavoitteet.....	4
Kokoelmapolitiikan käyttötarkoitus.....	5
Kokoelmapolitiikka toteuttaa Helsingin strategiaohjelmaa.....	5
Kokoelmatoimintaa ohjaavat lait, säännöt ja asetukset.....	6
Helsingiläisten taidekokoelma.....	7
Kaupungin taidekokoelman historia.....	8
Mistä kokoelmat koostuvat.....	9
Kokoelman kartuttaminen.....	10
Kokoelmapoistot.....	12
Koko kaupungin kokoinen taidemuseo.....	13
Julkinen taide.....	14
Katutaide.....	15
Kaupungille sijoitettu taide.....	16
Kokoelmat verkossa.....	17
HAMin kokoelmaorganisaatio ja resurssit.....	17
Asiantuntijatyö kokoelmien parissa.....	18
Kokoelmahallinta.....	20
Kuvallinen tallennus.....	21
Teosturvallisuus ja konservointityö.....	21
Kokoelmatyön arviointi.....	23
Kokoelmatyö suhteessa toimialaan.....	23
Kokoelmatyön kehittämiskohteet strategiakaudella 2017-2020.....	24
Sanasto.....	26
Liitteet	

HAMin kokoelmatyön merkitys ja tavoitteet

Kokoelmapolitiikka 2017 on laadittu aikana, jolloin tehdään suuria ja kauaskantoisia päätöksiä Helsingin kaupungin johtamisjärjestelmän uudistamisesta. Uudessa toimialarakenteessa kaupungin taidemuseo kuuluu Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaan, Kulttuurin palvelukokonaisuuteen. Tätä tehtäessä hallintosääntöä uudistetaan¹ ja tehdään uutta toimintasääntöä² sekä toimintasuunnitelmaa. Kaikkia näistä toimenpiteistä johtuvia muutoksia ei ole voitu ottaa huomioon kokoelmapolitiikkaa valmisteltaessa. Uusittu päätöksentekoprosessi on kokoelmapolitiikan liitteenä.

Helsingin kaupunki omistaa yhden Suomen tärkeimmistä taidekokoelmista. Helsingiläisten omaan, yli 9 000 teoksen taidekokoelmaan kuuluu pääosin suomalaista taidetta 1800-luvun puolivälistä nykypäivään. Taidekokoelma sisältää useita kansallisaarteiksi luokiteltavia taideteoksia. Se karttuu säännöllisesti, kun siihen hankitaan tai saadaan lahjoituksena uusia teoksia.

Helsingin taidemuseo kokoelmineen on olemassa yleisöä ja samalla taiteen ikuisia arvoja, uutta kehitystä sekä tutkimusta varten. HAM haluaa tehdä asioita uudella tavalla, ja olla toiminnassaan utelias, ennakkoluuloton ja kantaaottava. HAM pyrkii siihen, että helsinkiläisten oma taidekokoelma on yleisön helposti saavutettavissa niin näyttelyissä kuin kaupungillakin, **tuottaa ihmisille iloa ja merkityksellisyyttä sekä mahdollistaa kohtaamisia ja oivalluksia**. HAM tuo taiteen osaksi kaupunkilaisten elämää, jotta kaikki pääsevät nauttimaan siitä. Kokoelmapolitiikan yleisinä periaatteina ovatkin **saavutettavuus, osallistaminen ja taiteellinen laatu**.

Helsingiläisten oma taidekokoelma levittäytyy Tennispalatsista ympäri koko kaupungin. HAMin kokoelmaan kuuluvista teoksista noin 3 300 on sijoitettuna julkisiin tiloihin kuten terveyskeskuksiin, kirjastoihin ja oppilaitoksiin. Näkyvin osa kokoelmaa ovat Helsingin kaduilla, toreilla ja puistoissa sijaitsevat julkiset veistokset. HAMin julkinen taide on vahvasti mukana helsinkiläisten arjessa.

HAMin kokoelma on kaupunkilaisten henkistä ja taloudellista pääomaa, jota HAM hoitaa, kartuttaa ja esittelee näyttelyin, julkaisuin ja yleisötyön avulla. Kokoelmat ovatkin taidemuseotoiminnan kulmakivi. Kokoelman hoitaminen, esittäminen ja kartuttaminen on pitkäjänteistä työtä, jonka tuloksia mitataan ajan myötä. HAM tuo esille ja hankkii kokoelmiinsa eturivin taitelijoiden teoksia Suomesta ja muualta. Erityisesti nykytaiteen osalta HAM panostaa alan kansainvälisesti merkittävimpiin tekijöihin kyllin varhain, kun teosten hinnat eivät vielä ole nousseet hyvin korkeiksi.

Museoilla ja taidemuseoilla on merkittävä sivistystehtävä. Tulevan Museopoliittisen ohjelman mukaan: "Museot tarjoavat elämyksiä ja tietoa ja luovat näin mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteettien rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle. Museot ovat kattavasti tarjolla oleva kulttuuripalvelu ja niiden rooli alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden kehittämisessä on keskeinen. Museot vaalivat ja tekevät näkyväksi kulttuurista pääomaa, myös tulevien sukupolvien käytettäväksi."³ HAMin kokoelmat ovat osa tätä kulttuurista pääomaa.

HAM edistää kokoelmiensa tutkimista. Uudet, ajanmukaiset säilytystilat käyttöönotetussa kokoelmakeskuksessa mahdollistavat kokoelmien tarkastelun ja HAMin kokoelmien sekä tietovarannon avaaminen verkossa tulee lisäämään merkittävästi jaettavan tiedon määrää ja sen käyttöä. Tämä lisää

---

¹ Helsingin kaupungin hallintosääntö

² Helsingin kaupungin Kulttuurin ja vapaa-ajan toimintasääntö

³ Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi, Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:9

mahdollisuuksia myös kokoelmista tehtävään tutkimukseen. Myös kansainvälinen kokoelmien saavutettavuus lisääntyy. Kaiken kaikkiaan vaikuttavuus ja saatavuus lisääntyvät kokoelmakeskuksen ja digitalisaation myötä.

HAM rakentaa osaltaan Helsingistä **kansainvälisesti kiinnostavaa matkailukaupunkia, jonka vetovoimaa lisää merkittävästi sen kiinnostava julkinen taide.** HAMin vuonna 2014 tuottaman määräraikaisen, Tatsu Nishin *Hotel Mantan*, kaltaisia tapahtumaluonteisia hankkeita toteutetaan tulevaisuudessa lisää. Kansainvälisyyttä vahvistetaan sisältötyössä myös viemällä HAMin teoksia ja näyttelyitä ulkomaille.

Prosenttiperiaatteella toteutettavien julkisen taiteen hankkeiden määrä Helsingissä on lisääntynyt huomattavasti viime vuosina. Uusille alueille tehtävät suuret hankkeet mahdollistavat myös entistä paremmin kansainvälisten tekijöiden mukanaolon. HAMin asiantuntijarooli hankkeissa on merkittävä.

HAM tuottaa omien julkisen taiteen hankkeidensa kautta **teoksia alueille, joissa on vähän tai ei lainkaan julkista taidetta.** HAM myös kehittää uusia tapoja teosten tuottamiseen ja asukkaiden osallistamiseen sekä sitouttamiseen julkiseen taiteeseen. Julkisen taiteen merkitystä asukkaiden arjessa ja kaupunginosien kehittämisessä lisätään alueellisella työllä, jonka painopisteenä strategiakaudella on Jakomäki. *Katutaide* on yksi julkisen taiteen osa-alue, jota HAM vahvistaa mm. tuottamalla Helsingin katutaiteen historiaa esittelevän laajan näyttelyn.

HAM kuuntelee kaupunkilaisia ja kehittää osallistavia hankkeita eri puolille kaupunkia, Tennispalatsiin ja verkkoon. HAMin tavoitteena on tehdä kokoelmiaan saavutettavaksi ja tutustuttaa helsinkiläisiä omien alueidensa julkiseen taiteeseen. Taidekokoelmaa avataan kaupunkilaisille myös *avoimen datan* kautta.

HAM on keskittänyt toimintansa kahteen toimipisteeseen, Tennispalatsiin ja kokoelmakeskukseen. HAMin ja Helsingin kaupunginmuseon yhteisessä kokoelmakeskuksessa on säilytys- ja konservointitilat kaupungin taidekokoelmalle. **Uusi kokoelmakeskus** mahdollistaa teosten entistä sujuvamman tutkimuksen, säilytyksen ja konservoinnin. Kokoelmakeskus tehostaa myös näyttelytoimintaa sekä teosten sijoittamista virastoihin ja laitoksiin kaupunkilaisten iloksi.

Kokoelmapolitiikan käyttötarkoitus

Kokoelmapolitiikka 2017 pureutuu siihen työhön, jota HAMissa tehdään päivittäin sen varmistamiseksi, että taideteokset ovat jokaisen kaupunkilaisen saavutettavissa niin HAMin näyttelyissä Tennispalatsissa kuin ulkona puistoissa ja asuinalueilla, kirjastoissa, sairaaloissa, oppilaitoksissa ja muissakin julkisissa tiloissa eri puolilla kaupunkia.

Kokoelmapolitiikka avaa kaupunkilaisille tarkemmin sitä, millä perusteella uusia teoksia hankitaan kokoelmaan, miten niitä säilytetään, esitetään, konservoidaan ja dokumentoidaan, ja millaista tutkimusta niistä tehdään. Se toimii myös pitkän tähtäimen suunnitelmana museon tavoitteista, painopisteistä ja kehittämistoimista.

Kokoelmapolitiikka toteuttaa Helsingin strategiaohjelmaa

HAM noudattaa ja toteuttaa Helsingin kaupunginvaltuuston nelivuotiskaudelleen hyväksymää strategiaa⁴. Strategiaohjelmassa esitetään kaupungin keskeiset tavoitteet ja kehittämiskohteet sekä tärkeimmät toimenpiteet valtuustokaudelle. Tehty ohjelma korostaa kaupungin toimivuutta ja

---

⁴ Liite: Strategiaohjelma, Helsingin kaupungin strategiaohjelma 2017–2020, liitetään, kun se on valmistunut

elinvoimaisuutta, talouden tasapainoa, hyvää johtamista ja kaupunkilaisten hyvinvointia. Tavoitteita edistääkseen HAM panostaa toimintansa asiakasystävällisyyteen, kehittää verkkopalveluitaan ja avointa dataa, sekä vie taidetta ja tapahtumia kaduille, kouluihin, puistoihin ja muihin julkisiin tiloihin, joissa kaupunkilaiset elävät ja liikkuvat.

Koska muutokset museon organisaatiossa ja kaupungin tasolla heijastuvat vahvasti kokoelmapolitiikan tavoitteisiin ja painopisteisiin, kokoelmapolitiikkaa päivitetään säännöllisesti. Ensimmäinen HAMin kokoelmapoliittinen ohjelma hyväksyttiin taidemuseon johtokunnassa vuonna 2004. Sen jälkeen se on uusittu neljän vuoden välein.

Tämä kokoelmapolitiikka on järjestyksessä neljäs. Kokoelmatyön tavoitteita ja painopisteitä on määritelty sitä varten uudelleen, julkisen ja sijoitettavan taiteen strategiat on päivitetty ja museon poistopolitiikkaa täydennetty. HAM tulee tulevina vuosina panostamaan erityisesti julkiseen taiteeseen, ja kiinnittämään huomiota alueisiin, joissa julkista taidetta ei ole tai sitä on niukasti. HAM tekee oman osansa kaupunginosien viihtyvyyden ja elinvoimaisuuden vahvistamiseksi.

Kokoelmatoimintaa ohjaavat lait, säännöt ja asetukset

Helsingin taidemuseo toimii lakien⁵, kaupungin ohjeistusten ja museotoiminnan periaatteiden mukaisesti.

Museolain kokonaisuudistus on tarkoitus toteuttaa valtiosuusjärjestelmän uudistuksen rinnalla siten, että laki voidaan hyväksyä ennen vuotta 2019 Opetus- ja Kulttuuriministeriön asettaman työryhmän Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi on valmistunut. Ehdotuksessa on kirjattuna museoiden toimintaympäristön muutokset ja niiden pohjalta on laadittu linjaukset ja painopisteet museotoiminnalle Suomessa. Lisäksi työryhmän otti kantaa museolaitoksen rakenteeseen, valtiosuusjärjestelmän toimivuuteen ja rahoituksen kohdentumisen perusteisiin. Museopoliittisessa ohjelmassa linjataan museoalan keskeiset menestystekijät ja museotoiminnan yleiset tavoitteet kuuden kehittämiskohteen kautta toimenpide-ehdotuksineen. Kokoelmatyö ja digitaalisuus nousivat omiksi kehittämiskokonaisuuksiksi ja kokoelmia halutaan nostaa esille, saavutettavaksi ja käyttöön. Kokoelmia koskevat toimenpide-ehdotukset ovat:

- 1- Museoiden aineistojen kartunnassa huomioidaan monimuotoinen yhteiskunta. Yhteisöjen osallistumista kulttuuriperinnön tallentamiseen ja siitä käytävään vuoropuheluun rohkaistaan.
- 2- Kokoelmien liikkuvuutta museoiden välillä lisätään ja lainaustoimintaa kehitetään.
- 3- Valtakunnallista kokoelmayhteistyötä ja tallennustyönjakoa kehitetään yhteistyössä ja verkostoissa. Tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n toiminta vakiinnutetaan.
- 4- Museot päivittävät ja tarvittaessa laativat kokoelmapoliittisen ohjelman, joka ohjaa museon kokoelmatyötä. Ohjelmien laatimisessa ja toteuttamisessa toimitaan yhteistyössä muiden museoiden kanssa.
- 5- Laaditaan tutkimuspoliittinen ohjelma museoiden kokoelma- ja tietovarantojen tutkimuksen edistämiseksi ja museoiden ja yliopistojen tutkimusyhteistyön kehittämiseksi 2020 mennessä.
- 6- Museoita kannustetaan keskitettyjen kokoelma- ja konservointitilojen käyttöönottoon ja kokoelmien säilytykseen ekologisesti kestäväällä tavalla.

---

⁵ Liite: HAM taidemuseoiden toimintaa ohjaava lainsäädäntö, tiivistelmä

Lisäksi julkaisussa todetaan mm. että hyvin toimiva kokoelmahallintajärjestelmä on kaiken kokoelmatoiminnan edellytys sekä edellytys kontekstuaalisen tiedon säilyttämiselle.

HAM Helsingin taidemuseon kokoelmapolitiikka tukee näitä museopoliittisen ohjelma kirjaamia tavoitteita.

Käytännössä museoiden toimintaa ohjaa myös tekijänoikeuksiin liittyvä lainsäädäntö. Kokoelmien saavutettavuutta lisää Suomen museoliiton ja Kuvaston 29.3.2017 allekirjoittama sopimus, joka mahdollistaa kokoelmissa olevien suomalaisten taiteilijoiden teosten esittämisen museon hallitsemilla verkkosivuilla ja sovelluksissa ilman teos- tai tekijäkohtaista sopimusta. Museot saavat rajattomat verkkovälitysoikeudet kaikkiin tekijänoikeuden alaisiin kokoelmateoksiinsa tekemällä sopimuksen Suomen museoliiton kanssa. Sopimuksella museot sitoutuvat noudattamaan Suomen museoliiton ja Kuvaston välistä sopimusta.

Eettisesti velvoittavat säännöt museoille, niiden johdolle ja työntekijöille on määritelty kansainvälinen museoneuvosto, The International Council of Museums ICOM.⁶

Museotoiminnan perustehtäviä ovat kokoelmien kartuttaminen, tallennus ja hoito. Taidemuseon lakisääteinen tehtävä on ylläpitää kokoelmiaan niin, että ne säilyvät myös tuleville sukupolville. Helsingin taidemuseon kokoelma on kaupungin omistama kokoelma ja osa kaupungin pääomaa. Mikäli Helsingin taidemuseo nyky muodossaan lopettaisi toimintansa, kokoelmien säilyminen tulisi turvata siten, että kokoelmien ylläpito siirtyisi jonkin toisen Helsingin kaupungin omistajaohjauksessa olevan organisaation tehtäväksi.

Valtakunnallisen museolain ja asetusten mukaisesti HAMin tulee ylläpitää ja vahvistaa suomalaisten ymmärrystä omasta kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Tämä tapahtuu tallentamalla, tutkimalla ja esittelemällä yleisölle näyttelyin ja julkaisuin aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöämme. Tiedon tulee olla helposti saavutettavissa.

HAM on yksi Suomen kuudestatoista **aluetaidemuseosta**. HAMin vastuualue on Uusimaa, jossa se edistää ja ohjaa taidemuseotoimintaa. Aluetaidemuseot saavat korotettua valtionosuutta, jonka edellytyksenä on suunnitelma alueellisen ja valtakunnallisen toiminnan tavoitteista ja painopisteistä. Museoviraston kanssa määrävuosin käytävät neuvottelut ovat lakisääteiset. Aluetaidemuseotoiminnassa HAM toimii mm. julkisen taiteen erikoisosaajana.

Helsingiläisten taidekokoelma

HAM esittelee kokoelmiensa teoksia näyttelyissä Tennispalatsissa. Remontin seurauksena melkein kaksinkertaistuneet, syksyllä 2015 avatut uudet museotilat mahdollistavat kokoelmien aiempaa laajemman esittelyn. Osa kokoelmasta on aina esillä. Taidemuseon sydämen muodostavalle Bäcksbäckan kokoelmalle on museon ensimmäisessä kerroksessa omat salinsa. Niiden lisäksi Tove Janssonin freskot *Juhlat kaupungissa* ja *Juhlat maalla* ovat pysyvästi esillä museon tiloissa. Myös HAM-gallerian vieressä sijaitsevissa kahdessa näyttelysalissa esitellään HAMin kokoelmateoksia.

---

⁶ Liite: ICOMin eettiset säännöt

Tennispalatsi ei kuitenkaan ole ainoa paikka, jossa voi tutustua helsinkiläisten omaan taidekokoelmaan. Koska HAM on koko kaupungin kokoinen museo, huomattava osa kaupunkilaisten omistamasta taiteesta on jatkuvasti esillä julkisissa paikoissa eri puolilla kaupunkia: ulkona puistoissa, kaduilla ja kaupungin keskustassa. Kokoelmat ovat näin jatkuvasti läsnä kaupunkilaisten arjessa.

Julkisen taiteen osuus museon kokoelmista on ainutlaatuinen ja valtakunnallisesti merkittävä, sillä kokoelmiin kuuluu lukuisia kansallisia aarteita *Sibelius-monumentista Havis Amandaan*. Viime vuosina HAM on panostanut myös erilaisiin tapahtumaluonteisiin ja määräaikaisiin julkisen taiteen projekteihin.

Julkisen taiteen piiriin luetaan myös kokoelmista julkisiin tiloihin eri puolille Helsinkiä sijoitettava taide. Sijoitustoiminta tuo taidekokoelmaa kaupunkilaisten nähtäville ja lisää kuvataiteen saavutettavuutta. Taideteokset tulevat näin tutuiksi myös niille helsinkiläisille, jotka eivät käy museoissa.

Taide on läsnä helsinkiläisten arjessa eri puolilla kaupunkia. Jotta kaupungin taidekokoelma tulisi tutuksi yhä useammalle helsinkiläiselle, taidemuseo vahvistaa lähivuosina entisestään kokoelmien saavutettavuutta, asiakaslähtöisyyttä sekä osallistamista. Myös kokoelmaan liittyvää viestintää tehostetaan ja avoimen datan periaatetta toteutetaan erilaisten verkkohankkeiden avulla.

Kaupungin taidekokoelman historia

Helsingin kaupungin taidekokoelma sai alkunsa vuonna 1883 kenraaliluutnantti Otto W. Furuhjelmin testamenttilahjoituksesta, jossa hän lahjoitti 58 taideteosta Helsingille kaupungin tulevaa yleistä museota varten. Museota ei perustettu heti. Kaupunki kuitenkin alkoi hankkia taideteoksia ja siten kerätä taidekokoelmaa. Kuvataiteen tuominen osaksi helsinkiläisten arkea oli alusta asti tärkeää: kokoelmiin hankittiin "veistoksia puistojen kaunistukseksi ja tauluja" kouluihin, vanhainkoteihin ja sairaaloihin. Ensimmäinen Helsingin kaupungin tilaama julkinen veistos oli 1885 valmistunut Johan Ludvig Runebergin muistomerkki Esplanadilla.

Rahatoimikamarin tekemät hankinnat siirtyivät vuonna 1931 kaupunginhallituksen vastuulle. 1954 perustettiin kuvataidetoimikunta hankkimaan "taideteoksia helsinkiläisiltä taiteilijoilta laitoksiin ja virastoihin sekä kaupungin julkisten paikkojen koristamiseksi". 1966 palkattiin keskushallintoon taideasiainsihteri ja kuvataidetoimikunnan ohjeita muutettiin koskemaan kaikkea kotimaista taidetta.

1970-luvulla kaupungin saamat uudet teoslahjoitukset saivat 1968 perustetun Taidekeskuskomitean pohtimaan taidekeskuksen perustamista karttuvia kokoelmia varten. Meilahden taidemuseo avattiin 1976 esittelemään kaupungin Leonard ja Katarina Bäcksbackalta saamaa merkittävää lahjoituskokoelmaa. Nimi *Helsingin kaupungin taidemuseo* virallistettiin 1979. Myös kaupunginmuseolla on taidekokoelma. Helsinkiin ja helsinkiläisyyteen liittyvät kaupunkia dokumentoivat taideteokset ovat osa Helsingin kaupunginmuseon kokoelmia.

Kaupungin julkisten veistosten kokoelma on karttunut vahvasti lahjoitusten voimin. 1990-luvulla julkisten teosten ylläpitovastuut sovittiin taidemuseon ja silloisen rakennusviraston kesken. Erilaiset historialliset muistomerkit ja niiden ylläpito kuuluvat kaupunginmuseolle. Helsingin taidemuseo hallinnoi kaupungin tonttimaalla ja kiinteistöissä olevia julkisia veistoksia ja muuta julkista taidetta.

Hallinnollisesti taidemuseo oli osa kulttuuriasiainkeskusta, kunnes se sai itsenäisen viraston aseman 1998. Samalla taidemuseo sai lisää näyttelytilaa keskeltä kaupunkia, kun uudet näyttelytilat avattiin Tennispalatsissa 1999. Taidemuseo toimi hieman yli vuosikymmenen ajan useassa toimipisteessä, kunnes Meilahden taidemuseo jouduttiin sulkemaan 2012, ja kaikki näyttelytoiminta päätettiin keskittää

Tennispalatsiin. Sinne siirrettiin myös Kluuvin galleria, joka oli toiminut Unioninkadulla vuodesta 1968. Kaksinkertaistuneet Tennispalatsin näyttelytilat avattiin syksyllä 2015 mittavan remontin jälkeen. Vuonna 2016 taidemuseo teki kaikkien aikojen kävijäennätyksen, 253 511 kävijää.

Kesällä 2017 tapahtuu uusia muutoksia, kun Helsingin kaupungin uusi toimialajako astuu voimaan 1.6.2017. Kaupungin taidemuseo on siinä osa Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaa ja Kulttuurin palvelukokonaisuutta.⁷

Mistä kokoelmat koostuvat

Taidemuseon kokoelmat koostuvat useasta erillisestä kokoelmasta. Määrällisesti suurin kokoelmista on karttuva kokoelma, johon hankitaan vuosittain uusia teoksia taidemuseon omaan budjettiin sisältyvällä määrärahalla. Karttuva kokoelma sisältää omana kokonaisuutenaan 1990 hankitun J.O. Mallanderin kokoelman. Karttuvan kokoelman ja lähinnä 1980-luvun suomalaista taidetta sisältävän Harkonmäki-kokoelman lisäksi HAM hallinnoi kaupungin omia hankintoja ja helsinkiläisten koulujen taidetta.

Edellä mainittujen lisäksi kokoelmiin kuuluu kaupungille lahjoitettuja merkittäviä testamenttikokoelmia, kuten Gösta Beckerin, Aune ja Elias Laaksosen, Aune Lindebergin, Elsa Arokallion, Sune Orellin, Iris Roos-Hasselblattin, Martta ja Reino Sysin, Ilmi Immelin sekä Katriina Salmela-Hasánin ja David Hasánin kokoelmat. Pienimuotoisempia kokoelmalahjoituksia kaupunki on saanut Alice Kairalta, Christian Sibeliukselta ja Anitra Lucanderilta.

Taidemuseon lahjoituskokoelmista merkittävin on Leonard ja Katarina Bäcksbackan 448 teoksen kokoelma, joka sisältää pääasiassa suomalaista 1900-luvun taidetta. Vuonna 1976 vastaanotettu testamenttilahjoitus on kaupungin taidemuseon perusta ja ydin. Monet teoksista ovat suomalaisen taiteen helmiä, ja niiden tekijät kuten Tyko Sallinen, Marcus Collin, Alfred William Finch, Jalmari Ruokokoski ja Ellen Thesleff kuuluvat taidehistoriamme merkittävimpiin. Kokoelmaan on liitetty jälkikäteen teoksia ja siihen kuuluu myös ranskalaista taidetta. Teoksista osa on jatkuvasti esillä taidemuseon näyttelytiloissa.

Valtion vakuusrahasto *deponoi*, eli siirsi 1990-luvun puolivälissä aiemmin Suomen säästöpankeille kuuluneen kokoelman hallintaoikeuden eri aluetaidemuseoihin. Uudenmaan osalta kokoelma sijoitettiin Helsingin taidemuseoon, jolloin käyttöoikeus siirtyi museolle ja teoksista tuli osa museon kokoelmia. Taidemuseo on puolestaan siirtänyt Designmuseon hallintaan Timo Sarpanevan taidelasia sisältävän kokoelman, ja deponoinut yksittäisiä teoksia kokoelmistaan eri tahoille.

Uusin lisäys HAM kokoelmiin on kaupunginmuseon hallinnasta taidemuseolle 2015 siirtynyt kaupungin taidekokoelmien vanhin osa, Otto W. Furuhelmin kokoelma. Kaupungin vuonna 1883 testamenttilahjoituksena saama 58 teoksen kokoelma sisältää kenraaliluutnantti Furuhelmin pääasiassa Pietarin taidemarkkinoilta hankkimaa vanhaa italialaista ja alankomaalaista taidetta sekä venäläisten taiteilijoiden maisema- ja metsästyssaiheisia maalauksia 1600–1800-luvuilta.

HAMin kokoelmaan kuuluu myös noin 270 kaupungin puistoissa, kaduilla ja aukioilla sijaitsevaa julkista veistosta ja ympäristötaideteosta. Julkisten veistosten kokoelma on ainutlaatuinen ja valtakunnallisesti

---

⁷ Liite: Kulttuuri- ja vapaa-ajan organisaatiokaavio

merkittävä. Teokset kuten *Havis Amanda*, *Sibelius-monumentti* ja tunnetut presidenttimuistomerkit ovat kansallisaarteita.

Kaupungin omistamissa kiinteistöissä ja tonteilla sijaitsevat kiinteät, julkisen taiteen määrärahalla tai prosenttivaroin hankitut teokset kuuluvat HAMin julkisen taiteen kokoelmaan. Aivan kaikki kaupungin julkinen taide ei kuitenkaan kuulu HAMin kokoelmiin. Julkisilla paikoilla kuten kiinteistöjen pihossa on myös yritysten, valtion laitosten ja yksityisten tahojen omistamia teoksia.

Kokoelman kartuttaminen

HAMin kokoelmille ei ole määritelty ajallisia, sisällöllisiä tai paikallisia rajoja. Hankintakriteereistä pysyvä on korkea taiteellinen taso. Kokoelmaa täydennetään määrätietoisesti ja aktiivisesti, pääasiassa ajankohtaisimmalla suomalaisella nykyaikaisella taiteella. Joissakin tapauksissa sitä täydennetään myös vanhemman taiteen osalta.⁸ Ajankohtaiseen, uutta luovaan taiteeseen on panostettu pitkään ja johdonmukaisesti. Kansainvälisen taiteen kokonaisuutta on täydennetty pääasiassa HAMin vaihtuvista näyttelyistä tehdyin hankinnoin. Vanhemman taiteen osalta täydennyksiä kokoelmiin on mahdollista hankkia myös huutokaupoista.

Taidemuseo on hankinnoissaan aktiivinen ja merkittävä vaikuttaja taidekentällä. Nykyisin taidehankintoja tehdään kolmesta eri määrärahasta. *Taidemuseon kokoelmien uushankinnat* - määrärahalla hankitaan teoksia karttuvaan kokoelmaan joko esitettäväksi museon näyttelyissä tai sijoitettavaksi kaupungin eri kohteisiin. *Sijoitettavan taiteen* puitteissa voidaan toteuttaa määräaikaista, tilapäisiä teoksia ja taidehankkeita sekä tapahtumaluonteisia kansainvälisten taiteilijoiden ideoimia julkisen taiteen hankkeita. *Julkisten taideteosten hankinta* -määrärahalla hankitaan teoksia, jotka sijoitetaan pysyväisluonteisesti kaupungin hallitsemille yleisille alueille ja kiinteistöihin. Julkisen taiteen määrärahat on kohdistettu pääosin ulkoteoksiin kaupungin yleisille alueille, mutta teoksia tuotetaan myös sisätiloihin.

Mikäli näyttelyyn valmistuva teos päätetään hankkia kokoelmiin, taideteosten hankintaan kohdistettuja määrärahoja on mahdollista osoittaa myös teosten tuotantokustannuksiin näyttelyiden yhteydessä. Taidemuseo voi myös hankkia kokoelmiinsa taideprojektin tai taideteoksen konseptin, joka sisältää ohjeen asennointiin tai esityksen toistamiseen. Nämä taideteoshankinnat tehdään samoin kriteerein kuin muutkin teoshankinnat. Taideteokset voi myös toteuttaa komissiona, jolloin näyttelyyn tuotettava teos jää taidemuseon omistukseen.

Tennispalatsissa sijaitseva HAM-galleria esittelee kuvataiteen kiinnostavimpia ja ajankohtaisimpia ilmiöitä. Taidemuseon yleisölle tarjoutuu mahdollisuus tutustua ennalta tuntemattomiin, nuoriin tekijöihin, jotka etsivät uusia ja yllättäviä näkökulmia kuvataiteen esteettisiin ja sisällöllisiin kysymyksiin. HAM-gallerian näyttelyajat ovat avoimesti haettavissa. HAM vastaa näyttelyiden valinnasta, mutta ei kuratoi näyttelyitä, ainoastaan näyttelyohjelman. Gallerian näyttelyistä on mahdollista hankkia teoksia taidemuseon kokoelmiin.

Julkisen taiteen taideteokset toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kaupunkiympäristön toimialan sekä tulevan käyttäjän kanssa. Aloitteet julkisen taiteen määrärahoilla toteutettujen teosten paikoista tulevat usein kaupunkiympäristön toimialalta. Useimmiten teokset ovat sijoituspaikkaansa suunniteltuja, mutta

---

⁸ Sisäinen liite: Hankintojen prosessi

poikkeustapauksissa taidemuseo voi myös hankkia valmiin teoksen sijoitettavaksi sopivaan paikkaan kaupungin tontille tai kiinteistöön. Toisinaan teosten valinta tehdään taideteoskilpailumenettelyn pohjalta. Taidemuseo tilaa teoksen valitsemaltaan taiteilijalta, valvoo prosessia luonnosvaiheista valmiiseen teokseen ja vastaa valmiin teoksen ylläpidosta yhdessä kaupunkiympäristön toimialan palveluiden kanssa.⁹

Taidemuseon omien määrärahojen lisäksi kaupungin julkisen taiteen kokoelma karttuu prosenttivaroin, sillä Helsingin kaupunki on vuodesta 1991 soveltanut prosenttiperiaatetta, jonka mukaan noin yksi prosentti kaupungin omien julkisten hankkeiden rakennus- tai korjausmäärärahoista käytetään kohteen taidehankintoihin. Prosenttiperiaatteella tuotettujen taideteosten määrärahat muodostavatkin vuosittain huomattavan osuuden kaupungin taidehankinnoista. Määrärahat eivät sisälly taidemuseon budjettiin, mutta HAM vastaa asiantuntijan roolissaan taiteilijoiden valinnoista ja teosten käytännön toteutuksesta sekä koordinoi eri osapuolten välistä yhteistyötä.¹⁰ Valmiit teokset liitetään pääsääntöisesti taidemuseon kokoelmaan.

Päätökset kohteista, joihin sovelletaan prosenttiperiaatetta, tehdään yhteisissä kokouksissa taidemuseon, kaupunginkanslian (talous- ja suunnittelukeskuksen), ja kaupunkiympäristön toimialan palveluiden (kiinteistöviraston tilakeskuksen ja rakennusviraston) kanssa. Prosenttirahahankkeiden lähtökohtia ovat julkisen rakennuksen tai alueen ominaispiirteet, sekä sen käyttäjät ja käyttötarkoitus, esimerkiksi koulun opinto-ohjelman painopisteet. Rakennuksen tai alueen suunnittelijoiden ja tulevien käyttäjien kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä jo luonnosvaiheessa. Hankkeissa kuullaan siis käyttäjien, tilaajan ja suunnittelijan näkemyksiä.

Prosenttiperiaatetta sovelletaan kaupunginhallituksen päätöksen mukaan merkittävien yleisölle ja käyttäjille avointen julkisten rakennusten rakennushankkeissa sekä paikallisesti tai kulttuurisesti merkittävien, ihmisiä puoleensa vetävien kaupunkitilojen puisto- ja katuhankkeissa. Sitä sovelletaan myös projektialueilla, joilla tarkoitetaan tontinluovutuksen ja rakentamisen aktiivisessa vaiheessa olevia alueita sekä niissä kaupungin tytär- ja osakkuusyhteisöjen merkittävässä rakennushankkeissa, joissa hankesuunnitelmavaiheessa on päätetty taidehankinnasta.

Helsinki rakentaa tällä hetkellä historiallisen paljon, joten myös HAMin panostus julkisen taiteen teosten synty- ja toteutusprosesseissa kasvaa. Koska määrärahat ovat nousseet varsinkin uusien asuinalueiden rakentamisen ansiosta, teoksia saatetaan toteuttaa joillekin projektialueille useita sekä rakennusten sisälle että ulkotiloihin. Ajankohtaisista hankkeista merkittävimpiä ovat Kalasataman, Keski-Pasilan, Kruunuvuorenrannan ja Jätkäsaaren alueet.

Omien hankintojen ja prosenttiperiaatteella toteutettujen teosten lisäksi Helsingin kaupungin taidekokoelma täydentyy yksityishenkilöiden ja yhteisöjen tekemin lahjoituksin ja deponoinnein, joista osa on taidehistoriallisesti erittäin merkittäviä. HAM käsittelee kunkin tapauksen erikseen samoin kriteerein kuin se käsittelee hankintojaan. Samojen periaatteiden mukaisesti HAM päättää, miten menetellä HAMin kokoelmiin tarjottavien, eri tavoin kaupunkitilaan tuotettujen taideteosten kanssa.

---

⁹ Sisäinen liite: Julkisten hankkeiden prosessi

¹⁰ Sisäinen liite: Prosenttihankeprosessi

Julkisen taiteen lahjoitus- ja deponointihankkeissa taidemuseo on asiantuntija, lausunnonantaja ja hankkeen toteutuessa teoksen vastaanottaja.¹¹ Kaupunginhallitus määrittelee lahjoitusten ylärajan taidemuseon päättävälle elimille ja hyväksyy rajan yli menevät lahjoitukset itse. Muita kuin julkisen taiteen lahjoituksia vastaanotettaessa lahjakirjoihin ei sisällytetä tiukkoja ehtoja teosten näytteillepanosta. Yksittäiset lahjoitukset liitetään karttuvaan kokoelmaan. Lahjoituksena saadut ulkoveistokset ja julkisen taiteen teokset tulevat osaksi julkisten veistosten kokoelmaa¹². Deponoinneissa teoksen omistus jää deponoijalle.

Taidemuseo määrittelee itse, mitä teoksia otetaan taidemuseon kokoelmiin ja taseeseen. Lahjoitusten lisäksi prosenttirahateokset, joiden määrärahat sisältyvät rakentamiskustannuksiin merkitään taidemuseon taseeseen nolla-arvoisena, sillä taidemuseo ei ole projekteissa tilaajavastuussa.

Kokoelmapoistot

Säilyttämisen etiikka on keskeistä museotyössä. Museokokoelmista on kuitenkin välillä välttämätöntä poistaa teoksia esimerkiksi niiden huonon kunnan, rakennetussa ympäristössä tapahtuvien muutosten tai muiden syiden perusteella. Toisinaan teosten elinkaari vain tulee päätökseensä. Kokoelmapoisto tarkoittaa erilaisin menetelmin suoritettavaa objektin, HAMin kohdalla taideteoksen, pysyvää siirtämistä pois museokokoelmista; sekä konkreettisia poistotoimenpiteitä, että teoksen statuksen muutosta. Poistojen pääperiaatteena on, että poistot tulee tehdä perustellusti.

Yksittäistapauksissa saatetaan joutua harkitsemaan teoksen poistamista kokoelmista. Useimmin poistoarvioon johtaa teoksen huono kunto. Esimerkiksi sijoituspaikkojen sisäilmaongelmat saattavat aiheuttaa vaurioita teoksille. Teos voi myös olla rakenteiltaan tai materiaaleiltaan vaarallinen. Se voi olla tuhoutua materiaaliteknisistä tai olosuhdesyistä - tai ilkvallan seurauksena.

Julkisen taiteen ja kiinteiden, paikkaan sidottujen taideteosten kohdalla saattaa sijoituspaikka tai ympäristö muuttua niin merkittävästi, että teos joudutaan poistamaan. Nykyinen kaupunkirakenne muuttuu kiivaalla tahdilla, ja muutokset kiinteistöissä ja kaupunkitilassa aiheuttavat toimenpiteitä taideteoksille. Teoksille pyritään etsimään uutta sijoituspaikkaa. Teos on usein niin paikkasidonnainen, ettei siirto ole mahdollinen. Teos voi myös olla kiinni rakenteissa, jolloin rakenteiden muuttuessa teosta ei enää ole alkuperäismuodossaan. Julkisen taiteen teokset ovat myös riskialttiita varkauksille tai ilkvallalle ja niitä saatetaan siirtää ilman taidemuseon lupaa. Toisinaan julkisen taiteen teoksen ylläpitokustannukset, kuten energiakustannukset, saattavat kasvaa kohtuuttomiksi. Mikäli niitä ei pystytä järkevillä muutostoimenpiteillä kohtuullistamaan, voidaan teoksen poistoa kokoelmista harkita.

Uusien tekniikoiden ja materiaalien käyttö teoksissa saattaa aiheuttaa niissä ennakoimattomia muutoksia, jolloin teos saattaa muuttua oleellisesti alkuperäisestä. Joskus riittää teoksen osan korvaaminen uudella, mutta toisinaan edessä saattaa olla teoksen poistaminen.

Nykytaiteessa tehdään teoksia, jotka eivät säily kymmeniä tai satoja vuosia. Taideteos voi olla esimerkiksi ääntä, liikkuvaa kuvaa, katoavaa taidetta, performanssia, installaatiota tai internet-taidetta. Se voi olla myös kaava tai konsepti. Mikäli näitä teoksia hankitaan kokoelmiin, sovitaan teoksille elinkaari. Tarvittaessa voidaan myös sopia, mitä teokselle tapahtuu elinkaaren päättymisen jälkeen, eli miten se

---

¹¹ Sisäinen liite: Julkisten lahjoitusprosessi

¹² Sisäinen liite: Ohje julkisen taiteen lahjoittajataholle 2017

poistetaan museon kokoelmista. Ennakointi koskee myös lahjoituksia, joiden elinkaaresta sovitaan tarvittaessa jo lahjoitusehdoissa.

Myös mediataiteen muuttuvat formaatit sekä esitystekniikka aiheuttavat huomattavia haasteita perinteisen museaalisen säilyttämisen näkökulmasta. Mediataiteessa on mahdollista esimerkiksi, että taideteoksen tallennusmuoto vanhentuu. Museoiden kannalta ongelmia tuottavat lisäksi esitystekniikkaan liittyvät kysymykset, kuten missä määrin tekniikka luetaan teoksen osaksi ja miten sitä ylläpidetään. Mediataiteen hankintasopimuksissa määritellään erilaisia reunaehtoja teoksen säilytykselle ja uudelleen esittämiselle, esimerkiksi selvennyksenä sille, miten teoksen teknistä formaattia on mahdollista muuttaa teoksen säilymisen takaamiseksi.

Poistaminen voidaan nähdä myös yhtenä kokoelman kehittämisen välineistä. Helsingin taidemuseon kokoelmat muodostuvat kaupungin 1800-luvun loppupuolelta lähtien eri tavoin tekemistä hankinnoista, ja niihin onkin saatettu luetteloita myös tasoltaan heikkoa taidetta. Joitakin kokoelmien osia tai yksittäisiä teoksia pitääkin pystyä uudelleenarvioimaan. Arviointi on aina asiantuntijatyötä ja siinä tulee käyttää sovittuja kriteereitä.

Taideteosten ainutkertaisuus määrittelee vahvasti taidekokoelmista tehtäviä poistopäätöksiä. Poistopäätöksiä ei tehdä kevein perustein, ja päätöksiä tehtäessä muistetaan taidemuseon rooli ja vastuu taidevarannon ylläpitäjänä myös tuleville sukupolville. Muut erityisesti huomioon otettavat seikat liittyvät taiteilijan rooliin sekä tekijänoikeudellisiin kysymyksiin, kuten taiteilijan luoksepääsyoikeuteen teoksiinsa.

Yhtään kokoelmapoistoa ei tehdä ilman asianmukaista arviointia. Lopullisen poistoarvion ja poistoesityksen tekee aina taidemuseoammattilaisista koottu asiantuntijaryhmä keskustelun perusteella yhdessä määriteltäviä arviointikriteereitä ja ICOM:in museotyön eettisiä sääntöjä noudattaen.¹³ Arviointi voi johtaa myös poistoprosessin keskeyttämiseen.

Poistoprosessissa hyödynnetään eri osapuolten asiantuntemusta ja tarvittaessa tukeudutaan asiantuntijalausuntoihin. Myös taiteilijan tai perikunnan huomioon ottaminen on ensiarvoisen tärkeää. Silloin, kun se on mahdollista, museo onkin poistoja tehdessään yhteydessä myös taiteilijaan tai tekijänoikeudenhaltijoihin.

Julkisen päätöksenteon kautta etenevä poisto pitää prosessin läpinäkyvänä. Taidemuseo määrittelee poistosta tiedottamisen tarpeen ja laajuuden tapauskohtaisesti, huolehtien, että prosessista tiedotetaan avoimesti kaikille tarvittaville osapuolille.

Koko kaupungin kokoinen taidemuseo

HAM on koko kaupungin kokoinen taidemuseo. Helsinkiläisten taidekokoelmat levittäytyvät eri puolille kaupunkia ja tuovat iloa asukkaiden ja matkailijoiden arkeen. Noin 3 300 HAMin kokoelmaan kuuluvaa teosta löytyy julkisesta tilasta eri puolilla kaupunkia. Näkyvin osa kokoelmasta ovat Helsingin kaduilla, toreilla ja puistoissa sijaitsevat julkiset veistokset. Niiden lisäksi taidetta on sijoitettu erilaisiin julkisiin tiloihin, kuten kouluihin, terveyskeskuksiin ja kirjastoihin eri puolilla Helsinkiä. Taideteosten sijoitustoiminnan kautta HAMin asiakkaita ovat kaupungin toimipisteiden työntekijät, asiakkaat ja muut

---

13

Sisäinen liite: Poistoprosessi ja kaavake

tilankäyttäjät. Jokaisen helsinkiläisen omaan taidekokoelmaan pääsee tutustumaan myös kokoelmanäyttelyissä ja verkon kautta. HAM lisää sijoituskohteissa julkiseen taiteeseen liittyvää viestintää mm. teoskylteillä.

Tuomalla julkista taidetta kaupunkiin ja ylläpitämällä sitä HAM luo viihtyisämpää julkista tilaa ja tuo kuvataidetta kaikkien kaupunkilaisten ulottuville. Keskeisenä tavoitteena on, että taide näkyy helsinkiläisten arjessa ja sitä on tasapuolisesti joka puolella kaupunkia. Julkisen taiteen toiminnan asiakkaina ovat siten kaupunkilaiset, matkailijat ja Helsingissä vierailevat.

Koska julkisen taiteen merkitys Helsingissä on vahvistunut viime vuosina, HAM kehittää siihen liittyviä hankkeita määrätietoisesti. Taidemuseon tuo julkisiin tiloihin esille merkittävää nykytaidetta, jonka avulla vahvistetaan kaupungin ja sen eri alueiden ominaispiirteitä, lisätään viihtyvyyttä ja luodaan visuaalisia maamerkkejä. Julkinen taide myös lisää kaupunkilaisten kiinnostusta ja vahvistaa heidän sitoutumistaan omaan elinympäristöönsä.

Alan kansainvälisessä keskustelussa keskeisiä teemoja ovat tapahtumaluonteisuus, osallistuminen sekä uusien tekniikoiden soveltaminen julkiseen taiteeseen. Nykytaiteen luonteeseen kuuluu usein määräaikaisuus. Ekologisen tietoisuuden kasvu ja ympäristökysymykset ovat myös tuoneet lisäsävyyä keskusteluun julkisen taiteen merkityksestä ja luonteesta.

Taidemuseo tarjoaa mahdollisuuksia uudentilaisille ratkaisuille ja rikastaa kaupunkikuvaa monipuolisella julkisella taiteella. Julkisen taiteen lähtökohtina tarkastellaan paikan fyysisten ja maantieteellisten piirteiden ohella myös sen sosiologista, kulttuurista ja taloudellista kontekstia. Monumenttien luomisen sijaan paikkasidonnaisuus, yhteisön osallisuus ja yhteistyö ovat nykyisin keskeisiä tekijöitä teosten tuottamisessa. Kysymys siitä, mitä taide viestittää ja kenelle, eli yleisön ja teoksen sisällön suhde painottuu aiempaa enemmän. Asukkaiden ajatusten kuuleminen on tärkeä osa julkisen taiteen keskustelua.

HAM tuo julkista taidetta ensisijaisesti alueille, joissa sitä ei vielä ole tai sitä on vähän. Vuosina 2016–18 HAM keskittyy aluetyössään Jakomäkeen hankkeella *Taidetta sataa Jakomäkeen*. Pilottihankkeen tavoitteena on kaupunkilaisten osallistaminen ja korkealaatuisen taiteen vieminen Jakomäkeen. Hankkeen tarkoituksena on lisäksi edistää jakomäkeläisten yhteisöllisyyttä, vahvistaa positiivista kuvaa alueesta ja luoda viihtyisää kaupunkia. Projekti on alkanut tutustumalla Jakomäkeen ja sen asukkaisiin järjestämällä Jakomäessä taidepajoja ja -leirejä ja jakomäkeläisten vierailuja HAMiin. Samalla kun taidetoimintaa on viety alueelle, on kartoitettu mahdollisia osallistujia tuleviin, taiteilijavetoisiin yhteisöllisiin kaupunkitaideprojekteihin. Tulevaisuudessa HAMin kokoelmateoksia viedään alueen julkisiin tiloihin, ja tapahtumiin. Jakomäkeen tulee myös uutta julkista taidetta.

Pilottihankkeen tavoitteena on HAMin yleisösuhteen kehittäminen, yhteistyö kaupungin eri toimijoiden välillä sekä uudenlaisten julkisen taiteen ja osallistavan aluetyön mallien kehittäminen museolle. Hankkeen avulla kerätään kokemusta ja kehitetään toimintamalleja käytettäväksi eri puolilla kaupunkia.

Julkinen taide

HAM on keskeinen uusien teosten tuottaja, julkisen taiteen toimija ja prosenttiperiaatteella toteutettavien teosten asiantuntija Helsingissä. Korkeatasoisen, jatkuvasti karttuvan julkisen taiteen kokoelman ansiosta HAMilla on erityisasema Suomen taidemuseokentällä.

Koska julkinen taide luo osaltaan rakennettua ympäristöä ja julkisen taiteen teokset ovat pääosin tarkoitettu pysyviksi, HAM perehtyy julkisen taiteen hankinnoissa eri taiteilijoiden, tekniikoiden ja materiaalien lisäksi sijoituspaikan historiaan ja erityispiirteisiin sekä kuulee alueen toimijoita.

Julkisen taiteen seuraaminen myös kansainvälisellä tasolla on edellytys uusien tuotantotapojen kehittämisessä. HAM tuottaa laajojen verkostojensa avulla Helsinkiin merkittäviä, mahdollisesti museon muuhun näyttelytoimintaan liittyviä, kansainvälisen tason julkisen taiteen projekteja. Viime vuosina Helsingin vetovoimaisuutta kansainvälisenä kuvataidekaupunkina ovat lisänneet mm. HAMin vuonna 2014 toteuttama taiteilija Tatsu Nishin *Hotel Manta of Helsinki* sekä kesällä 2016 Esplanadin puistossa ja Helsingin kasvitieteellisessä puutarhassa esillä olleet japanilaistaiteilija Yayoi Kusaman teokset *Täplien nousu puihin* ja *Narkissos-puutarha*. Tulevaisuudessa julkisen taiteen ja taidemuseon näyttelytoiminnan yhteyksiä tullaan tiivistämään vielä enemmän.

Taidemuseo toteuttaa lähivuosina lisää erilaisia tapahtumaluonteisia, tilapäisiä tai määräaikaisia julkisen taiteen hankkeita, joille määritellään elinkaari. Elinkaaren päättymisen jälkeen teosta ei ylläpidetä ja se voidaan kattavan dokumentoinnin jälkeen myös poistaa. Lisäksi vahvistetaan käytäntöä, jossa korjauksiin voi käyttää julkisen taiteen määrärahoja. Varsinkin julkisessa taiteessa elinkaariajattelu vapauttaa tuottamaan monipuolisia, uudenlaisia ja kokeilevia projekteja.

Julkisen taiteen hankkeet toteutetaan tiiviissä yhteistyössä kaupungin muiden toimijoiden, erityisesti kaupunkiympäristön toimialan sekä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan kanssa. Uusia toimintamalleja kehitetään ja yhteistyötä muidenkin hallintokuntien kanssa tiivistetään, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisempien ja kulttuurisesti laaja-alaisempien projektien toteutuksen kaupungilla.

Taidemuseolla on kaupungin toimijana velvollisuus tuottaa kuvataidepalveluita tasapuolisesti eri puolille kaupunkia. Julkista taidetta toteutetaan entistä enemmän alueille, joissa ennestään ei ole julkista taidetta tai sitä on vähän. Näin lisätään osaltaan alueiden tasa-arvoisuutta ja tavoitetaan yleisöä aiempaa monipuolisemmin. Alueilla tehdään myös aktiivisesti yleisötyötä ja osallistetaan asukkaita.

Kaikki julkiseen tilaan tuotetut teokset eivät ole osa taidemuseon kokoelmia. Kaupunkitilaan tuottavat taidetta myös monet yksityiset toimijat, yritykset ja valtio. Lisäksi kaupunki tukee erilaisten väliaikaisten julkisen taiteen teosten sijoittamista kaupunkitilaan. Taidemuseo suhtautuu näihin hankkeisiin myönteisesti eikä sillä ole tarvetta valvoa tätä toimintaa.

Katutaide

Suomalaisten museoiden ja kulttuuri-instituutioiden tehtäväkentässä katutaide on verrattain uusi ilmiö, joka on alkanut vasta muutaman viime vuoden aikana näkyä taidemuseoiden ohjelmistossa. Katutaiteesta on tullut luvattoman vandalismin sijaan hyväksytty julkisen taiteen muoto. Tänä päivänä se on suosittu kuvataiteen urbaani muoto, johon kuuluvat esimerkiksi katutiloissa tapahtuvat performanssit, installaatiot, graffitit, tarrat, julisteet, sapluunatyöt ja muraalimaalaukset. Visuaalisen ja esteettisen puolen lisäksi tärkeää on usein yhteiskunnallinen sanoma. Suomeen katutaide saapui 1980-luvuilla graffitin muodossa, mutta vasta 2000-luvulla Helsingissä on alettu ottaa vaikutteita laajemmin kansainvälisiltä katutaiteen tekijöiltä ja sen erilaisista ilmenemismuodoista.

Katutaide on julkisessa tilassa tehtyjä omaehtoisia, paikkasidonnaisia taideteoksia: maalauksia, interventioita ja tapahtumia. Se ei ole tiukkarajaisesti määriteltävissä, koska sen muodot ja välineet muuttuvat ja sitä leimaa ajankohtaisuus myös sisällön tasolla. Katutaiteeseen liittyy vapaus, mikä useimmiten tarkoittaa myös instituutioiden ulkopuolella tehtävää taidetta.

HAM edistää alansa keskeisenä toimijana monipuolisen julkisen taiteen tuotantoa Helsingissä. Tukemalla katu- ja kaupunkitaiteen eri muotoja HAM lisää asukkaiden viihtyvyyttä ja elävöittää kaupunkikuvaa. HAM toteutti julkisen taiteen määrärahoilla ensimmäisen katutaiteen teoksensa, Jussi TwoSevenin *Bubo Bubon* vuonna 2015 Itä-Pasilaan.

Katutaiteen tiimoilta HAM tekee yhteistyötä eri kumppaneiden ja ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Taidemuseo on mukana kaupungin perustamassa ja nuorisosiankeskuksen vetämässä työryhmässä, joka laatii pelisäännöt katutaiteen hankkeille, niiden etenemiselle ja sille, että tiedonkulku eri viranomaisten välillä toimii jouheasti. Luvallisen katutaiteen tekemistä helpotetaan. Pelisääntötyöryhmä kirjaa periaatteet kaupunkilaisten ottamisesta mukaan suunnittelutyöhön.

Taidemuseo myös avaa yleisölle katutaiteen historiaa, termistöä ja sen erilaisia ilmenemismuotoja. HAM on saanut vuonna 2015 lahjoituksena katutaiteen arkistomateriaalia. Katutaiteen näyttely on sisällytetty vuoden 2018 Tennispalatsin näyttelyohjelmistoon. Vahvojen kansainvälisten verkostojensa ansiosta HAMilla on myös mahdollisuus esitellä katutaiteen merkittäviä kansainvälisen tason tekijöitä näyttelyissään.

Kaupungille sijoitettu taide

HAM sijoittaa kokoelmansa teoksia sairaaloihin, palvelukeskuksiin, oppilaitoksiin, kirjastoihin ja muihin kaupungin toimitiloihin eri puolille Helsinkiä. Ensisijaisia sijoituskohteita ovat julkiset tilat tai tilat, joiden julkisuusaste on muuten korkea. Teoksia sijoitetaan lähinnä toimipisteiden hallinto- ja yleisötiloihin. Sijoituskohteina ovat tärkeitä uudet rakennukset, remontoidut tilat tai sellaiset toimipisteet, joissa ei ennestään ole taideteoksia. Tällöin kohdetta voidaan suunnitella yhtenä kokonaisuutena.

Teoksia sijoitetaan projektiluonteisesti niille alueille, joissa ei ennestään ole taideteoksia. Sijoituskohteiden valinnassa HAM pyrkii tasapuolisuuteen myös eri toimialojen kesken. Kohteita suunnitellaan kokonaisuuksina uudelleen projektikohtaisesti.

Sijoitustoiminta lisää HAMin näkyvyyttä sen näyttelytilojen ulkopuolella ja tekee teoksista ja siten kuvataiteesta entistä saavutettavampia. Se myös tuo kokoelman teoksia tunnetuksi niiden ihmisten keskuudessa, jotka eivät käy museoissa tai muuten kohtaa taidetta arjessaan. HAM toimittaa sijoituskohteisiin teoslaput ja lisäinformaatiota sijoitetuista teoksista. HAM lisää tulevaisuudessa kaupunkilaisten ja käyttäjien osallistamista muiden julkisen taiteen hankkeiden lisäksi myös taideteosten sijoitustoiminnassa, esimerkiksi osallistamalla heitä teosten valinnoissa.

Keskustelu taiteesta kuuluu olennaisena osana sijoitustoimintaan. Prosessi alkaa keskustelusta, jossa käydään läpi asiakkaan tarpeet ja toiveet, minkä jälkeen HAMin kokoelma-asiantuntijat käyvät kohteessa suunnittelemassa mahdollista ripustusta, esittelevät kokoelmaa ja keskustelevat taideteosvaihtoehdoista.¹⁴ Sijoituspaikkojen näkökulma otetaan aina huomioon taidetta sijoitettaessa.

Sijoituskohteissa yleisöt tavoitetaan välittömästi. Se, kuinka laajan yleisön taideteos tavoittaa, riippuu kohteen julkisuusasteesta. Esimerkiksi kirjastojen ja terveyskeskusten kaikille avoimiin tiloihin sijoitetut teokset saavat laajemman yleisön kuin yksittäisen työntekijän huoneessa oleva teos. Toisaalta taideteos

---

¹⁴ Sisäinen liite: Sijoitusprosessi

työhuoneessa, jossa käy paljon vieraita voi saada laajaakin huomiota. Taiteella voidaan myös herättää keskustelua, ja se voi toimia sijoituspaikoissa keskusteluiden käynnistäjänä. Taiteella on myös merkittävä työympäristön viihtyisyyttä lisäävä merkitys, kun asiakkaan lähtökohdista valittu taide on läsnä työpaikkojen päivittäisessä arjessa.

Kokoelmat verkossa

HAM tekee kokoelmiaan kaupunkilaisille tutuiksi ja saavutettaviksi eri tavoin. Kokoelmanäyttelyiden, julkisten taideteosten ja kaupungin toimitilojen lisäksi jokaisen helsinkiläisen omaan taidekokoelmaan pystyy tutustumaan myös verkossa. Sosiaalisen median, verkkosivujen ja veistoshakusivuston kautta HAM tavoittaa laajasti taiteesta kiinnostuneita. HAM esittelee verkkosivuillaan kokoelmaansa, sen historiaa, uusimpia hankintojaan ja toimintaansa. HAMin tavoitteena onkin tehdä kokoelmia saavutettavammaksi ja tunnetummaksi verkossa.

Myös kaupungin kaikki julkiset veistokset ovat yleisön nähtävissä taidemuseon verkkosivuilla. Veistospankkiin on koottu kaikkiaan 450:n Helsingissä sijaitsevan veistoksen tiedot. Perustietojen lisäksi pankista löytyy myös taustaa teoksista sekä niiden sijaintitiedot kartalla. Kartat on toteutettu yhteistyössä Pääkaupunkiseudun palvelukartan kanssa. Julkisten teosten sijaintitiedot löytyvät myös avoimena datana.

Kokoelmien digitointi ja niiden saavutettavuus ovat tämän päivän museotyön keskeisiä kysymyksiä. Kokoelmien avaaminen yleisölle avoimessa datassa onkin valtakunnallinen tavoite koko Suomen museokentällä. HAM panostaa tulevaisuudessa entistä enemmän avoimeen dataan, ja avaa useampia helsinkiläisten taidekokoelman teoksia kaikkien hyödynnettäväksi.

Suurin haaste taidekokoelmien avaamiseksi avoimeen dataan on tekijänoikeuslainsäädännössä ja -korvauksissa. Tekijänoikeudellinen suoja-aika on voimassa 70 vuotta tekijän kuolemasta. HAMin kokoelmista suurin osa on teoksia, jotka ovat tekijänoikeudellisen suoja-ajan piirissä ja siten vaativat kuvankäyttöluvan. Haaste on yhteinen kaikille maamme taidemuseoille ja siihen haetaan yhteistä ratkaisua. Taidemuseoille on tärkeää saada yhteinen ratkaisu tekijänoikeutta koskeviin kysymyksiin, jotta kokoelmien laajempi avaaminen yleisölle on mahdollista ja taideteokset saadaan verkkoon kuvineen.

Koska julkisella paikalla sijaitsevia taideteoksia koskevat säännökset ovat väljemmät, HAM tuo julkisen taiteen kokoelmaansa vahvasti verkkoon. HAMin verkkosivuilla on esimerkiksi julkisen taiteen reittejä, jotka johdattavat kaupunkilaiset ja matkailijat uudella tavalla veistosten äärelle. HAMin usealle kielelle käännetyt veistosreitit on tehty mobiililaitteilla käytettäväksi, ja niiden avulla Helsingin julkisiin veistoksiin voi tutustua vaikkapa juosten. Tällä hetkellä HAM tarjoaa viisi erilaista veistosreittiä eri puolilla kaupunkia.

Taidemuseo kartuttaa myös kaupunkilaisten omia muistoja, kokemuksia ja tarinoita heidän suhteestaan julkisessa tilassa olevaan taiteeseen. Julkiset veistokset sijaitsevat kaupunginosien keskeisillä paikoilla, siellä missä helsinkiläiset viettävät arkeaan ja juhliivat juhliiaan. HAM kerää tapahtumissa ja verkkosivuillaan veistosmuistoja tarkoituksenaan antaa ääni kaupunkilaisten moninaisille veistoksiin liittyville muistoille.

HAMin kokoelmaorganisaatio ja resurssit

Kokoelmatyön tekemiseen tarvitaan monenlaista osaamista ja ammattitaitoa sekä yhteistyötä eri ammattiryhmien, kaupungin toimijoiden ja erilaisten yhteistyökumppanien välillä.

Kokoelmatyöstä HAMissa vastaa kaksi yksikköä. Toisen vastuulla on HAMin taidekokoelmat, toisen työ keskittyy julkiseen taiteeseen. Kokoelmatyötä tekevät päälliköiden alaisuudessa kaikki amanuenssit, assistentit ja museolehdorit, osa täysipäiväisesti ja osa muiden tehtäviensä rinnalla. Kokoelmayksikössä on lisäksi kaksi tiimiä: *koordinointi ja projektien tekninen toteutus*, sekä *taidekonservointi ja taideteosturvallisuus*. Taidemuseon tekninen henkilökunta huolehtii kokoelmateosten konservoinnista, siirtämisestä, ripustamisesta, kuljetuksista, varastoinnista, lainaamisesta muille näyttelyjärjestäjille, valokuvaamisesta ja kuva-arkiston päivittäisestä työstä.

Kokoelmatyötä tehdään Tennispalatsin lisäksi HAMin uudessa, Helsingin kaupunginmuseon kanssa yhteisessä kokoelmakeskuksessa. Vuonna 2016 peruskorjauksen jälkeen käyttöönotetussa kokoelmakeskuksessa on taideteosten säilytystilojen lisäksi tilat konservoinnille, valokuvaukselle, kehystykselle, verstaalle ja toimistoille. Kokoelmakeskuksessa kaikki tilat ovat yhteiskäytössä ja logistiikan sekä ylläpidon prosesseja kehitetään tiiviissä yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa.

Uusien tilojen myötä kaikki kokoelmiin liittyvät prosessit ovat tehostuneet huomattavasti. Perehtyminen kokoelmien sisältöön on helpottunut merkittävästi ja näin kokoelmien sijoittamiselle sekä esittelylle näyttelyissä ja verkossa on avautunut uusia mahdollisuuksia. Kokoelmakeskus sujuvoittaa myös huomattavasti taideteosten dokumentointia ja tutkimusta.

Taideteosten säilymisen turvaamiseksi kaikissa taidemuseon varastoissa ja teknisissä työtiloissa noudatetaan kansainvälisten museostandardien mukaisia olosuhteita. Kiinteistöissä on myös asianmukaiset turva- ja säilytysjärjestelmät. Käyttöönotettu kokoelmakeskus on parantanut taideteosten ylläpidon laatua. Uusi säilytysjärjestelmä sekä muuton yhteydessä kehitetyt muut taideteosten pakkaukseen ja säilytykseen liittyvät uudet ratkaisut varmistavat teosten korkealaatuisen säilytyksen.

Asiantuntijatyö kokoelmien parissa

HAM toimii Helsingin kaupungissa kuvataiteen asiantuntijana. HAMin henkilökunta tekee monipuolista asiantuntijatyötä kokoelmien parissa. Kaikki kokoelmien hankintaan ja ylläpitoon, kuten kokoelmanäyttelyihin, julkisen taiteen uusiin hankkeisiin, prosenttirahatyöhön, julkisten taideteosten ylläpitoon, teoslainoihin, sijoituksiin, uushankintoihin, kokoelmahallintaan, taidekasvatukseen, tuotteistamiseen, kaupalliseen käyttöön ja tutkimustyöhön liittyvät tehtävät kirjataan prosesseiksi, joita arvioidaan ja päivitetään säännöllisesti.

Päätökset taideteoshankinnoista tekee aina taidemuseon johtaja määriteltyjen hankintarajojen mukaisesti. Päätösprosessit avataan kokoelmapolitiikan liitteessä¹⁵.

Uushankintoja valmistelee taidemuseon johtajan kokoama ja hänen alaisuudessaan toimiva taidehankintaryhmä. Sen jäsenet valmistelevat taideteoshankintoja ja tekevät hankintaehdotuksia taidemuseon johtajalle taidemuseon kokoelmapolitiikkaan kirjattuja hankintaperiaatteita noudattaen.

Taidemuseon henkilökunnan edustajista koostuva julkisen taiteen työryhmä valmistelee uusien julkisten taideteosten hankinnat ja koordinoi eri osapuolten välistä yhteistyötä. Ryhmä käsittelee teosten ylläpitoon, huoltoon, esittämiseen ja yleisötyöhön sekä asiakasnäkökulmaan liittyviä asioita. Julkisen taiteen ryhmä valmistelee taidemuseon johtajalle myös prosenttiperiaatteella toteutettavat

---

15

Liite: Päätökset taidehankinnoista (toimintasäätöön, liitetään kun valmistuu)

hankintaehdotukset. Prosenttirahahankinnoissa taidemuseo toimii asiantuntijana ja tekee ehdotukset taiteilijavalinnoista. Taidemuseon johtaja tekee päätökset, joissa esitetään taiteilijavalintaa, luonnoksen tilaamista, teoksen tilaamista ja teoksen valmistuttua päätöksen teoksen liittämisestä kokoelmiin.

HAM kartuttaa tietoa kokoelmistaan jatkuvasti. Tutkimustyö yhdistyy luontevasti kokoelmista tehtäviin tai niihin liittyviin näyttelyihin. Tennispalatsin laajentuneet näyttelytilat ja kokoelmakeskuksen uudet, ajanmukaiset säilytystilat mahdollistavat entistä paremmalla saavutettavuudellaan mahdollisuuden tarkastella helsinkiläisten taidekokoelmia kokonaisuudessaan.

Taidemuseon sisältöyöntekijöillä on kullakin kokoelmista oma vastuualueensa, jonka asiantuntijana he toimivat. HAMissa kokoelmatyötä tekee heidän lisäksi iso joukko eri alojen ammattilaisia, mm. erilaisten yleisötyöhankkeiden ja taidekasvatusprojektien, julkisen taiteen opastuskierrosten ja reittien, kyltitysten, kokoelmanäyttelyiden museopedagogian, markkinoinnin ja viestinnän parissa. Yleisötyötä tullaan myös vahvistamaan kokoelmatoiminnassa sekä julkisen taiteen toiminnassa.

Taidemuseo tekee yhteistyötä kokoelmien tutkimuksessa ja arvotuksessa myös ulkopuolisten taidehistorioitsijoiden ja alan muiden asiantuntijoiden kanssa. Kokoelmiin kohdistuvaa tutkimusyhteistyötä yliopistojen ja ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa lisätään tulevaisuudessa.

Laadukas kokoelmatyö edellyttää jatkossakin syvää asiantuntijuutta ja sen jakamista. Viime vuosina HAM on teettänyt tietyistä kokoelmien osista tutkija-arvioita. Tutkimusverkoston rakentamista jatketaan ja tutkimusyhteistyötä lisätään alan ammattilaisten, yliopistojen, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kanssa. Muun muassa kaupunginmuseolta taidemuseolle siirtyneestä Kenraaliluutnantti Otto W. Furuhelmin kokoelmasta on viritetty tutkimusyhteistyöhankkeita. Osa kokoelmien tutkimustyöstä yhdistyy luontevasti niistä tehtäviin tai niihin liittyviin näyttelyihin.

Kokoelman teostietoja tarkistetaan ja täydennetään jatkuvasti. Kaikki HAMin sisältöyöntekijät huolehtivat omalta osaltaan tietojen tallentamisesta kokoelmahallintajärjestelmään. Näyttelystä vastannut kuraattori tai projektin vetäjä vie kokoelmateoksista näyttelytoiminnan ohessa syntyneen tutkimustiedon kokoelmahallintajärjestelmään.

Taideteokset liikkuvat kaupungin toimipisteiden, taidemuseon varaston ja konservointilaitoksen välillä jatkuvasti. Uusien sijoituskohteiden lisäksi taidemuseo huolehtii jo sijoituksessa olevien teosten siirroista, välivarastoinnista ja uudelleen sijoituksesta. Sijoitustoiminnan haasteena ovat avokonttorit ja arkkitehtuuriset ratkaisut, joissa seinätilaa on vähän.

Lainaus toiminta on tärkeä osa kokoelmatyötä ja tekee Helsinkiä ja sen taidekokoelmaa laajasti tunnetuksi. HAMin verkostoja hyödynnetään, ylläpidetään ja kasvatetaan aina lainattaessa kokoelmateoksia eri näyttelyjärjestäjien näyttelyihin Suomessa ja ulkomailla. HAMin kokoelmatyön kansainvälisyyttä vahvistetaan viemällä HAMin teoksia ja näyttelyjä tulevaisuudessa yhä vahvemmin myös ulkomaille. Lainaprosessista ensimmäisistä yhteydenotosta sopimusten tekemiseen ja kuljetusten koordinointiin vastaavat museon *registraattorit*.¹⁶

Digitalisaatio muuttaa museoiden toimintatapoja ja palveluja, mutta se tarjoaa myös mahdollisuuksia vuorovaikutuksen lisäämiseen yleisön kanssa. Yhtenä mahdollisuutena on yhteisöjen osallistamisen kulttuuriperinnön tallentamiseen. Tätä työtä HAMissa on tehty mm. yleisön veistosmuistojen tallentamisessa. Uusia digitaalisia palveluja tullaan kehittämään asiakaslähtöisesti.

HAM tekee kokoelmayhteistyötä jatkossakin myös alueen taidemuseoiden kanssa. Kokoelmien selkeämpi profilointi on taidemuseoiden tulevaisuuden haaste.

Kokoelmahallinta

HAMin kokoelman teostiedot tallennetaan taidemuseotoiminnan yleisten ja yhteisten periaatteiden mukaiseen kokoelmahallintajärjestelmään. Kokoelmahallintajärjestelmällä hallinnoidaan taideteoksiin liittyvää tietovarantoa, kuten kokoelmien teosten provenienssitietoja, teosten taustaa ja historiatietoja, tekijätietoja, tietoja kokoelmista, lahjoittajista ym. tutkimukseen liittyvää aineistoa.

Kaikki HAMin kokoelmiin hankitut ja lahjoituksina saadut teokset dokumentoidaan, inventoidaan ja luetteloidaan kokoelmahallintajärjestelmään. Uudet teokset tallennetaan järjestelmään, kun teos on vastaanotettu ja taidemuseon hallinnassa. Julkisen taiteen teokset saavat inventointinumeron, kun ne valmistuvat. Luetteloinnin tukena käytetään Museo 2015 –hankkeen myötä valmistunutta *Museoiden luettelointiohjetta*.

Teosten perustietojen lisäksi järjestelmään kirjataan esimerkiksi teosten hankintatiedot, paikkatiedot ja konservointitiedot. Kirjaa pidetään myös näyttely-, sijoitus- ja lainaustoiminnasta sekä monivuotisista julkisen taiteen hankkeista. Järjestelmään viedään myös taideteoksiin liittyvää aineistoa kuten konservointi- ja huoltokuvia sekä ripustusohjeita. Sen lisäksi kokoelmahallintajärjestelmä palvelee museon kuva-arkistoa. Taidemuseon kokoelmahallintajärjestelmässä on myös lähinnä museon omaa käsikirjastoa palveleva tietokanta lähdekirjallisuudelle.

Julkisten veistosten ylläpitoa ja huoltoa varten kehitetty veistoshuoltorekisteri on osa kokoelmahallintajärjestelmää. Rekisteriin viedään keskitetysti kaikki veistoksia koskevat konservointi- ja huoltotiedot, materiaalitiedot sekä taiteilijoiden antamat hoito-ohjeet sekä kuvat. Rekisteri on taidemuseon ja rakennetun ympäristön toimialan veistosten ylläpidosta huolehtivan palvelun (rakennetun ympäristön toimialan ja STARAn nimettyjen yhteyshenkilöiden) yhteiskäytössä.

Järjestelmästä löytyvät kaikkien kokoelmaan kuuluvien, taidemuseon hallintaan deponoitujen sekä kaupungin muualle deponoimien taideteosten lisäksi myös HAMin kokoelmista poistetut teokset. Vaikka taideteos tuhoutuu tai poistetaan muista syistä HAMin kokoelmista, sen tiedot säilytetään kokoelmahallintajärjestelmässä ja kaupungin kirjanpidossa. Kokoelmista kadonneet, tuhoutuneet sekä museoiden yhteisten periaatteiden ja ICOMin eettisten sääntöjen mukaisesti poistetut teokset siirretään vuonna 2017 osana kokoelmahallintajärjestelmää käyttöön otettavaan poistokokoelmaan. Teostiedot säilytetään siis järjestelmässä, vaikka teosta ei fyysisesti enää olisi olemassa.

Poistokokoelman lisäksi muodostetaan HAMin aineistokokonaisuus, johon luetteloidaan taidemuseon kokoelmiin läheisesti liittyvä arkistomateriaali sekä näyttelyistä HAMille kertynyt ja kertyvä materiaali, jota ei liitetä taidekokoelmiin. Siihen on mahdollista liittää myös kokoelmiin aikojen kuluessa liitettävä objekteja, kuten esimerkiksi koulujen kokoelmissa olevia vanhoja jäljennöksiä. Tästä aineistosta on myös mahdollista tehdä poistoja.

Taidemuseon kokoelmayksikkö ja julkisen taiteen yksikkö ylläpitävät, päivittävät ja täydentävät kokoelmahallintajärjestelmää. Teosten paikkatietoja päivittävät omalta osaltaan amanuenssit, konservattorit, museomestarit ja registraattorit. Palvelimen ylläpitäjä huolehtii järjestelmän varmuuskopioinnista. Järjestelmän pääkäyttäjät ohjaavat ja kouluttavat muita tietojen tallennuksessa. Järjestelmän raportti liitetään osaksi kaupungin pääomakirjanpitoa, joka tarkastetaan vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä. Kirjanpidossa taideteoksista ei tehdä poistoja.

Kokoelmien digitointi, tietojen pitkäaikaissäilytys sekä tiedon saavutettavuus ovat tämän päivän museotyön keskeisiä kysymyksiä. HAM oli mukana asiaan paneutuneessa valtakunnallisessa *Museo 2015* -hankkeessa, jonka päätavoitteita olivat museoiden kokoelmahallinnan prosessien yhtenäistäminen, museoiden kokoelmahallinnan kokonaisarkkitehtuurin ja sen hallintamallin laatiminen sekä edellytysten luominen mahdollisen yhteisen kokoelmahallintajärjestelmän hankintaan ja käyttöönottoon.

HAM ottaa lähivuosien aikana käyttöön uuden kokoelmahallintajärjestelmän, joka tehostaa kokoelmien saavutettavuutta ja käytettävyyttä.

Kuvallinen tallennus

Kuvat ovat oleellinen osa kaikkea kokoelmatoimintaa. Hyvälaatuiset kuvat ovat edellytys sille, että taideteokset saadaan verkkoon yleisön saavutettavaksi. Laadukkaat kuvat ovat avainasemassa, kun halutaan esitellä taidekokoelmia kaupunkilaisille ja suuremmalle yleisölle, kertoa teoksista eri tavoin tai hyödyntää niitä kaupallisesti. Ne ovat tärkeitä myös parannettaessa kokoelmien saavutettavuutta esimerkiksi liitettäessä taidemuseon kokoelmiin kuuluvia teoksia julkisiin sähköisiin tietokantoihin.

Tehokkaan ja asianmukaisen kokoelmahallinnan kannalta on olennaista, että mahdollisimman monesta kokoelman taideteoksesta on olemassa laadukas valokuva. Kokoelmien kuvaaminen mahdollistaa kokoelmien hyödyntämisen kaikessa taidemuseon toiminnassa.

Taidemuseon valokuvaajat kuvaavat kaikki HAMin kokoelmien uudisostot. Myös kaikki lainaan lähtevät tai kaupungin tiloihin eri puolille Helsinkiä sijoitettavat teokset kuvataan ennen kuljetuksia, sekä mahdollisesti myös näyttely- tai sijoituspaikassaan. Julkisen taiteen ja julkisten veistosten kokoelmiin kuuluvat teokset kuvataan mahdollisimman pian niiden valmistumisen jälkeen. Ei-pysyvien ja tapahtumaluontoisten julkisten teosten kohdalla dokumentoinnin merkitys korostuu.

HAMin kuva-arkisto ylläpitää myös kaikki museon digitaaliset kuvatiedostot käsittävää kuvapankkia. Myös teoskuvista julkaisu- ja katselukäyttöön soveltuvien tiedostojen tekeminen kuuluu kuva-arkiston vastuulle. Kuva-arkisto palvelee mediaa, tutkijoita ja muita museoita kuviin ja kuvalainaukseen liittyvissä tehtävissä.

Teosturvallisuus ja konservointityö

HAM turvaa helsinkiläisten taidekokoelman säilymisen tuleville sukupolville. Taideteosten turvallisen säilytyksen, käsittelyn ja esittämisen takaaminen on ensiarvoisen tärkeää kaikkia kokoelmatoimintaan liittyviä päätöksiä tehtäessä.

Taidemuseon kaikesta toiminnasta on tehty riskienhallintasuunnitelma. Riskitekijöiden arviointi on osa taidemuseon jokapäiväistä toimintaa ja sen toteutumista valvoo HAMin johtoryhmä. Sekä kokoelmakeskuksen että Tennispalatsin tiloissa on kiinnitetty erityistä huomiota turvallisuusriskien tunnistamiseen ja varustelutason parantamiseen. Turvallisuusryhmä tukee HAMin riskienhallintaa ja sen toteutumista valvoo taidemuseon johtoryhmä.

Kokoelmakeskuksen turvataso on korkea. Sekä Tennispalatsin näyttely-, konservointi- ja kuva-arkistotilat, että HAMin ja Helsingin kaupunginmuseon yhteinen kokoelmakeskus on varustettu suositulosuhteita ylläpitävällä tekniikalla sekä asianmukaisilla murto-, sammutus- ja palohälytyslaitteistoilla. Kokoelmakeskuksen ja Tennispalatsin näyttelytilojen pelastussuunnitelmat päivitetään tarvittaessa.

Asianmukaisen säilytyksen ja käsittelyn lisäksi kokoelmien pitkäaikaisen säilymisen turvaa korkealaatuinen konservointityö. HAMin kokoelmakonservaattorit tekevät kokoelmien säilyttämiseksi sekä ennaltaehkäisevää että korjaavaa konservointityötä. Työtehtävät sijoitettavan ja lainattavan taiteen, kokoelmanäyttelyiden, HAMin tuottamien kiertonäyttelyiden ja julkisen taiteen parissa ovat monipuolisia ja vaativat ammattitaitoa ja kokemusta. Konservaatit valvovat myös taidemuseon työ-, säilytys- ja näyttelytilojen olosuhteita.

Aina kun kokoelmateos sijoitetaan kaupungin tiloihin konservaattorit tarkastavat, huoltavat ja konservoivat lähtevät teokset. Taidemuseon kokoelmiin kuuluvien teosten sijoittaminen julkisiin tiloihin on aina riskialtista. Vaikka kaupungin tilojen olosuhteet ovat vaihtelevia, sijoitetun taiteen osalta riskejä pyritään ennakoimaan ennaltaehkäisevällä konservoinnilla, teosten suojauksella sekä sijoituspaikkojen huolellisella valinnalla.

Sijoituspaikkojen kanssa tehtävässä sijoitussopimuksessa määritellään tarkemmin sijoitustoiminnan ehdot. Sopimuksella pyritään kiinnittämään huomiota teosturvallisuuteen ja siten ennalta ehkäisemään mahdollisia vaurioita. Sijoituskohteilla on myös velvollisuus ilmoittaa taidemuseolle kaikista teoksiin liittyvistä muutoksista. Sijoitettujen teosten hallinta säilyy taidemuseolla. Taidemuseo vastaa kokoelmateosten ripustuksesta, siirroista, välivarastoinneista, uudelleen sijoituksesta ja huonokuntoisten teosten konservoinnista.

Teosten kuntoa tarkkaillaan inventointikäynneillä sekä aina tilojen korjausten tai muuttojen yhteydessä. Sijoituskohteilla on myös velvollisuus ilmoittaa taidemuseolle kaikista teoksiin liittyvistä muutoksista. Taidemuseo tekee myös 5-6 vuoden välein kattavan inventaarioposituksen sijoitushallintokuntiin, jonka yhteydessä teosten paikkatiedot ja sijoituspaikkojen yhteystiedot päivitetään kokoelmahallintajärjestelmään. HAMin Helmeen on liitetty tietoa teosten sijoittamisesta ja yhteys henkilön roolista.

Myös silloin, kun HAMin kokoelmateoksia lainataan muille näyttelyjärjestäjille, otetaan huomioon teosturvallisuuteen liittyvät asiat. Teoslainoista päätettäessä kuullaan aina konservaattoreita, jotka tarkistavat, että lainaavan tahon näyttelytilat täyttävät olosuhteiltaan HAMin vaatimukset ja että teoksen kunto kestää lainaamisen. Kaikista taideteoslainoista tehdään kirjallinen lainasopimus, jossa lainaaja sitoutuu noudattamaan HAMin yleisiä lainaehtoja. Ehdot määrittelevät tarkemmin monia teosturvallisuuteen kuten esittämiseen, kuljetuksiin ja vakuutuksiin liittyviä asioita. Mikäli jokin tärkeä ehto ei täyty, teoksia ei lainata. Konservaatit toimivat tarvittaessa myös kuriireina, jotka varmistavat teosten asianmukaisen kuljetuksen ja käsittelyn, erityisesti kun on kyse kansainvälisistä lainoista.

Myös HAMin kokoelmaan kuuluva julkinen taide vaatii jatkuvaa huoltoa. Julkisen taiteen teokset ovat osa rakennettua kaupunkiympäristöä, joten ne altistuvat erilaisille ulkoisille tekijöille. Myös uudet materiaalit ja tekniikat luovat haasteita julkisen taiteen ylläpidolle. HAM arvioikin riskit tarkkaan jo materiaalivalinnoissa.

Julkisen taiteen teosten sekä prosenttiperiaateteosten määrä on merkittävästi kasvanut viime vuosina. Kaiken tämän seurauksena julkisen taiteen teosten vaatimat huolto- ja konservointitoimenpiteet ovat lisääntyneet huomattavasti. Koska julkisten veistosten vaatimat kunnostustoimenpiteet ovat usein mittavia ja töiden voi odottaa lisääntyvän tulevaisuudessa, HAM voi käyttää julkisen taiteen määrärahoja myös julkisten teosten konservointiin ja korjaukseen.

Taidemuseo huoltaa julkisia veistoksia yhdessä kaupunkiympäristön toimialan palveluiden (rakennusviraston) kanssa. Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii veistosten vuotuisesta huollosta ja puhdistuksesta. Se vastaa myös teosten jalustojen ja ympäristön kunnosta sekä teknisistä osista kuten mahdollisesta vedestä tai valaistuksesta. HAM toimii huoltotoimien asiantuntijana ja vastaa taideteosten konservoinneista ja korjauksista.

Kokoelmatyön arviointi

Kokoelmatoiminnan laadullisen arvioinnin välineitä on tällä hetkellä käytössä vähän. Tennispalatsin näyttelyissä tehdyt asiakaskyselyt mittaavat kokoelmatoimintaa kokoelmanäyttelyiden osalta. Niiden lisäksi HAM tekee kyselyjä sijoitustoiminnan asiakkaille. Kaupunkilaisilta kerätään palautetta kokoelmatyöstä myös HAMin sosiaalisen median ja verkkosivujen kautta. Mediaseuranta tuottaa tietoa erityisesti julkiseen taiteeseen liittyen.

HAM mittaa kokoelmatyötään jatkuvasti osana tuottavuusmittaristoa, jonka tärkeimpiä mittareita kokoelmatyössä ovat kokoelmien esilläpito ja käynnissä olevat julkisen taiteen hankkeet. Toiminnasta raportoidaan vuosittain myös HAMin toimintakertomuksessa. Valtakunnallisella tasolla HAM luovuttaa tietoa kokoelmatoiminnastaan Museoviraston kokoamaan ja ylläpitämään museotilastoon, joka sisältää tietoa ammatillisesti hoidettujen museoiden taloudesta, henkilöstöstä ja toiminnasta. Verkkopalvelussa voi hakea ja tarkastella tietoa tilastohaun, avoimena tietona julkaistujen taulukoiden ja vuosittaisten tilastojulkaisujen avulla.

HAM kehittää lähivuosina museotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden arvioinnin mittareita, ja hyödyntää saatua palautetta toiminnan kehittämisessä. Tässä kokoelmapolitiikassa avattujen keinojen ja toimenpiteiden avulla HAM lisää kokoelmiensa esilläpitoa ja saavutettavuutta niin, että se on aidosti koko kaupungin kokoinen taidemuseo.

Kokoelmatyö suhteessa toimialaan

HAMin ydintoimintaa ovat taideteosten hankkiminen kaupungin kokoelmiin, uusien teosten tuottaminen kaupunkitilaan eri puolille Helsinkiä ja kokoelmien esittely kaupunkilaisille näyttelyissä Tennispalatsissa ja muilla tavoin.

Vuosina 2014–2015, kun Tennispalatsi oli peruskorjauksessa, taidemuseo esitteli kokoelmiaan Kulttuuritaloissa. Toimintaa on mahdollista jatkaa ja kehittää tulevina vuosina.

Taidemuseo tuottaa entistä enemmän tapahtumaluonteisia ja määräaikaisia julkisen taiteen teoksia. Esimerkiksi *Taidetta sataa Jakomäkeen* –hankkeellaan HAM luo uusia, osallistamiseen ja yhteisötaiteen toimintatapoihin nojaavia tapoja toteuttaa kiinnostavia julkisen taiteen hankkeita. Vaikka tämän tyyppisistä projekteista ei välttämättä jää kokoelmiin liitettävää, fyysistä taideteosta, HAM on hankkeissa aina tuottajan roolissa.

Katutaiteen hankkeissa HAM toimii toimialan muiden toimijoiden ja palveluiden kanssa yhteistyössä.

Kokoelmatyön kehittämiskohteet strategiakaudella 2017–2020

Kokoelmapolitiikan mukaiset kokoelmatoiminnan kehittämiskohteet tulevalla strategiakaudella löytyvät oheisesta taulukosta seuraavalta sivulta.

Kehittämiskohde	Toimenpide/Toimenpiteet	Ajoitus
Tapahtumallisuus, määräaikaisuus, osallistaminen ja yhteisöllisyys julkisessa taiteessa	Pilottihankkeen toteuttaminen: Taidetta sataa Jakomäkeen. Luodaan monistettavia malleja ja prosesseja, joilla toteutetaan julkista taidetta uudella tavalla.	2015 -
Katutaide yhtenä näkyvänä osana julkista taidetta	Toteutetaan katutaiteen teoksia. Tehdään katutaiteita tunnetuksi julkisen taiteen, julkaisujen, näyttelyiden ja oheisohjelmien avulla.	2015 -
Osallisuus, osallistavat hankkeet kokoelmatoiminnassa (esimerkiksi teosten sijoittamisessa), yleisötyön lisääminen kokoelmatyössä, sitouttaminen	Luodaan uusia malleja yleisöjen osallistamiseen (esim. raadit) kokoelmatoiminnassa. Yleisöjen sitouttaminen julkisen taiteen teoksiin.	2017 - 2018
Julkisen taiteen, prosenttiperaatteella toteutettujen taideostosten prosessien kehittäminen, HAM mukaan jo tilojen suunnitteluvaiheessa	Tavoitteena sijoitustoiminnan mahdollisuuksien lisääminen. Prosessien ja yhteistyön kehittäminen taiteilijan, käyttäjätahon, suunnittelevan ja toteuttavan osapuolen kanssa.	jatkuva
Uudet tavat esitellä kokoelmia	Verkkosivuston kehittäminen. Veistoshakusivuston kehittäminen. Uusia tapoja esitellä kokoelmia Tennispalatsin tiloissa. Uusia tapoja esitellä julkista taidetta (julkisen taiteen reitit ym.). Toimialalla/palvelukokonaisuudessa kiertävät kokoelmaesitykset/näyttelyt (Kulke ym). Eri tavat kyltittää teoksia, uusien tekniikoiden hyödyntäminen tässä.	2017 -
Digitalisointi. Kokoelmien avaaminen verkossa	Kokoelmien asteittainen avaaminen verkossa. Avoimen datan periaate.	2016 -
Kokoelmahallinta, uuden järjestelmän käyttöönotto. Käyttäjille suunnattujen palveluiden toteuttaminen	Kokoelmahallintajärjestelmäselvitys. Kokoelmahallintajärjestelmän uusiminen yhteistyössä kaupunginmuseon kanssa kaupunginkanslian johdolla. Toteuttamisvaiheessa huomioidaan käyttäjäläheiset palvelut. Palveluiden toteuttaminen.	Selvitys 2017. Toteutus 2018 - 2019.
Tutkimusyhteistyön kehittäminen	Tutkimusyhteistyö ja kokoelma-arvioinnit.	jatkuva
Kokoelmatoiminnan arviointi, kokoelmatoiminnan laadullinen arviointi	Tuottavuusmittaristo. Asiakaskyselyt (taideteosten sijoittaminen). Kokoelmatyön laadullista arviointia tukevien menetelmien kartoittaminen ja käyttöönotto.	jatkuva
Poistopolitiikan kehittäminen	Poistoprosessin ja päätösprosessin kirjaaminen, vahvistaminen ja päivittäminen tarvittaessa.	2015 -

Sanasto

Aluetaidemuseo Suomessa on kuusitoista aluetaidemuseota, jotka edistävät ja ohjaavat taidemuseoiden toimintaa ja kehittävät museoyhteistyötä omalla alueellaan. Aluetaidemuseot saavat toimintansa tueksi korotettua valtionosuutta. Tuen saamisen edellytyksenä on, että museolla on Museoviraston kanssa määrävuosin neuvoteltu suunnitelma alueellisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista. HAM toimii Uudenmaan aluetaidemuseona.

Avoin data Julkinen tietoaaineisto, jota saa uudelleenkäyttää aineistoon liitetyn käyttöluvan mukaisesti.

Deponointi eli talletus on esineen tai kokoelman hallinnan siirto, eräänlainen pitkäaikainen laina yksityiseltä tai yritykseltä museolle tai toiselta museolta toiselle museolle. Museotalletuksessa käyttöoikeus siirtyy vastaanottavalle museolle ja teoksesta tai esineestä tulee sen kokoelmien osa. Omistusoikeus ei kuitenkaan siirry ja myös käyttöön saattaa liittyä rajoituksia.

Elinkaari Nykyaikaisen taiteen kentällä tehdään myös teoksia, jotka eivät säily kymmeniä tai satoja vuosia. Taideteos voi olla esimerkiksi ääntä, liikkuvaa kuvaa, katoavaa taidetta, performanssia, installaatiota tai internet-taidetta. Se voi olla myös kaava tai konsepti. Mikäli näitä teoksia hankitaan kokoelmiin, saatetaan niille sopia elinkaari. Tarvittaessa voidaan myös sopia, mitä teokselle tapahtuu elinkaaren päättymisen jälkeen, eli miten se poistetaan museon kokoelmista.

Ennaltaehkäisevä ja korjaava konservointityö Ennaltaehkäisevä konservointi sisältää kaikki ne teokseen vaikuttavat olosuhteet ja säilyttämiseen liittyvät toimenpiteet, joilla pyritään ehkäisemään ja hidastamaan taideteoksen vaurioitumista. Korjaavat toimenpiteet ovat teoksen kemialliseen tai fyysiseen rakenteeseen tehtyjä suojaavia ja tukevia muutoksia. Yksinkertaisimmillaan ne ovat jo syntyneiden vaurioiden etenemisen pysäyttämistä, teoksen puhdistamista tai erilaisten tukirakenteiden tekoa.

Inventointinumero on taideteoksen pysyvä tunniste, teokselle annettu yksilöllinen numero tai kirjain- ja numeroyhdistelmä. Tunnisteen tarkoitus on yksilöidä teos pysyvästi ja sen muodostamisen säännöillä voidaan ilmaista mihin kokoelmaan ja museoon teos tai teoksen osa kuuluu.

Inventointi Inventoinnin yhteydessä tarkastetaan teosten olemassaolo ja sijaintipaikka sekä mahdollisesti tarkastetaan ja täydennetään teosten luettelointitietoja.

Julkinen taideteos Pääsääntöisesti ulkotiloissa kaikkien nähtävissä oleva, usein julkisyhteisön, kuten valtion tai kunnan tilaama ja rahoittama tai myötävaikutuksella pystytetty teos.

Kansainväliset museostandardit Kansainväliset museostandardit määrittelevät tietyt raja-arvot näyttely- ja säilytystilojen olosuhteille kuten ilmakehän kosteudelle ja lämpötilalle, sekä ottavat huomioon erilaiset turvallisuuskysymykset.

Katutaide Katutaiteella tarkoitetaan julkisessa tilassa tehtyjä omaehtoisia, paikkasidonnaisia taideteoksia: maalauksia, interventioita ja tapahtumia. Se ei ole tiukkarajaisesti määriteltävissä, koska sen muodot ja välineet muuttuvat ja sitä leimaa ajankohtaisuus myös sisällön tasolla. Katutaiteeseen liittyy vapaus, ja useimmiten se tarkoittaaakin instituutioiden ulkopuolella tehtävää taidetta.

Kokoelmapoisto Välillä museokokoelmista on välttämätöntä poistaa teoksia esimerkiksi niiden huonon kunnan, rakennetussa ympäristössä tapahtuvien muutosten, tai muiden syiden perusteella. Kokoelmapoisto tarkoittaa objektiin pysyvää siirtämistä pois museokokoelmista; sekä konkreettisia poistotoimenpiteitä, että museo-objektin statuksen muutosta.

Kokoelmatyö Kokoelmatyöstä puhuttaessa tarkoitetaan sitä työtä, jota museoissa tehdään päivittäin sen kokoelmien hyväksi. Kokoelmat eivät vain ole passiivisesti olemassa, vaan niiden säilyttämisen ja esittämisen parissa tekee työtä moninainen joukko museoammattilaisia. HAMissa kokoelmaa kartutetaan, hoidetaan ja saatetaan yleisön nähtävillä tavoin, joita on avattu tarkemmin tässä kokoelmapolitiikassa.

Komissio Taiteesta puhuttaessa komissiolla tarkoitetaan sitä, että taiteilija ja rahoittaja sopivat teoksen toteutuksesta etukäteen. Komissiomenettely turvaa taloudellisesti taiteilijan työskentelyä. Useimmiten teos tulee valmistuttuaan rahoittajan omistukseen.

Kuratoida Kuratoiminen on sisältöjen luomista. Kuraattori suunnittelee näyttelyn konseptin, valitsee näyttelyn teokset, suunnittelee ripustuksen (usein, mutta ei aina, yhdessä näyttelyarkkitehdin kanssa), hoitaa näyttelyyn liittyviä käytännön järjestelyjä ja on yhteydessä taiteilijoihin. Näyttelyn kuraattorina voi toimia joku taidemuseon sisältöhenkilökunnasta tai näyttelyllä voi olla museon ulkopuolinen kuraattori.

Kuriiri Silloin, kun taidemuseon kokoelmateoksia lainataan ulkopuolisille tahoille, taidemuseo voi halutessaan lähettää teoksen mukaan kuriirin, joka on usein koulutukseltaan konservaattori. Kuriiri matkustaa taideteoskuljetuksen mukana varmistuen teosten turvallisuuden ja valvoen niiden käsittelyä ja ripustamista lainapaikassa.

Mediataide Mediataiteeksi luokitellaan monenlaisia mediateknologiaa käyttäviä taideteoksia perinteisemmästä äänitaiteesta monimutkaisiin sosiaalisen median verkostoaktiiviteetteihin. Mediataiteessa on kysymys taiteesta, jossa erilaisella mediateknologialla on sekä teoksen tekemisen ja tuottamisen, että esittämisen ja vastaanottamisen osalta keskeinen, huomattava merkitys.

Muraalimaalaus Muraalimaalaus on isokokoinen seinään, kattoon tai muuhun pysyvään rakenteeseen tehty maalaus, joka on yleensä ulkotiloissa kaikkien saavutettavissa.

Paikkasidonnaisuus Paikkasidonnaisessa taiteessa paikan merkitys korostuu teoksen lähtökohtana ja nimeävänä tekijänä. Teokset onkin usein tarkoitettu muualla kuin museo- ja galleriatiloissa koettaviksi. Paikkasidonnainen taide tulee parhaiten ymmärretyksi kontekstissa, jonka ehdoilla se on luotu.

Prosenttiperiaate Taiteen hankintamuoto, jossa tulevat taidehankinnat huomioidaan julkisessa rakentamisessa suunnittelu- ja toteutusvaiheessa varaamalla tietty prosenttiosuus rakennuskustannuksista kohteeseen tuleviin julkisten taideteosten hankintakuluihin.

Registraattori Registraattori on Suomessa uusi ammattinimike, ja työtehtävät ovat vaihtelevia. HAMissa registraattorit vastaavat näyttelyohjelmiston aikataulutuksen ylläpidosta, lähteivistä kokoelmalainoista sekä näyttelytoimintaan liittyvien lainojen, vakuutusten ja kuljetusten suunnittelusta sekä koordinoinnista.

Sijoitustoiminta Sijoitustoiminnalla tarkoitetaan taideteoksen sijoittamista toistaiseksi taidemuseon ulkopuolelle. HAM sijoittaa kokoelmansa taideteoksia kaupungin toimitiloihin eri puolille Helsinkiä. Sijoitustoiminta edistää HAMin kokoelmateosten ja siten myös kuvataiteen entistä parempaa saavutettavuutta.

Taideteoskilpailu Toisinaan uusia taideteoksia hankitaan taideteoskilpailujen kautta. Taidekilpailu voidaan järjestää joko yleisenä, kaikille kuvataiteilijoille avoimena kilpailuna tai valituille taiteilijoille kohdistettuna kutsukilpailuna. Suomen Taiteilijaseura ylläpitää kilpailusääntöjä, jotka määrittelevät tarkemmin kilpailujen järjestämistä.

HELSINGIN KAUPUNGIN HALLINTOSÄÄNTÖ

Kaupunginvaltuuston päätös 3.5.2017 § 206

I osa	Johdanto.....	6
1 luku	Yleiset määräykset.....	6
1 §	Hallintosäännön soveltaminen	6
II osa	Kaupungin hallinnon ja toiminnan järjestäminen.....	6
2 luku	Toimielimet	6
1 §	Kaupunginvaltuusto.....	6
2 §	Kaupunginhallitus	6
3 §	Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto	6
4 §	Kaupunginhallituksen konsernijaosto	6
5 §	Tarkastuslautakunta.....	7
6 §	Kasvatus- ja koulutuslautakunta.....	7
7 §	Kasvatus- ja koulutuslautakunnan suomenkielinen jaosto.....	7
8 §	Kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielinen jaosto.....	8
9 §	Kaupunkiympäristölahtakunta.....	8
10 §	Kaupunkiympäristölahtakunnan ympäristö- ja lupajaosto.....	8
11 §	Kaupunkiympäristölahtakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaosto.....	8
12 §	Pelastuslautakunta	9
13 §	Liikenneliikelaitoksen johtokunta	9
14 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta.....	9
15 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan kulttuurijaosto	9
16 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan liikuntajaosto	9
17 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan nuorisajaosto.....	10
18 §	Sosiaali- ja terveyslautakunta.....	10
19 §	Sosiaali- ja terveyslautakunnan jaosto	10
20 §	Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta	10
21 §	Rakentamispalveluliikelaitoksen johtokunta.....	11
22 §	Taloushallintopalveluliikelaitoksen johtokunta.....	11
23 §	Työterveysliikelaitoksen johtokunta.....	11
24 §	Koulujen ja lukioiden johtokunnat.....	11
3 luku	Pormestari ja apulaispormestarit	11
1 §	Pormestari	11
2 §	Apulaispormestarit.....	12
3 §	Pormestarin ja apulaispormestarien sijaisuudet	12
4 luku	Keskushallinto, tarkastusvirasto ja toimialat.....	12
1 §	Keskushallinto.....	12
1 a §	Korkeasaaren eläintarhan asema	12
2 §	Kaupunginkanslia	12
3 §	Keskushallinnon liikelaitokset	13
3 a §	Korkeasaaren eläintarhan toiminta.....	14
4 §	Tarkastusvirasto.....	14
5 §	Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala.....	14
6 §	Kaupunkiympäristön toimiala.....	14
7 §	Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala	15
8 §	Sosiaali- ja terveystoimiala	15
9 §	Toimialojen hallinnot	16
5 luku	Johtavat viranhaltijat	16
1 §	Johtavien viranhaltijoiden tehtävä.....	16
2 §	Kansliapäällikkö	16
3 §	Kaupunginkanslian muut johtavat viranhaltijat.....	16
4 §	Keskushallintoon kuuluvien liikelaitosten johtavat viranhaltijat.....	16

4 a §	Eläintarhan johtaja.....	17
5 §	Tarkastusviraston johtavat viranhaltijat.....	17
6 §	Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan johtavat viranhaltijat.....	17
7 §	Kaupunkiympäristön toimialan johtavat viranhaltijat.....	17
8 §	Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan johtavat viranhaltijat.....	18
9 §	Sosiaali- ja terveystoimialan johtavat viranhaltijat.....	18
10 §	Johtavien viranhaltijoiden sijaisuudet.....	19
10 a §	Eläintarhan johtajan sijaisuudesta.....	19
6 luku	Kaupunkikonserni.....	19
1 §	Kaupunkikonserni.....	19
2 §	Konsernijohto.....	19
III osa	Toimielinten, luottamushenkilöiden ja johtavien viranhaltijoiden toimivalta.....	19
7 luku	Kaupunginvaltuuston toimivalta.....	19
1 §	Kaupunginvaltuuston toimivalta.....	19
8 luku	Kaupunginhallituksen ja sen jaostojen toimivalta.....	21
1 §	Kaupunginhallituksen toimivalta.....	21
2 §	Kaupunginhallituksen elinkeinojaoston toimivalta.....	22
3 §	Kaupunginhallituksen konsernijaoston toimivalta.....	23
9 luku	Pormestarin ja apulaispormestarin toimivalta.....	23
1 §	Pormestarin toimivalta.....	23
2 §	Apulaispormestarin toimivalta.....	24
10 luku	Toimialalautakunnan yleinen toimivalta.....	24
1 §	Toimialalautakunnan yleinen toimivalta.....	24
11 luku	Liikelaitoksen johtokunnan ja johtajan yleinen toimivalta.....	25
1 §	Liikelaitoksen johtokunnan yleinen toimivalta.....	25
2 §	Liikelaitoksen johtajan yleinen toimivalta.....	26
12 luku	Toimivalta keskushallinnossa.....	26
1 §	Kansliapäällikön toimivalta.....	26
2 §	Hallintojohtajan toimivalta.....	28
3 §	Henkilöstöjohtajan toimivalta.....	28
4 §	Kaupunginlakimiehen toimivalta.....	29
5 §	Rahoitusjohtajan toimivalta.....	29
6 §	Taloushallintopalveluliikelaitoksen toimitusjohtajan erityinen toimivalta.....	30
13 luku	Tarkastuslautakunnan ja -johtajan toimivalta.....	30
1 §	Tarkastuslautakunnan toimivalta.....	30
2 §	Tarkastusjohtajan toimivalta.....	31
14 luku	Toimialojen johtavien viranhaltijoiden yleinen toimivalta.....	32
1 §	Toimialajohtajan yleinen toimivalta.....	32
15 luku	Erityinen toimivalta kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla.....	33
1 §	Kasvatus- ja koulutuslautakunnan erityinen toimivalta.....	33
2 §	Kasvatus- ja koulutuslautakunnan suomenkielisen ja ruotsinkielisen jaoston toimivalta.....	33
3 §	Koulujen ja lukioiden johtokuntien erityinen toimivalta.....	34
4 §	Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtajan erityinen toimivalta.....	35
5 §	Varhaiskasvatusjohtajan toimivalta.....	35
6 §	Perusopetusjohtajan toimivalta.....	35
7 §	Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtajan toimivalta.....	35
8 §	Ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtajan toimivalta.....	36
16 luku	Erityinen toimivalta kaupunkiympäristön toimialalla.....	36
1 §	Kaupunkiympäristölautakunnan erityinen toimivalta.....	36
2 §	Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston toimivalta.....	39
3 §	Kaupunkiympäristölautakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaoston toimivalta.....	40

4 §	Kaupunkiympäristön toimialajohtajan erityinen toimivalta.....	41
5 §	Maankäyttöjohtajan toimivalta	41
6 §	Liikenne- ja katusuunnittelupäällikön toimivalta	42
7 §	Teknisen johtajan toimivalta.....	42
8 §	Asiakkuusjohtajan toimivalta	43
9 §	Rakennusvalvontapäällikön toimivalta	44
10 §	Ympäristöjohtajan toimivalta.....	45
11 §	Pelastuslautakunnan toimivalta.....	45
12 §	Pelastuskomentajan toimivalta.....	46
13 §	Liikenneliikelaitoksen johtokunnan erityinen toimivalta	47
14 §	Liikenneliikelaitoksen johtajan erityinen toimivalta	47
17 luku	Erityinen toimivalta kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla.....	47
1 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan erityinen toimivalta	47
2 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan kulttuurijaoston toimivalta	47
3 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan liikuntajaoston toiminta	48
4 §	Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan nuorisajaoston toimivalta	48
18 luku	Erityinen toimivalta sosiaali- ja terveystoimialalla	48
1 §	Sosiaali- ja terveyslautakunnan erityinen toimivalta.....	48
2 §	Sosiaali- ja terveyslautakunnan jaoston toimivalta	48
3 §	Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtajan erityinen toimivalta.....	49
4 §	Sosiaali- ja terveystoimialan palvelukokonaisuuden johtajan erityinen toimivalta	49
18 a luku	Erityinen toimivalta Korkeasaaren eläintarhassa.....	49
1 §	Eläintarhan johtajan erityinen toimivalta.....	49
19 luku	Päätöksentekoa ja toimivallan jakoa koskevat määräykset	51
1 §	Esittely.....	51
2 §	Toimivaltamääräysten tulkinta.....	51
3 §	Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi (otto-oikeus).....	51
4 §	Hankintaoikaisun käsittelevä viranomaisen.....	52
5 §	Puhevallan käyttö ja lausunnot ulkopuolisille.....	52
6 §	Päätösten täytäntöönpano.....	52
IV osa	Talous ja valvonta.....	52
20 luku	Taloudenhoito.....	52
1 §	Talousarvio ja -suunnitelma.....	52
2 §	Talousarvion täytäntöönpano	52
3 §	Talousarvion muutokset	52
4 §	Toiminnan ja talouden seuranta	53
5 §	Käyttöomaisuus ja muu irtain omaisuus.....	53
6 §	Varastot.....	53
7 §	Hankintayksiköt	53
8 §	Hankintavaltuudet	53
9 §	Yhteishankinnat	53
10 §	Vakuutukset ja vakuutusrahasto.....	54
11 §	Taloudenhoito-ohjeet	54
21 luku	Hallinnon ja talouden tarkastus	54
1 §	Tarkastuslautakunnan tiedonsaantioikeus ja avustaminen	54
2 §	Tarkastuslautakunnan raportointi	54
3 §	Tilintarkastuksen suunnittelu ja raportointi.....	54
22 luku	Sisäinen valvonta ja riskienhallinta.....	54
1 §	Kaupunginvaltuuston tehtävät	54
2 §	Kaupunginhallituksen tehtävät	55
3 §	Lauta- ja johtokunnan tehtävät.....	55
4 §	Johtavien viranhaltijoiden tehtävät	55
5 §	Sisäisen tarkastuksen tehtävät	55

V osa	Henkilöstö.....	55
23 luku	Henkilöstö	55
1 §	Kelpoisuusvaatimukset.....	55
1 a §	Eläintarhan johtajan kelpoisuusvaatimukset	56
2 §	Virkasuhteeseen ottaminen ilman julkista hakumenettelyä.....	56
3 §	Virkasuhteeseen ottavan viranomaisen toimivalta	56
VI osa	Hallinto	56
24 luku	Hallintomenettely.....	56
1 §	Asiakirjojen allekirjoittaminen	56
2 §	Luottamushenkilön ja viranhaltijan pöytäkirja.....	56
3 §	Asiakirjan antamisesta päättäminen	57
4 §	Asiakirjoista ja tiedon antamisesta perittävät maksut.....	57
5 §	Asiakirjahallinnon järjestäminen	57
25 luku	Kaksikielisyys.....	57
1 §	Kaksikielisyys kaupungin toiminnoissa.....	57
2 §	Työkieli.....	57
3 §	Toimielimen kieli	57
4 §	Pöytäkirjakieli.....	58
5 §	Käsittelykieli.....	58
VII osa	Osallistuminen ja viestintä.....	58
26 luku	Aloiteoikeus ja aloitteiden käsittely.....	58
1 §	Kunnan jäsenen tai palvelun käyttäjän aloite ja sen käsittely	58
2 §	Aloitteen tekijälle annettavat tiedot.....	58
3 §	Nuorten aloite ja sen käsittely	58
27 luku	Kaupunkilaisten ja palvelunkäyttäjien osallistumisoikeus	59
1 §	Osallisuuden ja vuorovaikutuksen periaatteet.....	59
2 §	Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen	59
3 §	Ikääntyneen väestön osallistuminen ja vaikuttaminen.....	59
4 §	Vammaisten henkilöiden osallistuminen ja vaikuttaminen	59
28 luku	Kaupungin viestintä	59
1 §	Viestintä.....	59
VIII osa	osakokousmenettely.....	59
29 luku	Kokousmenettely	59
1 §	Luvun määräysten soveltaminen toimielimissä.....	59
2 §	Kokoontuminen.....	60
3 §	Kokouskutsu ja kokouksesta tiedottaminen	60
4 §	Varajäsenen kutsuminen	60
5 §	Puheenjohtajan valinta	60
6 §	Puheenjohtajana toimiminen.....	60
7 §	Läsnäolo- ja puheoikeus	61
8 §	Esittelymenettely.....	61
9 §	Esityslista	62
10 §	Kokouksen läsnäolijat, laillisuus ja päätösvaltaisuus	62
11 §	Esteellisyys	62
12 §	Ehdotusten käsittely	62
13 §	Pöydällepano.....	62
14 §	Asian palauttaminen uudelleen valmisteltavaksi	63
15 §	Vastaehdotus	63
16 §	Hylkäys	63
17 §	Äänestys.....	64
18 §	Toimielimen pöytäkirjaan sisällytettävät asiat.....	64
19 §	Toimielimen pöytäkirjanpitäjät.....	64
20 §	Toimielimen pöytäkirjan allekirjoittaminen ja tarkastaminen	65

21 §	Toimielimen pöytäkirjan pitäminen yleisesti nähtävänä	65
22 §	Toimielimen hallintotehtävät	65
23 §	Äänestyslippu.....	65
24 §	Ehdokkaat.....	65
25 §	Vaalitoimituksen avustajat enemmistövaalissa	65
26 §	Vaalitoimitus enemmistövaalissa	66
27 §	Toimielimen vaalilautakunta	66
28 §	Ehdokaslistat.....	66
29 §	Ehdokaslistojen yhdistelmä	66
30 §	Vaalitoimitus suhteellisessa vaalissa.....	66
31 §	Vaalin tuloksen toteaminen suhteellisessa vaalissa.....	67
IX osa Valtuustoa koskevat määräykset		67
30 luku	Valtuuston toiminta.....	67
1 §	Valtuustoryhmän muodostaminen.....	67
2 §	Valtuustoryhmään liittyminen ja siitä eroaminen tai erottaminen.....	67
3 §	Ilmoittautuminen kokoukseen nimenhuudon jälkeen ja uusi nimenhuuto	67
4 §	Istumajärjestys.....	67
5 §	Puheenvuoron pyytäminen	67
6 §	Puheenvuoron pitäminen ja kesto	68
7 §	Vastauspuheenvuoro	68
8 §	Ryhmäpuheenvuoro.....	68
9 §	Työjärjestyspuheenvuoro.....	68
10 §	Pormestarin, apulaispormestarin tai kansliapäällikönpuheenvuoro	68
11 §	Valtuutetun aloite.....	68
12 §	Ryhmäaloite	69
13 §	Välikysymys.....	69
14 §	Toivomusponsi.....	70
15 §	Kunnan asukkaan aloitteen käsittely	70
16 §	Nuorten aloitteen käsittely	70
17 §	Lähetekeskustelu	70
18 §	Kyselytunti.....	70
19 §	Tilapäisen valiokunnan asettaminen.....	71
X osa Luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteet.....		71
31 luku	Luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteet	71
1 §	Luottamushenkilöiden taloudelliset etuudet.....	71
2 §	Kokous- ja vuosipalkkiot.....	71
3 §	Kulukorvaukset	71
4 §	Ansionmenetyksen korvaaminen	71
5 §	Lastenhoidon järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen.....	72
6 §	Avustajan käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen	72
7 §	Korvauksen perusteeseen tai määrään liittyvät epäselvyydet	72

I osa JOHDANTO**1 luku Yleiset määräykset****1 § Hallintosäännön soveltaminen**

Hallintosäännössä annetaan määräykset Helsingin kaupungin hallinnon ja toiminnan järjestämisestä, päätöksenteko- ja hallintomenettelyistä, kaupunginvaltuuston toimintaan liittyvistä asioista sekä kielellisten oikeuksien toteuttamisesta.

II osa KAUPUNGIN HALLINNON JA TOIMINNAN JÄRJESTÄMINEN**2 luku Toimielimet****1 § Kaupunginvaltuusto**

Kaupunginvaltuusto vastaa kaupungin toiminnasta ja taloudesta. Kaupunginvaltuustossa on 85 valtuutettua.

2 § Kaupunginhallitus

Kaupunginhallitus johtaa kaupunginvaltuuston alaisena kaupungin toimintaa, hallintoa ja taloutta. Kaupunginhallitus vastaa myös kaupungin toiminnan yhteensovittamisesta sekä kaupunginvaltuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta. Kaupunginhallituksessa on 15 jäsentä. Pormestari toimii kaupunginhallituksen puheenjohtajana ja apulaispormestarit jäseninä. Jokaisella kaupunginhallituksen jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Pormestarin ja apulaispormestarien valinnasta ja toimikaudesta määrätään hallintosäännön 3 luvussa. Kaupunginvaltuusto valitsee kahden vuoden toimikaudeksi kaupunginhallituksen muut jäsenet ja varajäsenet valtuutetuista ja varavaltuutetuista. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee kaupunginhallituksen varsinaisista jäsenistä sille ensimmäisen ja toisen varapuheenjohtajan.

3 § Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto

Kaupunginhallituksen elinkeinojaosto ohjaa kaupungin elinkeino-, kilpailukyky-, maahanmuutto- ja työllisyyspolitiikkaa.

Jaostossa on 9 jäsentä. Pormestari toimii jaoston puheenjohtajana. Jokaisella jaoston jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee kahden vuoden toimikaudeksi jaoston jäsenet ja varajäsenet. Jäsenet ja varajäsenet valitaan kaupunginhallituksen jäsenistä ja varajäsenistä. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee jaoston varsinaisista jäsenistä sille varapuheenjohtajan.

4 § Kaupunginhallituksen konsernijaosto

Kaupunginhallituksen konsernijaosto huolehtii kaupunkikonsernin konserniohjauksen ja -valvonnan täytäntöönpanosta sekä niiden toimivuudesta. Konsernijaosto tekee esityksiä omistajapolitiikan linjauksista ja konserniohjauksen periaatteista, tytäryhteisöille ja -säätiöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista sekä muista yhteisöjen sekä säätiöiden toimintaan ja talouteen liittyvistä

asioista. Lisäksi konsernijaosto ohjaa, seuraa ja valvoo kaupungin tytäryhteisöjen ja -säätiöiden toimintaa sekä niille asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee kahden vuoden toimikaudeksi jaoston jäsenet ja varajäsenet. Jäsenet ja varajäsenet valitaan kaupunginhallituksen jäsenistä ja varajäsenistä. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee jaoston varsinaisista jäsenistä sille puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

5 § *Tarkastuslautakunta*

Tarkastuslautakunta on suoraan valtuuston alainen lakisääteinen toimielin, joka huolehtii kaupunkikonsernin hallinnon ja talouden tarkastuksen järjestämisestä, kaupungin toimintaan kohdistuvan kuntalain mukaisen tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarviointin suorittamisesta ja sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvonnasta. Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, seuraa yleisesti kaupunkikonsernin hallintoa ja taloutta sekä niissä ja kaupungin toiminnassa tapahtuvia muutoksia, kehittää ulkoista valvontaa ja asettaa sille tavoitteet sekä seuraa niiden toteutumista. Lisäksi lautakunta seuraa, että tilivelvolliset ja muut toiminnasta vastaavat henkilöt ovat ryhtyneet tarpeellisiin toimenpiteisiin niiden suositusten ja muistutusten johdosta, joihin tilintarkastus on antanut aihetta.

Lautakunnassa on yhdeksän jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen lautakunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee tarkastuslautakunnan varsinaisista jäsenistä sille puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla valtuutettuja.

6 § *Kasvatus- ja koulutuslautakunta*

Kasvatus- ja koulutuslautakunta on toimialalautakunta, joka huolehtii 4 luvun 5 §:ssä tarkoitetun kasvatuksen ja koulutuksen toimialan mukaisista tehtävistä.

Lautakunnassa on 13 jäsentä. Lautakunnan puheenjohtajana on kasvatuksen ja koulutuksen toimialan apulaispormestari. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen lautakunnan jäsenet ja varajäsenet siten, että heidän joukossaan on vähintään kaksi suomenkielisen ja kaksi ruotsinkielisen kieliryhmän edustajaa. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä sille varapuheenjohtajan.

7 § *Kasvatus- ja koulutuslautakunnan suomenkielinen jaosto*

Kasvatus- ja koulutuslautakunnalla on suomenkielinen jaosto.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaoston jäsenet ja varajäsenet siten, että jaoston jäsenet ja varajäsenet ovat suomenkielisestä kieliryhmästä. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaoston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

8 §

Kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielinen jaosto

Kasvatus- ja koulutuslautakunnalla on ruotsinkielinen jaosto.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaoston jäsenet ja varajäsenet siten, että jaoston jäsenet ja varajäsenet ovat ruotsinkielisestä kieliryhmästä. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaoston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

9 §

Kaupunkiympäristölautakunta

Kaupunkiympäristölautakunta on toimialalautakunta, joka huolehtii 4 luvun 6 §:ssä tarkoitetun kaupunkiympäristön toimialan mukaisista tehtävistä lukuun ottamatta lautakunnan jaostoille määrättyjä tehtäviä sekä pelastuslautakunnalle ja liikenneliikelaitoksen johtokunnalle määrättyjä tehtäviä.

Lautakunnassa on 13 jäsentä. Lautakunnan puheenjohtajana on kaupunkiympäristön toimialan apulaispormestari. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen lautakunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä sille varapuheenjohtajan.

10 §

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto

Kaupunkiympäristölautakunnalla on ympäristö- ja lupajaosto, joka huolehtii osaltaan kaupunkiympäristön toimialan erityislainsäädännön mukaisista lupa- ja ympäristöasioista.

Jaosto toimii, ellei toisin ole määrätty, kunnan ympäristönsuojelu-, terveydensuojelu- ja leirintäalueviranomaisena sekä maastoliikenne- ja vesiliikennelaeissa tarkoitettuna kunnan viranomaisena sekä elintarvikelain, tupakkalain ja nikotiinivalmisteiden vähittäismyynnin osalta lääkelain tarkoittamana kunnan valvonta- ja muuna viranomaisena. Lisäksi jaosto toimii kaupungin rakennusvalvontaviranomaisena ja kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain mukaisena valvontaviranomaisena.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaoston jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee kaupunkiympäristölautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaoston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

11 §

Kaupunkiympäristölautakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaosto

Kaupunkiympäristölautakunnalla on rakennusten ja yleisten alueiden jaosto, joka huolehtii kaupungin toimitiloista, tilahankkeista, kadunpidosta sekä yleisten alueiden rakentamisesta ja ylläpidosta.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaoston jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee kaupunkiympäristölautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaoston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

12 § *Pelastuslautakunta*

Pelastuslautakunta vastaa 4 luvun 6 §:n 3 momentissa tarkoitetun pelastuslaitoksen toimialan mukaisista tehtävistä sekä sille erikseen määrätystä tehtävistä. Pelastuslaitos kuuluu kaupunkiympäristön toimialaan.

Pelastuslautakunta, pelastuskomentaja sekä tämän määräämät muut viranhaltijat ovat Helsingin pelastustoimen alueen pelastusviranomaisia.

Lautakunnassa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen lautakunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä sille puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

13 § *Liikenneliikelaitoksen johtokunta*

Liikenneliikelaitoksen johtokunta huolehtii 4 luvun 6 §:n 4 momentissa tarkoitetun liikenneliikelaitoksen toimialan mukaisista tehtävistä. Liikenneliikelaitos kuuluu kaupunkiympäristön toimialaan.

Johtokunnassa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen johtokunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee johtokunnan varsinaisista jäsenistä sille puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

14 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta*

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta on toimialalautakunta, joka huolehtii 4 luvun 7 §:ssä tarkoitetun kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan mukaisista tehtävistä.

Lautakunnassa on 13 jäsentä. Lautakunnan puheenjohtajana on kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan apulaispormestari. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen lautakunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä sille varapuheenjohtajan.

15 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan kulttuurijaosto*

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalla on kulttuurijaosto, joka asettaa osaltaan palvelukokonaisuudelle tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista, antaa lausunnon toimialalautakunnalle tulosbudjetista ja toimintasuunnitelmasta sekä huolehtii taide- ja kulttuuritoimintaan sekä kulttuuripolitiikan toteuttamiseen tarkoitettujen avustusten jakamiseen liittyvistä tehtävistä sekä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien hyväksymisestä.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaostojen jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaostolle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

16 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan liikuntajaosto*

Kulttuuri ja vapaa-aikalautakunnalla on liikuntajaosto, joka asettaa osaltaan palvelukokonaisuudelle tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista, antaa lausunnon

toimialalautakunnalle tulosbudjetista ja toimintasuunnitelmasta sekä huolehtii liikuntatoimintaan ja liikuntapolitiikan toteuttamiseen tarkoitettujen avustusten jakamiseen liittyvistä tehtävistä.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaostojen jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaostolle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

17 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan nuorisajaosto*

Kulttuuri ja vapaa-aikalautakunnalla on nuorisajaosto, joka asettaa osaltaan palvelukokonaisuudelle tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista, antaa lausunnon toimialalautakunnalle tulosbudjetista ja toimintasuunnitelmasta sekä huolehtii nuorisotyöhön ja nuorisopolitiikan toteuttamiseen tarkoitettujen avustusten jakamiseen liittyvistä tehtävistä sekä seuraa nuorten vaikuttamisjärjestelmän ja nuorten aloiteoikeuden toteutumista kaupungissa.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaostojen jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaostolle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

18 § *Sosiaali- ja terveyslautakunta*

Sosiaali- ja terveyslautakunta on toimialalautakunta, joka huolehtii 4 luvun 8 §:ssä tarkoitetun sosiaali- ja terveystoimialan mukaisista tehtävistä.

Lautakunnassa on 13 jäsentä. Lautakunnan puheenjohtajana on sosiaali- ja terveystoimialan apulaispormestari. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan jäsenistä vähintään yksi ja hänen varajäsenensä ovat ruotsinkielisestä kieliryhmästä.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen lautakunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä sille varapuheenjohtajan.

19 § *Sosiaali- ja terveyslautakunnan jaosto*

Sosiaali- ja terveyslautakunnalla on jaosto, joka huolehtii eräistä sosiaali- ja terveystoimialan muutoksenhakuasioista ja muista viranomaisasioista.

Jaostossa on 9 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginvaltuusto valitsee toimikaudekseen jaoston jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginvaltuusto valitsee lautakunnan varsinaisista jäsenistä ja varajäsenistä jaostolle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

20 § *Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta*

Palvelukeskusliikelaitoksen johtokunta huolehtii 4 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitetun palvelukeskusliikelaitoksen toimialan mukaisista tehtävistä. Palvelukeskusliikelaitos kuuluu keskushallintoon.

Johtokunnassa on 5 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginhallitus valitsee kahden vuoden toimikaudeksi johtokunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginhallitus valitsee johtokunnalle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

21 § *Rakentamispalveluliikelaitoksen johtokunta*

Rakentamispalveluliikelaitoksen johtokunta huolehtii 4 luvun 3 §:n 2 momentissa tarkoitetun rakentamispalveluliikelaitoksen toimialan mukaisista tehtävistä. Rakentamispalveluliikelaitos kuuluu keskushallintoon.

Johtokunnassa on 5 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginhallitus valitsee kahden vuoden toimikaudeksi johtokunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginhallitus valitsee johtokunnalle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

22 § *Taloushallintopalveluliikelaitoksen johtokunta*

Taloushallintopalveluliikelaitoksen johtokunta huolehtii 4 luvun 3 §:n 3 momentissa tarkoitetun taloushallintopalveluliikelaitoksen toimialan mukaisista tehtävistä. Taloushallintopalveluliikelaitos kuuluu keskushallintoon.

Johtokunnassa on 5 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginhallitus valitsee kahden vuoden toimikaudeksi johtokunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginhallitus valitsee johtokunnalle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

23 § *Työterveysliikelaitoksen johtokunta*

Työterveysliikelaitoksen johtokunta huolehtii 4 luvun 3 §:n 4 momentissa tarkoitetun työterveysliikelaitoksen toimialan mukaisista tehtävistä. Työterveysliikelaitos kuuluu keskushallintoon.

Johtokunnassa on 5 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Kaupunginhallitus valitsee kahden vuoden toimikaudeksi johtokunnan jäsenet ja varajäsenet. Lisäksi kaupunginhallitus valitsee johtokunnalle puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

24 § *Koulujen ja lukioiden johtokunnat*

Koulujen ja lukioiden johtokunnat toimivat kasvatus- ja koulutuslautakunnan oman kieliryhmänsä jaoston alaisina ja huolehtivat opetuksen ja kasvatuksen kehittämisestä ja tukemisesta sekä koulun, lukion ja kodin yhteistyön edistämisestä.

Johtokunnassa on 7 - 10 jäsentä. Jokaisella jäsenellä on henkilökohtainen varajäsen.

Jaosto, jonka alaisena johtokunta toimii, valitsee neljän vuoden toimikaudeksi johtokunnan jäsenet ja varajäsenet. Koulun oppilaiden tai lukion opiskelijoiden huoltajat, koulun tai lukion opettajat, koulun tai lukion muu henkilökunta ja lukion opiskelijat esittävät keskuudestaan henkilöt johtokunnan jäseniksi ja varajäseniksi.

3 luku **Pormestari ja apulaispormestarit****1 §** *Pormestari*

Pormestari johtaa kaupunginhallituksen alaisena kaupungin hallintoa, taloudenhoitoa ja muuta toimintaa.

Pormestari toimii kaupunginhallituksen puheenjohtajana ja johtaa poliittista yhteistyötä, jota kaupunginhallituksen tehtävien toteuttaminen edellyttää. Pormestari toimii myös kaupunginhallituksen elinkeinojaoston puheenjohtajana.

Pormestari on päätoiminen luottamushenkilö.

Kaupunginvaltuusto valitsee pormestarin valtuutettujen ja varavaltuutettujen keskuudesta toimikaudekseen, ja pormestarin toimikausi jatkuu siihen saakka, kunnes uusi pormestari on valittu.

2 § *Apulaispormestarit*

Kaupungissa on neljä apulaispormestaria, jotka toimivat toimialalautakuntien puheenjohtajina sekä kaupunginhallituksen jäseninä.

Apulaispormestari on päätoiminen luottamushenkilö.

Kaupunginvaltuusto valitsee apulaispormestarin valtuutettujen ja varavaltuutettujen keskuudesta toimikaudekseen, ja kunkin toimialan apulaispormestarin toimikausi jatkuu siihen saakka, kunnes uusi toimialan apulaispormestari on valittu.

3 § *Pormestarin ja apulaispormestarien sijaisuudet*

Kaupunginhallitus päättää muista kuin toimielimen puheenjohtajuuteen tai jäsenyyteen liittyvistä pormestarin ja apulaispormestarien sijaisuuksista.

4 luku **Keskushallinto, tarkastusvirasto ja toimialat**

1 § *Keskushallinto*

Keskushallintoon kuuluvat kaupunginkanslia, palvelukeskusliikelaitos, rakentamis- palveluliikelaitos, taloushallintopalveluliikelaitos ja työterveysliikelaitos.

1 a § *Korkeasaaren eläintarhan asema*

Keskushallintoon kuuluu myös Korkeasaaren eläintarha.

2 § *Kaupunginkanslia*

Kaupunginkanslian tehtävänä on toimia kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen yleisenä suunnittelu-, valmistelu- ja toimeenpanoelimenä sekä vastata kaupungin kehittämisestä. Kaupunginkanslia huolehtii kaupungin keskushallinnosta. Kaupunginkanslia toimii kaupunginhallituksen alaisuudessa.

Kaupunginkanslia jakautuu kuuteen osastoon:

- 1 Elinkeino-osasto, joka huolehtii kaupungin elinkeino-, innovaatio- ja kilpailukyky politiikasta sekä niihin liittyvistä kehittämistehtävistä, kaupunkimarkkinoinnista ja yritysneuvonnasta. Osasto johtaa kaupungin työllisyysasioiden hoitoa ja tuottaa työllistymistä tukevia palveluita helsinkiläisille. Osasto valvoo kaupungin kokonaisetua maahanmuuttoasioissa, huolehtii työperusteisen maahanmuuton strategisesta suunnittelusta ja seuraa kaupungin maahanmuuttopolitiikan toteutumista. Osasto huolehtii myös kaupungin kansainvälisen toiminnan järjestämisestä ja koordinoimisesta, kaupungin EU-hankerahoituksen koordinoimisesta ja ohjauksesta sekä kansainvälisestä kaupunkipolitiikasta.
- 2 Hallinto-osasto, joka huolehtii kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen, pormestarin, apulaispormestareiden ja kansliapäällikön päätöksenteon valmistelusta ja täytäntöönpanosta osaltaan, kaupungin hallintomenettelyn yleisestä ohjaamisesta ja kehittämisestä sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen toiminnan käytännön järjestelyistä. Lisäksi osasto huolehtii kaupungin asiakirjahallinnon johtamisesta ja kehittämisestä, keskusarkisto- ja kirjaamotoiminnasta, kaupungin johdon ja kaupunginkanslian yleisistä hallintopalveluista ja keskitetyistä tukipalveluista sekä

vieraanvaraisuuden järjestämisestä. Osasto huolehtii myös kaupungin turvallisuusasioiden koordinoimisesta ja edistämisestä sekä varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan ohjaamisesta.

- 3 Henkilöstöosasto, joka huolehtii kaupungin henkilöstöpolitiikan valmistelusta, keskitetystä työnantajatoiminnasta, yhteistoimintajärjestelmien kehittämisestä, kaupungin työnantajakuvasta ja henkilöstötiedottamisesta. Lisäksi osasto huolehtii kaupungin henkilöstön saatavuuden ja liikkuvuuden edistämisestä sekä koordinoi kaupungin henkilöstöhankintaa ja vastaa kaupungin uudelleensijoitustoiminnasta. Osasto tukee henkilöstön ja työyhteisöjen osaamisen kehittämistä.
- 4 Oikeuspalvelut, joka huolehtii oikeudellisesta edunvalvonnasta ja oikeudellisten asiantuntijapalvelujen tuottamisesta.
- 5 Talous- ja suunnitteluosasto, joka huolehtii kaupungin talouden ja toiminnan ohjauksesta, kaupungin strategian valmistelusta ja hallinnon yleisestä kehittämisestä, tilasto- ja tutkimustoiminnasta ja kaupungin tutkimustoiminnan koordinoinnista sekä konserniohjaukseen, rahoitukseen, hankintatoimeen, riskienhallintaan ja harmaan talouden torjuntaan liittyvistä tehtävistä. Osasto vastaa aluerakentamisprojektien suunnittelun ja toteutuksen ohjauksesta ja asuntopolitiikan koordinoimisesta. Osasto huolehtii henkilöstökassatoiminnasta.
- 6 Tietotekniikka- ja viestintäosasto, joka huolehtii tieto- ja viestintäteknologioiden hyödyntämisen ohjauksesta ja yhteentoimivuuden kehittämisestä kaupungin toiminnassa. Osasto huolehtii kaupungin tietohallinnon ohjauksesta ja kehittämisestä, ohjaa kaupungin osallisuuden ja vuorovaikutuksen kehittämistä sekä huolehtii kaupungin yleisneuvonnan järjestämisestä. Osasto huolehtii lisäksi kaupungin viestinnästä, ohjaa kaupungin viestintätoimintoja ja avustaa kaupungin johtoa viestintäasioissa.

Kaupunginkansliaan kuuluu lisäksi suoraan kansliapäällikön alaisuudessa toimiva sisäinen tarkastus. Sisäisestä tarkastuksesta määrätään hallintosäännön luvussa 22 sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

3 §

Keskushallinnon liikelaitokset

Palvelukeskusliikelaitos huolehtii palvelutoiminnan tukipalvelujen tuottamisesta kaupungille ja kaupunkikonsernin yhteisöille. Palvelukeskusliikelaitos toimii palvelukeskusliikelaitoksen johtokunnan alaisuudessa. Liikelaitos käyttää toiminnassaan nimeä Palvelukeskus Helsinki.

Rakentamispalveluliikelaitos huolehtii rakennusalan, ympäristönhoidon ja logistiikan asiantuntija-, tuotanto- ja ylläpitopalvelujen tuottamisesta kaupungille ja kaupunkikonsernin yhteisöille. Rakentamispalveluliikelaitos toimii rakentamispalveluliikelaitoksen johtokunnan alaisuudessa. Liikelaitos käyttää toiminnassaan nimeä Stara.

Taloushallintopalveluliikelaitos huolehtii talous- ja palkkahallinnon palvelujen tuottamisesta kaupungille ja kaupunkikonsernin yhteisöille. Taloushallintopalveluliikelaitos toimii taloushallintopalveluliikelaitoksen johtokunnan alaisuudessa. Liikelaitos käyttää toiminnassaan nimeä Talpa.

Työterveysliikelaitos huolehtii henkilöstön työterveyshuollon palvelujen tuottamisesta kaupungille ja kaupunkikonsernin yhteisöille. Työterveysliikelaitos toimii työterveysliikelaitoksen johtokunnan alaisuudessa. Liikelaitos käyttää toiminnassaan nimeä Työterveys Helsinki.

3 a § *Korkeasaaren eläintarhan toiminta*

Korkeasaaren eläintarha ylläpitää eläintarhaa ja virkistysaluetta.

4 § *Tarkastusvirasto*

Tarkastusvirasto arvioi suoraan kaupunginvaltuuston ja tarkastuslautakunnan alaisena kaupunginvaltuuston kaupunkikonsernille asettamien tavoitteiden toteutumisesta ja toiminnan tuloksellista ja tarkoituksenmukaista järjestämistä sekä avustaa tilintarkastajaa kaupungin hallinnon ja talouden tarkastuksessa. Lisäksi virasto valmistelee tarkastuslautakunnalle sidonnaisuusilmoituksia koskevat valvonta-asiat.

Virasto valmistelee tarkastuslautakunnan hyväksyttäväksi lautakunnan toimikauden kattavan toimintasuunnitelman ja vuosittaisen arviointisuunnitelman yhteistyössä lautakunnan kanssa. Virasto raportoi arviointi- ja tarkastustyönsä tuloksista tarkastuslautakunnalle ja tilintarkastajalle.

5 § *Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala*

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala huolehtii kaupungin varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, perusopetuksesta ja lukiokoulutuksesta, suomenkielisestä ammatillisesta koulutuksesta sekä vapaasta sivistystyöstä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala toimii kasvatusta- ja koulutuslautakunnan alaisuudessa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala jakautuu neljään palvelukokonaisuuteen:

- 1 Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen palvelukokonaisuus, joka huolehtii suomenkielisestä varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta ja leikkipuistotoiminnasta.
- 2 Perusopetuksen palvelukokonaisuus, joka huolehtii suomenkielisestä perusopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaisesta toiminnasta lukuun ottamatta esiopetusta ja perusopetuslain mukaista aamu- ja iltapäivätoimintaa.
- 3 Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön palvelukokonaisuus, joka huolehtii lukiokoulutuksesta ja suomenkielisestä ammatillisesta koulutuksesta sekä etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Palvelukokonaisuus huolehtii myös suomenkielisestä vapaasta sivistystyöstä.
- 4 Ruotsinkielinen palvelukokonaisuus, joka huolehtii ruotsinkielisestä varhaiskasvatuksesta, esiopetuksesta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta, leikkipuistotoiminnasta, perusopetuksesta ja muusta perusopetuslain mukaisesta opetuksesta, lukiokoulutuksesta, etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Palvelukokonaisuus huolehtii myös ruotsinkielisestä vapaasta sivistystyöstä.

6 § *Kaupunkiympäristön toimiala*

Kaupunkiympäristön toimiala huolehtii kaupunkiympäristön suunnittelusta, rakentamisesta ja ylläpidosta sekä tarjoaa kaupunkiympäristön palveluja. Kaupunkiympäristön toimiala toimii, lukuun ottamatta pelastuslaitosta ja liikenneliikelaitosta, kaupunkiympäristölautakunnan alaisuudessa.

Kaupunkiympäristön toimiala jakautuu kolmeen palvelukokonaisuuteen:

- 1 Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuus, joka vastaa toimintaedellytysten luomisesta ja järjestämisestä kaupunkiympäristön kehittämiseksi, rakenteelliselle toimivuudelle ja viihtyisyydelle.
- 2 Rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuus, joka vastaa kaupunkiympäristön rakentamisesta sekä käytettävyydestä.
- 3 Palvelut ja luvat -palvelukokonaisuus, joka tuottaa kaupunkiympäristön palveluja.

Kaupunkiympäristön toimialaan kuuluu lisäksi pelastuslaitos, joka huolehtii pelastustoimesta sekä tuottaa ensihoitopalveluja siinä laajuudessa kuin palvelujen järjestäjän kanssa on sovittu. Pelastuslaitos toimii pelastuslautakunnan alaisuudessa.

Kaupunkiympäristön toimialaan kuuluu myös liikenneliikelaitos, joka huolehtii metroliiikenteestä, raitioliiikenteestä sekä joukkoliikenteenä järjestetystä vesiliikenteestä sekä näihin liittyvästä joukkoliikenneinfrastruktuurista. Liikenneliikelaitos toimii liikenneliikelaitoksen johtokunnan alaisuudessa. Liikelaitos käyttää toiminnassaan nimeä HKL.

7 §

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala ylläpitää ja parantaa eri-ikäisten helsinkiläisten mahdollisuuksia henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sivistymiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen ja tukee Helsingin elinvoimaisuutta. Toimiala vastaa kirjastoaineistosta, museo- ja taidemuseokokoelmista ja kulttuuriperinnön ylläpitämisestä. Toimiala huolehtii kulttuuriympäristön vaalimiseen liittyvistä viranomaistehävistä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toimii kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisuudessa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala jakautuu kolmeen palvelukokonaisuuteen:

- 1 Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa kaupungin kulttuuripolitiikasta sekä kirjasto-, kulttuuri-, orkesteri-, museo- ja taidemuseotoiminnoista. Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa sille kuuluvista valtakunnallisista ja alueellisista erityistehtävistä, joista lailla on erikseen säädetty.
- 2 Liikuntapalvelukokonaisuus vastaa liikunnasta ja liikuntapolitiikasta sekä liikunnan järjestämisestä ja liikuntapaikoista sekä leirintäalueesta.
- 3 Nuorisopalvelukokonaisuus huolehtii nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta.

8 §

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialan tehtävänä on sosiaali- ja terveystoimien järjestäminen ja tuottaminen. Toimiala luo sosiaali- ja terveystoimien keinoin edellytyksiä terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämiselle ja edistämiseksi, edistää omatoimisuutta ja yhteisvastuullisuutta sekä ehkäisee ja vähentää sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia ja niiden haittavaikutuksia. Toimiala huolehtii myös terveydenhuoltolain mukaisista terveyskeskuksen tehtävistä, sosiaali- ja terveystoimien laitosten lääkehuollosta sekä muusta sosiaali- ja terveystoimien velvoitteena olevasta lääkehuollosta. Sosiaali- ja terveystoimiala toimii sosiaali- ja terveystoimien lautakunnan alaisuudessa.

Sosiaali- ja terveystoimiala jakautuu kolmeen palvelukokonaisuuteen:

- 1 Perhe- ja sosiaalipalvelujen palvelukokonaisuus, joka huolehtii perhe-, sosiaali- ja vammaispalveluista sekä lautakunnan määräämistä muista palveluista.

- 2 Terveys- ja päihdepalvelujen palvelukokonaisuus, joka huolehtii terveys-, päihde- ja päivystyspalveluista sekä lautakunnan määräämistä muista palveluista.
- 3 Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen palvelukokonaisuus, joka huolehtii sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalveluista sekä lautakunnan määräämistä muista palveluista.

9 § *Toimialojen hallinnot*

Jokaisella toimialalla on palvelukokonaisuuksien lisäksi toimialajohtajan alaisuudessa toimialan hallinto. Toimialan hallinto huolehtii toimialan hallinto- ja tukipalveluista.

5 luku **Johtavat viranhaltijat**

1 § *Johtavien viranhaltijoiden tehtävä*

Tässä luvussa tarkoitettujen johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on suunnitella, seurata ja valvoa johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden toimintaa sekä vastata sen tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta. Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on myös johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden strateginen ohjaus sekä suorituskyvyn ja toiminnan tuloksellisuuden kehittäminen ja ylläpito.

2 § *Kansliapäällikkö*

Keskushallintoa johtaa kansliapäällikkö. Kansliapäällikkö toimii kaupunginkanslian päällikkönä. Kansliapäällikkö on toimialajohtajien esimies. Kansliapäällikkö suorittaa pormestarin määräämät tehtävät. Kansliapäällikkö nimitetään enintään 7 vuoden määräajaksi ja hänen kanssaan tehdään johtajasopimus.

Kansliapäällikkö toimii kaupunginhallituksen, sen jaostojen sekä pormestarin esittelijänä.

3 § *Kaupunginkanslian muut johtavat viranhaltijat*

Elinkeino-osastoa johtaa elinkeinojohtaja.

Hallinto-osastoa johtaa hallintojohtaja.

Henkilöstöosastoa johtaa henkilöstöjohtaja.

Oikeuspalveluita johtaa kaupunginlakimies.

Talous- ja suunnitteluosastoa johtaa rahoitusjohtaja.

Tietotekniikka- ja viestintäosastoa johtaa tietotekniikka- ja viestintäjohtaja.

Kaupunginkanslian muut johtavat viranhaltijat suorittavat kansliapäällikön määräämät tehtävät.

4 § *Keskushallintoon kuuluvien liikelaitosten johtavat viranhaltijat*

Palvelukeskusliikelaitoksen, rakentamispalveluliikelaitoksen, taloushallintopalveluliikelaitoksen ja työterveysliikelaitoksen toimintaa johtaa liikelaitoksen johtokunnan alaisena toimitusjohtaja.

Toimitusjohtaja suorittaa kansliapäällikön määräämät tehtävät.

Toimitusjohtaja toimii liikelaitoksen johtokunnan esittelijänä.

4 a § *Eläintarhan johtaja*

Korkeasaaren eläintarhaa johtaa eläintarhan johtaja. Kansliapäällikkö on eläintarhan johtajan esimies.

5 § *Tarkastusviraston johtavat viranhaltijat*

Tarkastusvirastoa johtaa tarkastusjohtaja. Tarkastusjohtaja suorittaa tarkastuslautakunnan määrämät tehtävät. Tarkastusjohtaja toimii tarkastuslautakunnan esittelijänä. Tarkastusjohtaja on viraston muiden johtavien viranhaltijoiden esimies.

Tarkastusviraston muita johtavia viranhaltijoita ovat arviointiprosessia johtava arviointipäällikkö ja tilintarkastusprosessia johtava tarkastuspäällikkö.

6 § *Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan johtavat viranhaltijat*

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimintaa ja hallintoa johtaa kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja, joka toimii kasvatus- ja koulutuslautakunnan, sen jaostojen sekä toimialan apulaispormestarin esittelijänä. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja nimitetään enintään 7 vuoden määräajaksi.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja on toimialaan kuuluvien palvelukokonaisuuksien johtajien ja toimialan hallintojohtajan esimies. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja suorittaa kansliapäällikön määrämät tehtävät.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen palvelukokonaisuutta johtaa varhaiskasvatusjohtaja.

Perusopetuksen palvelukokonaisuutta johtaa perusopetusjohtaja.

Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön palvelukokonaisuutta johtaa lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja.

Ruotsinkielistä palvelukokonaisuutta johtaa ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan hallintoa johtaa hallintojohtaja.

Palvelukokonaisuuden johtaja ja hallintojohtaja suorittavat kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtajan määrämät tehtävät.

7 § *Kaupunkiympäristön toimialan johtavat viranhaltijat*

Kaupunkiympäristön toimialan toimintaa ja hallintoa johtaa kaupunkiympäristön toimialajohtaja, joka toimii kaupunkiympäristölautakunnan, rakennusten ja yleisten alueiden jaoston sekä toimialan apulaispormestarin esittelijänä. Lisäksi kaupunkiympäristön toimialajohtaja toimii ympäristö- ja lupajaoston esittelijänä muissa kuin 3 ja 4 momentissa tarkoitetuissa asioissa. Kaupunkiympäristön toimialajohtaja nimitetään enintään 7 vuoden määräajaksi.

Kaupunkiympäristön toimialajohtaja on toimialaan kuuluvien palvelukokonaisuuksien johtajien, toimialan hallintojohtajan sekä pelastuskomentajan esimies. Kaupunkiympäristön toimialajohtaja suorittaa kansliapäällikön määrämät tehtävät.

Rakennusvalvontapäällikkö toimii ympäristö- ja lupajaoston esittelijänä rakennusvalvonta- ja rakennuslupa-asioissa.

Ympäristöjohtaja toimii ympäristö- ja lupajaoston esittelijänä ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon asioissa.

Maankäyttö ja kaupunkirakenne -palvelukokonaisuutta johtaa maankäyttöjohtaja.

Rakennukset ja yleiset alueet -palvelukokonaisuutta johtaa tekninen johtaja.

Palvelut ja luvat -palvelukokonaisuutta johtaa asiakkuusjohtaja.

Kaupunkiympäristön toimialan hallintoa johtaa hallintojohtaja.

Palvelukokonaisuuden johtaja ja hallintojohtaja suorittavat kaupunkiympäristön toimialajohtajan määräämät tehtävät.

Pelastuslaitoksen toimintaa johtaa pelastuslautakunnan alaisena pelastuskomentaja, joka toimii pelastuslautakunnan esittelijänä. Pelastuskomentaja suorittaa kaupunkiympäristön toimialajohtajan määräämät tehtävät.

Liikenneliikelaitoksen toimintaa johtaa sen johtokunnan alaisena liikenneliikelaitoksen toimitusjohtaja. Toimitusjohtaja toimii liikenneliikelaitoksen johtokunnan esittelijänä. Toimitusjohtaja suorittaa kaupunkiympäristön toimialajohtajan määräämät tehtävät.

8 § *Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan johtavat viranhaltijat*

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimintaa ja hallintoa johtaa kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja, joka toimii kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan, sen jaostojen sekä toimialan apulaispormestarin esittelijänä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja nimitetään enintään 7 vuoden määräajaksi.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja on toimialaan kuuluvien palvelukokonaisuuksien johtajien sekä toimialan hallintojohtajan esimies. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja suorittaa kansliapäällikön määräämät tehtävät.

Kulttuuripalvelukokonaisuutta johtaa kulttuurijohtaja. Kulttuurijohtaja johtaa kulttuuripolitiikkaa ja kulttuuripalvelujen kehittämistä.

Liikuntapalvelukokonaisuutta johtaa liikuntajohtaja. Liikuntajohtaja vastaa liikuntalaissa tarkoitetun yhteistyön toteuttamisesta.

Nuorisopalvelukokonaisuutta johtaa nuorisoasiainjohtaja. Nuorisoasiainjohtaja vastaa nuorisolain edellyttämästä monialaisesta yhteistyöstä nuorten palveluissa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan hallintoa johtaa hallintojohtaja.

Palvelukokonaisuuden johtaja ja hallintojohtaja suorittavat kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtajan määräämät tehtävät.

9 § *Sosiaali- ja terveystoimialan johtavat viranhaltijat*

Sosiaali- ja terveystoimialan toimintaa ja hallintoa johtaa sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja, joka toimii sosiaali- ja terveyslautakunnan, sen jaoston sekä toimialan apulaispormestarin esittelijänä. Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja nimitetään enintään 7 vuoden määräajaksi.

Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja on toimialaan kuuluvien palvelukokonaisuuksien johtajien sekä toimialan hallintojohtajan esimies. Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja suorittaa kansliapäällikön määräämät tehtävät.

Perhe- ja sosiaalipalvelujen palvelukokonaisuutta johtaa perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja.

Terveys- ja päihdepalvelujen palvelukokonaisuutta johtaa terveys- ja päihdepalvelujen johtaja.

Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen palvelukokonaisuutta johtaa sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja.

Sosiaali- ja terveystoimialan hallintoa johtaa hallintojohtaja.

Palvelukokonaisuuden johtaja ja hallintojohtaja suorittavat sosiaali- ja terveystoimialan johtajan määräämät tehtävät.

10 § *Johtavien viranhaltijoiden sijaisuudet*

Kansliapäällikön tai kaupunginkanslian muun johtavan viranhaltijan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa kansliapäällikön määräämä viranhaltija.

Tarkastusjohtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa tarkastuslautakunnan määräämä viraston viranhaltija. Tarkastusviraston muun johtavan viranhaltijan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa tarkastusjohtajan määräämä henkilö.

Liikelaitoksen toimitusjohtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa liikelaitoksen johtokunnan määräämä viranhaltija.

Toimialajohtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa toimialalautakunnan määräämä viranhaltija.

Pelastuskomentajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa pelastuslautakunnan määräämä viranhaltija.

Palvelukokonaisuuden johtajan ja hallintojohtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa toimialajohtajan määräämä viranhaltija.

10 a § *Eläintarhan johtajan sijaisuudesta*

Eläintarhan johtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa kansliapäällikön määräämä viranhaltija.

6 luku **Kaupunkikonserni**

1 § *Kaupunkikonserni*

Kaupunki tytäryhteisöineen muodostaa Helsingin kaupunkikonsernin. Tytäryhteisöjä ovat yhteisöt, joissa kaupungilla on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta. Tytäryhteisöön rinnastetaan myös kaupungin määräysvaltaan kuuluva säätio.

2 § *Konsernijohto*

Kaupungin konsernijohtoon kuuluvat

- 1 kaupunginvaltuusto
- 2 kaupunginhallitus
- 3 kaupunginhallituksen konsernijaosto
- 4 pormestari ja apulaispormestarit
- 5 kansliapäällikkö.

III osa TOIMIELINTEN, LUOTTAMUSHENKILÖIDEN JA JOHTAVIEN VIRANHALTIJOIDEN TOIMIVALTA

7 luku **Kaupunginvaltuuston toimivalta**

1 § *Kaupunginvaltuuston toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunginvaltuusto päättää

- 1 merkittävistä ja taloudellisesti laajakantoisista kaupungin hallinnon järjestämisen periaatteista
  - 2 kaupungin hankkeita koskevista hankesuunnitelmista, kun kustannusarvio ylittää 10 miljoonaa euroa
  - 3 maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettusta kehittämisalueesta
  - 4 kiinteän omaisuuden hankkimisesta, jos kauppahinta ylittää 10 miljoonaa euroa eikä kysymys ole lunastusoikeuden käyttämisestä
  - 5 kiinteän omaisuuden luovuttamisesta, milloin luovutettavan omaisuuden kauppahinta ylittää 10 miljoonaa euroa
  - 6 ottaa vuokralle maanvuokrasopimuksin kiinteää omaisuutta kerrallaan yli 30 vuodeksi tai kun sopimuksen ennakoitu kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa
  - 7 vahvistaa yli 30 vuoden pituisten maanvuokrasopimusten yleiset vuokrausperiaatteet
  - 8 ottaa vuokralle liikehuoneiston, kun sopimuksen ennakoitu kokonaisarvo ylittää 10 miljoonaa euroa
  - 9 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta asemakaavan toteutamisesta vanhentuneeksi
  - 10 myydä kaupungin irtainta omaisuutta, kun omaisuuden arvo ylittää 5 miljoonaa euroa
  - 11 taloudellisesti tai periaatteellisesti merkittävän uuden sosiaalihuollon asiakasmaksun tai terveydenhuollon potilasmaksun käyttöön ottamisesta tai tällaisen maksun käytöstä luopumisesta
  - 12 taloudellisesti tai periaatteellisesti merkittävän, kunnan harkinnassa olevan sosiaalisen tuen tai etuuden käyttöön ottamisesta tai käytöstä luopumisesta
  - 13 perusterveydenhuollon jonkin osa-alueen ja erikoissairaanhoidossa jonkin erikoisalalan sekä tietyn, suuruudeltaan merkittävän väestöosan joidenkin terveyspalvelujen tuottamisen aloittamisesta ja lopettamisesta kaupungin omana toimintana
- Henkilöstöasiat
- 14 kansliapäällikön, toimialajohtajan ja tarkastusjohtajan virkaan ottamisesta sekä näiden virkojen ja viranhaltijoiden siirtämisestä toimialalta toiseen tai toimialan ja keskushallinnon välillä
  - 15 virkavapaan myöntämisestä kansliapäällikölle yli yhdeksän kuukauden ajaksi sekä hänen sijaisensa ottamisesta täksi ajaksi
  - 16 kansliapäällikön, toimialajohtajan ja tarkastusjohtajan avoimen viran määräämisestä hoitajasta, jos virkamääräys annetaan yli yhdeksän kuukauden ajaksi
- Talousasiat
- 17 osana talousarviota ja -suunnitelmaa toimialoille ja liikelaitoksille toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, asettaa tytäryhteisöille ja kaupungin määräysvallassa oleville säätiöille tavoitteita sekä kaupunkikonsernille yhteisiä tavoitteita

- 18 vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä talousarvion sitovuustason sekä määrärahoille että toiminnallisille tavoitteille
- 19 talousarvion ja -suunnitelman hyväksymisen yhteydessä enimmäislainanottovaltuuksista ja talousarviolainojen myöntövaltuuksista
- 20 talousarvioon tehtävistä muutoksista
- 21 poistosuunnitelman hyväksymisestä
- 22 rahastojen säännöistä.

8 luku **Kaupunginhallituksen ja sen jaostojen toimivalta**

1 § *Kaupunginhallituksen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunginhallitus

- 1 seuraa, että kaupungin toimielimet, keskushallinto ja toimialat toimivat kaupunginvaltuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden mukaisesti sekä asettaa kaupungin toimielimille, keskushallinnolle ja toimialoille tavoitteita ja seuraa niiden toteutumista
- 2 vastaa konserniohjauksen ja -valvonnan järjestämisestä sekä asettaa yhteisöille ja säätiöille, joissa kaupungilla on määräysvaltaa, tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista
- 3 päättää yhteisöjen ja säätiöiden perustamisesta
- 4 vastaa asiakirjahallinnon järjestämisen perusteista ja määrää asiakirjahallintoa johtavan viranhaltijan ja tämän tehtävät
- 5 vastaa, että kaupunki täyttää tietosuojalainsäädännön mukaiset velvoitteet ja valvoo velvoitteiden toteutumista sekä päättää tietosuojavastaavan virkaan ottamisesta
- 6 vahvistaa hallintosäännössä määrätyt muiden toimielinten päätöksenteon koskevat rajat
- 7 hyväksyy kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevat ohjeet sekä sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen
- 8 päättää 24 luvun 4 §:ssä tarkoitetuista asiakirjoista ja tiedonantamisesta perittävistä maksuista
- 8 a päättää eläintarhan organisaation ylimmästä tasosta
Henkilöstöasiat
- 9 vastaa kaupungin henkilöstöpolitiikasta
- 10 päättää palvelukokonaisuuden johtajan, liikelaitoksen johtajan ja pelastuskomentajan sekä muiden kansliapäällikköä seuraavan alemman organisaation johtavien viranhaltijoiden virkaan ottamisesta sekä näiden virkojen ja viranhaltijan siirtämisestä toimialalta toiseen tai toimialan ja keskushallinnon välillä
- 11 päättää kansliapäällikön palkasta ja palkan määräytymisperusteesta sekä palkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta ja muusta palkitsemisesta
- 12 hyväksyy taloudellisesti merkittävät paikalliset virka- ja työehtosopimukset
- 13 päättää viran perustamisesta ja lakkauttamisesta

- 14 päättää sellaisen viran haettavaksi julistamisesta, johon kaupunginvaltuusto ottaa viranhaltijan
- 15 vahvistaa kaupunginvaltuuston tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen
- 16 päättää sellaisen avoimen viran määräaikaisesta hoitajasta, johon kaupunginvaltuusto ottaa viranhaltijan, enintään kuitenkin yhdeksän kuukauden ajaksi
- 17 toteaa kansliapäällikön, toimialajohtajan ja tarkastusjohtajan virkasuhteen päättymisen viranhaltijan suorittaman irtisanomisen perusteella
- 18 päättää virkavapaan myöntämisestä kansliapäällikölle enintään yhdeksän kuukauden ajaksi sekä sijaisen ottamisesta täksi ajaksi
- 19 päättää muista kansliapäällikön virkasuhteeseen liittyvistä asioista.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunginhallitus päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan muu toimielin tai viranhaltija päättää,

- 1 kunnallisveron, kiinteistöveron tai sairausvakuutusmaksun osittaisesta tai täydellisestä vapautuksesta
- 2 kaupungin maa- ja vesialueiden varaamisesta rakentamiseen
- 3 osakkeiden ja osuuksien hankkimisesta ja luovuttamisesta
- 4 palvelussuhdeasuntoja koskevista periaatteista
Talousasiat
- 5 vuosittain talousarvion laatimisohteista sekä talousarvion noudattamisohteista
- 6 tasehallinnan yleisistä periaatteista
- 7 sijoitustoimintaa, vakuuttamista ja avustuksia koskevista ohjeista
- 8 henkilöstökassan säännöistä
- 9 antolainojen osalta velan yleisistä ehdoista
- 10 sellaisen maksun suorittamisesta, joka on kaupunkia sitova eikä sitä ole mainittu talousarviossa.

Lisäksi kaupunginhallituksen tehtävänä on päättää asioista, joita ei ole säädetty tai määrätty muulle kaupungin toimielimelle, viranhaltijalle tai luottamushenkilölle.

2 §

Kaupunginhallituksen elinkeinojaoston toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunginhallituksen elinkeinojaosto päättää,

- 1 elinkeinopolitiikkaa ja kilpailukykyä koskevista periaatteista sekä seuraa niiden toteutumista
- 2 työllisyydenhoidon periaatteista sekä seuraa niiden toteutumista
- 3 maahanmuuttoa koskevista periaatteista sekä seuraa niiden toteutumista
- 4 kansainvälisiä asioita ja kaupunkimarkkinointia koskevista periaatteista sekä seuraa niiden toteutumista
- 5 korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön periaatteista sekä seuraa niiden toteutumista

- 6 innovaatorahaston käytöstä
- 7 kaupungin omistamien yritys- ja teollisuustonttien varaamisesta elinkeinotoiminnan tarpeisiin.

3 § *Kaupunginhallituksen konsernijaoston toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunginhallituksen konsernijaosto päättää,

- 1 jäsenien ja jäsenehdokkaiden nimeämisestä yhteisöjen ja säätiöiden toimielimiin
- 2 toimiohjeiden antamisesta kaupunkia eri yhteisöissä ja säätiöissä edustavalle kaupungin kannan ottamiseksi käsiteltäviin asioihin, silloin kun kyseessä on taloudellisesti merkittävä tai periaatteellisesti laajakantoinen asia
- 3 osakkeenomistajalle kuuluvan päätösvallan käyttämisestä silloin, kun päätös tehdään yhtiökokousta pitämättä ja kun kysymyksessä on taloudellisesti merkittävä tai periaatteellisesti laajakantoinen asia
- 4 vaatimuksen tekemisestä ylimääräisen yhtiökokouksen tai vastaavan kokouksen koollekutsumiseksi
- 5 osakassopimuksen ja muiden vastaavien asiakirjojen hyväksymisestä sekä niihin tehtävistä muutoksista.

9 luku **Pormestarin ja apulaispormestarin toimivalta**

1 § *Pormestarin toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, pormestari

- 1 seuraa keskushallinnon ja siihen kuuluvien liikelaitosten toimintaa
- 2 vastaa kuntalaisten osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteutumisesta
- 3 vastaa kaupungin kansainvälisestä, kansallisesta ja seudullisesta edunvalvonnasta ja edustamisesta
- 4 antaa toimiohjeita kaupunkia eri yhteisöissä ja säätiöissä edustavalle kaupungin kannan ottamiseksi käsiteltäviin asioihin silloin kun kyseessä ei ole taloudellisesti merkittävä tai periaatteellisesti laajakantoinen asia
- 5 vastaa osaltaan kaupungin edun valvomisesta niissä yhteisöissä ja säätiöissä, joissa kaupungilla on määräysvaltaa
- 6 ottaa tarvittaessa kaupunginhallituksen käsiteltäväksi asian, jossa asianomainen viranomaisena on tehnyt päätöksen
- 7 tekee esityksiä ja antaa kaupunginhallitukselta pyydettyjä lausuntoja sekä huolehtii näihin rinnastettavista muista tehtävistä, jollei asiaa sen periaatteellisen tai taloudellisen merkityksen johdosta ole saatettava kaupunginhallituksen käsiteltäväksi
- 8 antaa ympäristösuojelulain 144 §:n nojalla määräyksiä liikenteen rajoittamisesta ja pölynsidontatoimenpiteisiin ryhtymisestä sekä joukkoliikenteen maksuttomuudesta
- 9 päättää kaupunginhallituksen käyttöön varattujen määrärahojen käyttämisestä kaupunginhallituksen päättämässä rajoissa.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, pormestari päättää tai hyväksyy, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 kaupungin viestintää sekä suhde- ja tiedotustoimintaa koskevista asioista
- 2 kaupungintalon ja siihen liittyvien edustustilojen käytöstä.

2 § *Apulaispormestarin toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin määrätty, apulaispormestari

- 1 seuraa toimialan ja siihen kuuluvan liikelaitoksen toimintaa
- 2 vastaa toimialallaan kuntalaisten osallisuuden ja vuorovaikutuksen toteutumisesta
- 3 vastaa toimialallaan kaupungin kansainvälisestä, kansallisesta ja seudullisesta edunvalvonnasta ja edustamisesta
- 4 antaa toimialallaan toimiohjeita kaupunkia eri yhteisöissä ja säätiöissä edustavalle kaupungin kannan ottamiseksi käsiteltäviin asioihin silloin kun kyseessä ei ole taloudellisesti merkittävä tai periaatteellisesti laajakantoinen asia
- 5 vastaa toimialallaan osaltaan kaupungin edun valvomisesta niissä yhteisöissä ja säätiöissä, joissa kaupungilla on määräysvaltaa.

10 luku **Toimialalautakunnan yleinen toimivalta**

1 § *Toimialalautakunnan yleinen toimivalta*

Toimialalautakunta valvoo, että toimialan toiminta on kaupunkistrategian ja talousarvion sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen asettamien tavoitteiden mukaista.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, toimialalautakunta päättää,

- 1 toimialan tavoitteista sekä niiden toteutumisen seurannasta
- 2 toimialan palvelukokonaisuutta seuraavan tason organisaatiosta
- 3 palvelukokonaisuuden johtajan suoran alaisen sekä toimialan hallintojohtajan virkaan ottamisesta
- 4 alaiselleen toimialalle tulosbudjetin ja toimintasuunnitelman, jotka sisältävät talousarvioon perustuvat tulostavoitteet, tarvittavat toimenpiteet ja resurssit sekä toiminnasta kertyvät tulot ja aiheutuvat menot
- 5 kaupungin tilinpäätökseen yhdisteltävistä toimialakohtaisista tilinpäätöstiedoista
- 6 hyödyke- ja hyödykeryhmäkohtaisista poistoajoista kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman rajoissa
- 7 toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen hyväksymisestä.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, toimialalautakunta omalla toimialallaan päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranomaisen päättää,

- 1 hinnoista, maksuista, vuokrista ja korvauksista sekä vapautuksesta toimialalle kohdistettavan maksun, korvauksen ja muun saatavan suorittamisesta
- 2 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa toimialan irtaimen omaisuuden luovuttamisesta lukuun ottamatta osakkeita
- 3 hankinnoista lukuun ottamatta osakkeita
- 4 tilahanketta koskevan tarveselvityksen hyväksymisestä
- 5 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa muun kuin tilahanketta koskevan suunnitelman ja piirustuksen hyväksymisestä
- 6 hallintaoikeutensa puitteissa maa-alueiden, tilojen ja laitteiden vuokralle antamisesta sekä muusta käyttöön luovuttamisesta kerrallaan enintään 10 vuoden ajaksi samoin kuin toistaiseksi, jos vuokra-suhde on sovittu päättyväksi enintään kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta
- 7 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa huonetilojen vuokralle ottamisesta
- 8 kokonaisesta tai osittaisesta vapautuksesta toimialan henkilöstöön kuuluvalla hänen velvollisuudestaan korvata virka- tai työtehtävissä aiheuttamansa vahinko, ellei asianomainen ole aiheuttanut sitä tahallaan tai törkeällä tuottamuksella.

11 luku **Liikelaitoksen johtokunnan ja johtajan yleinen toimivalta**

1 § *Liikelaitoksen johtokunnan yleinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikelaitoksen johtokunta

- 1 päättää liikelaitoksen organisaation ylimmästä tasosta
- 2 ottaa liikelaitoksen johtajan suoran alaisen
- 3 päättää alaiselleen liikelaitokselle tulosbudjetin ja toimintasuunnitelman, jotka sisältävät talousarvioon perustuvat tulostavoitteet, tarvittavat toimenpiteet ja resurssit sekä toiminnasta kertyvät tulot ja aiheutuvat menot
- 4 päättää kaupungin tilinpäätökseen yhdisteltävistä liikelaitoskohtaisista tilinpäätöstiedoista
- 5 päättää hyödyke- ja hyödykeryhmäkohtaisista poistoajoista kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman rajoissa
- 6 hyväksyy liikelaitoksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikelaitoksen johtokunta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 tilahanketta koskevan tarveselvityksen hyväksymisestä sekä kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa tarveselvitykseen perustuvan hanke- tai muun suunnitelman hyväksymisestä
- 2 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa muun kuin tilahanketta koskevan suunnitelman ja piirustuksen hyväksymisestä
- 3 hankinnoista lukuun ottamatta osakkeita
- 4 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa liikelaitoksen investoinneista ja muista pitkävaikutteisista menoista

- 5 lainanotosta kaupunginvaltuuston vuosittain vahvistamien lainanottovaltuuksien rajoissa
- 6 hallintaoikeutensa puitteissa maa-alueiden, tilojen ja laitteiden vuokralle antamisesta sekä muusta käyttöön luovuttamisesta kerrallaan enintään kymmenen vuoden ajaksi samoin kuin toistaiseksi, jos vuokrasuhde on sovittu päättyväksi enintään kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta
- 7 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa huonetilojen vuokralle ottamisesta
- 8 liikelaitoksen palvelujen hinnoittelusta ja palvelujen myyntiä koskevista sopimuksista.

2 § *Liikelaitoksen johtajan yleinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikelaitoksen johtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 liikelaitosta koskevista asioista ja hoitaa muutoinkin juoksevaa hallintoa
Henkilöstöasiat
- 2 ottaa palvelukseen liikelaitoksen viranhaltijat ja työntekijät
- 3 liikelaitoksen johtokunnan tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen vahvistamisesta
- 4 alaisensa viranhaltijan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti
- 5 liikelaitoksessa viranhaltijan siirtämisestä toiseen virkasuhteeseen ja työntekijän siirtämisestä toiseen työsuhteeseen
- 6 muista liikelaitoksen viranhaltijoiden virkasuhteisiin liittyvistä asioista
- 7 muista liikelaitoksen henkilöstöasioista
Talousasiat
- 8 laskujen, maksuosoitusten ja muistiotositteiden hyväksymiseen oikeuteista henkilöistä ja hyväksymismenettelyn järjestämisestä
- 9 pankkitilien käyttöoikeudesta ja käytön valvonnan järjestämisestä
- 10 käteiskassojen jaosta tehtäväalueellaan.

12 luku **Toimivalta keskushallinnossa**

1 § *Kansliapäällikön toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kansliapäällikkö

- 1 antaa toimialajohtajalle, liikelaitoksen johtajalle ja muille vastuuhenkilöille tarvittaessa menettelytapaohjeita ja määräyksiä sekä antaa hallintoa koskevia määräyksiä ja ohjeita
- 2 vastaa kaupunkikonsernin kokonaisedun huomioon ottamisesta niissä yhteisöissä, liikelaitoksissa ja säätiöissä, joissa kaupungilla on määräysvaltaa
- 3 päättää varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan järjestämisestä ja toimeenpanosta
- 4 asettaa kahta tai useampaa toimialaa käsittelevät työryhmät
- 5 hyväksyy kaupunginkanslian toimintasäännön

- 6 päättää kokonaisesta tai osittaisesta vapautuksesta keskushallinnon henkilöstöön kuuluvalle hänen velvollisuudestaan korvata virka- tai työtehtävissä aiheuttamansa vahinko, ellei asianomainen ole aiheuttanut sitä tahallaan tai törkeällä tuottamuksella
- 7 hyväksyy kaupunginkanslian sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen
Henkilöstöasiat
- 8 päättää toimialajohtajan, palvelukokonaisuuden johtajan, pelastuskomentajan ja liikelaitoksen johtajan palkasta ja palkan määräytymisperusteesta, palkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta ja muusta palkitsemisesta sekä näiden tehtävien vaativuusluokittelusta ja siihen perustuvasta palkasta
- 8 a päättää eläintarhan johtajan palkasta ja palkan määräytymisperusteesta, palkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta ja muusta palkitsemisesta sekä tehtävän vaativuusluokittelusta ja siihen perustuvasta palkasta, päättää muista eläintarhan johtajan virkasuhteeseen liittyvistä asioista ja ottaa palvelukseen eläintarhan johtajan suorat alaiset
- 9 päättää viran ja viranhaltijan siirtämisestä toimialalta toiseen tai toimialan ja keskushallinnon välillä sekä päättää työntekijän siirtämisestä toimialalta toiseen tai toimialan ja keskushallinnon välillä
- 10 vahvistaa kaupunginhallituksen tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen
- 11 päättää muista toimialajohtajien ja keskushallinnon liikelaitosten johtajien virkasuhteisiin liittyvistä asioista
Talousasiat
- 12 hyväksyy kaupunginkanslian tulosbudjetin ja toimintasuunnitelman
- 13 hyväksyy kaupunginkanslian tilinpäätöstiedot
- 14 hyväksyy kaupunginkanslian poistoajat kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman rajoissa
- 15 päättää mitkä hankinnat kaupungissa toteutetaan yhteishankintoina
- 16 päättää tarvittaessa toimialojen tai liikelaitosten toimimisesta yhteishankintayksikkönä yksittäisissä hankinnoissa
- 17 päättää talousarviossa kaupunginhallituksen käyttöön annetun määrärahan käytöstä 500.000 euroon asti
- 18 päättää laskujen, maksuosoitusten ja muistiotositteiden hyväksymiseen oikeutetuista henkilöistä ja hyväksymismenettelyn järjestämisestä
- 19 päättää pankkitilien käyttöoikeudesta ja käytön valvonnan järjestämisestä
- 20 päättää käteiskassojen jaosta tehtäväalueellaan.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kansliapäällikkö päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 kaupungin puolesta Euroopan Unionin rahoituksen hakemisesta
- 2 hankinnoista lukuun ottamatta osakkeita
- 3 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa huonetilojen vuokralle ottamisesta

- 4 tilahanketta koskevan tarveselvityksen hyväksymisestä
  - 5 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa muun kuin tilahanketta koskevan suunnitelman ja piirustuksen hyväksymisestä
  - 6 tilojen ja laitteiden vuokralle antamisesta sekä muusta käyttöön luovuttamisesta kerrallaan enintään viiden vuoden ajaksi samoin kuin toistaiseksi, jos vuokrasuhde on sovittu päättyväksi enintään kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta
  - 7 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa irtaimen omaisuuden luovuttamisesta lukuun ottamatta osakkeita
  - 8 kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja pormestarin päätöksiin perustuvien kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen käyttövaroista suoritettavien maksujen hyväksymisestä
- Henkilöstöasiat
- 9 ottaa palvelukseen kaupunginkanslian viranhaltijat ja työntekijät
  - 10 keskushallinnossa viranhaltijan siirtämisestä toiseen virkasuhteeseen ja työntekijän siirtämisestä toiseen työsuhteeseen
  - 11 alaisensa viranhaltijan sekä liikelaitoksen johtajan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti
  - 12 muista kaupunginkanslian viranhaltijoiden virkasuhteisiin liittyvistä asioista
  - 13 muista kaupunginkanslian henkilöstöasioista.

2 § *Hallintojohtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, hallintojohtaja antaa hallintoa, päätösvalmistelua ja asianhallintaa koskevia menettelyohjeita.

3 § *Henkilöstöjohtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei henkilöstöjohtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, henkilöstöjohtaja

- 1 huolehtii kunnallisessa pääsopimuksessa tarkoitetuista ja vastaavista paikallisneuvotteluista
- 2 päättää virka- ja työehtosopimusten täytäntöönpanosta
- 3 päättää tehtävien vaativuusluokittelusta ja tarkastusjohtajaa lukuun ottamatta siihen perustuvasta palkasta
- 4 hyväksyy kaupungin puolesta sellaiset paikalliset virka- ja työehtosopimukset, joilla ei ole taloudellisesti merkittävää vaikutusta
- 5 panee täytäntöön vuosittaiset palvelussuhdeasuntojen vuokratarkistukset kaupunginhallituksen vahvistamien palvelussuhdeasuntoja koskevien periaatteiden mukaisesti
- 6 myöntää kaupungin omien eläkesääntöjen mukaiset eläkkeet ja kasvatusavustukset sekä ylimääräiset eläkkeet kaupunginhallituksen vahvistamien periaatteiden mukaisesti.

4 §   *Kaupunginlakimiehen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunginhallitus yksittäistapauksessa toisin päättää tai ellei kaupunginlakimies ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, kaupunginlakimies

- 1   käyttää kaupungin puhevaltaa tuomioistuimissa tai missä muuten kaupungin edunvalvonta tulee kyseeseen
- 2   käyttää kaupungin puhevaltaa hallintoa koskevissa muutoksenhakuasioissa, mikäli hän yhtyy muutoksenhaun kohteena olevaan kaupungin viranomaisen tekemään päätökseen
- 3   päättää oikeudenkäyntiavun antamisesta kaupungin palveluksessa olevalle virantoimituksessa tai työssä sattuneiden tapausten johdosta
- 4   päättää toimenpiteisiin ryhtymisestä vahingonkorvauksen perimiseksi vahingon aiheuttaneelta kaupungin palveluksessa olevalta
- 5   päättää vahingonkorvauksesta silloin, kun kaupunki on korvausvelvollinen, kun asiaa ei ole kohdistettavissa tietylle toimialalle taikka kun vahingon korvaaminen katsotaan kohtuulliseksi
- 6   hakee valtion perintönä saaman omaisuuden luovuttamista kaupungille ja ottaa sen vastaan, samoin kuin ottaa vastaan kaupungille lahjoitetun tai testamentatun omaisuuden, mikäli sen arvo ylittää 100.000 euroa tai mikäli lahjoittaja tai testamentin tekijä ei ole osoittanut omaisuutta tietylle toimialalle.

Ellei toimivallasta ole muutoin määrätty, kaupunginhallituksen konsernijaosto toisin päättää tai ellei kaupunginlakimies ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, kaupunginlakimies käyttää kaupungin puhevaltaa yhtiö-, yhtymä- ja vuosikokouksissa ja silloin, kun yhtiökokousta pitämättä tehdään päätös asiassa, joka ei ole taloudellisesti merkittävä tai periaatteellisesti laajakantoinen.

5 §   *Rahoitusjohtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta muutoin ole säädetty tai määrätty tai ellei rahoitusjohtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, rahoitusjohtaja

- 1   päättää kaupunginhallituksen hyväksymien periaatteiden mukaisesti kaupungin rahavarojen sijoittamisesta
- 2   päättää kaupunginvaltuuston hyväksymissä rajoissa talousarvio- ja tilapäislainojen ottamisesta, lainojen takaisinmaksusta ja lainaehtojen muuttamisesta
- 3   päättää kaupungin saatavien vakuudeksi vahvistettujen kiinnitysten etusijajärjestyksen muuttamisesta sekä kaupungin myöntämien lainojen ja antamien takausten ylivakuutena olevien vakuuksien palauttamisesta
- 4   huolehtii kaupungin vakuutusasioiden hoitamisesta
- 5   päättää keskushallinnon osalta hinnoista, maksuista, vuokrasta ja korvauksista sekä vapautuksesta keskushallinnolle tulevan maksun, korvauksen ja muun saatavan suorittamisesta, sekä myös vapautuksesta silloin, jos asiaa ei ole määrätty tietyn toimialan tehtäviin
- 6   päättää irtaimen omaisuuden siirrosta toimialalta ja liikelaitokselta toiselle

- 7 hakee kaupungin puolesta valtionosuudet ja -avustukset sekä niihin verrattavat etuudet
- 8 päättää leasingrahoitusta koskevasta puitesopimuksesta talousarviossa vahvistettujen valtuuksien puitteissa
- 9 päättää tilien avaamisesta ja lopettamisesta kaupungin nimiin
- 10 päättää muiden kuin kaupungin kokonaan omistamien tai muutoin kokonaan määräysvallassa olevien tytä- ja konserniyhteisöjen liittymisestä konsernitilijärjestelmään
- 11 päättää kaupunginkanslian, tarkastusviraston, toimialojen, liikelaitosten ja pelastuslaitoksen käteisvarojen enimmäismäärästä
- 11 a päättää Korkeasaaren eläintarhan käteisvarojen enimmäismäärästä.

6 § *Taloushallintopalveluliikelaitoksen toimitusjohtajan erityinen toimivalta*

Sen lisäksi, mitä liikelaitoksen johtajan yleisestä toimivallasta on määrätty ja ellei hän ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, taloushallintopalveluliikelaitoksen toimitusjohtaja hoitaa koiraverolain soveltamisesta aiheutuvat viranomaistehdävät siltä osin kuin niitä ei koiraverolaissa ole säädetty kaupunginvaltuuston tai kaupunginhallituksen tehtäviksi.

13 luku **Tarkastuslautakunnan ja -johtajan toimivalta**

1 § *Tarkastuslautakunnan toimivalta*

Tarkastuslautakunta valvoo, että tarkastusviraston toiminta on kaupunkistrategian ja talousarvion sekä kaupunginvaltuuston ja tarkastuslautakunnan asettamien tavoitteiden mukaista.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, tarkastuslautakunta

- 1 päättää tarkastusviraston tavoitteista ja niiden toteutumisen seurannasta
- 2 päättää tarkastusviraston tulosbudjetin ja toimintasuunnitelman, jotka sisältävät talousarvioon perustuvat tulostavoitteet, tarvittavat toimenpiteet ja resurssit sekä toiminnasta kertyvät tulot ja aiheutuvat menot
- 3 päättää kaupungin tilinpäätökseen yhdisteltävistä tarkastusviraston tilinpäätöstiedoista
- 4 päättää hyödyke- ja hyödykeryhmäkohtaisista poistoajoista kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman rajoissa
- 5 päättää tarkastusviraston sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen hyväksymisestä
- 6 päättää arviointipäällikön ja tarkastuspäällikön virkaan ottamisesta
- 7 päättää virka- ja työehtosopimusten sekä muiden sopimusten täytäntöönpanosta tarkastusjohtajan osalta
- 8 valmistelee kaupunginvaltuustolle esityksen tilintarkastajan valinnasta, tekee tilintarkastussopimuksen ja valvoo sopimuksen noudattamista. Valinnan valmistelun yhteydessä lautakunta määrittelee tilintarkastajan toimikauden pituuden, joka voi olla enintään kuusi vuotta

- 9 hyväksyy suunnitelman kaupunkikonserniin kuuluvien yhteisöjen ja säätiöiden tilintarkastuksen järjestämisestä ja nimeää ehdokkaat näiden tilintarkastajiksi, ellei se erityisestä syystä ole antanut nimeämisoikeutta lautakunnan puheenjohtajalle. Tytäryhteisöjen tilintarkastaja voi olla eri kuin kaupungin tilintarkastaja
- 10 toimii kuntalain 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjänä ja saattaa sidonnaisuusilmoitukset valtuustolle tiedoksi vähintään kaksi kertaa vuodessa
- 11 asettaa keskuudestaan tarvittavat toimikunnat arvioinnin valmistelua varten
- 12 tekee tarkastusjohtajan valinnasta kaupunginvaltuustolle esityksen kaupunginhallituksen annettua hakijoista lausuntonsa
- 13 päättää tarkastusjohtajan palkasta kaupungin yleisten palkanmääräytymisperusteiden mukaisesti sekä palkan harkinnanvaraisesta tarkistamisesta ja muusta palkitsemisesta
- 14 päättää tarkastusjohtajan avoimen viran määräaikaisesta hoitajasta, enintään kuitenkin yhdeksän kuukauden ajaksi
- 15 päättää virkavapaan myöntämisestä tarkastusjohtajalle enintään yhdeksän kuukauden ajaksi sekä sijaisen ottamisesta täksi ajaksi.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, tarkastuslautakunta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan tarkastusjohtaja päättää,

- 1 hinnoista, maksuista, vuokrasta ja korvauksista sekä vapautuksesta tarkastusvirastolle kohdistettavan maksun, korvauksen ja muun saatavan suorittamisesta
- 2 tilahanketta koskevan tarveselvityksen hyväksymisestä
- 3 hankinnoista lukuun ottamatta osakkeita
- 4 huonetilojen vuokralle ottamisesta
- 5 tarkastusviraston irtaimen omaisuuden luovuttamisesta lukuun ottamatta osakkeita
- 6 kokonaisesta tai osittaisesta vapautuksesta tarkastusviraston henkilökuntaan kuuluvalla hänen velvollisuudestaan korvata virka- tai työtehtävissä aiheuttamansa vahinko, ellei asianomainen ole aiheuttanut sitä tahallaan tai törkeällä tuottamuksella.

2 §

Tarkastusjohtajan toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, tarkastusjohtaja päättää,

- 1 tarkastusviraston toimintasäännöstä
- 2 vahingonkorvauksesta silloin, kun kaupunki on tarkastusvirastoa koskevissa asioissa korvausvelvollinen taikka kun vahingon korvaaminen katsotaan kohtuulliseksi

Henkilöstöasiat

- 3 ottaa palvelukseen tarkastusviraston viranhaltijat ja työntekijät
- 4 lautakunnan tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen vahvistamisesta

- 5 alaisensa viranhaltijan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti
- 6 tarkastusvirastossa viranhaltijan siirtämisestä toiseen virkasuhteeseen ja työntekijän siirtämisestä toiseen työsuhteeseen
Talousasiat
- 7 laskujen, maksuosoitusten ja muistiotositteiden hyväksymiseen oikeute-
tuista henkilöistä ja hyväksymismenettelyn järjestämisestä
- 8 pankkitilien käyttöoikeudesta ja käytön valvonnan järjestämisestä
- 9 käteiskassojen jaosta tehtäväalueellaan.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, tarkastusjohtaja päättää tai määrää perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 muista tarkastusviraston viranhaltijoiden virkasuhteisiin liittyvistä asioista
- 2 muista tarkastusviraston henkilöstöasioista.

Lisäksi tarkastusjohtaja vastaa

- 1 lautakunnan määräämien arviointien ja selvitysten toteuttamisesta
- 2 tilintarkastajan kanssa sovituista viraston tilintarkastustehtävistä
- 3 varautumiseen ja jatkuvuudenhallintaan liittyvästä hallinnon ja talouden tarkastamisesta
- 4 tarkastuslautakunnan määräämistä muista tehtävistä.

14 luku **Toimialojen johtavien viranhaltijoiden yleinen toimivalta**

1 § *Toimialajohtajan yleinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kukin toimialajohtaja

- 1 hyväksyy toimialan toimintasäännön
- 2 antaa palvelukokonaisuusjohtajalle ja muille vastuuhenkilöille tarvittaessa menettelytapaohjeita ja määräyksiä
- 3 vahvistaa lautakunnan tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen
- 4 päättää laskujen, maksuosoitusten ja muistiotositteiden hyväksymiseen oikeutetuista henkilöistä ja hyväksymismenettelyn järjestämisestä
- 5 päättää pankkitilien käyttöoikeudesta ja käytön valvonnan järjestämisestä
- 6 päättää käteiskassojen jaosta tehtäväalueellaan.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, toimialajohtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 toimialaan kuuluvan viranomaisluvan hakemisesta
- 2 ottaa vastaan kaupungille lahjoitetun tai testamentatun ja toimialalle osoitetun omaisuuden, kun sen arvo on enintään 100.000 euroa
- 3 vahingonkorvauksesta silloin, kun kaupunki on toimialaa koskevissa asioissa korvausvelvollinen, taikka vahingon korvaaminen katsotaan kohtuulliseksi
- 4 ellei toimialalautakunta yksittäistapauksessa toisin päätä, käyttää kaupungin puhevaltaa toimialalautakunnan ja toimialan viranhaltijoiden päätöksiä

koskevissa muutoksenhakuasioissa, mikäli hän yhtyy muutoksenhaun kohteena olevaan päätökseen

Henkilöstöasiat

- 5 ottaa palvelukseen toimialan viranhaltijat ja työntekijät
- 6 toimialan lautakunnan ja sen jaoston tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen vahvistamisesta
- 7 alaisensa viranhaltijan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti
- 8 toimialallaan viranhaltijan siirtämisestä toiseen virkasuhteeseen ja työntekijän siirtämisestä toiseen työsuhteeseen
- 9 muista toimialan viranhaltijoiden virkasuhteisiin liittyvistä asioista
- 10 muista toimialan henkilöstöasioista.

15 luku Erityinen toimivalta kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla

1 § *Kasvatus- ja koulutuslautakunnan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää,

- 1 palvelusetelin käyttämisen periaatteista sekä vahvistaa palvelusetelin arvon
- 2 kaupungin yksityisen hoidon tuen sekä kotihoidontuen kuntalisästä
- 3 suomenkielisen päiväkodin, koulun tai oppilaitoksen perustamisesta tai lakkauttamisesta sekä ruotsinkielisen jaoston ehdotuksesta ruotsinkielisen päiväkodin, koulun tai oppilaitoksen perustamisesta tai lakkauttamisesta
- 4 muista varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestäjille säädetyistä tehtävistä sekä hyväksyy perusteet, joiden mukaan muu viranomainen päättää mainituista asioista
- 5 ne koulut ja lukiot, joilla on yhteinen johtokunta
- 6 ammattiosaamisen toimikunnan asettamisesta näyttöjen suunnittelua ja toteuttamista varten sekä ammatillisen koulutuksen opiskeluoikeustoimikunnan asettamisesta päättämään ammatillisen opiskeluoikeuden peruuttamisesta ja palauttamisesta ja kurinpidosta.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kasvatus- ja koulutuslautakunta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 oppilaiden ja opiskelijoiden tapaturman hoitoa koskevan edun myöntämisestä
- 2 lautakunnan käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta ja avustusten käytön valvonnasta.

2 § *Kasvatus- ja koulutuslautakunnan suomenkielisen jaoston ja ruotsinkielisen jaoston toimivalta*

Ellei toimivallasta ole toisin säädetty tai määrätty, kasvatus- ja koulutuslautakunnan suomenkielinen jaosto ja ruotsinkielinen jaosto oman kieliryhmänsä osalta päättää,

- 1 koulujen ja oppilaitosten nimistä ja toimipaikoista sekä esiopetuksen järjestämispaikoista
- 2 perusopetuslain mukaisen opetuksen koulukohtaisesta sekä lukio- ja ammatillisen koulutuksen oppilaitoskohtaisesta järjestämisestä ja mitoituksesta
- 3 taiteen perusopetuksen järjestämisestä alaisissaan oppilaitoksissa
- 4 peruskoulun oppilaan erottamisesta yli kuukaudeksi ja enintään kolmeksi kuukaudeksi sekä lukion opiskelijan erottamisesta yli kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi samoin kuin siitä, että erottaminen voidaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen
- 5 koulujen ja lukioiden johtokunnan jäsenten ja varajäsenten sekä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valinnasta.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kasvatusta ja koulutuslautakunnan suomenkielinen jaosto tai ruotsinkielinen jaosto oman kieliryhmänsä osalta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 kaupunkitasoisen varhaiskasvatussuunnitelman, esiopetuksen opetussuunnitelman, aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelman sekä kaupunkitasoisten opetussuunnitelmien ja muiden opetuksen järjestämiseen liittyvien suunnitelmien hyväksymisestä
- 2 oppilaaksi- ja opiskelijaksioton perusteista sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan ottamisen ja sijoittamisen perusteista
- 3 esiopetuksen matkaeduista, oppilaiden koulumatkaeduista sekä oppilaiden ja opiskelijoiden harkinnanvaraisista opintososiaalisista eduista
- 4 esiopetuksen, koulujen ja oppilaitosten työn aloittamisesta, lomien ajankohdista ja vapaapäivistä.

Lisäksi ruotsinkielinen jaosto tekee lautakunnalle ehdotuksen

- 1 ruotsinkielisen päiväkodin, koulun tai oppilaitoksen perustamisesta tai lakkauttamisesta
- 2 sellaisten ruotsinkielisten päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tilahankkeita koskevien tarveselvitysten hyväksymisestä, joista päättää kasvatusta ja koulutuslautakunta.

3 §

Koulujen ja lukioiden johtokuntien erityinen toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, koulujen ja lukioiden johtokunta

- 1 hyväksyy vuosittain koulun ja lukion opetussuunnitelmaan perustuvan suunnitelman lukuun ottamatta 2 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettuja vuotuisia työaikoja
- 2 hyväksyy järjestyssäännöt tai antaa muut koulussa tai lukiossa sovellettavat järjestysmääräykset
- 3 erottaa peruskoulun oppilaan sekä lukion opiskelijan enintään kuukaudeksi ja päättää, että erottaminen voidaan panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen, sekä päättää lukion opiskelijan oikeudesta osallistua opetukseen, jos tämä on esitutkinnassa epäilty rikoksesta.

4 § Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtajan erityinen toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja

- 1 päättää palvelusetelin käyttämisestä sekä palvelusetelipalveluntuottajille asetettavista vaatimuksista ja viranhaltijoista, jotka hyväksyvät palveluntuottajat
- 2 hakee tarvittavat kokeiluluvat
- 3 päättää sopimukseen perustuvista yksityisten ja valtion koulujen, oppilaitosten ja päiväkotien korvauksista ja myöntää erikseen tehtyihin päätöksiin perustuvat avustukset yksityisille ja valtion kouluille, oppilaitoksille ja päiväkodeille
- 4 toimialajohtaja tai hänen määräämänsä hyväksyy varhaiskasvatuksen yksikötason suunnitelmat.

5 § Varhaiskasvatusjohtajan toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei varhaiskasvatusjohtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, varhaiskasvatusjohtaja

- 1 ottaa lapset varhaiskasvatukseen sekä oppilaat esiopetukseen ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan
- 2 päättää hoitopaikkojen määrästä sekä varhaiskasvatuksen toimintayksiköiden aukioloajoista ja nimistä
- 3 päättää koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämisaikoista
- 4 päättää varhaiskasvatuksessa olevan lapsen tai esiopetuksessa olevan oppilaan erityisen tuen järjestämisestä.

6 § Perusopetusjohtajan toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei perusopetusjohtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, perusopetusjohtaja

- 1 ottaa oppilaat perusopetukseen
- 2 päättää perusopetuksessa olevan oppilaan erityisen tuen järjestämisestä sekä säädettyistä erityisistä opetusjärjestelyistä
- 3 päättää luvan myöntämisestä oppilaan koulunkäynnin aloittamiseen yhtä vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin
- 4 vaihtaa perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä opetuksen järjestämisaikaa opetuskieltä muuttamatta.

7 § Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtajan toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja

- 1 ottaa opiskelijat opetukseen sekä asiakkaat työpajatoimintaan
- 2 hyväksyy ammatillisen oppilaitoksen järjestysäännöt tai antaa muut ammatillisessa oppilaitoksessa sovellettavat järjestysmääräykset

- 3 päättää suomenkielisen työväenopiston opiskelijan erottamisesta määräajaksi, enintään työkaudeksi.

8 § *Ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja

- 1 ottaa lapset ruotsinkieliseen varhaiskasvatukseen sekä oppilaat esiopetukseen ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaan
- 2 päättää ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen hoitopaikkojen määrästä ja toimintayksiköiden aukioloajoista sekä päivähoitoyksiköiden ja toimipisteiden nimistä
- 3 päättää koululaisten ruotsinkielisen aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestämispaikoista
- 4 päättää ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen tai esiopetuksessa olevan oppilaan erityisen tuen järjestämisestä
- 5 ottaa oppilaat ruotsinkieliseen perusopetukseen
- 6 päättää ruotsinkielisessä perusopetuksessa olevan oppilaan erityisen tuen järjestämisestä sekä säädettyistä erityisistä opetusjärjestelyistä
- 7 päättää luvan myöntämisestä ruotsinkielisen oppilaan koulunkäynnin aloittamiseen yhtä vuotta säädettyä aikaisemmin tai myöhemmin
- 8 vaihtaa perustellusta opetuksen järjestämiseen liittyvästä syystä ruotsinkielisen opetuksen järjestämispaikkaa opetuskieltä muuttamatta
- 9 ottaa opiskelijat ruotsinkieliseen opetukseen sekä asiakkaat työpajatoimintaan
- 10 päättää ruotsinkielisen työväenopiston opiskelijan erottamisesta määräajaksi, enintään työkaudeksi.

16 luku **Erityinen toimivalta kaupunkiympäristön toimialalla**

1 § *Kaupunkiympäristölautakunnan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunkiympäristölautakunta päättää,

- 1 yleis- ja asemakaavoituksen, liikenne- ja katusuunnittelun sekä muun maankäytön ohjaamisesta
- 2 muun kuin vaikutukseltaan merkittävän asemakaavan muutoksen, milloin
  - a muutetaan kadun, torin, puiston tai muun alueen nimeä taikka kaupunginosan tai korttelin nimeä tai numeroa
  - b muutetaan rakennusoikeutta siten, että
    - i asemakaavan mukaisen rakennetun asuinrakennustontin rakennusoikeutta lisätään tontin lisärakentamiseksi
    - ii korttelin sisällä siirretään rakennusoikeuksia maanomistajan suostumuksella lisäämättä korttelissa sallitun rakennusoikeuden määrää

- iii korttelialueen rakennusoikeutta lisätään vastaamaan enintään tehokkuuslukua $e = 0.4$ tai sitä tehokkaammilla alueilla enintään 20 prosenttia voimassa olevassa kaavassa osoitetusta
  - iv muutetaan olemassa olevan asuinrakennuksen ullakotilan käyttötarkoitusta
  - c muutetaan julkisivuja, rakennusmateriaaleja, rakentamistapaa, rakennusaloja, asuntojen enimmäismäärää tai keskipinta-alaa, autopaikkamäärää tai autopaikkojen sijoitusta, ajoyhteyttä, istutuksia tai viemäriin taikka muun johdon sijoittamista koskevia asemakaavamerkintöjä tai määräyksiä
  - d muutetaan asemakaavassa määriteltyä rakennuksen suurinta sallittua kerroslukua enintään kahdella kerroksella tai rakennuskorkeutta vastaavalla tavalla
  - e muutetaan enintään kaksikerroksisten rakennusten korttelialueella rakennettavaksi sallitun rakennuksen talotyyppiä
  - f muutetaan alueen käyttötarkoitusta
  - g tehdään kaavaan edellä mainittuihin muutoksiin verrattavissa oleva muutos
- 3 maankäyttö- ja rakennuslain 38 §:n mukaisen rakennuskiellon ja 128 §:ssä tarkoitetun toimenpiderajoituksen määräämisestä alueelle, jolla yleiskaavan laatiminen ja muuttaminen on vireillä, sekä kiellon ja rajoituksen voimassaolon pidentämisestä
  - 4 maankäyttö- ja rakennuslain 53 §:n mukaisen rakennuskiellon määräämisestä alueelle, jolla asemakaavan laatiminen tai muuttaminen on vireillä, ja kiellon voimassaolon pidentämisestä
  - 5 maankäyttö- ja rakennuslain 58 §:n mukaisen asemakaavan sisältämän uuden rakennuksen rakentamista koskevan rakennuskiellon voimassaolon pidentämisestä
  - 6 maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvussa tarkoitettulle kunnan toimieliemelle kuuluvista hulevesiä koskevista asioista lukuun ottamatta ympäristö- ja lupajaostolle määrättyjä tehtäviä
  - 7 kunnallisen pysäköinninvalvojan asettamisesta.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, lautakunta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 antaa vuokralle toimialan hallinnassa olevia kiinteistöjä enintään 30 vuoden määräaikaisin maanvuokrasopimuksin tai toistaiseksi voimassa olevin maanvuokrasopimuksin, joissa on enintään yhden vuoden irtisanomisaika
- 2 antaa vuokralle toimialan hallinnassa olevia kiinteistöjä yli 30 vuoden määräaikaisin maanvuokrasopimuksin tai toistaiseksi voimassa olevin maanvuokrasopimuksin, joissa on yli yhden vuoden irtisanomisaika, jos kaupunginvaltuusto on vahvistanut yleiset vuokrausperiaatteet
- 3 ottaa vuokralle kiinteistöjä enintään 30 vuoden ajaksi, kun sopimuksen enakoitu kokonaisarvo on enintään 10 miljoonaa euroa
- 4 ostaa, lunastaa tai vaihdossa hankkii kiinteistöjä tai rakennuksia kaupunginvaltuutuksen vahvistamissa rajoissa

- 5 ostaa, lunastaa tai vaihdossa hankkia kiinteistöjen hallintaan oikeuttavia osakkeita kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa
- 6 myydä tai vaihdossa luovuttaa kiinteistöjä tai rakennuksia kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa
- 7 myydä tai vaihdossa luovuttaa kiinteistöjen hallintaan oikeuttavia osakkeita kun myytävän omaisuuden kauppahinta on enintään 5 miljoonaa euroa
- 8 kiinteistöjenvarauksista seuraavasti:
  - a hankekooltaan yli 3000 kerrosneliömetrin suuruisten asuntotonttien varaamisesta, mikäli varattava tontti on kertaalleen kuulutettu yleisesti haettavaksi tai kilpailuun, eikä tontille ole löydetty varauksensaajaa tai tontti on ollut varattuna, mutta varauksensaaja on luopunut varauksesta
  - b asuntotonttien varausten jatkamisesta, mikäli jatko tehdään pidemmäksi aikaa kuin 1 vuosi
  - c kaupunginhallituksen päättämien tontinvarausehtojen tarkistamisesta
- 9 maankäyttö- ja rakennuslain 171 §:ssä tarkoitettujen varauksien vahvistamisesta rajoissa
- 10 yksityisistä teistä annetussa laissa ja asetuksessa tielautakunnan toimituksessa käsiteltäväksi säädettyjen tehtävien hoitamisesta
- 11 katu-, puisto- tai muun yleisen alueen suunnitelman hyväksymisestä lukuun ottamatta taloudellisesti tai periaatteellisesti vähäisiä suunnitelmia
- 12 maankäyttö- ja rakennuslain 55 §:n mukaisesta kadun, torin, puiston ja muun yleisen alueen nimen muuttamisesta sekä kaupunginosan ja korttelien numeroiden muuttamisesta
- 13 rakennusluvan myöntämisen edellytyksistä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella suunnittelutarvealueella, jos kysymys on rakennuksen koko ja käyttötarkoitus huomioon ottaen periaatteellisesti merkittävästä rakentamisesta
- 14 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta alueellisesta poikkeamisesta
- 15 maankäyttö- ja rakennuslain 171 §:ssä tarkoitettua poikkeamisesta, kun kysymys on,
  - a hankkeen koko ja käyttötarkoitus huomioon ottaen periaatteellisesti merkittävästä poikkeamisesta maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetystä tai sen nojalla annetuista rakentamista tai muuta toimenpidettä koskevista säännöistä, määräyksistä, kielloista ja muista rajoituksista,
  - b rakennuksen käyttötarkoitus ja koko huomioon ottaen merkittävästä poikkeamisesta maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukaisesta suunnittelutarpeesta ranta-alueella
- 16 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista poikkeamisista, kun hakemus käsittää useita poikkeamisia, joista osasta päättäminen kuuluu lautakunnalle ja osasta päättäminen muulle toimielimelle tai viranhaltijalle
- 17 antaa lausuntoja muille kunnille kaava-asioissa, ellei kysymys ole periaatteellisesti merkittävästä tai taloudellisesti laajakantoisesta asiasta

- 18 lautakunnan käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta ja avustusten käytön valvonnasta
- 19 maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun mukaisista kunnalle kuuluvista hu-
levesiä koskevista asioista lukuun ottamatta ympäristö- ja lupajaostolle
määrättyjä tehtäviä
- 20 maaseutuelinkeinojen järjestämisestä kunnissa annetun lain mukaisista
kunnalle kuuluvista tehtävistä
- 21 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisen kunnan perustellun kannanoton il-
moittamisesta kaavaehdotuksesta muistutuksen tehneille.

2 §

Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaoston toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunkiympäristölautakun-
nan ympäristö- ja lupajaosto

- 1 päättää luonnonsuojelulaissa tarkoitetuista luonnonmuistomerkkejä kos-
kevista asioista
- 2 huolehtii eläinlääkintähuoltolain mukaisten kunnalle kuuluvien tehtävien
sekä eläinsuojelulain mukaisen löytöeläinten hoidon järjestämisestä
- 3 huolehtii kunnan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman laati-
misesta ja sen toteutumisen arvioinnista
- 4 huolehtii ympäristönsuojelulain ja ilmanlaadusta annetun valtioneuvoston
asetuksen mukaisten ohjelmien tai suunnitelmien laatimisesta toteutuk-
sen koordinoinnista ja seurannasta
- 5 huolehtii ympäristönsuojelulain mukaisten meluselvityksen ja melutorjun-
nan toimintasuunnitelman laatimisesta ja tarkistamisesta sekä toteutuk-
sen koordinoinnista ja seurannasta
- 6 antaa alueellisia tai koko kaupunkia koskevia rakentamistapaohjeita
- 7 päättää maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitetuista vesijohdon, johtoon
liittyvien vähäisten laitteiden ja rakennelmien, ojien, niiden suojapenger-
ten tai pumppuasemien sijoittamista koskevista asioista
- 8 päättää maankäyttö- ja rakennuslain 21.4 §:n tarkoittamista hallintopakkoa
ja oikaisuvaatimusta koskevista asioista
- 9 päättää rakennusvalvonnan sekä ympäristönsuojelun ja ympäristötervey-
denhuollon taksoista ja ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain mukaisesta
taksasta sekä kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapi-
dosta annetun lain mukaisesta taksasta lain 14 b §:n 2 ja 3 momenttien
osalta
- 10 toimii kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta an-
netun lain mukaisena hallintopakkoa käyttävänä viranomaisena
- 11 toimii maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun mukaisena monijäsenenä
toimielimenä 103k §:n mukaisissa asioissa sekä hallintopakkoa käyttävänä
ja oikaisuvaatimuksen käsittelevänä viranomaisena 103 f §:n osalta
- 12 tekee esityksen kaupunginhallitukselle sellaisissa jaoston toimialaan liitty-
vissä asioissa, jotka kuuluvat kaupunginhallituksen tai valtuuston toimival-
taan
- 13 antaa kunnan ympäristönsuojelumääräykset.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, lupajaosto päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 ympäristönsuojelua ja ympäristöterveydenhuoltoa koskevien lausuntojen antamisesta
- 2 ympäristönsuojelulaissa, jätelaissa, vesihuoltolaissa, terveydensuojelulaissa, maastoliikennelaissa, vesiliikennelaissa, ulkoilulaissa, merenkulun ympäristönsuojelulaissa, elintarvikelaissa, tupakkalaissa, lääkelaissa, maaineslaissa sekä näiden säädösten nojalla annetun asetuksen tai päätöksen perusteella kunnalle annetusta tehtävästä
- 3 ympäristönsuojelulain mukaisesta poikkeuksesta laissa säädetyistä talousjätevesien käsittelyä koskevista vaatimuksista
- 4 kunnan viranomaisena maankäyttö- ja rakennuslain 13 a luvun 103 f §:n mukaisista asioista
- 5 rakennuksen määräämisestä käyttökieltoon, jos rakennuksesta on ilmeistä vaaraa turvallisuudelle
- 6 maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä sen nojalla annetun asetuksen tai päätöksen perusteella rakennusvalvontaviranomaiselle annetusta tehtävästä
- 7 kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain mukaisesta valvonnasta
- 8 päättää rakennusluvista, mikäli hakemuksen sisältämien uudisrakennusten yhteenlaskettu kerrosala on tai ylittää 3 000 kerrosneliömetriä.

3 § *Kaupunkiympäristölautakunnan rakennusten ja yleisten alueiden jaoston toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, rakennusten ja yleisten alueiden jaosto

- 1 päättää kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain mukaisesta taksasta lain 14 b §:n 1 momentin osalta
- 2 tekee esityksen kaupunginhallitukselle sellaisissa jaoston toimialaan liittyvissä asioissa, jotka kuuluvat kaupunginhallituksen tai valtuuston toimivaltaan.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, rakennusten ja yleisten alueiden jaosto päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 ostaa, myydä, antaa vuokralle, vaihdossa hankkia tai vaihdossa luovuttaa liikehuoneistoja kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa
- 2 ottaa vuokralle liikehuoneistoja kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa
- 3 lautakunnan tai kansliapäällikön hyväksymän tarveselvityksen perusteella hyväksyä tilahankkeita koskevat hanke- ja muut suunnitelmat kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa
- 4 kadunpidosta ja kadunpidon lopettamisesta
- 5 kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidossa annetun lain mukaisten kunnossa- ja puhtaanapitotehtävien ottamisesta kunnalle ja kadun osittaisesta talvikunnossapidosta.

4 § Kaupunkiympäristön toimialajohtajan erityinen toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kaupunkiympäristön toimialajohtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija

- 1 käyttää kaupungin puolesta maanomistajan puhevaltaa
- 2 päättää toimialan vuokraamalla alueilla sijaitsevien rakennusten, rakennelmien ja laitteiden lunastamisesta
- 3 päättää maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista yleiskaavan ja asemakaavan toteuttamisesta johtuvista korvauksista.

5 § Maankäyttöjohtajan toimivalta

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, maankäyttöjohtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 taloudellisesti tai periaatteellisesti vähäisten katu-, puisto- tai muun yleisen alueen suunnitelmien hyväksymisestä
- 2 rakennusluvan myöntämisen edellytyksistä maankäyttö- ja rakennuslain mukaisella suunnittelutarvealueella, jos kysymys ei ole rakennuksen koko ja käyttötarkoitus huomioon ottaen periaatteellisesti merkittävästä rakentamisesta
- 3 maankäyttö- ja rakennuslain 171 §:n mukaisesta maankäytöllisten vaikutusten arviointia edellyttävästä muusta kuin rakennusvalvontaa johtavalle viranhaltijalle kuuluvasta poikkeamisesta sekä poikkeamisesta rakennuksen suojelua koskevasta määräyksestä, kun
  - a poiketaan maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetystä tai sen nojalla annetuista rakentamista tai muuta toimenpidettä koskevista säännöistä, määräyksistä, kielloista ja muista rajoituksista, jos kysymys ei ole periaatteellisesti merkittävästä poikkeamisesta ottaen huomioon hankkeen koko ja käyttötarkoitus
  - b poiketaan maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukaisesta suunnittelutarpeesta ranta-alueella, jos kysymys ei ole rakennuksen käyttötarkoitus ja koko huomioon ottaen merkittävästä poikkeamisesta
  - c maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta poikkeamisesta kun hakemus käsittää useita poikkeamia, joista osasta päättäminen kuuluu maankäyttöjohtajalle ja osasta päättäminen muulle viranhaltijalle
- 4 päättää kiinteistöjen varauksista seuraavasti
  - a hankekooltaan enintään 3 000 kerrosneliömetrin suuruisten asuntonttien varaamisesta, mikäli varattava tontti on kertaalleen kuulutettu yleisesti haettavaksi tai kilpailuun, eikä tontille ole löydetty varauksensaajaa tai tontti on ollut varattuna, mutta varauksensaaja on luopunut varauksesta
  - b asuntonttien varausten jatkamisesta enintään vuodeksi
- 5 hyväksyy kaupungin geotekniset piirustukset ja suunnitelmat
- 6 myöntää luvan käyttää kaupungin valmistamaa geoteknistä aineistoa
- 7 käyttää kaupungin puhevaltaa maantielain, ratelain ja lunastuslain mukaisissa toimituksissa sekä yksityisistä teistä annetun lain mukaisissa toimituksissa ja tiekuntien kokouksissa

- 8 hyväksyä maanvuokraoikeuden siirrot sekä myöntää vuokralaiselle oikeuden kaupunkia kuulematta siirtää vuokraoikeutensa toiselle
- 9 toimialan hallinnassa olevilla alueilla olevan maasta irrotettavan omaisuuden luovuttamisesta
- 10 ilmoittaa maankäyttö- ja rakennusasetuksen mukaisesti maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitetusta katualueen haltuunotosta ja sen vuoksi tarvittaessa pidettävästä katselmuksesta alueen omistajalle ja haltijalle
- 11 panna kaupungin puolesta vireille kiinteistönmuodostamislain 62 a §:ssä tarkoitetut tontinosan lunastukset
- 12 hakea lunastuslupia lunastuslaissa tarkoitetun kiinteän omaisuuden ja erityisen oikeuden lunastamiseksi sekä hakea sanotussa laissa mainittuja lunastustoimituksia ja niihin liittyviä ennakkohaltuunottolupia
- 13 että kaupunki ei käytä etuosto-oikeuttaan sekä vastaavasta ennakoilmoituksesta, lukuun ottamatta periaatteellisesti merkittäviä tai taloudellisesti laajakantoisia asioita
- 14 myöntää alennuksen maanvuokraan määräajaksi
- 15 käyttää kaupungin puhevaltaa kiinteistönmuodostamislaisissa tarkoitetuissa kiinteistötoimituksissa ja toimenpiteissä
- 16 antaa kiinteistönmuodostamislaisissa tarkoitetut suostumukset kiinteistöjen muodostamiseen
- 17 täydennysrakentamiskorvauksen maksamisesta kaupunginhallituksen määrittämässä rajoissa
- 18 maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta asemakaavan toteamisesta ajamukaiseksi
- 19 maankäyttö- ja rakennuslain 167 § 2 momentin mukaisesta valvonnasta.

6 § *Liikenne- ja katusuunnittelupäällikön toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikenne- ja katusuunnittelupäällikkö päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 katu- ja muulle yleiselle liikenteelle tarkoitetulla alueella merkitykseltään vähäisistä yksittäisistä liikennejärjestelyistä
- 2 liikennettä häiritsevän merkin, kilven tai muun laitteen tai luvattoman liikenteen ohjauslaitteen poistamisesta
- 3 kunnan suostumuksen antamisesta liikenteen ohjauslaitteen asettamiseen yksityiselle tielle.

7 § *Teknisen johtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, tekninen johtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 toimialan hallinnassa olevien rakennusten ja rakennelmien purkamisesta
- 2 myöntää alennuksen liikehuoneistojen vuokraan määräajaksi
- 3 toimialan hallinnassa olevien asuinhuoneistojen antamisesta vuokralle rakennusten ja yleisten alueiden jaoston vahvistamissa rajoissa
- 4 asuinhuoneistojen hallintaan oikeuttavien osakkeiden hankkimisesta

- 5 valtion korkotukilainalla lainoitettujen yhtiöiden asuintilojen vuokraamisesta
- 6 asuntojen rakennuttamiseen ja korjausrakennuttamiseen liittyen
  - a rakennutettavien yhtiöiden perustamisesta ja luovuttamisesta
  - b perustamiensa yhtiöiden yhtiökokouksien edustajien, hallituksen jäsenien ja tilintarkastajien nimeämisestä
  - c asuntorakennuttamista ja asuntojen korjausrakennuttamista koskevista sopimuksista
  - d lainojen hakemisesta
  - e yleissuunnitelmien ja pääpiirustusten hyväksymisestä
  - f rakennusluvan hakemisesta
  - g asumiseen ja rakentamiseen liittyvien avustusten hakemisesta sekä käyttää näissä asioissa kaupungin puhevaltaa
- 7 kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain 14 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen maksujen perimisestä ja niihin liittyvien muistutusten käsittelemisestä.

8 § *Asiakkuusjohtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, asiakkuusjohtaja

- 1 määrää kiinteistörekisterin pitäjän
- 2 päättää viranhaltijasta, joka vastaa valtion asumisen tukimuotoja koskevien säännösten mukaan kunnalle kuuluvista tehtävistä sekä muista kaupungin asuntohallintoon kuuluvista tehtävistä
- 3 päättää kaupunginhallituksen määräämien perusteiden mukaisesti, asukasvalintojen vahvistamisesta kaupungin omistamiin tai sen määräämävallassa oleviin asuntoihin sekä päättää kaupungin vuokra-asuntojen osoittamisesta muiden toimialojen käyttöön.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, asiakkuusjohtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain mukaisen kunnan suostumuksen sekä kadulla tehtävään työhön liittyvien määräysten ja ohjeiden antamisesta, kadun ja eräiden yleisten alueiden kunnossa- ja puhtaanapidosta annetun lain 14 b §:n 2 ja 3 momenttien mukaisten maksujen perimisestä sekä niihin liittyvien muistutusten käsittelestä
- 2 tieliikenneasetuksen mukaisesta tien tilapäisestä sulkemisesta ja liikenteen ohjauksesta tien kunnan taikka tiellä tai sen läheisyydessä tehtävän työn vuoksi
- 3 maanomistajan suostumuksen antamisesta kokoontumislain mukaisen yleisötilaisuuden järjestämiselle sekä yleisen alueen muulle tilapäiselle käytölle
- 4 maankäyttö- ja rakennuslain 161, 161a ja 163 §:ssä sekä tietoyhteiskunta-kaaren 229 §:ssä tarkoitettua sopimisesta sekä muiden pysyväisluonteisten rakenteiden ja laitteiden sijoittamisesta sopimisesta

- 5 ajoneuvojen siirtämisestä annetun lain mukaisista viranomaistehtävistä
- 6 erikoiskuljetuksista ja erikoiskuljetusajoneuvoista annetun asetuksen mukaisen suostumuksen antamisesta
- 7 hyväksyä kaavoja varten valmistetut pohjakartat
- 8 myöntää luvan käyttää kaupungin valmistamaa karttaa
- 9 maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettut maallemerkinnät ja sijaintikatselmuksukset
- 10 antaa kiinteistönmuodostamislain 5 a §:ssä tarkoitettu kaupungin suostumus toimitusinsinöörin määräämiseen
- 11 hyväksyä erilliset tonttijaot sekä päättää niihin liittyvistä toimeenpanotehtävistä
- 12 asemakaavoista ja asemakaavan muutoksista johtuvista ja muista korjausluonteisista hallinnollisen piirijaon muutoksista
- 13 antaa määräyksiä kiinteistöjen osoitemerkinnöistä.

9 § *Rakennusvalvontapäällikön toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, rakennusvalvontapäällikkö päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää seuraavista maankäyttö- ja rakennuslainsäädännön mukaisista tehtävistä

- 1 rakennusluvasta, mikäli päätösvalta ei kuulu ympäristö- ja lupajaostolle, toimenpideluvasta, rakennuksen purkamisluvasta ja purkamisilmoituksesta, maisematyöluvasta, luvan tai hyväksynnän voimassaolon pidentämisestä ja aloittamisoikeudesta
- 2 maankäyttö- ja rakennuslain 171 §:ssä tarkoitettua muusta kuin maankäyttöllisten vaikutusten arviointia edellyttävästä poikkeamisesta sekä poikkeamisesta rakennuksen suojelua koskevasta määräyksestä
- 3 rakennustyönaikaisesta valvonnasta
- 4 määräyksestä työnjohtajan asettamiseksi, työnjohtajan hyväksymisestä ja hyväksynnän peruuttamisesta ja vapautuksen myöntämisestä työnjohtajan tehtävistä
- 5 suunnittelijan kelpoisuudesta toimia kyseisessä suunnittelutehtävässä
- 6 rakennusrasitteiden sopimukseen perustuvasta perustamisesta, oikaisemisesta ja poistamisesta sekä kiinteistöjen yhteisjärjestelyn perustamisesta
- 7 kiinteistön tarkastuksesta ja tutkimuksesta, rakennuksen kuntotutkimusmääräyksestä ja rakennustyön keskeyttämisestä
- 8 rakennuksen purkamisaikomuksesta tiedottamisesta
- 9 kokoontumistilasta ja toimialan edustajasta kokoontumishuoneistojen ja niihin verrattavien tilojen katselmuksissa sekä viranhaltijasta, jonka tehtävänä on antaa lausunto kokoontumiseen käytettävien tilapäisten katsoimoiden, telttojen ja muiden rakenteiden henkilöturvallisuudesta
- 10 lupa- ja valvontamaksusta, vapautuksen tai lykkäyksen myöntämisestä maksun suorittamisesta ja maksun palauttamisesta.

10 § *Ympäristöjohtajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, ympäristöjohtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 kaupungineläinlääkärien keskinäisestä tehtäväjaosta
- 2 siirtymisestä perus- ja tehostettuun valmiuteen ilmanlaadun heiketessä ja tarpeellisiin toimiin ryhtymisestä sekä esitysten tekemisestä pormestarille ympäristönsuojelulain edellyttämiin ilmanlaadun turvaamista koskeviin toimenpiteisiin ryhtymiseksi.

11 § *Pelastuslautakunnan toimivalta*

Pelastuslautakunta valvoo, että pelastuslaitoksen toiminta on kaupunkistrategian ja talousarvion sekä kaupunginvaltuuston ja kaupunginhallituksen asettamien tavoitteiden mukaista.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, pelastuslautakunta

- 1 asettaa osaltaan pelastuslaitokselle tavoitteet sekä seuraa niiden toteutumista
- 2 päättää pelastuslaitoksen ylimmästä organisaatiotasosta
- 3 ottaa palvelukseen pelastuskomentajan suoran alaisen
- 4 hyväksyy kaupungin väestönsuojelua koskevat suunnitelmat kaupunginhallituksen vahvistamien perusteiden mukaisesti
- 5 päättää kaupungin jakamisesta väestönsuojelualueisiin
- 6 päättää nuohouspalvelujen järjestämisestä
- 7 päättää alaiselleen pelastuslaitokselle tulosbudjetin ja toimintasuunnitelman, jotka sisältävät talousarvioon perustuvat tulostavoitteet, tarvittavat toimenpiteet ja resurssit sekä toiminnasta kertyvät tulot ja aiheutuvat menot
- 8 päättää kaupungin tilinpäätökseen yhdisteltävistä pelastuslaitoksen tilinpäätöstiedoista
- 9 päättää hyödyke- ja hyödykeryhmäkohtaisista poistoajoista kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman rajoissa
- 10 hyväksyy pelastuslaitoksen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, pelastuslautakunta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 hinnoista, maksuista, vuokrista ja korvauksista sekä vapautuksesta pelastuslaitokselle kohdistettavan maksun, korvauksen ja muun saatavan suorittamisesta
- 2 pelastuslaitoksen käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta ja avustusten käytön valvonnasta
- 3 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa pelastuslaitoksen irtaimen omaisuuden luovuttamisesta lukuun ottamatta osakkeita
- 4 hankinnoista lukuun ottamatta osakkeita
- 5 tilahanketta koskevan tarveselvityksen hyväksymisestä

- 6 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa muun kuin tilahanketta koskevan suunnitelman ja piirustuksen hyväksymisestä
- 7 hallintaoikeutensa puitteissa maa-alueiden, tilojen ja laitteiden vuokralle antamisesta sekä muusta käyttöön luovuttamisesta kerrallaan enintään 10 vuoden ajaksi samoin kuin toistaiseksi, jos vuokrasuhde on sovittu päättyväksi enintään kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta
- 8 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa huonetilojen vuokralle ottamisesta
- 9 kokonaisesta tai osittaisesta vapautuksesta pelastuslaitoksen henkilöstöön kuuluvalla hänen velvollisuudestaan korvata virka- tai työtehtävissä aiheuttamansa vahinko, ellei asianomainen ole aiheuttanut sitä tahallaan tai törkeällä tuottamuksella
- 10 lausuntojen ja esitysten antamisesta silloin, kun ne on pyydetty pelastuslaitokselta.

12 § *Pelastuskomentajan toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, pelastuskomentaja

- 1 hyväksyy pelastuslaitoksen toimintasäännön
- 2 vahvistaa lautakunnan tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen
- 3 päättää laskujen, maksuosoitusten ja muistiotositteiden hyväksymiseen oikeutetuista henkilöistä ja hyväksymismenettelyn järjestämisestä
- 4 päättää pankkitilien käyttöoikeudesta ja käytön valvonnan järjestämisestä
- 5 päättää käteiskassojen jaosta tehtäväalueellaan.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, pelastuskomentaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 pelastuslaitoksen kuuluvan viranomaisluvan hakemisesta
- 2 vahingonkorvauksesta silloin, kun kaupunki on pelastustoimea koskevissa asioissa korvausvelvollinen, taikka vahingon korvaaminen katsotaan kohtuulliseksi
- 3 pelastustoiminnan ja ensihoidon päivystysorganisaatiosta
- 4 virka- ja muista palvelupuvuista
- 5 uhkasakosta, teettämisuhausta ja keskeyttämisuhausta pelastuslaissa tarkoitetuissa tapauksissa sekä hyväksyä perusteet, joiden mukaan muu pelastusviranomainen voi niistä päättää

Henkilöstöasiat

- 6 viranhaltijan siirtämisestä toiseen virkasuhteeseen ja työntekijän siirtämisestä toiseen työsuhteeseen pelastuslaitoksen sisällä
- 7 pelastuslaitoksen muiden viranhaltijoiden ja työntekijöiden palvelukseen ottamisesta
- 8 alaisensa viranhaltijan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti
- 9 muista pelastuslaitoksen viranhaltijoiden virkasuhteisiin liittyvistä asioista
- 10 muista pelastuslaitoksen henkilöstöasioista.

Pelastuskomentaja johtaa pelastustoimintaa, jos hänellä on siihen pelastuslaissa edellytetty kelpoisuus.

13 § *Liikenneliikelaitoksen johtokunnan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikenneliikelaitoksen johtokunta hyväksyy kaupungin metroliikennesäännön ja raitioliikennesäännön.

14 § *Liikenneliikelaitoksen johtajan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikenneliikelaitoksen johtaja

- 1 tekee kaupunkiraideliikenteestä annetun lain mukaisen toiminnanharjoittajan ilmoituksen liikenteen harjoittamisesta
- 2 vastaa kaupunkiraideliikenteestä annetun lain mukaisesta toiminnanharjoittajan turvallisuusjohtamisjärjestelmän ylläpidosta
- 3 hakee kaupungin puolesta liikelaitoksen toimialaan kuuluvat valtiosuudet ja -avustukset sekä niihin verrattavat etuudet, lukuun ottamatta Euroopan Unionin rahoitusta, ja käyttää näissä asioissa kaupungin puhevaltaa.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikenneliikelaitoksen johtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 käyttää kaupungin ja liikenneliikelaitoksen johtokunnan puhevaltaa johtokunnan ja liikenneliikelaitoksen viranhaltijoiden päätöksiä koskevissa muutoksenhakuasioissa, mikäli hän yhtyy muutoksenhaun kohteena olevaan päätökseen
- 2 ottaa vastaan haasteita ja käyttää liikenneliikelaitoksen puhevaltaa tuomioistuimissa, hallintoviranomaisissa ja toimituksissa lukuun ottamatta saatavien valvomista konkurssi- ja pakkohuutokauppa-asioissa sekä yrityssaneerausta ja yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevia asioita.

17 luku **Erityinen toimivalta kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla**

1 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta

- 1 päättää toimialan avustusmäärärahojen jakamisen periaatteet
- 2 valvoo avustusperiaatteiden toteutumista toimialatasoisesti.

2 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan kulttuurijaoston toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, kulttuurijaosto

- 1 asettaa osaltaan palvelukokonaisuudelle tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista
- 2 antaa lausunnon toimialalautakunnalle tulosbudjetista ja toimintasuunnitelmasta
- 3 päättää jaoston käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta
- 4 hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää avustusmäärärahojen jakamisesta
- 5 valvoo avustusten käyttöä

- 6 vahvistaa taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmat.

3 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan liikuntajaoston toiminta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, liikuntajaosto

- 1 asettaa osaltaan palvelukokonaisuudelle tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista
- 2 antaa lausunnon toimialalautakunnalle tulosbudjetista ja toimintasuunnitelmasta
- 3 päättää jaoston käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta
- 4 hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää avustusmäärärahojen jakamisesta
- 5 valvoo avustusten käyttöä.

4 § *Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan nuorisajaoston toimivalta*

Ellei toimivallasta muutoin ole säädetty tai määrätty, nuorisajaosto

- 1 asettaa osaltaan palvelukokonaisuudelle tavoitteita sekä seuraa niiden toteutumista
- 2 antaa lausunnon toimialalautakunnalle tulosbudjetista ja toimintasuunnitelmasta
- 3 päättää jaoston käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta
- 4 hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää avustusmäärärahojen jakamisesta
- 5 valvoo avustusten käyttöä.

18 luku **Erityinen toimivalta sosiaali- ja terveystoimialalla**

1 § *Sosiaali- ja terveyslautakunnan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, sosiaali- ja terveyslautakunta päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 palvelusetelin käyttämisestä sekä palvelusetelin arvon vahvistamisesta
- 2 valtion perintönä saaman ja kaupungille luovuttaman omaisuuden käytöstä
- 3 lautakunnan käytettävissä olevien avustusmäärärahojen jakamisesta ja avustusten käytön valvonnasta.

2 § *Sosiaali- ja terveyslautakunnan jaoston toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, sosiaali- ja terveyslautakunnan jaosto päättää

- 1 niistä asioista, joissa asianomainen on vaatinut viranhaltijan tekemän päätöksen saattamista kunnan määräämän monijäsenisen toimielimen käsiteltäväksi, lukuun ottamatta kuntalain mukaista oikaisuvaatimusta
- 2 päihdehuoltolaissa tarkoitetun esityksen tekemisestä hallinto-oikeudelle henkilön määräämisestä hoitoon tahdostaan riippumatta väkivaltaisuuden perusteella

- 3 tartuntatautien torjunnasta vastaavana kunnan toimielimenä henkilön eristämistä tai määräämisestä olemaan poissa ansiotyöstä, päivähoitopaikasta tai oppilaitoksesta sekä päättää eristämisen jatkamista koskevan esityksen tekemisestä.

3 § *Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtajan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja määrää viranhaltijan päättämään siltä osin, kuin asia ei kuulu jaoston päätettäväksi, sosiaalihuollon järjestämisestä ja antamisesta sekä palvelusta perittävän maksun määräämisestä lautakunnan vahvistamien perusteiden ja yleisten ohjeiden mukaisesti.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja päättää tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää

- 1 määrätä viranhaltijan toimimaan terveyskeskuksen vastaavana lääkärinä samoin kuin terveydenhuollon toimintayksikön vastaavana lääkärinä
- 2 määrätä viranhaltijan toimimaan Helsingin erityishuoltopiirin johtajana
- 3 määrätä lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevassa lainsäädännössä sekä avioliittolaissa tarkoitetut sovittelijat
- 4 määrätä viranhaltijan toimimaan lastensuojelulain ja sosiaalihuoltolain tarkoituksena sosiaalihuollon johtavana viranhaltijana
- 5 käyttää kaupungin ja lautakunnan puhevaltaa yksityisiä sosiaalipalveluja, yksityistä terveydenhuoltoa, yksityisten apteekkien toimintaa sekä potilaiden hoitoa ja kohtelua, potilasvahinkoja ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden valvontaa koskevissa lausunto- ja valvonta-asioissa samoin kuin sosiaalihuollon yksilöllistä toimeenpanoa sekä potilaiden kotikuntaa ja potilasmaksuja koskevissa asioissa
- 6 periä ja nostaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden ja potilaiden eläkkeitä, tuloja ja muita saamia
- 7 palvelusetelintuottajille asetettavista vaatimuksista ja viranhaltijoista, jotka hyväksyvät palveluntuottajat.

4 § *Sosiaali- ja terveystoimialan palvelukokonaisuuden johtajan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty tai ellei palvelukokonaisuuden johtaja ole määrännyt tehtävää muulle viranhaltijalle, palvelukokonaisuuden johtaja

- 1 vahvistaa sairaansijojen ja muiden hoitopaikkojen määrät ja päättää niiden tilapäisistä muutoksista
- 2 päättää toimintayksiköiden aukioloajoista.

18 a luku **Erityinen toimivalta Korkeasaaren eläintarhassa**

1 § *Eläintarhan johtajan erityinen toimivalta*

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty eläintarhan johtaja päättää,

- 1 eläintarhalle tulosbudjetin ja toimintasuunnitelman, jotka sisältävät talousarvioon perustuvat tulostavoitteet, tarvittavat toimenpiteet ja resurssit sekä toiminnasta kertyvät tulot ja aiheutuvat menot
- 2 kaupungin tilinpäätökseen yhdisteltävistä eläintarhan tilinpäätöstiedoista
- 3 hyödyke- ja hyödykeryhmäkohtaisista poistoajoista kaupunginvaltuuston hyväksymän poistosuunnitelman rajoissa
- 4 eläintarhan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kuvauksen hyväksymisestä ja toimeenpanosta
- 5 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa eläintarhan irtaimen omaisuuden luovuttamisesta lukuun ottamatta osakkeita
- 6 tilahanketta koskevan tarveselvityksen hyväksymisestä
- 7 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa muun kuin tilahanketta koskevan suunnitelman ja piirustuksen hyväksymisestä
- 8 hallintaoikeutensa puitteissa maa-alueiden, tilojen ja laitteiden vuokralle antamisesta sekä muusta käyttöön luovuttamisesta kerrallaan enintään 5 vuoden ajaksi samoin kuin toistaiseksi, jos vuokrasuhde on sovittu päättyväksi enintään kuuden kuukauden kuluttua irtisanomisesta
- 9 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa huonetilojen vuokralle ottamisesta
- 10 kokonaisesta tai osittaisesta vapautuksesta eläintarhan henkilöstöön kuululle hänen velvollisuudestaan korvata virka- tai työtehtävissä aiheuttamansa vahinko, ellei asianomainen ole aiheuttanut sitä tahallaan tai törkeällä tuottamuksella
- 11 toimintasäännön hyväksymisestä
- 12 eläintarhan toimialaan kuuluvan viranomaisluvan hakemisesta
- 13 ottaa vastaan kaupungille lahjoitetun tai testamentatun ja eläintarhalle osoitetun omaisuuden, kun sen arvo on enintään 100.000 euroa
- 14 vahingonkorvauksesta silloin, kun kaupunki on eläintarhaa koskevissa asioissa korvausvelvollinen, taikka vahingon korvaaminen katsotaan kohtuulliseksi
- 15 eläintarhan aukioloajoista
- 16 hakea kaupungin puolesta eläintarhan toimialaan kuuluvat valtiosuudet ja -avustukset sekä niihin verrattavat etuudet, lukuun ottamatta Euroopan Unionin rahoitusta, ja käyttää näissä asioissa kaupungin puhevaltaa

Henkilöstöasiat

- 17 kansliapäällikön tekemän ehdollisen virkasuhteeseen ottamisen vahvistamisesta
- 18 alaisensa viranhaltijan virantoimituksesta pidättämisestä väliaikaisesti
- 19 eläintarhan viranhaltijan siirtämisestä toiseen virkasuhteeseen
- 20 muista eläintarhan viranhaltijoiden virkasuhteisiin liittyvistä asioista

Taloussasiat

- 21 laskujen, maksuosoitusten ja muistiotositteiden hyväksymiseen oikeuteista henkilöistä ja hyväksymismenettelyn järjestämisestä

- 22 pankkitilien käyttöoikeudesta ja käytön valvonnan järjestämisestä
- 23 käteiskassojen jaosta tehtäväalueellaan.

Ellei toimivallasta ole muutoin säädetty tai määrätty, eläintarhan johtaja päättää, tai hyväksyy perusteet ja rajat, joiden mukaan viranhaltija päättää,

- 1 kaupunginhallituksen vahvistamissa rajoissa hankinnoista lukuun ottamatta osakkeita
- 2 hinnoista, maksuista, vuokrasta ja korvauksista sekä vapautuksesta eläintarhalle kohdistettavan maksun, korvauksen ja muun saatavan suorittamisesta
- 3 eläintarhan työntekijöiden palvelukseen ottamisesta
- 4 muista eläintarhan henkilöstöasioista.

19 luku **Päätöksentekoa ja toimivallan jakoa koskevat määräykset**

1 § *Esittely*

Viranhaltija, joka toimii hallintosäännön mukaan esittelijänä, voi siirtää esittelytehtävän alaiselleen viranhaltijalle.

Apulaispormestari voi toimialaansa koskevassa ja kaupunginhallituksen tai sen jaoston toimivaltaan kuuluvassa asiassa perustellusta syystä määrätä asian esittelijäksi toimialajohtajan. Pormestari voi aina ottaa kaupunginhallituksen tai sen jaoston toimivaltaan kuuluvan asian esiteltäväkseen tai määrätä viranhaltijan asian esittelijäksi.

Pormestari ja apulaispormestari tekevät päätöksensä esittelystä muissa kuin 2 momentissa tarkoitetuissa sekä otto-oikeuden käyttämistä koskevissa asioissa.

Viranhaltija ei tee päätöksiä esittelystä.

Kaupunginvaltuustossa ei ole esittelijää. Muiden toimielinten esittelijästä määrätään tässä hallintosäännössä tai toimielimen asettamispäätöksessä.

2 § *Toimivaltamääräysten tulkinta*

Tässä hallintosäännössä olevia toimivaltaa koskevia määräyksiä on tarvittaessa tulkittava siten, että yleiset toimivaltaa koskevat määräykset ovat toissijaisia erityisiin toimivaltaa koskeviin määräyksiin nähden.

3 § *Asian ottaminen ylemmän toimielimen käsiteltäväksi (otto-oikeus)*

Kaupunginhallitus tai pormestari voi ottaa kaupunginhallituksen käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen toimielin tai viranhaltija on tehnyt päätöksen. Kansliapäällikkö voi ottaa kaupunginhallituksen käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen viranhaltija on tehnyt päätöksen.

Toimialalautakunta tai apulaispormestari voi ottaa lautakunnan käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen toimielin tai viranhaltija on tehnyt päätöksen. Toimialajohtaja voi ottaa toimialalautakunnan käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen viranhaltija on tehnyt päätöksen.

Tarkastuslautakunta tai sen puheenjohtaja voi ottaa lautakunnan käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen viranhaltija on tehnyt päätöksen.

Pelastuslautakunta tai sen puheenjohtaja voi ottaa lautakunnan käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen viranhaltija on tehnyt päätöksen.

Liikenneliikelaitoksen johtokunta tai sen puheenjohtaja voi ottaa johtokunnan käsiteltäväksi asian, jossa sen alainen viranhaltija on tehnyt päätöksen.

Toimielin, jolla on otto-oikeus, voi etukäteen päättää, ettei se käytä otto-oikeutta tiettyihin päätöksiin tai että otto-oikeuden käyttöaika on säädettyä lyhyempi.

4 § *Hankintaoikaisun käsittelevä viranomainen*

Kaupunginvaltuuston päätöksestä tehdyn hankintaoikaisun käsittelee kaupunginvaltuusto.

Kaupunginhallituksen, sen jaoston ja sen alaisen viranomaisen päätöksestä tehdyn hankintaoikaisun käsittelee kaupunginhallitus.

Lautakunnan, sen jaoston ja sen alaisen viranomaisen päätöksestä tehdyn hankintaoikaisun käsittelee lautakunta. Liikenneliikelaitoksen johtokunnan ja sen alaisen viranhaltijan päätöksestä tehdyn hankintaoikaisun käsittelee liikenneliikelaitoksen johtokunta.

Jos kaupunginhallitus on ottanut hankintapäätöksen käsiteltäväkseen, kaupunginhallitus käsittelee hankintaoikaisun.

5 § *Puhevallan käyttö ja lausunnot ulkopuolisille*

Ellei toisin ole säädetty tai määrätty, kaupungin puhevaltaa käyttää ja kaupungin esitykset ja lausunnot ulkopuoliselle antaa kaupunginhallitus.

Asian periaatteellisen ja taloudellisen merkityksen ollessa vähäinen, kaupungin esitykset tai lausunnot antaa se kaupungin viranomainen, jonka tehtäviin asia kuuluu.

6 § *Päätösten täytäntöönpano*

Ellei täytäntöönpanosta ole muutoin säädetty tai määrätty, voidaan toimielimen tai viranhaltijan päätös panna täytäntöön ennen kuin päätös on saanut lainvoiman.

IV osa TALOUS JA VALVONTA

20 luku Taloudenhoito

1 § *Talousarvio ja -suunnitelma*

Taloussuunnitelma laaditaan kolmeksi vuodeksi, joista ensimmäinen vuosi on talousarviovuosi. Investointitarkastelu laaditaan kymmeneksi vuodeksi.

Talousarvion laatimisoheissa annetaan toimialoille ja liikelaitoksille ohjeet talousarvion ja -suunnitelman laatimiseksi. Laatimisoheiden käsittelyn yhteydessä kaupunginhallitus voi hyväksyä talousarvion valmistelutyötä ohjaavia kannanottoja.

2 § *Talousarvion täytäntöönpano*

Tarkemmat ohjeet talousarvion täytäntöönpanoksi annetaan vuosittain talousarvion noudattamisoheissa.

Tulosbudjetti ja toimintasuunnitelma laaditaan yksikköjaon mukaisesti.

3 § *Talousarvion muutokset*

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä kaupunginvaltuustolle talousarviovuoden aikana tai kuitenkin viimeistään ennen asianomaisen talousarviovuoden tilinpäätöksen allekirjoittamista kaupunginhallituksessa.

Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnallisiin tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastaavasti toiminnallisia tavoitteita koskevassa muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutus määrärahoihin.

Selvitys toteutumatta jääneistä sitovista toiminnallisista tavoitteista on esitettävä kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi ennen tilinpäätöksen allekirjoittamista kaupunginhallituksessa.

4 § *Toiminnan ja talouden seuranta*

Talousarvion toteutumista seurataan vähintään kaupunginvaltuuston vahvistamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden tarkkuudella.

5 § *Käyttöomaisuus ja muu irtain omaisuus*

Käyttöomaisuudesta on pidettävä käyttöomaisuuskirjanpitoa.

Muusta kuin käyttöomaisuudeksi kirjattavasta irtaimesta omaisuudesta on pidettävä irtaimistorekisteriä.

Irtaimisto on inventoitava vuosittain.

6 § *Varastot*

Varastoihin ei saa olla sitoutuneena varoja enempää kuin lainsäädäntö taikka toiminta edellyttää.

Varastoista on pidettävä varastokirjanpitoa.

Varastot on inventoitava vuosittain.

7 § *Hankintayksiköt*

Hankintayksikköinä toimivat kaupunginkanslia, tarkastusvirasto, toimialat, liikelaitokset sekä pelastuslaitos.

8 § *Hankintavaltuudet*

Hankintapäätökset tekee toimitusvirasto tai viranhaltija hankintavaltuuksien rajoissa. Hankintavaltuusrajat ovat arvonlisäverottomia arvoja.

Poikkeuksellisissa tilanteissa ja jos kaupungin etu sitä välttämättä vaatii, hankinnasta saa päättää viranhaltija, jolla muutoin ei olisi toimivaltaa päättää kyseisestä hankinnasta. Tällaisen hankintapäätöksen tehneen viranhaltijan on saatettava päätöksensä viipymättä sen tiedoksi, jolle toimivalta hankintapäätöksen tekemiseen olisi kuulunut.

Hankintavaltuuksia ei voida siirtää työsuhteessa olevalle. Mikäli toimialan tai liikelaitoksen toiminnan tarkoituksenmukaisen hoitamisen kannalta on tarpeen antaa työsuhteessa olevalle henkilölle oikeus toteuttaa hankintoja, voi viranhaltija oikeuttaa alaisensa työsuhteessa olevan henkilön toteuttamaan hankintoja viranhaltijan vastuulla.

9 § *Yhteishankinnat*

Kaupunginkanslia toimii hankintalainsäädännön mukaisena yhteishankintayksikkönä lukuun ottamatta kaupungin konserniyhteisöjen tilintarkastuspalveluja, joissa yhteishankintayksikkönä toimii tarkastusvirasto.

10 § *Vakuutukset ja vakuutusrahasto*

Kaupungin omalle ja sen huostassa olevalle vieraalle vakuuttamattomalle omaisuudelle sattuvien vahinkojen korvaamista varten on kaupungin vakuutusrahasto.

11 § *Taloudenhoito-ohjeet*

Kaupunginhallitus, rahoitusjohtaja ja taloushallintopalveluliikelaitoksen toimitusjohtaja antavat tarkempia ohjeita kaupungin taloudenhoidosta.

21 luku **Hallinnon ja talouden tarkastus****1 §** *Tarkastuslautakunnan tiedonsaantioikeus ja avustaminen*

Tarkastuslautakunnalla ja -virastolla on oikeus saada kuntalain 121 §:ssä säädetyn arviointitehtävän suorittamisessa tarvittavat tiedot toiminnasta kaupungin viranomaisilta siinä laajuudessa kuin mitä toiminta kuntalain 6 §:n 2 momentin mukaan käsittää.

Kaupungin viranomaiset ovat velvollisia luovuttamaan tarkastusviraston ja tilintarkastajan käytettäviksi tarpeelliset tilat, kaluston ja tietojärjestelmät sekä tarvittaessa avustamaan arviointi- ja tarkastustyön suorittamisessa.

2 § *Tarkastuslautakunnan raportointi*

Lautakunta laatii kaupunginvaltuuston asettamien toiminnan ja talouden tavoitteiden toteutumisesta sekä kaupungin toiminnan tuloksellisesta ja tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä arviointikertomuksen kaupunginvaltuustolle toukokuun loppuun mennessä.

Ennen valtuustokäsittelyä lautakunta hankkii arviointikertomuksesta ja mahdollisesti laaditusta erillisraportista kaupunginhallitukselta ja tarvittaessa muilta kaupungin toimielimiltä lausunnot, jotka toimitetaan valtuustolle yhdessä arviointikertomuksen kanssa.

3 § *Tilintarkastuksen suunnittelu ja raportointi*

Tilintarkastaja laatii toimikaudekseen tarkastussuunnitelman ja vuosittain kullekin tilikaudelle työohjelman, jotka toimitetaan tarkastuslautakunnalle tiedoksi. Tilintarkastaja raportoi tarkastuslautakunnalle tarkastussuunnitelman ja työohjelman toteutumisesta, tarkastustyön kulusta ja tarkastustyössä tehdyistä havainnoista lautakunnan kanssa sovittavalla tavalla.

Tilintarkastaja antaa tilintarkastuskertomuksen huhtikuun loppuun mennessä tarkastuslautakunnalle edelleen kaupunginvaltuustolle toimitettavaksi. Sen lisäksi, mitä kuntalain 125 §:ssä tilintarkastuskertomuksen sisällöstä säädetään, on kertomuksessa annettava lausunto tilikauden tuloksen käsittelyä koskevasta kaupunginhallituksen esityksestä.

22 luku **Sisäinen valvonta ja riskienhallinta****1 §** *Kaupunginvaltuuston tehtävät*

Valtuusto päättää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista, joissa määrätään sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan linjauksista, tavoitteista ja osa-alueista sekä niiden toimeenpano-, seuranta- ja arviointimenettelyistä.

2 § *Kaupunginhallituksen tehtävät*

Kaupunginhallitus huolehtii kaupungin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä valvoo sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanoa.

3 § *Lauta- ja johtokunnan tehtävät*

Lauta- ja johtokunta vastaa toimialallaan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimeenpanon valvonnasta.

4 § *Johtavien viranhaltijoiden tehtävät*

Kansliapäällikkö, tarkastusjohtaja, toimialajohtajat ja muut johtavat viranhaltijat huolehtivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisesta toimeenpanosta vastuualueellaan.

5 § *Sisäisen tarkastuksen tehtävät*

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäinen tarkastus varmistaa ja arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti hyvän johtamis- ja hallintotavan toteutumista sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan että konsernivalvonnan tuloksellisuutta.

Sisäinen tarkastus raportoi arvioinnin tuloksista ja esittää toimenpide-ehdotuksia sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan kehittämiseksi.

Sisäisellä tarkastuksella on oikeus saada salassapitoa koskevien säädösten estämättä ja veloituksetta kaikki tiedot ja asiakirjat, joita se pitää tarpeellisina tarkastusten suorittamiseksi sekä oikeus päästä kaikkiin kaupungin tiloihin.

Sisäistä tarkastusta johtaa sisäisen tarkastuksen päällikkö.

V osa **HENKILÖSTÖ****23 luku** **Henkilöstö****1 §** *Kelpoisuusvaatimukset*

Kansliapäällikön ja toimialajohtajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, kokemusta johtamistehtävissä sekä suomen kielen erinomainen ja ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tarkastusjohtajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto ja kokemusta johtamis- ja tarkastustehtävissä sekä suomen kielen erinomainen ja ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

Tarkastusviraston arviointipäällikön kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, minkä lisäksi hänellä tulee olla kokemusta julkishallinnon ja -talouden arviointi- tai tarkastustehtävistä. Tarkastusviraston tarkastuspäällikön kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto sekä hyväksytyt tilintarkastajan pätevyys, minkä lisäksi hänellä tulee olla kokemusta julkishallinnon ja -talouden tarkastustehtävistä.

Palvelukokonaisuuden johtajan, liikelaitoksen johtajan ja pelastuskomentajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, kokemusta johtamistehtävissä sekä suomen kielen erinomainen ja ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Jos palvelukokonaisuuden asioita käsitellään pöytäkirjakieleltään ruotsinkielisessä toimitelmässä, kielitaitovaatimuksena on ruotsin kielen erinomainen ja suomen kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito. Lisäksi on otettava huomioon se, mitä kelpoisuusehdoista on erikseen säädetty tai määrätty.

Muulta henkilökunnalta vaadittavan kelpoisuuden määrää valinnan suorittaja ottaen huomioon, mitä erikseen on säädetty tai määrätty.

1 a § *Eläintarhan johtajan kelpoisuusvaatimukset*

Eläintarhan johtajan kelpoisuusvaatimuksena on ylempi korkeakoulututkinto, kokemusta johtamistehtävistä sekä suomen kielen erinomainen ja ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito.

2 § *Virkasuhteeseen ottaminen ilman julkista hakumenettelyä*

Henkilö voidaan ottaa ilman julkista hakumenettelyä sellaiseen virkasuhteeseen johon Helsingin kaupunki on hänet kouluttanut tai johon vaadittavaa pätevyyskoulutusta kaupunki on tukenut.

3 § *Virkasuhteeseen ottavan viranomaisen toimivalta*

Ellei toisin ole säädetty tai määrätty, virkasuhteeseen ottava viranomainen päättää,

- 1 virkasuhteen muuttamisesta työsopimussuhteeksi
- 2 avoimen viran määräaikaisesta hoitajasta
- 3 virkasuhteen päättymisestä
- 4 viranhaltijan lomauttamisesta.

VI osa HALLINTO

24 luku Hallintomenettely

1 § *Asiakirjojen allekirjoittaminen*

Kaupunginhallituksen päätöksiin perustuvat asiakirjat allekirjoittaa pormestari ja varmentaa esittelijä, ellei kaupunginhallitus toisin päättä.

Toimielimen päätöksiin perustuvat asiakirjat allekirjoittaa esittelijä, ellei toimielin toisin päättä.

Viranhaltijan päätöksen perusteella tehtävät sopimukset allekirjoittaa se viranhaltija, joka on päättänyt sopimukseen sitoutumisesta, tai hänen määräämänsä henkilö.

Muut kuin edellä tarkoitetut asiakirjat allekirjoittaa 5 luvussa tarkoitettu johtava viranhaltija tai hänen määräämänsä henkilö. Tavanomaiset asiakirjat allekirjoittaa kuitenkin niiden laatija.

Edellä 4 momentissa mainitut viranhaltijat päättävät johtamiensa organisaatioyksiköiden alempien yksiköiden asiakirjojen allekirjoittamisesta.

Pöytäkirjojen allekirjoittamisesta määrätään 24 luvun 2 §:ssä ja 29 luvun 20 §:ssä.

2 § *Luottamushenkilön ja viranhaltijan pöytäkirja*

Luottamushenkilön ja viranhaltijan pöytäkirjan pitämisestä säädetään kuntalaissa.

Luottamushenkilön ja viranhaltijan pöytäkirjan allekirjoittaa päätöksen tekijä. Pöytäkirjaa ei varmenneta. Pöytäkirjanotteen allekirjoittaa päätöksen tekijä tai hänen määräämänsä henkilö.

Pöytäkirja pidetään yleisesti nähtävänä siten kuin kuntalaissa säädetään, jos päätöksen tekijä katsoo sen tarpeelliseksi.

3 § *Asiakirjan antamisesta päättäminen*

Toimielin voi siirtää viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:ssä tarkoitettua asiakirjan antamista koskevaa ratkaisuvalltaa alaiselleen viranhaltijalle.

4 § *Asiakirjoista ja tiedon antamisesta perittävät maksut*

Asiakirjoista ja tiedon antamisesta peritään maksu, joka vastaa tiedon antamisesta aiheutuvien kustannusten määrää tai alemmaa maksuperustetta.

5 § *Asiakirjahallinnon järjestäminen*

Kaupunginhallitus vastaa siitä, että asiakirjahallinnon ohjeistus, käytännöt, vastuut ja valvonta on määritetty.

25 luku **Kaksikielisyys**

1 § *Kaksikielisyys kaupungin toiminnoissa*

Kaupungin hallinto ja palvelut on järjestettävä niin, että asukkaita ja palvelujen käyttäjiä pystytään palvelemaan heidän omalla kielellään, suomen tai ruotsin kielellä, kaikilla kaupungin tehtävälalueilla ja että muutoinkin asukkaiden ja palvelujen käyttäjien kielelliset oikeudet turvataan.

Henkilöstön riittävä suomen ja ruotsin kielen taito on varmistettava. Viranhaltijoilta ja työntekijöiltä vaadittavasta kielitaidosta on voimassa, mitä erikseen on säädetty, määrätty tai päätetty.

Järjestettäessä palveluja ostopalveluina tulee sopimukseen otettavilla määräyksillä varmistaa, että palvelun käyttäjien kielilain mukaiset kielelliset oikeudet toteutuvat vastaavalla tavalla kuin niiden tulee toteutua kaupungin omassa toiminnassa.

Suomen ja ruotsin kielellä laaditaan hallintosääntö ja vastaavat säännöt, talousarvio ja -suunnitelma, tilinpäätös, tilintarkastuskertomus, toimintakertomus, arviointikertomus sekä kaupunkistrategia. Muita asiakirjoja voidaan tarpeen mukaan laatia yksi- tai kaksikielisinä.

2 § *Työkieli*

Kaupungin sisäinen työkieli on suomen kieli lukuun ottamatta kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ruotsinkielisten palvelujen palvelukokonaisuutta, jonka sisäinen työkieli on ruotsin kieli.

3 § *Toimielimen kieli*

Kaupunginvaltuuston kokouskutsu ja esityslista laaditaan suomen- ja ruotsinkielisinä.

Muun toimielimen kokouskutsu ja esityslista laaditaan suomenkielisinä lukuun ottamatta kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielistä jaostoa ja sen alaisia johdotuntia, joissa kokouskutsu ja esityslista laaditaan ruotsinkielisinä.

Kaupunginvaltuuston kokouksessa asian käsittely tapahtuu sekä suomen että ruotsin kielellä.

Muussa toimielimessä asian käsittely tapahtuu suomen kielellä lukuun ottamatta kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielistä jaostoa ja sen alaisia johtokuntia, joissa kokouksen kieli on ruotsin kieli.

Toimielimen jäsenen oikeudesta käyttää suomen tai ruotsin kieltä kokouksessa säädetään kielilaissa.

4 § *Pöytäkirjakieli*

Kaupunginvaltuuston pöytäkirjakiielestä säädetään kielilaissa.

Muun toimielimen pöytäkirjakieli on suomen kieli lukuun ottamatta kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielistä jaostoa ja sen alaisia johtokuntia, joiden pöytäkirjakieli on ruotsin kieli.

Luottamushenkilön ja viranhaltijan pöytäkirjakieli on suomen kieli lukuun ottamatta kasvatus- ja koulutuslautakunnan ruotsinkielisen jaoston puheenjohtajaa sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ruotsinkielisten palvelujen palvelukonaisuuden viranhaltijoita, joiden pöytäkirjakieli on ruotsin kieli.

5 § *Käsittelykieli*

Asian käsittelykiielestä säädetään kielilaissa.

Jos toimielimessä käsiteltävän asian käsittelykieli on eri kuin toimielimen kieli, esityslista ja pöytäkirja kyseisen asian kohdalla laaditaan sekä suomen että ruotsin kielellä.

VII osa OSALLISTUMINEN JA VIESTINTÄ

26 luku Aloiteoikeus ja aloitteiden käsittely

1 § *Kunnan jäsenen tai palvelun käyttäjän aloite ja sen käsittely*

Kaupunginhallituksen tulee esittää kaupunginvaltuuston tietoon kahdesti vuodessa kaupunginvaltuuston toimivaltaan kuuluvissa asioissa kunnan jäsenen tai palvelun käyttäjän aloitteet ja niiden johdosta suoritettut toimenpiteet.

2 § *Aloitteen tekijälle annettavat tiedot*

Aloitteen tekijälle on ilmoitettava aloitetta käsittelevä viranomainen ja arvioitu käsittelyaika.

3 § *Nuorten aloite ja sen käsittely*

Nuorten aloitteella tarkoitetaan helsinkiläisten 13-17-vuotiaiden tekemiä aloitteita kaupungin toimintaan kuuluvissa asioissa.

Kaupunginhallituksen tulee esittää kaupunginvaltuuston tietoon kahdesti vuodessa nuorten aloitteet, niiden johdosta suoritettut toimenpiteet sekä nuorisovaltuustoa vastaavan toimielimen lausunto.

27 luku Kaupunkilaisten ja palvelunkäyttäjien osallistumisoikeus**1 § Osallisuuden ja vuorovaikutuksen periaatteet**

Kunnan jäsenten osallisuus ja kaupungin ja kaupunkilaisten vuorovaikutus perustuu yksilöiden ja yhteisöjen osaamisen ja asiantuntijuuden hyödyntämiseen, omaehtoisen toiminnan mahdollistamiseen ja yhdenvertaisten osallistumismahdollisuuksien luomiseen.

Helsingin kaupungilla kaupunkilaisten ja palvelujen käyttäjien osallistumisen ja vuorovaikutuksen osatekijöitä ovat: Hallinnon avoimuus, selkokielineen ja monikanavainen viestintä, alueellinen osallistuminen, osallistuva suunnittelu ja budjetointi, asukaslähtöisyyttä edistävät käyttäjä- ja asiakasraadit, asiakaskokemuksen ja palautteiden hyödyntäminen, toimivat aloitekäytännöt sekä kansalaistoiminnan kannuste- ja tukimenettelyt.

Kaupunginvaltuusto asettaa kaupunkistrategiassa ja talousarviossa osallisuuden ja vuorovaikutuksen painopisteet ja tavoitteet.

2 § Nuorten osallistuminen ja vaikuttaminen

Kaupunginhallitus asettaa kuntalain 26 §:n mukaisen nuorisovaltuustoa vastaavan nuorten vaikuttamistoimielimen. Toimielimen tehtävistä säädetään kuntalaissa ja nuorisolaissa sekä määrätään kaupunginhallituksen asettamispäätöksessä.

3 § Ikääntyneen väestön osallistuminen ja vaikuttaminen

Kaupunginhallitus asettaa kuntalain 27 §:n mukaisen vanhusneuvoston. Toimielimen tehtävistä säädetään kuntalaissa sekä määrätään kaupunginhallituksen asettamispäätöksessä.

4 § Vammaisten henkilöiden osallistuminen ja vaikuttaminen

Kaupunginhallitus asettaa kuntalain 28 §:n mukaisen vammaisneuvoston. Toimielimen tehtävistä säädetään kuntalaissa sekä määrätään kaupunginhallituksen asettamispäätöksessä.

28 luku Kaupungin viestintä**1 § Viestintä**

Kaupungin viestinnästä säädetään kuntalaissa.

Kaupungin viestinnän tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kaupungin palveluista, päätöksenteosta ja toiminnasta. Viestintä on avointa, ajankohtaista, aktiivista ja oma-aloitteista sekä tasapuolista.

Kaupunginhallitus johtaa kaupungin viestintää ja antaa viestinnän ohjeen.

VIII osa KOKOUSMENETTELY**29 luku Kokousmenettely****1 § Luvun määräysten soveltaminen toimielimissä**

Tämän luvun määräyksiä noudatetaan kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja sen jaostojen, lautakuntien, johtokuntien ja niiden jaostojen, toimikuntien sekä soveltuvin osin muiden toimielinten kokouksissa.

2 § *Kokoontuminen*

Kaupunginvaltuusto kokoontuu siten, kuin kuntalaissa säädetään.

Muu toimielin kokoontuu päättäminään aikoina sekä lisäksi puheenjohtajan kutsusta.

Toimielimen puheenjohtaja voi asioiden vähäisen määrän tai muun erityisen syyn vuoksi peruuttaa kokouksen tai muuttaa kokouksen alkamisaikaa päätettynä kokouspäivänä.

3 § *Kokouskutsu ja kokouksesta tiedottaminen*

Kaupunginvaltuuston kokouskutsu lähetetään ja kokouksesta tiedotetaan siten, kuin kuntalaissa säädetään.

Muun toimielimen kokouskutsu on lähetettävä vähintään neljä päivää ennen kokousta, jollei toimielin toisin pääte.

Jos kokousaikaa muutetaan 2 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla, muutoksista on ilmoitettava vähintään viikkoa ennen kokousta.

Toimielimen kokouskutsu voidaan lähettää sähköisesti.

4 § *Varajäsenen kutsuminen*

Valtuutetun, joka ei esteen vuoksi voi osallistua käsittelyyn tai yksittäisen asian käsittelyyn taikka on esteellinen käsittelemään jotakin asiaa, on ilmoitettava siitä henkilökohtaisesti kaupunginkansliaan mahdollisimman pian esteen tultua valtuutetun tietoon. Kokouksessa ilmoitus voidaan antaa myös suullisesti suoraan puheenjohtajalle.

Kaupunginkanslia huolehtii varavaltuutetun kutsumisesta estyneen tai esteellisen valtuutetun tilalle.

Muun toimielimen jäsenen, joka on estynyt saapumasta kokoukseen, on kutsuttava varajäsen sijaansa. Kun jäsen on esteellinen käsittelemään jotakin asiaa kokouksessa tai esteen vuoksi ei voi osallistua jonkin asian käsittelyyn, hän voi kutsua varajäsenen kokoukseen sitä asiaa käsittelemään.

5 § *Puheenjohtajan valinta*

Kaupunginvaltuusto valitsee kunkin vuoden ensimmäisessä kokouksessaan keskuudestaan puheenjohtajan sekä ensimmäisen ja toisen varapuheenjohtajan.

Ellei toisin ole säädetty tai määrätty, muun toimielimen puheenjohtajan ja tarvittaessa varapuheenjohtajan tai varapuheenjohtajat valitsee nimittävä toimielin.

Jos sekä puheenjohtaja että varapuheenjohtajat ovat poissa toimielimen kokouksesta tai esteellisiä, valitaan iältään vanhimman läsnä olevan toimielimen jäsenen puheenjohtajalla tilapäinen puheenjohtaja.

6 § *Puheenjohtajana toimiminen*

Toimielimen puheenjohtajan tehtävänä on johtaa asioiden käsittelyä sekä pitää huolta järjestyksestä toimielimen kokouksessa siten kuin kuntalaissa säädetään.

Kaupunginvaltuuston puheenjohtaja voi luovuttaa puheenjohtajan kokouksessa ensimmäiselle varapuheenjohtajalle tai toiselle varapuheenjohtajalle ja osallistua sinä aikana kokoukseen jäsenenä. Ensimmäinen varapuheenjohtaja voi luovuttaa

puheenjohdon kokouksessa toiselle varapuheenjohtajalle ja osallistua sinä aikana kokoukseen jäsenenä.

7 § *Läsnäolo- ja puheoikeus*

Pormestarilla, apulaispormestarilla ja kansliapäälliköllä on läsnäolo- ja puheoikeus kaupunginvaltuuston kokouksissa. Muiden henkilöiden läsnäolosta päättää kansliapäällikkö.

Kaupunginhallituksessa ja sen jaostojen kokouksissa on läsnäolo- ja puheoikeus esittelijöillä sekä kaupunginvaltuuston puheenjohtajalla ja varapuheenjohtajilla. Pormestarilla on läsnäolo- ja puheoikeus kaupunginhallituksen jaostoissa. Muiden henkilöiden läsnäolo- ja puheoikeudesta päättää kansliapäällikkö.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa läsnäolo- ja puheoikeus on esittelijällä. Muiden henkilöiden läsnäolo- ja puheoikeudesta päättää tarkastusjohtaja. Lautakunnan määräämällä kaupungin palveluksessa olevalla henkilöllä ja tilintarkastajalla on velvollisuus olla saapuvilla lautakunnan kokouksessa.

Muiden toimielinten kokouksissa on läsnäolo- ja puheoikeus esittelijöillä ja sen lisäksi pormestarilla, kaupunginhallituksen määräämällä edustajalla, kansliapäälliköllä sekä asianomaisen toimialan apulaispormestarilla ja toimialajohtajalla.

Muiden henkilöiden läsnäolo- ja puheoikeudesta päättää toimialalautakuntien ja niiden jaostojen osalta toimialajohtaja, pelastuslautakunnan osalta pelastuskommentaja, liikelaitosten osalta liikelaitoksen johtaja ja muiden toimielinten osalta toimielin tai toimielimen asettava viranomainen.

Esittelijän aloitteesta muu toimielin kuin kaupunginvaltuusto voi kuulla asiantuntijoita yksittäisissä asioissa. Asiantuntijalla on läsnäolo- ja puheoikeus vain oman kuulemisensa aikana.

Kaupunginhallitus voi määrätä jäsenensä tai varajäsenensä edustajakseen ja varaedustajakseen toimialalautakuntaan, toimialalautakunnan jaostoon, pelastuslautakuntaan ja liikelaitosten johtokuntaan.

8 § *Esittelymenettely*

Kaupunginvaltuustossa käsittelyn pohjana on kaupunginhallituksen ehdotus taikka, milloin tarkastuslautakunta tai tilapäinen valiokunta on valmistellut asian, tämän ehdotus, lukuun ottamatta valtuuston toiminnan sisäistä järjestelyä, jolloin pohjana on puheenjohtajan ehdotus.

Muun toimielimen kokouksessa asiat ratkaistaan esittelystä toimielimen toiminnan sisäistä järjestelyä lukuun ottamatta. Käsittelyn pohjana on esittelijän ehdotus, lukuun ottamatta toimielimen toiminnan sisäistä järjestelyä, jolloin pohjana on puheenjohtajan ehdotus.

Jos kaupunginhallitus, tarkastuslautakunta tai tilapäinen valiokunta peruuttaa ehdotuksensa, ennen kuin valtuusto on tehnyt päätöksen asiasta, asia on poistettava esityslistalta. Puheenjohtajan ehdotuksesta valtuusto voi muulloinkin päättää asian poistamisesta esityslistalta.

Jos muussa toimielimessä esittelijä peruuttaa ehdotuksensa ennen kuin keskustelu asiasta ensimmäistä kertaa on alkanut, asia on poistettava esityslistalta.

Jos muussa toimielimessä esittelijä on peruuttanut ehdotuksensa ennen kuin toimielin on tehnyt päätöksen asiasta, asia on poistettava esityslistalta, jollei toimielin toisin päättä.

9 §

Esityslista

Toimielimen käsiteltäväksi tulevista asioista laaditaan kutakin kokousta varten esityslista. Esityslistan tai sen liitteiden tulee sisältää päätösehdotus ja selostus asioista.

Esityslista on lähetettävä kokouskutsun yhteydessä. Muussa toimielimessä kuin valtuustossa esityslistaa voidaan muuttaa kutsun lähettämisen jälkeen, jos esittelijä katsoo sen tarpeelliseksi.

Asiat otetaan valtuuston esityslistalle puheenjohtajan määräämään järjestykseen ja muun toimielimen esityslistalle esittelijän määräämään järjestykseen. Jos toimielimessä on useita esittelijöitä, toimielin määrää esittelijöiden järjestyksen.

Asiat käsitellään esityslistan mukaisessa järjestyksessä, jollei toimielin toisin päättä.

10 §

Kokouksen läsnäolijat, laillisuus ja päätösvaltaisuus

Puheenjohtajan tehtävänä on todeta kokouksessa läsnä olevat jäsenet ja muut henkilöt ja tämän perusteella todeta, onko toimielin laillisesti koolle kutsuttu ja päätösvaltainen.

Jos puheenjohtaja kokouksen aikana toteaa, että toimielin ei ole päätösvaltainen, eikä sitä saada päätösvaltaiseksi, kokous keskeytyy. Käsiteltävänä oleva asia ja sen jälkeen esityslistalla olevat asiat esitellään toimielimen seuraavassa kokouksessa.

11 §

Esteellisyys

Esteellinen henkilö ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä. Esteellisen henkilön on ilmoitettava esteellisyydestään ja tarvittaessa esteellisyyden perusteesta ennen asian käsittelyn aloittamista.

Esteellisyyttä koskeva kysymys on ratkaistava viipymättä. Toimielimen jäsenen ja muun läsnäoloon oikeutetun henkilön esteellisyyden ratkaisee toimielin.

Toimielimen jäsen tai esittelijä saa osallistua esteellisyyttään koskevan asian käsittelyyn vain, jos toimielin ei olisi ilman häntä päätösvaltainen eikä hänen tilalleen ole ilman huomattavaa viivytystä saatavissa esteetöntä henkilöä. Esteellinen jäsen tai esittelijä saa osallistua kiireellisen asian käsittelyyn, jos esteellisyys ei voi vaikuttaa asian ratkaisuun.

Esteellisyyserusteista säädetään kuntalaissa ja hallintolaissa.

12 §

Ehdotusten käsittely

Toimielimen jäsenen on kirjattava keskustelun kuluessa tehty ehdotus kokousjärjestelmään, milloin kokousjärjestelmä on käytössä. Muutoin ehdotus on annettava puheenjohtajalle tämän pyynnöstä kirjallisesti.

Kun kaikki puheenvuorot on käytetty, puheenjohtaja julistaa keskustelun päättyneeksi. Tämän jälkeen hänen on esitettävä toimielimen hyväksyttäväksi selostus keskustelun kuluessa tehdyistä ehdotuksista. Puheenjohtajan tehtävänä on ratkaista, koskeeko ehdotus pöydällepanoa, palautusta tai hylkäystä, taikka onko ehdotus vastaehdotus tai toivomusponsiehdotus.

13 §

Pöydällepano

Toimielin voi päättää, että käsiteltävänä oleva asia pannaan pöydälle eli sen käsittely kokouksessa keskeytetään.

Jos keskustelun kuluessa on tehty asian pöydällepanoa koskeva kannatettu ehdotus, seuraavien puhujien on puheenjohtajan kehotuksesta rajoitettava puheenvuoronsa koskemaan vain pöydällepanoa.

Kun keskustelu ehdotetusta keskeytyksestä on päättynyt, puheenjohtajan on esitettävä toimieliimen päätettäväksi, jatketaanko asian käsittelyä. Jos toimielin päättää jatkaa asian käsittelyä, voi keskustelun kuluessa tehdä uusia asian pöydällepanoa koskevia ehdotuksia.

Pöydälle pantu asia on esiteltävä toimielimelle seuraavassa kokouksessa, jollei toimielin toisin päättä. Pöydällepanon aikana esittelijä voi muuttaa ehdotustaan, mutta ei peruuttaa sitä.

14 § *Asian palauttaminen uudelleen valmisteltavaksi*

Toimielin voi päättää, että käsiteltävänä oleva asia palautetaan uudelleen valmisteltavaksi, ellei tässä hallintosäännössä toisin määrätä.

Jos keskustelun kuluessa on tehty kannatettu ehdotus asian palauttamisesta uudelleen valmisteltavaksi, seuraavien puhujien on puheenjohtajan kehotuksesta rajoitettava puheenvuoronsa koskemaan vain palautusta. Tämän lisäksi puhuja voi tehdä uuden palautusehdotuksen tai pöydällepanoehdotuksen tai kannattaa palautusta tai pöydällepanoa.

Kun keskustelu ehdotetusta keskeytyksestä on päättynyt, puheenjohtajan on esitettävä toimieliimen päätettäväksi, jatketaanko asian käsittelyä. Jos toimielin päättää jatkaa asian käsittelyä, voi keskustelun kuluessa tehdä uusia asian pöydällepanoa tai palauttamista koskevia ehdotuksia. Jos kannatettuja palautusehdotuksia on tehty useita, äänestetään niistä kaikista erikseen asian käsittelyn jatkamista vastaan.

15 § *Vastaehdotus*

Toimielin voi jäsenen kannatetusta ehdotuksesta (vastaehdotus) päättää muutoksesta esittelijän tekemään ehdotukseen (pohjaehdotus), ellei tässä hallintosäännössä toisin määrätä. Vastaehdotuksen tulee liittyä käsiteltävänä olevaan asiaan.

Vastaehdotuksista äänestetään siten, että ensiksi asetetaan äänestettäväksi pohjaehdotuksesta kaksi eniten poikkeavaa ehdotusta. Niistä voittanut asetetaan jäljellä olevista ehdotuksista eniten pohjaehdotuksesta poikkeavaa ehdotusta vastaan ja näin jatketaan, kunnes saadaan lopullinen vastaehdotus pohjaehdotukselle.

Jos asia koskee määrärahan myöntämistä, asetetaan ensin äänestettäväksi määrältään suurimman ehdotuksen hyväksyminen tai hylkääminen ja näin jatketaan ehdotusten suuruuden mukaisessa järjestyksessä, kunnes jokin ehdotus hyväksytään, minkä jälkeen pienemmistä ehdotuksista ei enää äänestetä.

Jos vastaehdotus on sellainen, että sen hyväksyminen tai hylkääminen on riippumaton muista ehdotuksista, sen hyväksymisestä tai hylkäämisestä on äänestettävä erikseen.

16 § *Hylkäys*

Toimielin voi jäsenen kannatetusta ehdotuksesta päättää hylätä päätösehdotuksen, ellei tässä hallintosäännössä toisin määrätä. Tällöin asian käsittely päättyy.

Jos äänestykseen on otettava pohjaehdotuksen kokonaan hylkäämistä tarkoittava ehdotus, se on asetettava viimeisenä äänestettäväksi muista ehdotuksista voittanutta vastaan.

17 § Äänestys

Jos ehdotuksista on äänestettävä, puheenjohtaja esittää toimielimen hyväksyttäväksi äänestysjärjestyksen.

Jos päätöksen tekemiseen vaaditaan määräenemmistön kannatus, puheenjohtajan on ilmoitettava siitä ennen äänestyksen toimittamista ja otettava se huomioon äänestyksen tuloksen todetessaan.

Jos äänestyksen tulos on epäselvä, äänestys on vaadittaessa toimitettava uudelleen nimenhuudolla tai äänestyskoneella, milloin äänestyskone on käytettävissä.

18 § Toimielimen pöytäkirjaan sisällytettävät asiat

Toimielimen pöytäkirjaan merkitään

Toimielimen pöytäkirjaan merkitään

- 1 kokouksen aika ja paikka
- 2 läsnä olleet jäsenet ja varajäsenet
- 3 läsnä olleet muut henkilöt teknisiä avustajia lukuun ottamatta
- 4 läsnäolojen muutokset ja esteellisiksi todetut jäsenet tai varajäsenet sekä
- 5 kokouksen puheenjohtajana toimineet, pöytäkirjantarkastajat ja pöytäkirjanpitäjät.

Toimielimen pöytäkirjaan merkitään lisäksi

- 1 käsitellyissä asioissa tehdyt päätökset ja asioissa tehdyt ehdotukset, niiden kannattaminen tai mahdollinen raukeaminen
- 2 12 §:n 2 momentissa tarkoitetut selostukset
- 3 17 §:n 1 momentissa tarkoitetut äänestysjärjestykset
- 4 toimitetut äänestykset ja äänestysten tulokset
- 5 toimitetut vaalit, vaaleissa avustaneet henkilöt ja vaalitulokset
- 6 ilmoitetut eriävät mielipiteet sekä
- 7 muut kokouksen kulkua selvittävät seikat.

19 § Toimielimen pöytäkirjanpitäjät

Kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja kaupunginhallituksen jaoston pöytäkirjaa pitää kansliapäällikön määräämä henkilö.

Kaupunginvaltuuston vaalilautakunnan tai valtuuston asettaman valiokunnan pöytäkirjaa pitää vaalilautakunnan tai valiokunnan tähän tehtävään ottama henkilö.

Toimialalautakunnan ja sen jaoston pöytäkirjaa pitää toimialan hallintojohtajan määräämä henkilö, tarkastuslautakunnan pöytäkirjaa pitää tarkastusjohtajan määräämä henkilö, liikelaitoksen johtokunnan pöytäkirjaa pitää liikelaitoksen johtajan määräämä henkilö ja pelastuslautakunnan pöytäkirjaa pitää pelastuskomentajan määräämä henkilö.

Muun toimielimen pöytäkirjaa pitää toimielimen tähän tehtävään ottama henkilö, ellei toimielimen asettamispäätöksessä ole määrätty pöytäkirjan pitämisestä.

- 20 § *Toimielimen pöytäkirjan allekirjoittaminen ja tarkastaminen*
- Pöytäkirjan allekirjoittavat puheenjohtaja ja pöytäkirjanpitäjä. Pöytäkirjan sisällön määrää puheenjohtaja.
- Pöytäkirjan tarkastaa kaksi toimielimen kullakin kerralla valitsemaa jäsentä, ellei toimielin toisin päättä. Toimielin voi erikseen päättää tarkastaa pöytäkirjan tietyn kohdan jo samassa kokouksessa.
- Jos pöytäkirjantarkastajat eivät hyväksy pöytäkirjaa taikka he tai varatarkastajiksi valitut ovat estyneitä allekirjoittamasta sitä, pöytäkirja tarkastetaan toimielimen seuraavassa kokouksessa.
- 21 § *Toimielimen pöytäkirjan pitäminen yleisesti nähtävänä*
- Kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja sen jaoston, lautakunnan ja sen jaoston sekä liikelaitoksen johtokunnan pöytäkirja pidetään toimielimen päättämänä aikana yleisesti nähtävänä siten, kuin kuntalaissa säädetään.
- Muun toimielimen pöytäkirja pidetään toimielimen päättämänä aikana yleisesti nähtävänä 1 momentissa määrättyllä tavalla, jos toimielin katsoo sen tarpeelliseksi.
- 22 § *Toimielimen hallintotehtävät*
- Kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja kaupunginhallituksen jaoston hallintotehtävät hoitaa kaupunginkanslia.
- Toimialalautakuntien ja niiden jaostojen hallintotehtävät hoitaa asianomaisen toimialan hallinto.
- Tarkastuslautakunnan hallintotehtävät hoitaa tarkastusvirasto, liikelaitoksen johtokunnan hallintotehtävät asianomainen liikelaitos ja pelastuslautakunnan hallintotehtävät pelastuslaitos.
- Muun toimielimen hallintotehtävien hoitamisesta päätetään toimielimen asettamispäätöksessä.
- Toimielimen toimittamaa vaalia koskevat määräykset
- 23 § *Äänestyslippu*
- Milloin vaali toimitetaan suljetuin lipun, on äänestäjän taitettava äänestyslippu siten, ettei sen sisältö ole näkyvässä. Äänestyslippu on mitätön, jos siitä ei käy selvästi ilmi, ketä ehdokasta lipussa tarkoitetaan.
- Vaalissa annetut äänestysliput on säilytettävä, kunnes päätös vaalissa, jossa niitä on käytetty, on saanut lainvoiman. Sama koskee arvonnassa käytettyjä lippuja. Jos vaali on toimitettu suljetuin lipuin, ne on säilytettävä suljetussa päällyksessä.
- 24 § *Ehdokkaat*
- Ääniä voidaan antaa jokaiselle vaalissa kysymykseen tulevalle ehdokkaalle, vaikkei häntä olisi keskustelussa ehdotettu tai kannatettu.
- 25 § *Vaalitoimituksen avustajat enemmistövaalissa*
- Toimitettaessa enemmistövaali suljetuin lipuin puheenjohtajan on kutsuttava kaksi toimielimen jäsentä avustamaan vaalitoimituksessa. Avustajat laskevat vaalin tuloksen ja ilmoittavat sen puheenjohtajalle.

26 § *Vaalitoimitus enemmistövaalissa*

Jokaisen toimielimen jäsenen on laitettava äänestyslippu vaaliurnaansa puheenjohtajan määräämässä järjestyksessä. Jos vaaliurna ei ole käytössä, annetaan äänestyslippu puheenjohtajalle.

27 § *Toimielimen vaalilautakunta*

Toimikautensa ensimmäisessä kokouksessa valtuusto asettaa keskuudestaan suhteellisten vaalien toimittamista varten vaalilautakunnan, johon samalla valitaan viisi varsinaista jäsentä ja heille kullekin henkilökohtainen varajäsen. Valtuusto valitsee puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan valituista jäsenistä. Lautakunta on päätösvaltainen vähintään kolmen jäsenen ollessa saapuvilla.

Muussa toimielimessä vaalilautakunnan tehtäviä hoitaa toimielimen puheenjohtaja lukuun ottamatta 31 §:ssä määrättyä vaalin tuloksen laskemista. Mitä jäljempänä määrätään vaalilautakunnasta koskee tällöin toimielimen puheenjohtajaa. Vaalin tuloksen laskemiseen sovelletaan 25 §:ää.

28 § *Ehdokaslistat*

Toimielin päättää puheenjohtajan ehdotuksesta, milloin viimeistään ehdokaslistat on annettava puheenjohtajalle ja milloin vaalitoimitus aloitetaan.

Ehdokaslistassa saa olla enintään niin monen ehdokkaan nimet kuin vaalissa on valittavia. Listan otsikossa on mainittava, missä vaalissa listaa käytetään.

Kaupunginvaltuustossa lista on vähintään kolmen valtuutetun allekirjoitettava. Ensimmäinen allekirjoittajista toimii vaaliasiamiehenä, joka antaa listan valtuuston puheenjohtajalle ja jolla on oikeus tehdä siihen jäljempänä tarkoitetut oikaisut.

Muussa toimielimessä lista on vähintään yhden jäsenen allekirjoitettava.

Ehdokaslistojen antamista varten asetetun määräajan päätyttyä puheenjohtaja antaa listat vaalilautakunnalle, jonka on tarkastettava, ovatko ne asianmukaisesti laadittu. Mikäli vaalilautakunta havaitsee listassa virheellisyyksiä, sen on annettava edellä tarkoitetulle asiamiehelle tai listan allekirjoittajalle tilaisuus niiden korjaamiseen vaalilautakunnan määräämässä ajassa.

Jos sama henkilö on ehdokaslistan korjaamisen jälkeenkin ehdokkaana kahdella tai useammalla listalla, vaalilautakunnan on, mikäli mahdollista, tiedusteltava ehdokkailta, mille listalle hänen nimensä jätetään.

29 § *Ehdokaslistojen yhdistelmä*

Vaalilautakunta laatii hyväksymistään ehdokaslistoista yhdistelmän, johon jokaiselle listalle merkitään järjestysnumero.

Ehdokaslistojen yhdistelmä on pantava nähtäville toimielimen kokoushuoneeseen. Vaalissa saa nimenhuudon toimittaa aikaisintaan neljännessä tunnissa yhdistelmän nähtäville panemisesta.

30 § *Vaalitoimitus suhteellisessa vaalissa*

Jokaisen toimielimen jäsenen on puheenjohtajan määräämässä järjestyksessä laitettava vaaliurnaansa äänestyslippu, johon hän on merkinnyt äänestämänsä ehdokaslistan numeron. Jos vaaliurna ei ole käytössä, annetaan äänestyslippu puheenjohtajalle.

- 31 § *Vaalin tuloksen toteaminen suhteellisessa vaalissa*
- Nimenhuudon päätyttyä puheenjohtaja antaa äänestysliput vaalilautakunnalle, joka tutkii niiden pätevyyden ja laskee vaalin tuloksen.
- Vaalilautakunta ilmoittaa vaalin tuloksen kirjallisesti puheenjohtajalle, joka julistaa sen toimielimelle tiedoksi ja pöytäkirjaan merkittäväksi.

IX osa VALTUUSTOA KOSKEVAT MÄÄRÄYKSET

30 luku Valtuuston toiminta

- 1 § *Valtuustoryhmän muodostaminen*
- Valtuustotyöskentelyään varten valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmänä pidetään myös yhtä valtuutettua, jos hän on tehnyt 2 momentissa tarkoitetun ilmoituksen.
- Valtuustoryhmän muodostamisesta, nimestä ja puheenjohtajasta on annettava valtuustolle kirjallinen ilmoitus, joka on kaikkien ryhmään liittyvien valtuutettujen allekirjoitettava.
- 2 § *Valtuustoryhmään liittyminen ja siitä eroaminen tai erottaminen*
- Liittymisestä valtuustoryhmään ja siitä eroamisesta valtuutetun on ilmoitettava kirjallisesti valtuustolle. Liittymisilmoitukseen on liitettävä asianomaisen ryhmän kirjallinen hyväksyminen.
- Jos valtuutettu on erotettu valtuustoryhmästä, valtuustoryhmän on ilmoitettava tästä kirjallisesti valtuustolle.
- 3 § *Ilmoittautuminen kokoukseen nimenhuudon jälkeen ja uusi nimenhuuto*
- Valtuutetun, joka saapuu kokoukseen nimenhuudon jälkeen, on ilmoittauduttava välittömästi puheenjohtajalle.
- Jos valtuutettu poistuu kesken kokouksen, hänen on ilmoitettava poistumisestaan puheenjohtajalle ja samalla poistumisensa syy. Jos kokouksesta poistunut valtuutettu saapuu uudelleen kokoukseen, hänen on tällöinkin välittömästi ilmoittauduttava puheenjohtajalle.
- Kokouksen alussa pidetyssä nimenhuudossa läsnä olleet ja 2 momentissa määrättyllä tavalla ilmoittautuneet valtuutetut, jotka eivät ole ilmoittaneet poistuvansa, katsotaan läsnä oleviksi.
- Puheenjohtaja voi kuitenkin toimittaa kokouksen kestäessä uuden nimenhuudon, jossa ilmoittautuneet katsotaan siitä lähtien kokouksessa läsnä oleviksi. Sanotun nimenhuudon jälkeen sovelletaan, mitä 1-3 momentissa on määrätty.
- 4 § *Istumajärjestys*
- Valtuutetut istuvat kokouksessa valtuustoryhmittäin puheenjohtajan hyväksymän istumajärjestyksen mukaisesti.
- 5 § *Puheenvuoron pyytäminen*
- Puheenjohtajan julistettua keskustelun asiassa alkaneeksi on valtuutetun tai keskusteluun osallistumaan oikeutetun muun henkilön halutessaan puheenvuoron

pyydettyä sitä joko kokousjärjestelmän kautta taikka seisomaan noustuaan suullisesti tai muulla selvästi havaittavalla tavalla, toisen puhuessa ei kuitenkaan suullisesti.

Jos puheenvuoroja pyydetään yhtä aikaa, puheenjohtaja määrää, missä järjestyksessä ne annetaan.

6 § *Puheenvuoron pitäminen ja kesto*

Puheenvuoro voidaan pitää puhujakorokkeelta tai paikalta. Puhujakorokkeelta pidettävä puheenvuoro saa kestää enintään neljä minuuttia. Paikalta pidettävä puheenvuoro saa kestää enintään kaksi minuuttia, ellei puheenjohtaja erityisestä syystä salli pidempää puheenvuoroa pidettäväksi paikalta.

Kannatetun pöydällepano- tai palautusesityksen jälkeen puheenvuorot käytetään paikalta.

Kokouksen kulun turvaamiseksi puheenjohtaja voi päättää, että osa keskustelusta tietyssä asiassa varataan enintään määräpituksille puheenvuoroille. Puheenjohtajan on ilmoitettava tästä ennen kuin hän julistaa keskustelun asiassa alkaneeksi.

7 § *Vastauspuheenvuoro*

Jos valtuutettu toisen puheenvuoron aikana tai heti sen päätyttyä pyytää vastauspuheenvuoroa, puheenjohtaja voi harkintansa mukaan antaa sen hänelle ennen aikaisemmin pyydettyjä puheenvuoroja.

Vastauspuheenvuoro saa sisältää vain selvityksiä ja oikaisuja käytetyn puheenvuoron johdosta tai vastineen siinä esitettyyn väitteeseen.

Vastauspuheenvuoro pidetään paikalta, ja se saa kestää enintään yhden minuutin.

8 § *Ryhmäpuheenvuoro*

Erityisissä tapauksissa puheenjohtaja voi poiketen siitä, mitä puheenvuorojen järjestyksestä muutoin on määrätty, antaa asian käsittelyn alussa yhden puheenvuoron jokaisen valtuustoryhmän edustajalle ryhmien suuruuden mukaisessa järjestyksessä. Ryhmäpuheenvuoro saa kestää enintään kahdeksan minuuttia.

9 § *Työjärjestyspuheenvuoro*

Puheenjohtaja voi harkintansa mukaan antaa työjärjestyspuheenvuoron ennen muita puheenvuoroja. Työjärjestyspuheenvuoro pyydetään suullisesti.

Työjärjestyspuheenvuoro pidetään paikalta, ja se saa kestää enintään kaksi minuuttia.

10 § *Pormestarin, apulaispormestarin tai kansliapäällikönpuheenvuoro*

Pormestarin, apulaispormestarin tai kansliapäällikön pyydettyä puheenvuoroa se on annettava hänelle ennen kuin muille. Jos käsiteltävänä olevan asian on valmistellut tilapäinen valiokunta tai tarkastuslautakunta, tarkastuslautakunnan puheenjohtajaan tai tilapäisen valiokunnan puheenjohtajaan sovelletaan pormestaria koskevia määräyksiä.

11 § *Valtuutetun aloite*

Valtuutetulla on oikeus tehdä aloitteita kaupungin yhteisistä asioista. Aloite on annettava kokousjärjestelmässä kirjalliseen muotoon laadittuna puheenjohtajalle

valtuuston kokouksen aikana ja siitä on tehtävä merkintä saman kokouksen pöytäkirjaan mainiten samalla, mitä aloitteessa ehdotetaan. Aloite on, sitä enempää käsittelemättä, lähetettävä kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallituksen on esitettävä aloite, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua, valtuuston käsiteltäväksi kahdeksan kuukauden kuluessa. Valtuusto käsittelee aloitteita vähintään neljä kertaa kalenterivuodessa. Aloitteeseen, jonka on allekirjoittanut vähemmän kuin 15 valtuutettua, tulee kaupunginhallituksen antaa vastaus kahdeksan kuukauden kuluessa.

Jos 2 momentissa tarkoitettu määräaika ylittyy sen vuoksi, että kaupunginhallitus päättää palauttaa aloitteen uudelleen valmisteltavaksi, aloite käsitellään määräajan päättymistä seuraavassa aloitteita käsittelevässä valtuuston kokouksessa, tai vastaavasti kaupunginhallitus antaa siihen vastauksensa kolmen kuukauden kuluessa palauttamisesta.

Jos kaupunginvaltuusto päättää palauttaa aloitteen uudelleen valmisteltavaksi, aloite on esitettävä uudelleen valtuuston käsiteltäväksi kahdeksan kuukauden kuluessa palauttamispäätöksestä.

Aloite, joka koskee määrärahan ottamista seuraavan vuoden talousarvioon, tulee tehdä viimeistään 15. maaliskuuta. Kaupunginhallituksen on esitettävä aloite valtuuston käsiteltäväksi talousarvion yhteydessä.

12 § Ryhmäaloite

Hallintosäännön tämän luvun 1 §:ssä tarkoitettu valtuustoryhmä voi tehdä ryhmäaloitteen. Ryhmäaloite on aloite, jonka on allekirjoittanut enemmän kuin puolet valtuustoryhmän jäsenistä, ja joka otsikoidaan ryhmäaloitteeksi. Ryhmäaloitteen jättää puheenjohtajalle valtuustoryhmän puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja. Valtuustoryhmä voi tehdä neljä ryhmäaloitetta valtuustokauden aikana.

Kaupunginhallituksen on esitettävä ryhmäaloite valtuuston käsiteltäväksi siten kuin tämän luvun 11 §:ssä määrätään sellaisen aloitteen käsittelemisestä, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua. Muutoin ryhmäaloitteeseen sovelletaan, mitä tämän luvun 11 §:ssä on määrätty valtuutetun aloitteesta.

13 § Välikysymys

Vähintään 17 valtuutettua voi tehdä kaupunginhallitukselle välikysymyksen kaupungin hallintoa koskevasta asiasta. Välikysymys on jätettävä kirjallisena kaupungin kirjaamoon.

Kaupunginhallituksen on annettava vastaus välikysymykseen viimeistään siinä valtuuston kokouksessa, joka yhden kuukauden kuluttua välikysymyksen jättämisestä ensiksi pidetään.

Välikysymykseen annettu vastaus on merkittävä tiedoksi, ellei valtuusto päättä panna asiaa pöydälle tai palauttaa asiaa kaupunginhallitukselle uudelleen valmisteltavaksi. Valtuusto voi myös asettaa keskuudestaan tilapäisen valiokunnan antamaan valtuustolle lausunnon välikysymyksessä käsitellystä asiasta.

Jos valtuusto on päättänyt palauttaa asian kaupunginhallitukselle uudelleen valmisteltavaksi, on uusi vastaus annettava samassa ajassa palautuspäätöksestä lukien, kuin edellä välikysymykseen vastaamisesta määrätään.

Käsiteltäessä välikysymystä puheenjohtajan on välikysymyksen ensimmäisen allekirjoittajan sitä pyytäessä annettava hänelle ensimmäinen puheenvuoro ennen muuta valtuutettua.

14 § *Toivomusponsi*

Tehtyään käsiteltävänä olevassa asiassa päätöksen valtuusto voi hyväksyä kaupunginhallitukselle osoitettavan toivomusponnen, jonka tulee liittyä käsiteltävänä olevaan asiaan ja joka ei saa olla ristiriidassa valtuuston päätöksen kanssa eikä muuta sitä.

Asiassa, joka koskee vain valmistelua, ei saa hyväksyä toivomusponsia.

Toivomusponnen hyväksymistä koskevan päätöksen tekemiseen vaaditaan, että sitä kannattaa vähintään 43 valtuutettua.

Hyväksytystä toivomusponnosta kaupunginhallituksen on toimitettava toivomusponnen ehdottajalle kirjallinen selvitys toivomusponnen johdosta tehdyistä toimenpiteistä viimeistään vuoden kuluttua sen hyväksymisestä. Selvitys on toimitettava erikseen tiedoksi valtuutetuille.

15 § *Kunnan asukkaan aloitteen käsittely*

Käsiteltäessä hallintosäännön 26 luvun 1 §:ssä tarkoitettuja kunnan asukkaan aloitteita sallitaan keskustelu. Päätöksentekoa yksittäisten aloitteiden osalta ei pöydällepanoa tai toivomusponsia lukuun ottamatta sallita.

16 § *Nuorten aloitteen käsittely*

Käsiteltäessä hallintosäännön 26 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja nuorten aloitteita sallitaan keskustelu. Päätöksentekoa yksittäisten nuorten aloitteiden osalta ei pöydällepanoa tai toivomusponsia lukuun ottamatta sallita.

17 § *Lähetekeskustelu*

Kaupunginvaltuusto voi kaupunginhallituksen ehdotuksesta päättää, että se käy yksittäisestä merkittävästä tai taloudellisesti laajakantoisesta asiasta, jonka valmistelu on käynnissä, lähetekeskustelun.

Lähetekeskustelun aikana ei saa tehdä ehdotuksia, lukuun ottamatta pöydällepanoehdotusta.

18 § *Kyselytunti*

Valtuuston päättämien varsinaisten kokousten yhteydessä järjestetään noin tunnin kestävä kyselytunti, jonka aikana valtuutetuilla on tilaisuus suullisesti esittää pormestarille tai apulaispormestarille yhteen asiaan kohdistuvia kysymyksiä näiden toimialaan kuuluvissa kaupungin toimintaa koskevissa asioissa.

Valtuutetun, joka haluaa esittää kysymyksen, on toimitettava se kirjallisena ennen kokouksen alkua puheenjohtajalle.

Puheenjohtaja, mahdollisuuksien mukaan varapuheenjohtajien kanssa neuvoteltuaan, ratkaisee huomioon ottaen kysymyksen ajankohtaisuus ja merkittävyys, mitkä kysymykset esitetään kyselytunnilla ja missä järjestyksessä esitettävät kysymykset esitetään.

Kun pormestari tai apulaispormestari on vastannut kysymykseen, kysymyksen esittäjällä on oikeus saada ensimmäinen puheenvuoro. Vastauksen enimmäiskesto on kolme ja puheenvuoron kaksi minuuttia. Valtuutettujen puheenvuorot pidetään paikalta. Puheenjohtaja voi harkintansa mukaan rajoittaa keskustelua. Valtuusto ei tee päätöstä keskustelussa käsitellyistä asioista.

19 § *Tilapäisen valiokunnan asettaminen*

Valtuusto voi asettaa tilapäisen valiokunnan. Valiokunnan jäsenten on oltava valtuutettuja tai varavaltuutettuja.

Valiokunnan tehtävänä on valmistella luottamushenkilön erottamista koskeva asia. Valiokunta voidaan asettaa myös lausunnon antamista ja hallinnon tarkastamista varten.

Milloin valtuusto on päättänyt asettaa tilapäisen valiokunnan, on kysymys valiokunnan kokoonpanosta ja valinnasta pantava pöydälle käsiteltäväksi seuraavassa valtuuston kokouksessa.

X osa **LUOTTAMUSHENKILÖIDEN TALOUDELLISTEN ETUUKSIEN PERUSTEET****31 luku** **Luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteet****1 §** *Luottamushenkilöiden taloudelliset etuudet*

Luottamushenkilöille maksetaan palkkiota luottamustoimen hoitamisesta ja korvauksia luottamustoimen hoitamisesta aiheutuneista kustannuksista.

Kaupunginvaltuusto päättää palkkioista ja korvausten suuruudesta ja rajoituksista. Matkakustannusten korvaamisen ja päivärahojen maksamisen periaatteista päättää kaupunginhallitus. Tarkempia ohjeita menettelystä haettaessa korvauksia ja maksatuksessa antaa kaupunginkanslian hallintojohtaja.

2 § *Kokous- ja vuosipalkkiot*

Luottamushenkilöt ovat oikeutettuja kokouspalkkioon osallistumisestaan kokoukseen.

Kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen ja sen jaostojen, lautakuntien ja niiden jaostojen sekä johtokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat ovat, päätoimisia luottamushenkilöitä lukuun ottamatta, kokouspalkkion lisäksi oikeutettuja vuosipalkkioon. Vuosipalkkioon ovat oikeutettuja myös kaupunginhallituksen ja tarkastuslautakunnan muut jäsenet.

Kun vuosipalkkioon oikeutettu on pysyvästi estynyt hoitamasta tehtäväänsä, lakkaa hänen oikeutensa vuosipalkkioon. Sijaisella on oikeus saada suhteellinen osa vuosipalkkiosta niiltä täysiltä kalenterikuukausilta, joiden aikana vuosipalkkioon oikeutettu on ollut estyneenä hoitamasta tehtäväänsä.

3 § *Kulukorvaukset*

Kaupunginvaltuuston sekä kaupunginhallituksen ja sen jaostojen puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat, päätoimisia luottamushenkilöitä lukuun ottamatta, kaupunginhallituksen jäsenet sekä 30 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen valtuustoryhmien puheenjohtajat ovat oikeutettuja erikseen päätettäviin kulukorvauksiin ilman tilivelvollisuutta.

4 § *Ansionmenetyksen korvaaminen*

Luottamushenkilölle maksetaan korvausta luottamustoimesta aiheutuvasta todellisesta ansionmenetyksestä. Korvausta maksetaan vain sellaisen ansiotulon menetyksestä, josta luottamushenkilö saa pääasiallisen toimeentulonsa.

- 5 § *Lastenhoidon järjestämisestä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen*
Alle 10-vuotiaan lapsen lastenhoidon järjestämisestä aiheutuneet kustannukset korvataan, päätoimisia luottamushenkilöitä lukuun ottamatta, edellyttäen, että kyseessä on luottamushenkilön lapsi tai hänen taloudessaan vakituisesti asuva lapsi.
- 6 § *Avustajan käyttämisestä aiheutuneiden kustannusten korvaaminen*
Luottamushenkilölle, joka vammansa vuoksi tarvitsee avustajaa toimielimen kokoukseen tai siihen valmistautumiseen, korvataan avustajan palkkaamisesta aiheutuneet kustannukset.
- 7 § *Korvauksen perusteeseen tai määrään liittyvät epäselvyydet*
Milloin 2-6 §:ssä tarkoitettujen kustannusten peruste tai määrä ei ole yksiselitteisesti osoitettavissa, päättää kaupunginkanslian hallintojohtaja voi päättää korvauksen maksamisesta kohtuusperusteella.
Kaupunginkanslian hallintojohtaja voi tarvittaessa pyytää luottamushenkilöltä selvityksen korvauksen perusteesta tai määrästä.

11.1.2017

HELSINGIN KAUPUNGIN KULTTUURIN JA VAPAA-AJAN TOIMIALAN TOIMINTASÄÄNTÖ

11.1.2017

SISÄLLYS

1	Toimiala ja organisaatio	3
1.1	Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala (taso 1)	3
1.2	Palvelukokonaisuudet (taso 2)	3
1.3	Palvelut (taso 3)	3
1.4	Palveluja seuraava organisaatiotaso (taso 4)	4
1.5	Yksiköitä seuraava organisaatiotaso (taso 5)	6
2	Toimialan johtaminen	6
2.1	Toimialajohtaja	6
2.2	Palvelukokonaisuuksien johtajat	6
2.3	Palvelujen johtajat/päälliköt	6
2.4	Palveluja seuraavan organisaatiotason päällikkö	7
2.5	Yksiköitä seuraavan organisaatiotason päällikkö	7
2.6	Sijaisuudet	7
2.7	Kelpoisuusvaatimukset	7
3	Kulttuuripalvelukokonaisuuden ja sen organisaatioiden tehtävät	7
4	Liikuntapalvelukokonaisuuden ja sen organisaatioiden tehtävät	11
5	Nuorisopalvelukokonaisuuden organisaatio ja sen tehtävät	12
6	Toimialan hallinto	14
7	Päätöksenteko talousasioissa	16
8	Päätöksenteko henkilöstöasioissa	16
9	Toimialan johtoryhmät	16
10	[Henkilöstötoimikunta / yhteistoiminta]	16
11	[Toimialan suunnittelu ja kehittäminen]	16
12	[Työhyvinvointi]	16
13	Yleiset hallinnolliset määräykset	16

11.1.2017

Suorat otteet hallintosäännöstä ja/tai toimielinpäätöksistä on merkitty kursiivilla.

1 Toimiala ja organisaatio

1.1 Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala (taso 1)

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala ylläpitää ja parantaa eri-ikäisten helsinkiläisten mahdollisuuksia henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin, sivistymiseen sekä aktiiviseen kansalaisuuteen ja tukee Helsingin elinvoimaisuutta.

Toimiala vastaa kirjastoaineistosta, museo- ja taidemuseokokoelmista ja kulttuuriperinnön ylläpitämisestä.

Toimiala huolehtii kulttuuriympäristön vaalimiseen liittyvistä viranomaistehtävistä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toimii kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan alaisuudessa. (Hallintosäännön 4 luvun 7 §)

1.2 Palvelukokonaisuudet (taso 2)

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala jakautuu kolmeen palvelukokonaisuuteen:

Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa kaupungin kulttuuripolitiikasta sekä kirjasto-, kulttuuri-, orkesteri-, museo- ja taidemuseotoiminnoista. Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa sille kuuluvista valtakunnallisista ja alueellisista erityistehtävistä, joista laeilla erikseen säädetään. (Hallintosäännön 4 luvun 7 §)

Liikuntapalvelukokonaisuus vastaa liikunnasta ja liikuntapolitiikasta sekä liikunnan järjestämisestä ja liikuntapaikoista sekä leirintäalueesta. (Hallintosäännön 4 luvun 7 §)

Nuorisopalvelukokonaisuus huolehtii nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta. (Hallintosäännön 4 luvun 7 §)

1.3 Palvelut (taso 3)

Palveluista määrätään toimialalautakunnan päätöksellä (Hallintosäännön 10 luvun 1 § sekä Joja 7.11.2016)

Kulttuuripalvelukokonaisuuden seuraavan tason organisaatiot:

- 1. Kaupunginkirjasto, joka tarjoaa pääsyn aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin, edistää lukemista ja kirjallisuutta sekä tarjo-*

11.1.2017

---

aa tukea tiedon hankintaan ja käyttöön. Kirjasto toimii valtakunnallisena keskuskirjastona.

- 2. Kaupunginmuseo, joka huolehtii kaupungin museopalveluista ja kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta sekä kulttuuriympäristön vaalimisesta. Kaupunginmuseo toimii maakuntamuseona.*
- 3. Kaupunginorkesteri, joka huolehtii sinfoniaorkesteritoiminnasta ja tuottaa klassisen musiikin palveluita.*
- 4. Kaupungin taidemuseo, joka huolehtii kaupungin taidemuseopalveluista ja taidekokoelmasta. Taidemuseo toimii aluetaidemuseona.*
- 5. Yleiset kulttuuripalvelut, joka huolehtii kaupungin kulttuuritarjontaa alueellisesti ja sisällöllisesti täydentävistä kulttuuri- ja taidekasvatuspalveluista sekä avustuksin tuettavista taide- ja kulttuurikenttään liittyvistä tehtävistä.*

Liikuntapalvelukokonaisuuden seuraavan tason organisaatiot:

- 1. Liikuntaan aktivointi, joka huolehtii liikunnanohjauksesta, kansalais- ja seuratoiminnan tukemisesta ja tapahtumista.*
- 2. Liikuntapaikat, joka huolehtii sisäliikuntapaikkojen ja ulkoliikuntapaikkojen hoitamisesta ja niiden palveluista.*
- 3. Ulkoilupalvelut, joka huolehtii ulkoilu- ja leirintäalueiden, reittien ja lähiliikuntapaikkojen hoitamisesta ja palveluista sekä merellisistä palveluista.*

Nuorisopalvelukokonaisuuden seuraavan tason organisaatiot:

- 1. Itäinen nuorisotyö, joka huolehtii nuorisotyöstä kaupungin itä- ja kaakkoisosissa sekä nuorisojärjestöjen ja nuorisotoiminnan tukemisesta.*
- 2. Läntinen nuorisotyö, joka huolehtii nuorisotyöstä kaupungin etelä- ja länsiosissa sekä ruotsinkielisestä nuorisotyöstä.*
- 3. Pohjoinen nuorisotyö, joka huolehtii nuorisotyöstä kaupungin pohjois- ja koillisosissa.*

1.4 Palveluja seuraava organisaatiotasotaso (taso 4)

Kulttuuripalvelukokonaisuuden palveluita seuraavan tason organisaatiot:

11.1.2017

Kaupunginkirjaston (Helsingin kaupunginkirjasto) yksiköt ovat alueelliset kirjastot -yksikkö, keskustakirjasto, valtakunnallinen kehittämissyksikkö sekä aineisto- ja metatietoyksikkö.

Kaupunginmuseon (Helsingin kaupunginmuseo) yksiköt ovat yleisöpalvelut ja kulttuuriperintöyksikkö.

Kaupunginorkesterilla (Helsingin kaupunginorkesteri) ei ole alempia organisaatorakenteita.

Kaupungin taidemuseon (HAM) yksiköt ovat taidekokoelma, julkinen taide ja taidenäyttelyt.

Yleisten kulttuuripalveluiden yksiköt ovat alueelliset kulttuurikeskukset, kohdennetut kulttuuripalvelut sekä kumppanuudet ja avustukset.

Liikuntapalvelukokonaisuuden palveluita seuraavan tason organisaatiot:

Liikuntaan aktivointi -palvelun yksiköt ovat liikunnan edistämisyksikkö, kohdennetut liikuntapalvelut -yksikkö ja kumppanuusyksikkö.

Liikuntapaikat -palvelun yksiköt ovat itäinen alueyksikkö, läntinen alueyksikkö ja pohjoinen alueyksikkö.

Ulkoilupalveluiden yksiköt ovat lähiliikuntayksikkö, ylläpitoyksikkö ja merelliset palvelut -yksikkö.

Nuorisopalvelukokonaisuuden palveluita seuraavan tason organisaatiot:

Itäisen nuorisotyön yksiköt ovat Herttoniemen nuorisotyöyksikkö, Itäkeskuksen nuorisotyöyksikkö, Kontulan nuorisotyöyksikkö, Vuosaaren nuorisotyöyksikkö sekä kumppanuusyksikkö ja ympäristötoiminnan nuorisotyöyksikkö.

Läntisen nuorisotyön yksiköt ovat eteläinen nuorisotyöyksikkö, Munkkiniemen nuorisotyöyksikkö, Haagan nuorisotyöyksikkö, Kannelmäen nuorisotyöyksikkö, kulttuurisen nuorisotyön yksikkö, taapahtumayksikkö, Helsingfors svenska ungdomsarbetsenhet ja Verke.

Pohjoisen nuorisotyön yksiköt ovat Pasilan nuorisotyöyksikkö, Mau-nulan nuorisotyöyksikkö, Viikin nuorisotyöyksikkö, Malmin nuorisotyöyksikkö ja koillinen nuorisotyöyksikkö.

11.1.2017

1.5 Yksiköitä seuraava organisaatiotaso (taso 5)

Toimialan palvelukokonaisuuksien yksiköitä seuraava organisaatio (taso 5) on kuvattu tämän toimintasäännön luvuissa 3-5.

2 Toimialan johtaminen

2.1 Toimialajohtaja

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan toimintaa ja hallintoa johtaa kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja, joka toimii kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan, sen jaostojen sekä toimialan apulaispormestarin esittelijänä. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja nimitetään enintään 7 vuoden määräajaksi.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja on toimialaan kuuluvien palvelukokonaisuuksien johtajien sekä toimialan hallintojohtajan esimies. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja suorittaa kansliapäällikön määrämät tehtävät. (Hallintosäännön 5 luvun 8 §)

2.2 Palvelukokonaisuuksien johtajat

Palvelukokonaisuuden johtajasta määrätään hallintosäännössä (Hallintosäännön 5 luvun 8 §).

Kulttuuripalvelukokonaisuutta johtaa kulttuurijohtaja. Kulttuurijohtaja johtaa kulttuuripolitiikkaa ja kulttuuripalveluiden kehittämistä.

Liikuntapalvelukokonaisuutta johtaa liikuntajohtaja. Liikuntajohtaja vastaa liikuntalaissa tarkoitetun yhteistyön toteuttamisesta.

Nuorisopalvelukokonaisuutta johtaa nuorisoasiainjohtaja. Nuorisoasiainjohtaja vastaa nuorisolain edellyttämästä monialaisesta yhteistyöstä nuorten palveluissa.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan hallintoa johtaa hallintojohtaja.

Palvelukokonaisuuden johtaja ja hallintojohtaja suorittavat kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtajan määrämät tehtävät.

2.3 Palvelujen johtajat/päälliköt

Palvelun johtajasta määrätään toimialalautakunnan päätöksellä (hallintosäännön 10 luvun 1 §)

[Palvelukokonaisuuksien palvelujen johtajista/päälliköistä päätetään myöhemmin ja ne lisätään jatkovalmistelussa]

11.1.2017

2.4 Palveluja seuraavan organisaatiotason päällikkö

[Palveluja seuraavan organisaation päälliköistä päätetään myöhemmin ja ne lisätään jatkovalmistelussa]

2.5 Yksiköitä seuraavan organisaatiotason päällikkö

[Palveluja seuraavan organisaation päälliköistä päätetään myöhemmin ja ne lisätään jatkovalmistelussa]

2.6 Sijaisuudet

[siltä osin kuin niistä ei määrätä hallintosäännössä / lautakunnan päätöksellä]

Toimialajohtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa toimialalautakunnan määräämä viranhaltija. Palvelukokonaisuuden johtajan ja hallintojohtajan ollessa estyneenä hänen tehtäviään hoitaa toimialajohtajan määräämä viranhaltija. (Hallintosäännön 5 luvun 10 §).

[muut sijaisuudet määritellään jatkovalmistelussa]

2.7 Kelpoisuusvaatimukset

[siltä osin kuin niistä ei määrätä hallintosäännössä / lautakunnan päätöksellä]

[määritellään jatkovalmistelussa]

3 Kulttuuripalvelukokonaisuuden ja sen organisaatioiden tehtävät

Kulttuuripalvelukokonaisuus, vastaa kaupungin kulttuuripolitiikasta sekä kirjasto-, kulttuuri-, orkesteri-, museo- ja taidemuseotoiminnoista. Kulttuuripalvelukokonaisuus vastaa sille kuuluvista valtakunnallisista ja alueellisista erityistehtävistä, joista laeilla erikseen säädetään. (Hallintosäännön 4 luku 7§)

Kaupunginkirjasto tarjoaa pääsyn aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin ja ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa. Se edistää monipuolista lukutaitoa, lukemista ja kirjallisuutta sekä yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Kaupunginkirjasto tarjoaa tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan. Kirjastolla on lakisääteinen valtakunnallinen kehittämistehtävä. Kaupunginkirjastossa on neljä yksikköä.

Alueelliset kirjastot -yksikkö vastaa kaupunginosien kirjastopalveluista ja asiakaspalvelun järjestämisestä ja kehittämisestä. Kirjastot toimivat yhden, kahden tai kolmen kirjaston hallinnollisina kokonaisuuksina.

11.1.2017

Kolmen kirjaston hallinnollisina kokonaisuuksina toimivat Herttoniemen, Laajasalon ja Roihuvuoren kirjastot sekä Pukinmäen, Suutarilan ja Tapanilan kirjastot.

Kahden kirjaston hallinnollisina kokonaisuuksina toimivat Arabianrannan ja Käpylän kirjastot, Etelä- ja Pohjois-Haagan kirjastot, Itäkeskuksen ja Myllypuron kirjastot, Jätkäsaaren ja Rikhardinkadun kirjastot, Malminkartanon ja Pitäjänmäen kirjastot, Maunulan ja Paloheinän kirjastot, Pikku-Huopalahden ja Töölön kirjastot, Puistololan ja Tapiolakaupungin kirjastot, Sakarinmäen ja Vuosaaren kirjastot, Suomenlinnan ja Vallilan kirjastot sekä koti- ja palvelukirjasto.

Yhden kirjaston hallinnollisina kokonaisuuksina toimivat Jakomäen, Kallion, Kannelmäen, Kontulan, Lauttasaaren, Malmin, Munkkiniemen, Oulunkylän, Pasilan ja Viikin kirjastot sekä kirjastoautot.

Keskustakirjasto tuottaa ja kehittää kirjastopalveluja yhteistyössä aluepalvelujen yksikön, valtakunnallisen kehittämissyksikön ja toimialan muiden palvelujen kanssa sekä huolehtii monimuotoisesta yhteistyöstä sisäisten ja ulkoisten kumppaneiden kanssa.

Keskustakirjaston tiimit ovat palvelutiimi ja Kirjasto 10.

Valtakunnallinen kehittämissyksikkö tuottaa ja kehittää yhteistyössä muiden kirjastojen kanssa verkko-, viestintä- ja muita palveluita koko maan yleisille kirjastoille sekä edistää niiden yhteistyötä ja kansainvälistä toimintaa.

Valtakunnallisen kehittämissyksikön tiimit ovat verkkopalvelut ja viestintä -tiimi, kansallinen yhteistyö -tiimi ja kansainvälinen tiimi.

Aineisto- ja metatietoyksikkö hoitaa ja koordinoi keskitetysti kirjastoaineiston valinnan, luokituksen, luetteloinnin ja indeksoinnin. Lisäksi yksikkö vastaa yhteistyössä Valtakunnallisen kehittämissyksikön kanssa Monikielisestä kirjastosta, yleisten kirjastojen valtakunnallisen konsortion toiminnasta sekä yleisten kirjastojen osuudesta valtakunnallisen metadataprosessin kehittämisessä.

Aineisto- ja metatietoyksikön tiimit ovat metatieto- ja sisältötiimi sekä osto- ja käsittelytiimi.

Kaupunginmuseo vastaa kaupungin museopalveluista ja kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta sekä kulttuuriympäristön vaalimisesta. Kaupunginmuseo edistää helsinkiläisen kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja mahdollistaa sen käyttöä monilla eri alustoilla. Kaupunginmuseo toimii Keski-Uudenmaan maakuntamuseona. Kaupunginmuseossa on kaksi yksikköä.

11.1.2017

Yleisöpalvelut-yksikkö suunnittelee ja toteuttaa näyttelyitä ja muuta ohjelmaa osallistavasti ja vuorovaikutuksessa kaupunkilaisten kanssa. Yksikkö toteuttaa eri yleisöille oppimista ja hyvinvointia edistäviä palveluita ja vastaa vapaaehtoistyöstä. Yleisöpalvelut huolehtii asiakkaiden museokäyntien onnistumisesta ja osallistuu museon omaan varainhankintaan hoitamalla tilavuokrausta, tuote- ja palvelumyyntiä sekä niiden tuotteistamista.

Yksikön tiimit ovat näyttelyt ja ohjelmisto, oppimis- ja hyvinvointipalvelut, asiakkaan kohtaaminen sekä myyntipalvelu.

Kulttuuriperintöyksikkö tallentaa, tutkii ja vaalii helsinkiläistä kulttuuriperintöä ja kulttuuriympäristöä sekä tuottaa ja avaa niihin perustuvaa tietoa yhteistyössä kaupunkilaisten kanssa.

Yksikkö vastaa kaupungin kulttuurihistoriallisesta kokoelmasta, kokoelmanhallinnasta ja -politiikasta sekä kokoelmanhallintajärjestelmästä ja kokoelmalogistiikasta. Yksikkö antaa maankäytön suunnitteluun ja korjausrakentamiseen liittyvät viranomaislausunnot kulttuurimaiseman ja rakennusperinnön osalta sekä Helsingissä myös muinaisjäännösten osalta. Yksikkö vastaa maakuntamuseotoiminnasta.

Yksikön tiimit ovat esinekokoelmat, kuvakokoelmat sekä kulttuuriympäristö.

Kaupunginorkesterin tehtävänä on tuottaa klassisen musiikin palveluita, erityisesti sinfoniakonsertteja taiteellisista lähtökohdista. Kaupunginorkesteri vahvistaa suomalaista korkealaatuista musiikkiperinnettä sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Yleisötyöllä ja kiertuetoiminnalla lisätään orkesterin tarjonnan saavutettavuutta ja tuotetaan palveluja erilaisille asiakasryhmille. Konserttien verkkolähetystyksiä ja muita digitaalisia palveluita hyödyntämällä orkesteri tavoittaa myös uutta kuulijakuntaa sekä erityisryhmiä.

Kaupunginorkesteri ei jakaudu yksiköihin tai tiimeihin.

Kaupungin taidemuseo (HAM) vastaa taidemuseon palveluiden tuottamisesta. Se hoitaa ja kartuttaa helsinkiläisten taidekokoelmaa. Taidemuseo edistää kuvataiteen saavutettavuutta sijoittamalla ja tuottamalla julkista taidetta eri puolille Helsinkiä. Taidemuseo tuottaa korkeatasoisia kansainvälisiä ja kotimaisia näyttelyitä verkostojensa avulla. Taidemuseo on Uudenmaan aluetaidemuseo, joka kehittää toimintaa yhdessä alueen taidemuseoiden kanssa. Taidemuseossa on kolme yksikköä.

Taidekokoelma-yksikkö vastaa taidemuseon taidekokoelmasta, kokoelmahankinnoista, kokoelmahallinnasta sekä aluetaidemuseo-

11.1.2017

---

toiminnasta. Yksikkö vastaa myös taidekonservoinnista ja taidemuseotekniikasta, koordinoinnista ja projektien teknisestä toteutuksesta sekä taidekonservoinnista ja taideteosturvallisuudesta.

Yksikön tiimit ovat koordinointi ja projektien tekninen toteutus -tiimi sekä taidekonservointi ja taideteosturvallisuus -tiimi.

Julkinen taide -yksikkö vastaa taidemuseon julkisen taiteen kokoelmista, julkisen taiteen hankinnasta ja tuottamisesta, sijoitettavasta taiteesta sekä julkisen taiteen ylläpidosta.

Yksikössä ei ole tiimejä.

Taidenäyttely -yksikkö vastaa HAM:n näyttelyohjelmistosta, tapahtumista ja HAM-gallerasta. Yksikkö vastaa myös taidemuseon tuotteiden ja palveluiden myynnistä, asiakkaan kohtaamisesta osana taidemuseokokemusta sekä asiakas- ja teosturvallisuudesta.

Yksikössä on myynti ja asiakkaan kohtaaminen -tiimi.

Yleiset kulttuuripalvelut vahvistaa helsinkiläisen ammattitaiteen toimintaedellytyksiä, lisää kaupunkilaisten osallisuutta taiteeseen ja kulttuuriin sekä edistää kulttuuristen oikeuksien toteutumista. Yleiset kulttuuripalvelut vastaa kulttuuripalvelujen tuottamisesta tarjoamalla ammattitaiteelle varustettuja esiintymis-, opetus- ja näyttelytiloja sekä tuotantoympäristön. Palvelu vastaa kulttuuriavustusten valmistelusta ja avustettavan kentän toimintaedellytysten parantamisesta ja kehittämisestä sekä osaltaan kaupungin kulttuuripoliittisen kokonaisnäkömyksen tuottamisesta. Yleisessä kulttuuripalvelussa on yhteensä kolme yksikköä.

Alueelliset kulttuurikeskukset -yksikkö vastaa kulttuuripalvelujen tuottamisesta kaupunkilaisille eri alueiden kulttuurikeskuksissa. Kulttuurikeskukset tukevat ammattitaiteilijoiden toimintaedellytyksiä tarjoamalla esitys-, opetus- ja galleriatiloja sekä taideopetusta. Alueellisten kulttuuripalveluiden tehtävänä on johtaa ja kehittää usean palvelun taloissa palveluiden välistä yhteistyötä. Yksikkö toimii aktiivisessa vuorovaikutuksessa kuntalaisten kanssa.

Alueelliset kulttuurikeskukset -yksikön tiimit ovat Kanneltalo, Malmitalo, Stoa, Vuotalo ja Savoy-teatteri.

Kohdennetut kulttuuripalvelut -yksikkö vastaa eri kohderyhmien kanssa ja kohderyhmille suunnattujen kulttuuri- ja taidepalvelujen tuottamisesta ja kehittämisestä.

Kohdennetut kulttuuripalvelut -yksikön tiimit ovat Kansainvälinen kulttuurikeskus Caisa, Annantalon taideopetus, Annantalon ohjelmatuotanto sekä Annantalon sidosryhmät ja projektit.

11.1.2017

Kumppanuudet ja avustukset -yksikkö vastaa avustusvalmistelusta sekä avustuksin tuettujen kulttuuri- ja taidelaitosten toiminnan kehittämistä ja yhteistyöstä. Yksikkö arvioi, seuraa ja kehittää kulttuurin muotoja tuottamalla ja jakamalla tietoa sekä verkottumalla. Yksikkö vastaa taiteen perusopetusasioiden valmistelusta.

Yksikössä ei ole tiimejä.

4 Liikuntapalvelukokonaisuuden ja sen organisaatioiden tehtävät

Liikuntapalvelukokonaisuus vastaa liikunnasta ja liikuntapolitiikasta sekä liikunnan järjestämisestä ja liikuntapaikoista sekä leirintäalueesta.

Liikuntaan aktivointi -palvelu huolehtii liikunnanohjauksesta, kansalais- ja seuratoiminnan tukemisesta ja tapahtumista. Palvelussa on kolme yksikköä.

Liikunnan edistämisyksikkö vastaa liikunnansuunnittelusta, liikuntahankkeista, kumppaneiden kanssa tuotettavista liikuntapalveluista, henkilöstöliikunnasta ja liikunta-alan asiantuntemuksesta.

Liikunnan edistämisyksikössä ole tiimejä.

Kohdennetut liikuntapalvelut yksikkö vastaa liikunnanohjauspalveluista, liikuntaneuvonnasta ja -tapahtumien tuottamisesta eri kohderyhmille.

Kohdennetut liikuntapalvelut -yksikön tiimit ovat läntinen liikuntatiimi, pohjoinen liikuntatiimi ja itäinen liikuntatiimi.

Kumppanuusyksikkö vastaa liikuntapaikkojen ja venepaikkojen varaustoiminnasta sekä koulujen liikuntatilojen vapaa-ajan varaustoiminnasta. Lisäksi yksikkö vastaa liikuntalaitosten, kansalais- ja seuratoiminnan tukemisesta ja tapahtumien koordinoinnista.

Kumppanuusyksikössä ole tiimejä.

Liikuntapaikat -palvelu huolehtii sisäliikuntapaikkojen ja ulkoliikuntapaikkojen hoitamisesta ja niiden palveluista. Palvelussa on kolme yksikköä.

Itäinen alueyksikkö vastaa liikuntapaikoista kaupungin itäisessä osassa.

Itäisen alueyksikön tiimit ovat Itäkeskuksen uimahallin tiimi, Kontulan aluetiimi, Latokartanon aluetiimi, Liikuntamyllyn tiimi ja Myllypuron aluetiimi.

11.1.2017

Läntinen alueyksikkö vastaa liikuntapaikoista kaupungin läntisessä osassa.

Läntisen alueyksikön tiimit ovat Käpylän aluetiimi, Töölön aluetiimi, Töölön kisahallin tiimi, Uimastadionin tiimi sekä Yrjönkadun ja Kumpulän tiimi.

Pohjoinen alueyksikkö vastaa liikuntapaikoista kaupungin pohjoisessa osassa.

Pohjoisen alueyksikön tiimit ovat Oulunkylän aluetiimi, Pirkkolän liikuntapuiston tiimi, Pukinmäen aluetiimi ja Talin aluetiimi.

Ulkoilupalvelut huolehtii ulkoilu- ja leirintäalueiden, reittien ja lähiliikuntapaikkojen hoitamisesta ja palveluista sekä merellisistä palveluista. Palvelussa on kolme yksikköä.

Lähiliikuntayksikkö vastaa lähiliikunta- ja ulkokuntoilupaikoista, ulkoilureiteistä, hiihtoladuista, uimarannoista, talviuintipaikoista, ulkoilu- ja leirintäalueista.

Lähiliikuntayksikön tiimit ovat ulkoilualueet ja leirintä -tiimi, ulkoilureitit-tiimi ja lähiliikuntatiimi.

Merelliset palvelut -yksikkö vastaa veneilystä, vesiliikenteestä, ulkoilusaarista ja kalastuksesta.

Merellisten palvelujen tiimit ovat itäinen veneilytiimi, läntinen veneilytiimi ja muu merellinen toiminta -tiimi.

Ylläpitoyksikkö vastaa liikuntapaikkojen ylläpidon tukitoiminnoista, kiinteistötekniikasta, kuljetuksista ja kaluston huollosta.

Ylläpitoyksikön tiimit ovat ylläpitotiimi, logistiikkatiimi ja kiinteistötekniikkatiimi.

5 Nuorisopalvelukokonaisuuden organisaatio ja sen tehtävät

Nuorisopalvelukokonaisuus huolehtii nuorisotyöstä ja nuorisopolitiikasta tarjoamalla nuorille toimintaa ja tukea, edistämällä nuorten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia, luomalla edellytyksiä nuoriso- ja kansalaistoiminnalle, tekemällä monialaista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä tuottamalla tietoa nuorten elinoloista. Nuorisopalvelukokonaisuus vastaa lisäksi digitaalisen nuorisotyön kansallisesta kehittämisestä.

Itäinen nuorisotyö huolehtii nuorisotyöstä kaupungin itä- ja kaakkoisosissa sekä nuorisojärjestöjen ja nuorisotoiminnan tukemisesta. Palvelussa on yhteensä kuusi yksikköä.

11.1.2017

Alueelliset nuorisotyöyksiköt vastaavat nuorisotyöstä kaupunginosissa. Itäisen nuorisotyön alueelliset yksiköt ovat **Herttoniemen nuorisotyöyksikkö, Itäkeskuksen nuorisotyöyksikkö, Kontulan nuorisotyöyksikkö ja Vuosaaren nuorisotyöyksikkö.**

Kumppanuusyksikkö edistää nuoriso- ja kansalaisjärjestöjen sekä nuorten ryhmien toimintaedellytyksiä, edistää kumppanuustoimintaa sekä valmistelee nuorisoavustukset.

Ympäristötoiminnan nuorisotyöyksikkö tukee nuorisotyöllistä ympäristö- ja luontokasvatusta, mahdollistaa nuorille ympäristö-, seikkailu- ja leiritoiminnan kokemuksia, tukee nuorten omaehtoista toimintaa ympäristön puolesta sekä lisää ympäristötietoisuutta. Yksikkö toimii lisäksi myös alueellisena nuorisotyöyksikkönä.

Läntinen nuorisotyö huolehtii nuorisotyöstä kaupungin etelä- ja länsiosissa sekä ruotsinkielisestä nuorisotyöstä. Palvelussa on seitsemän yksikköä.

Alueelliset nuorisotyöyksiköt vastaavat nuorisotyöstä kaupunginosissa. Läntisen nuorisotyön alueelliset yksiköt ovat **eteläinen nuorisotyöyksikkö, Munkkiniemen nuorisotyöyksikkö, Haagan nuorisotyöyksikkö ja Kannelmäen nuorisotyöyksikkö.**

Helsingfors svenska ungdomsarbetsenhet toteuttaa nuorisotyötä ruotsiksi tarjoamalla nuorille toimintaa ja tukea, edistää nuorten vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia, luo edellytyksiä nuoriso- ja kansalaistoiminnalle, tekee monialaista yhteistyötä nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä tuottaa tietoa nuorten elinoloista.

Kulttuurisen nuorisotyön yksikkö edistää ja toteuttaa kulttuurista nuorisotyötä koko kaupungin alueella. Yksikkö tuottaa sekä kulttuurista harrastustoimintaa että projekteja yhteistyössä kulttuurialan toimijoiden kanssa.

Tapahtumayksikkö tukee nuorten omia tuotantoja sekä toteuttaa nuorille suunnattuja tapahtumia yhteistyössä nuorten, kansalaisyhteiskunnan toimijoiden ja muiden kaupungin palvelujen kanssa.

Pohjoinen nuorisotyö huolehtii nuorisotyöstä kaupungin pohjois- ja koillisosissa sekä digitaalisen nuorisotyön kansallisesta kehittämisestä. Palvelussa on kuusi yksikköä.

Alueelliset nuorisotyöyksiköt vastaavat nuorisotyöstä kaupunginosissa. Pohjoisen nuorisotyön yksiköt ovat **Pasilan nuorisotyöyksikkö, Maunulan nuorisotyöyksikkö, Viikin nuorisotyöyksikkö, Malmin nuorisotyöyksikkö ja koillinen nuorisotyöyksikkö.**

11.1.2017

Verke toimii nuorisoalan valtakunnallisena palvelu- ja kehittämisskeskuksena. Verke edistää nuorisoalan digitaaliseen nuorisotyöhön liittyvää osaamista sekä tuottaa asiantuntijapalveluita nuorten kanssa työskenteleville ja nuorille suunnattuja palveluja kehittäville henkilöille kunnissa, järjestöissä ja seurakunnissa.

6 Toimialan hallinto

Toimialalla on palvelukokonaisuuksien lisäksi toimialajohtajan alaisuudessa toimialanhallinto. Toimialan hallinto huolehtii toimialan hallinto- ja tukipalveluista. (Hallintosäännön 4 luvun 9 §)

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan hallintoa johtaa hallintojohtaja. (Hallintosäännön 5 luvun 8 §). Toimialalautakunnan ja sen jaoston pöytäkirjaa pitää toimialan hallintojohtajan määräämä henkilö. (Hallintosäännön 24 luvun 19 §)

Toimialan hallinto tukee kansalaisyhteiskuntaan ja vapaaseen hakeutumiseen perustuvan toimialan ja sen palveluiden kehittämistä.

Toimialan hallinnon palveluja ovat hallintopalvelut, henkilöstöpalvelut, kehittämispalvelut, talous- ja suunnittelupalvelut, tietohallintopalvelut, tilapalvelut sekä viestintä- ja markkinointipalvelut.

Kehittämispalvelut vastaa toimialan ja sen palveluiden strategisesta suunnittelusta, kehittämisen tuesta, toimialatason hankkeista sekä kansalaisyhteiskunnan kehittämisen koordinoinnista. Lisäksi kehittämispalvelu vastaa toimialan johdon strategisesta ja tiedolla johtamisen tuesta sekä toimialan tieto- ja tutkimuspalveluista.

Suunnitteluyksikkö vastaa kaupunkistrategian pohjalta toimialan toiminnan suunnittelusta ja kehittämisestä, johdon strategisesta ja tiedolla johtamisen tuesta sekä toimialan tieto- ja tutkimuspalveluista.

Kehittämisyksikkö vastaa toimialan ja sen palveluiden suunnittelun ja kehittämisen tuesta sekä toimialatason hankkeista. Yksikkö huolehtii myös toimialan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä turvallisuus- ja varautumisasioiden edistämistä ja koordinoinnista.

Hallintopalvelut vastaa toimialan yleishallintoon, päätöksentekoon ja lainopilliseen neuvontaan liittyvistä palveluista sekä toimistopalveluiden tuottamisesta.

Päätöksenteon tuki-yksikkö vastaa toimielinten ja johdon päätöksenteon tuesta, asianohjauksesta, yhteisvalmistelun koordinoinnista, päätösten täytäntöönpanosta, asianhallinnasta, lainopillisesta neuvonnasta sekä sopimushallinnasta.

11.1.2017

Yleiset toimistopalvelut -yksikkö vastaa sihteeripalveluista, yleisten toimistotehtäväpalveluiden tuottamisesta sekä muista hallinnon tukitehtävistä.

Henkilöstöpalvelut vastaa toimialan henkilöstöpolitiikan valmistelusta, työnantajatoiminnasta ja yhteistoimintajärjestelmien kehittämisestä sekä henkilöstöasioiden tuesta johdolle ja esimiehille.

Osaaminen ja henkilöstöressit -yksikkö vastaa osaamisen, henkilöstön kehittämisen ja koulutustoiminnan tuesta sekä ennakkoivasta henkilöstösuunnittelusta, rekrytoinnin tuesta, uraohjauksesta ja HR-tietotuotannosta.

Työnantaja- ja työhyvinvointipalvelut -yksikkö vastaa palkitsemiseen, työhyvinvointiin ja työkykyjohtamiseen, osallistumiseen ja yhteistoimintaan, virka- ja työehtosopimukseen ja työläinsäädäntöön ja työsuojeluun liittyvistä tehtävistä.

Talous- ja suunnittelupalvelut vastaa talouden suunnittelusta. Talous- ja suunnittelupalvelu seuraa ja koordinoi toimialan taloushallinnon tehokkuutta ja taloudellisuutta sekä tukee toimialan esimiehiä ja henkilöstöä taloushallinnon asioissa.

Talouden suunnittelu -yksikkö vastaa toimialan talouden suunnittelusta, talousarvion ja käyttösunnitelman valmistelusta, talouden laskenta-, ennuste- ja raportointipalveluista sekä controller-toiminnoista.

Talouden tuki -yksikkö vastaa taloudenhoidon tuki-, koordinointi- ja valvontatehtävistä, kuten raha- ja maksuliikenteen sekä laskenta-toimen tehtävistä.

Tietohallintopalvelut tukee toimialan digitaalisten palveluiden kehittämistä. Tietohallintopalvelu vastaa toimialan tietotekniikasta, tietojärjestelmien teknisestä ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

ICT-palvelut vastaa tietoteknisestä arkkitehtuurista sekä teknisen ympäristön ylläpidosta ja kehittämisestä.

ICT-kehitys tukee uusien digitalisaatiota hyödyntävien palveluiden kehittämisessä, vastaa ICT-projekteista sekä ICT-kehityssalkun hallinnasta.

ICT-tuki vastaa ICT-asiakaspalvelusta sekä toimialan palveluista ja palvelukokonaisuuksista muodostuvien sisäisten asiakkuuksien johtamisesta.

11.1.2017

Tilapalvelut vastaa toimialan tilahankkeisiin liittyvästä valmistelusta, tilamuu-
tostarpeiden suunnittelun ohjauksesta, tilahankkeiden investointiehdotuksista
ja investointimäärärahojen käytön suunnittelusta, toimitilojen sekä kunnossapi-
don käyttäjätarpeiden koordinoinnista sekä kiinteistöjen turvallisuuteen ja ym-
päristöpalveluihin liittyvistä tehtävistä. Palvelulla ei ole yksiköitä.

Viestintä- ja markkinointipalvelut vastaa toimialan viestintä- ja markkinointi-
palveluiden tuottamisesta, kuten viestinnästä, markkinoinnista ja mainonnasta,
yritysyhteistyöstä sekä osallisuuden menetelmien tukemisesta.

Asiakkuudet ja vuorovaikutus -yksikkö vastaa asiakasohjelmista
ja -tutkimuksista, yritysyhteistyöstä ja kumppanuuksista, osallisuus-
den ja vuorovaikutuksen menetelmä- ja asiantuntijatuesta sekä osal-
lisuuden toimialatasoisesta raportoinnista sekä eri kohderyhmille
tuotetuista toimialan yhteisistä markkinointitapahtumista. Lisäksi
yksikkö vastaa päätösviestinnästä ja sisäisestä viestinnästä.

Markkinointiviestinnän yksikkö vastaa markkinoinnista ja mai-
nonnasta, graafisesta suunnittelusta, brändien hallinnasta sekä me-
dia- ja muusta suhdetoiminnasta.

- 7 Päätöksenteko talousasioissa**
[määritellään jatkovalmistelussa]
- 8 Päätöksenteko henkilöstöasioissa**
[määritellään jatkovalmistelussa]
- 9 Toimialan johtoryhmät**
[määritellään jatkovalmistelussa]
- 10 [Henkilöstötoimikunta / yhteistoiminta]**
[määritellään jatkovalmistelussa]
- 11 [Toimialan suunnittelu ja kehittäminen]**
[määritellään jatkovalmistelussa]
- 12 [Työhyvinvointi]**
[määritellään jatkovalmistelussa]
- 13 Yleiset hallinnolliset määräykset**
[määritellään jatkovalmistelussa]

Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:9

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 9/2017

Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi

Suomi
Finland
100

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

www.minedu.fi/julkaisut

Taitto / Ombrytning: Valtioneuvoston hallintoyksikkö / Statsrådets förvaltningsenhet, Erja Kankala

ISBN: 978-952-263-455-9 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	2017
Tekijät	Työryhmä	
Julkaisun nimi	Ehdotus museopoliittiseksi ohjelmaksi	
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 9/2017	
Diaari/hankenumero		Teema kulttuuri
ISBN PDF	978-952-263-455-9	ISSN PDF 1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-455-9	
Sivumäärä	64	Kieli suomi
Asiasanat	museot, kulttuuriperintö, luonnonperintö, taide, visuaalinen kulttuuri, museopoliittinen ohjelma	
Tiivistelmä	<p>Museopoliittisessa ohjelmassa linjataan museoalan keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Visiona on, että vuonna 2030 Suomessa on Euroopan ajankohtaisimmat museot ja innostuneimmat asiakkaat.</p> <p>Museoalan menestystekijöitä käsitellään ohjelmassa kuuden kehittämiskokonaisuuden kautta, joihin työryhmä päätyi yhdessä keskustellen ja tunnistaen toimintaympäristön muutoksista aiheutuvia tarpeita. Kehittämiskokonaisuuksissa keskitytään museotoiminnan yleisten tavoitteiden uudistamiseen sekä osaamisen, toimintatapojen, rakenteiden ja rahoituksen kehittämistä koskeviin linjauksiin. Kokoelmatyö ja digitaalisuus nousevat omiksi kehittämiskokonaisuuksiksi. Kukin kehittämiskokonaisuus rakentuu tavoitetilasta vuodelle 2030, kehittämiskohteen kuvauksesta sekä toimenpide-ehdotuksista. Toimenpide-ehdotuksiin sisältyvät myös ehdotukset toimeenpanon ja yhteistyön vastuutahoiksi. Lopuksi ohjelmassa tarkastellaan museolakia ja sen uudistamistarpeita.</p> <p>Alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan osalta esitetään vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Nykyinen valtakunnallisista museoista, valtakunnallisista erikoismuseoista sekä maakunta- ja aluetaidemuseoista muodostuva järjestelmä esitetään korvattavaksi kansallisilla museoilla sekä valtakunnallisilla ja alueellisilla vastuumuseoilla.</p> <p>Museopoliittisessa ohjelmassa museot nostetaan esiin asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Museot tarjoavat elämyksiä ja tietoa, ja luovat näin mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteettien rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle. Museoilla on tärkeä tehtävä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan rakentamisessa ja hyvinvoinnin edistämässä. Ohjelma tunnistaa museot kulttuuripalveluna, joka kattaa koko maan. Museoiden rooli alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden kehittämisessä on keskeinen.</p> <p>Museopoliittisen ohjelman ehdotusten toimeenpano edellyttää yhteistyötä ja keskustelua eri toimijoiden ja kaikkien asianosaisten kesken. Ohjelmaa voidaan hyödyntää paikallisessa ja alueellisessa kehittämisessä sekä toiminnan suunnittelussa ja linjaamisessa.</p>	
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö	
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	2017
Författare	Arbetsgrupp	
Publikationens titel	Förslag till museipolitiskt program	
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 9/2017	
Diarie-/ projektnummer		Tema kultur
ISBN PDF	978-952-263-455-9	ISSN PDF 1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-455-9	
Sidantal	64	Språk finska
Nyckelord		
Referat	<p>Det museipolitiska programmet innehåller riktlinjer för de centrala framgångsfaktorerna fram till 2030. Visionen är att Finland år 2030 ska ha de mest aktuella museerna i Finland och de mest intresserade kunderna.</p> <p>Framgångsfaktorerna inom museibranschen behandlas i programmet via sex utvecklingshelheter som arbetsgruppen stannade för efter gemensamma diskussioner och genom att identifiera de behov som har uppstått i verksamhetsmiljön till följd av förändringar. Inom utvecklingshelheterna koncentrerar man sig på att förnya de allmänna målen samt på riktlinjer för utvecklingen av kompetensen, verksamhetsformerna, strukturerna och finansieringen. Samlingsarbetet och digitaliseringen utgör separata utvecklingshelheter. Varje utvecklingshelhet bygger på målbilden för 2030, beskrivningen av utvecklingsobjektet och åtgärdsförslagen. Åtgärdsförslagen inkluderar även förslag till ansvarsinstanser för verkställandet och samarbetet. Sist i programmet granskas museilagen och behoven av att förnya denna.</p> <p>För den regionala och landsomfattande museiverksamhetens del föreslås en översyn av ansvarsfunktionen, strukturerna och finansieringen. Det nuvarande systemet, som består av nationella museer, nationella specialmuseer samt landskapsmuseer och regionala konstmuseer, ersätts enligt förslaget så att det består av nationella museer samt landsomfattande och regionala ansvarsmuseer.</p> <p>I det museipolitiska programmet lyfts museerna fram som experter, samarbetspartner och möjliggörare. Museerna bjuder på upplevelser och kunskap och skapar därmed möjligheter till kreativitet, bildning, identitetsuppbyggnad och förståelse för förändringar. Museerna har en viktig uppgift i uppbyggnaden av ett kulturellt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle och i främjandet av välfärden. Programmet fastställer att museerna är en kulturtjänst som omfattar hela landet. Museerna spelar en central roll i utvecklingen av regionernas dragningskraft och livskraft.</p> <p>Verkställandet av förslagen i det museipolitiska programmet förutsätter samarbete och diskussion mellan olika aktörer och alla parter. Programmet kan användas i den lokala och regionala utvecklingen samt för att planera och dra upp riktlinjer för verksamheten.</p>	
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet	
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	2017
Authors	Working group	
Title of publication	Proposal for museum policy programme	
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture 9/2017	
Register number		Subject culture
ISBN PDF	978-952-263-455-9	ISSN (PDF) 1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-455-9	
Pages	64	Language finnish
Keywords		
Abstract	<p>Museum policy programme outlines main success factors up to 2030. The vision is that by 2030, Finland will have the most up to date museums in Europe and the most enthusiastic clients.</p> <p>The museum sector success factors are approached through six development activities which the working group decided on through discussion together and by identifying the needs arising from the changing operating environment. The development activities are focussed on reform of the general objectives of museum operations as well as on outlining policy regarding the development of competences, operating approaches, structures and funding. The work of collections management and digitalisation were established as development activities in their own right. Each of the development activities is composed of a target state for 2030, a description of the focus of the development and proposals for measures to be taken. The proposals for measures to be taken also includes proposals for implementation and the parties responsible for collaboration. Finally the programme examines the Museums Act and considers any needs for its reform.</p> <p>With regard to regional and national museums, the responsibilities, structures and financing are to be reformed. The current system, comprised of national museums, national specialist museums and county and regional art museums, is to be replaced by national museums and national and regional museums responsible for specific areas or fields.</p> <p>In the museum policy programme, the museums are seen as experts, partners and enablers. The museums provide experiences and information and thus create opportunities for creativity, education, the construction of identities and an understanding of change. The museums have an important part to play in the creation of a culturally, socially and ecologically sustainable society, and in promoting well-being. The programme identifies museums as a cultural service that covers the whole country. The role of the museums in developing the attractiveness and vitality of the regions is critical.</p> <p>Implementing the proposals of the museum policy programme will require collaboration and discussion different actors and between all the relevant parties. The programme will be of benefit in local and regional development as well as in planning and outlining operations.</p>	
Publisher	Ministry of Education and Culture	
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Sisältö

Opetus- ja kulttuuriministeriölle	9
Johdanto - Suomi tarvitsee museoita	12
Muuttuva toimintaympäristö	14
Museoalan visio ja arvot 2030	16
Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet	17
Osaava ja oppiva museoala	20
Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön	23
Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana	27
Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä	30
Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen	43
Museolaki ohjaa ja säätelee	47
Toimenpide-ehdotusten vaikutukset	50
Liite 1. Kooste toimenpide-ehdotuksista	52
Liite 2. Sanasto	61

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 29.6.2015 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia museopoliittinen ohjelma. Työryhmän toimikausi oli 1.8.2015–31.12.2016.

Työryhmän tehtävänä oli tarkastella kokonaisvaltaisesti suomalaista ammatillisesti hoidettua museokenttää, muodostaa näkemys sen tulevaisuudesta ja laatia ehdotus museopoliittisiksi linjauksiksi ja painopisteiksi, jotka perustuvat kulttuuripolitiikan tavoitteisiin ja toimintaympäristön muutoksiin. Työssä tuli ottaa huomioon muutokset toimintaympäristössä paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Työssä tuli kiinnittää huomiota myös museo- ja kulttuuriperintöalan välillisiin vaikutuksiin muun muassa hyvinvoinnin ja luovuuden, kasvun ja työllisyyden sekä kestävän kehityksen edistämässä. Lisäksi työryhmän tuli ottaa huomioon eduskunnan hyväksymä lausuma (HE 303/2014), jonka mukaan tulee valmistella museolain kokonaisuudistus siten, että laki voidaan hyväksyä vaalikaudella 2015–2019.

Museopoliittisen ohjelmatyön tavoitteena oli lisätä kaikkien väestöryhmien osallistumisen mahdollisuuksia museoalaan ja kulttuuriperintöön sekä vahvistaa museoalan vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Erityisesti siinä tuli kiinnittää huomiota lapsille ja nuorille suunnattuun toimintaan ja palveluiden saatavuuteen.

Työryhmän tehtävinä olivat:

- Laatia linjaukset ja painopisteet museotoiminnalle Suomessa.
- Ottaa kantaa museolaitoksen rakenteeseen, valtionosuusjärjestelmän toimivuuteen ja rahoituksen kohdentumisen perusteisiin.
- Selvittää alueellisen museotoiminnan tilaa sekä erityisesti maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän kehittämistarpeita.
- Selvittää museoiden ja kulttuuriperinnön hyödyntämistä voimavarana sekä uuden toiminnan mahdollistajana eri sektoreilla.
- Tehdä ehdotuksia toimintatapojen uudistamiseksi sekä hyvien käytäntöjen levittämiseksi.
- Arvioida museolain ajantasaisuus ja tarve lain kokonaisuudistukselle.

Työryhmä täsmensi kysymyksenasettelua työnsä aikana vuorovaikutuksessa museoalan kanssa erilaisten selvitysten ja toimintaympäristön kuvauksen kautta. Työssä otettiin huomioon hallitusohjelman linjaukset sekä kulttuurin ja taiteen aluepoliittisen ohjelmatyöryhmän esitykset, kulttuurin rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esitykset sekä muut museopolitiikan kannalta oleelliset strategiat, hankkeet ja selvitykset.

Työryhmän puheenjohtajana toimi ylijohtaja Riitta Kaivosoja opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Jäseninä olivat ylijohtaja Elina Anttila Suomen kansallismuseosta, kehittämisjohtaja Pirjo Hamari Museovirastosta, museonjohtaja Kalle Kallio Työväenmuseumo Werstaalta, museonjohtaja Kati Kivimäki Forssan museosta, pääjohtaja Juhani Kostet Museovirastosta, pääsihteeri Kimmo Levä Suomen museoliitosta, ylitarkastaja Mirva Mattila opetus- ja kulttuuriministeriöstä, museotoimenjohtaja Päivi Partanen Lappeenrannan museoista, museonjohtaja Susanna Pettersson Ateneumin taidemuseosta, museonjohtaja Juhani Ruohonen Satakunnan museosta, pääjohtaja Risto Ruohonen Kansallisgalleriasta, kulttuuriasianneuvos Päivi Salonen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, johtaja Leif Schulman Luonnon-tieteellinen keskusmuseo Luomuksesta, Tulevaisuuden tutkimuskeskuksen varajohtaja, dosentti Katriina Siivonen Turun yliopistosta, johtaja Pauli Sivonen Serlachius-museoista, museologian professori Janne Vilkkuna Jyväskylän yliopistosta ja erityisasiantuntija Ditte Winqvist Suomen Kuntaliitosta.

Työryhmän asiantuntijasihteerinä toimivat erikoisasiantuntija Marianne Koski Museovirastosta ja ylitarkastaja Mirva Mattila opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Sihteeristön työhön osallistuivat myös erikoisasiantuntija Eeva Teräsvirta Museovirastosta ja erikoissuunnittelija Jaana Kataja Museovirastosta.

Työryhmä kokoontui 13 kertaa. Työryhmä kuuli asiantuntijoina museotoimenjohtaja Päivimarjut Raippalinnaa Jyväskylän taidemuseosta aluetaidemuseoiden tilanteesta, kokoelmapääällikkö Teemu Aholaa Työväenmuseumo Werstaalta kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n toiminnasta, kulttuuriasianneuvos Minna Karvosta opetus- ja kulttuuriministeriöstä digitalisaation mahdollisuuksista ja haasteista sekä tiedeasiantuntija Erja Heikkistä opetus- ja kulttuuriministeriöstä yliopistojen museoiden asemasta ja rahoituksesta.

Maakunta- ja aluetaidemuseoille sekä niiden sidosryhmille laadittiin kysely alueellisesta toiminnasta ja tulevaisuuden tarpeista. Lisäksi selvitettiin valtakunnallisten erikoismuseoiden sekä pienten, alle 10 henkilötyövuoden museoiden ja niiden luottamushenkilöiden näkemyksiä museoalasta ja sen tulevaisuudesta.

Työryhmä järjesti museoille ja niiden sidosryhmille tarkoitetun tulevaisuustyöpajan 1.6.2016 sekä työryhmän jäsenille visio- ja tulevaisuustyöskentelypäivän 21.9.2016 hollantilaisen museokonsultin Jasper Visserin johdolla.

Museopoliittista ohjelmatyötä käsiteltiin muun muassa seuraavissa tilaisuuksissa: korotettua valtionosuutta saavien museoiden johtajien tapaamisessa 23.9.2015, Museoalan Teemapäivillä 25.9.2015, Maailma muutoksessa - tulevaisuus museoissa -seminaarissa ja sitä seuranneessa tulevaisuusverstaassa 22–23.3.2016, Museoalan Teemapäivillä 22–23.9.2016 sekä museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden rahoitusjärjestelmän uudistamiseen liittyvissä sidosryhmätilaisuuksissa syksyllä 2016.

Työryhmämuistion luonnos oli kommentoivana vuodenvaihteessa 2016–2017 työryhmän ulkopuolisilla museoalaa ja sen sidosryhmiä edustavilla asiantuntijoilla. Museopoliittisen ohjelmatyön etenemisestä viestittiin blogisivulla.

Saatuana työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa kunnioittaen ehdotuksensa museopoliittiseksi ohjelmaksi opetus- ja kulttuuriministeriölle.

Helsingissä 2.2.2017

Riitta Kaivosoja

Elina Anttila	Pirjo Hamari
Kalle Kallio	Kati Kivimäki
Juhani Kostet	Kimmo Levä
Mirva Mattila	Päivi Partanen
Susanna Pettersson	Juhani Ruohonen
Risto Ruohonen	Päivi Salonen
Leif Schulman	Katriina Siivonen
Pauli Sivonen	Janne Vilkkuna
Ditte Winqvist	

Johdanto - Suomi tarvitsee museota

Museot ovat kulttuurisesti rikkaan ja monimuotoisen yhteiskunnan edellytys ja keskeinen toimija yhteisen kulttuuri-, taide- ja luonnonperintömme vaalimisessa ja välittämisessä.

Museopoliittisen ohjelman tavoitteena on nostaa esiin museot asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Museot tarjoavat elämyksiä ja tietoa, ja luovat näin mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteettien rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle. Museoilla on tärkeä tehtävä kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunnan rakentamisessa ja hyvinvoinnin edistämässä. Museot ovat kattavasti tarjolla oleva kulttuuripalvelu ja niiden rooli alueiden vetovoimaisuuden ja elinvoimaisuuden kehittämisessä on keskeinen.

Museopoliittisessa ohjelmassa linjataan museotalouden keskeiset menestystekijät vuoteen 2030. Näitä käsitellään kuuden kehittämiskokonaisuuden kautta. Kukin kokonaisuus rakentuu tavoitetilasta vuodelle 2030, kehittämiskohteen kuvauksesta sekä toimenpide-ehdotuksista. Lopuksi ohjelmassa tarkastellaan museolakia ja sen uudistamistarpeita.

Valittuihin kehittämiskokonaisuuksiin työryhmä päätyi yhdessä keskustellen ja tunnistaen toimintaympäristön muutoksesta aiheutuvia tarpeita. Kehittämiskokonaisuuksissa keskitytään museotoiminnan yleisten tavoitteiden uudistamiseen sekä osaamisen, toimintatapojen, rakenteiden ja rahoituksen kehittämistä koskeviin linjauksiin. Kokoelmatyö ja digitaalisuus nousevat omiksi kehittämiskokonaisuuksiksi.

Kaikista museotoiminnan osa-alueista ei ole omaa kehittämiskokonaisuutta. Esimerkiksi näyttelytoimintaa, joka on usein näkyvin ja tunnetuin osa museotyötä, ei käsitellä omana kehittämiskokonaisuutenaan. Tähän valintaan päädyttiin, koska työryhmän näkemyksen mukaan näyttelytoiminnan sisällöt, painotukset ja valinnat ovat toimintaa, jota julkinen rahoittaja ei pyri ohjaamaan. Näyttelytoiminnan kehittäminen tapahtuu osana museotoiminnan kokonaisvaltaista kehittämistä ja siinä voidaan hyödyntää tämän ohjelman kehittämislinjauksia.

Kulttuuriperintö ymmärretään museopoliittisessa ohjelmassa laajasti: kulttuuriperintöä ovat kulttuurihistoriallinen ja luonnonperintö sekä taiteen, visuaalisen kulttuurin ja kulttuuriympäristön eri ilmenemismuodot. Kulttuuriperintö voi olla aineellista tai aineetonta.

Museopoliittisen ohjelmatyön aikana on aloitettu myös museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden rahoitusjärjestelmän uudistamiseen tähtäävä työ. Kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistuksessa otetaan huomioon museopoliittisen ohjelmatyön linjaukset. Työryhmä esittää muun muassa alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan osalta vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Nykyinen valtakunnallisista museoista, valtakunnallisista erikoismuseoista sekä maakunta- ja aluetaidemuseoista muodostuva järjestelmä esitetään korvattavaksi kansallisilla museoilla sekä valtakunnallisilla ja alueellisilla vastuumuseoilla. Museolain uudistaminen tapahtuu osana rahoitusjärjestelmän uudistamistyötä.

Toimenpide-ehdotuksiin sisältyvät myös ehdotukset toimeenpanon ja yhteistyön vastuutahoiksi. Ohjelman ehdotusten toimeenpanon tulee tapahtua yhteistyössä ja keskustellen eri toimijoiden ja kaikkien asianosaisten kesken. Ohjelmaa voidaan hyödyntää paikallisessa ja alueellisessa kehittämisessä ja toiminnan suunnittelussa ja linjaamisessa. Museopoliittisen ohjelman linjauksia ja toimenpide-ehdotusten toteutumista arvioidaan ensimmäisen kerran vuonna 2020.

Muuttuva toimintaympäristö

Hyvinvoinnin kasvu on tähän asti ollut sidoksissa talouskasvuun ja luonnonvarojen hyödyntämiseen. Ilmastonmuutoksella, luonnonvarojen ehtymisellä ja globalisaatiolla on moninaisia, toisiinsa kytkeytyviä, pitkällä aikavälillä dramaattisia vaikutuksia luonnonympäristöön, ihmisten elinoloihin, talouteen ja yhteiskuntaan. Aikamme suurimpana haasteena on löytää keinot ja luoda rakenteet ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestäväille hyvinvoinnin kasvulle. Kestävyyssajattelu vaikuttaa myös museotyöhön. Sen tulee olla keskiössä yhtä lailla esimerkiksi kiinteistöjen ja kokoelmien ylläpidossa kuin sisälöntuotannossa ja museoiden toiminnan tavoitteissa.

Ihmisten muuttuvat toimintatavat ja asenteet haastavat vakiintuneita palvelujen tapoja. Julkisille palveluille tähän asti ominainen ”sama palvelu kaikille” -ajattelu ei enää toimi. Tarpeet ovat entistä yksilöllisempiä ja palveluilta odotetaan suurempaa valinnanvapautta. Samalla ihmiset ovat entistä halukkaampia ja valmiimpia vaikuttamaan heille suunnattujen palvelujen suunnitteluun ja toteuttamiseen. Museot tarjoavat ihmisille yhä lisää osallistumismahdollisuuksia palveluidensa kehittämiseen sekä työkaluja omaehtoiseen kulttuuriperinnön vaalimiseen. Asiakaslähtöisyyden ja -ymmärryksen merkitys korostuvat tämän päivän museotoiminnassa.

Ihmisillä on nykyään lähes rajattomat mahdollisuudet hankkia, järjestää ja hyödyntää tietoa. Kaikkialle levittäytyvä tieto on aiempaa saavutettavampaa, mutta samalla pirstaloitunut. Ihmisten välisen vuorovaikutuksen lisääntyminen vaikuttaa aiempaa merkittävämmiin maailmankuvien muodostumiseen ja kuluttamisen tapoihin. Instituutioiden rooli tiedon kokoajana ja jakajana sekä tulkintojen tekijänä muuttuu. Nopeus, valmius keskustella ja ottaa kantaa korostuvat. Myös museo- ja kulttuuriperintöalalla tavoitteena on rakentaa avoimempia toimintatapoja tukemaan yksilöiden ja yhteisöjen vaikuttamismahdollisuuksia. Museoiden on pystyttävä perustelemaan ja lunastamaan asemansa yhteisen keskustelun paikkoina ja kannanottajina.

Digitalisaatiokehitys jatkuu voimakkaana. Koko kulttuurimme on entistä enemmän digitaalista. Digitalisaation myötä museoidenkin toimintatavat ja palvelut muuttuvat. Verkon kautta aineistoilla ja sisällöillä on mahdollista saavuttaa valtavia ihmismääriä ja samalla

toiminnan vaikuttavuus skaalautuu aivan uudelle tasolle. Digitaalisuuden tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen edellyttää museoilta uudenlaista osaamista ja yhteistyötä.

Globaali toimintakenttä luo uudenlaisia menestymisen ja toiminnan mahdollisuuksia sekä organisaatio- että yksilötasolla. Globalisaation vaikutuksesta asiat kytkeytyvät toisiinsa entistä intensiivisemmin muodostaen riippuvuus- ja vaikutussuhteita. Osa ihmisistä kokee tämän arvoja, elämäntapaa ja rakenteita uhkaavana. Ajallisen jatkumon ja muutoksen ymmärtäminen auttaa hahmottamaan ilmiöiden mittasuhteita ja taustoja. Pitkä aikaperspektiivi ja tietoisuus menneisyydestä lisäävät kulttuurista ymmärrystä, mikä puolestaan tukee itsetuntoa ja moninaisten identiteettien rakentumista. Museoiden sosiaalisessa tehtävässä korostuvat yhteisölliset ja vuorovaikutteiset toimintamallit, jotka lisäävät mahdollisuuksia ihmisten osallistumiselle ja sen myötä voivat vaikuttaa myös syrjäytymisen ja eriarvoisuuden vähentämiseen.

Lisääntynyt muuttoliike ja kärjistynyt pakolaistilanne haastavat yhteiskunnan rakenteet ja ihmisten asenteet. Maassamuutto vaikuttaa alueiden elinvoimaisuuteen. Muuttotapioalueilla palveluverkko rapautuu, ja samalla paineet kasvukeskuksissa lisääntyvät. Tämä vaatii rakenteellisia uudistuksia, joista merkittävimpänä on käynnissä oleva sote- sekä kunta- ja maakuntauudistus. Rakenteellisten uudistusten tavoitteena on luoda uudenlainen valtakunnallinen ja alueellinen työnjako palveluiden tasavertaisen saatavuuden turvaamiseksi koko maassa. Yhteiskunnallisten rakenteiden muuttuessa kohti suurempia toiminta-alueita ja -yksiköitä myös museokentän rakenteet ja työn organisointi muuttuvat väistämättä.

Taloudellinen toimintaympäristö on julkisen talouden osalta haastava ja vaikeasti ennakoitavissa. Jos palveluiden julkinen rahoitus pienentyy, kilpailu niukoista resursseista kiristyy entisestään. Rakenteiden ja toimintatapojen uudistaminen sekä osaamisen hyödyntäminen uudenlaisen liiketoiminnan ja työpaikkojen luomiseksi ovat edellytys talouskasvulle ja julkisen talouden kestävyydelle. Museoiden talous perustuu julkiseen rahoitukseen nyt ja tulevaisuudessa. Lisääntyvät tehtävät ja asiakkaiden tarpeiden täyttäminen edellyttävät toiminnan rahoituspohjan laajentamista sekä julkisen että yksityisen rahoituksen osalta.

Museoalan visio ja arvot 2030

Museoalan visio 2030

Suomessa on vuonna 2030 Euroopan ajankohtaisimmat museot ja innostuneimmat asiakkaat.

Museoalan arvot 2030

Yhteisöllisyys ja vuorovaikutteisuus

Yhteisöllillä on mahdollisuus osallistua kulttuuriperinnön määrittelyyn. Yhteisöllinen toiminta avaa museoita kaikkien käyttöön. Se mahdollistaa osallistumisen rohkeaan ja vuorovaikutteiseen toimimiseen yhteiskunnassa.

Luotettavuus ja jatkuvuus

Museot ovat vahvoja asiantuntijoita, joiden näkökulmat ulottuvat menneisyydestä pitkälle tulevaisuuteen. Museot ovat osa yhteisöjensä muistia ja niiden toiminta perustuu kestävän kehityksen mukaisille ja eettisille periaatteille.

Moniäänisyys ja demokratia

Kulttuuriperintö kuuluu kaikille ja on yhdenvertaisesti saavutettavissa. Museoilla on vahva rooli moniäänisen ja kulttuurisesti moninaisen yhteiskunnan tukemisessa ja kehittämisessä.

Rohkeus ja ennakkoluulottomuus

Museot ovat mahdollistajia. Museot elävät ajassa, ovat valmiita muutokseen ja auttavat ihmisiä rakentamaan hyvää tulevaisuutta. Museot ovat luovia, kokeilevia, riskejä ottavia ja uusille ajatuksille avoimia organisaatioita.

Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet

Tavoitetila 2030

Museot ovat aktiivisia ja näkyviä toimijoita yhteiskunnassa. Ne ovat aloitteen tekijöitä ja osallistujia ajankohtaisissa keskusteluissa sekä toimivat rohkean ja avoimen vuorovaikutuksen foorumeina. Museot toimivat yhä tiiviimmin yhdessä ihmisten ja yhteisöjen kanssa. Museoissa olevat aineistot, tieto ja osaaminen ovat avoimesti saatavilla ja ne tukevat uusien oivallusten syntymistä ja ymmärryksen lisääntymistä. Päätöksillään, toiminnallaan ja yhteistyöllä kumppaneidensa kanssa museot edistävät kestävästä kehitystä ja moninaisuutta yhteiskunnassa sekä vahvistavat tasa-arvoa ja demokratiaa. Museoiden työ tähtää sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin lisääntymiseen.

Kehittämiskohde

Yhdessä tekeminen

Museoiden toiminta on entistä vahvemmin verkostomaista sekä alan sisällä, yli sektorirajojen että kansainvälisesti. Menestyminen edellyttää aktiivisuutta, verkosto-osaamista ja vuorovaikutustaitoja. Museot voivat toimia melkein millä yhteiskunnan alueella tahansa, ja ovat siitäkin syystä inspiroivia kumppaneita monenlaisille toimijoille. Jotta museon toiminta voi olla vaikuttavaa, se edellyttää kykyä tehdä valintoja. Tässä museo hyötyy vahvasta strategisesta profiilista, joka perustuu toimintaympäristön, asiakkaiden ja yhteisöjen tarpeiden tuntemiseen sekä museon omaan osaamiseen ja sisältöihin.

Avoimen tiedon aikana museoiden tietovarantojen käyttö lisääntyy sekä tarpeen että tarjonnan kasvaessa. Museoiden asiantuntijuus muuttuu ja kehittyy painottuen yhdessä tekemiseen, osaamisen jakamiseen, tiedon tuottamiseen ja tulkintojen tukemiseen. Ihmisiä kohdataan museoissa, arjen monenlaisissa ympäristöissä ja yhä enenevässä määrin myös digitaalisesti. Tiedon ja aineistojen avaaminen ja museotilan ja -toiminnan laajentaminen

digitaalisiin ympäristöihin edellyttää museoilta asiantuntijuuden jakamista sekä toimimista osana uudenlaisia kumppanuuksia, verkostoja ja toimintakulttuuria.

Osallisuus ja yhteisöllisyys

Museot tukevat yksilöitä ja yhteisöjä oman kulttuuriperintönsä määrittelyssä ja hyödyntämisessä. Ihmiset oivalletaan myös museoiden toiminnan potentiaalisiksi kehittäjiksi ja heille tarjotaan erilaisia kanavia osallistua tekemiseen ja päätöksentekoon. Yhteisöllinen toiminta avaa eri osapuolille uusia näkökulmia kulttuuriperintöön ja sen määrittelyyn sekä synnyttää osallisuuden ja omistajuuden kokemuksia. Museot toimivat laajemminkin yhteiskunnallisen keskustelun foorumeina ja tuovat syvyyttä ajankohtaisiin teemoihin taustoittamalla menneisyyden ja nykyhetken ilmiöiden välisiä yhteyksiä ja tulevaisuuden näkymiä.

Museoilla on keskeinen rooli uusien ja nykyisten suomalaisten välisen ymmärryksen rakentamisessa, ja ne ovat yhteistyökumppaneina mukana kotouttamistyössä. Kynnys käyttää museoiden palveluja tulee olla matala kaikille väestöryhmille. Tavoitteena on, että kulttuuriperintö koskettaa entistä useampaa. Museot vastaavat siitä, että niiden fyysinen, tiedollinen, taloudellinen ja sosiaalinen saavutettavuus on paras mahdollinen.

Inspiroiva oppimisympäristö

Museot tuntevat kohderyhmänsä ja yhteisönsä, joiden kanssa ja osana ne toimivat. Museot hankkivat yhteisöistään aktiivisesti tietoa ja jalostavat tiedosta aitoa ymmärrystä. Museot ovat tärkeitä kumppaneita ilmiöpohjaisessa oppimisessa ja inspiroivia oppimisympäristöjä. Niillä on käytössään monipuolinen valikoima tapoja ja välineitä välittää tietoa kulttuuriperinnöstä ja tukea erityisesti lasten ja nuorten kulttuurista osaamista ja osallisuutta.

Museot vahvistavat profiiliaan kulttuurisesti kestävä oppimisen mahdollistajina. Museoiden sisällöt ja asiantuntemus ovat kumppanuuksien kautta eri oppilaitosten ja oppijoiden käytettävissä. Keskeistä on se, että museon toiminta tukee lasten ja nuorten identiteettien rakentumista, kulttuurisen osaamisen vahvistumista ja osallisuutta kulttuuriin. Museo turvaa omalta osaltaan kulttuuristen oikeuksien toteutumisen. Museot eivät tarjoa valmiita vastauksia, vaan haastavat dialogiin, omiin tulkintoihin, kriittiseen ajatteluun, sosiaaliseen kanssakäymiseen sekä omien mielipiteiden muodostamiseen ja ilmaisuun.

Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminnan merkitys ammatillisissa museoissa kasvaa. Museot kehittävät aktiivisesti vapaaehtois- tai ystävätoiminnasta kiinnostuneille mielekkäitä osallistumisen väyliä, jotka huomioivat erilaisten yksilöiden ja yhteisöjen tiedot, taidot ja kiinnostuksen

kohteet mahdollisimman hyvin. Yhteistyössä toiminta on vuorovaikutteista, motivoivaa ja rakentuu molemminpuoliselle arvostukselle. Vapaaehtoistoiminta on mielekäs ja merkityksellinen kansalaisaktiivisuuden ja jatkuvan keskustelun muoto, joka vahvistaa museon ja paikallisyhteisöjen suhdetta ja tuottaa lisäarvoa kaikille osallisille. Vapaaehtoisohjelmien käynnistäminen on lähitulevaisuudessa tärkeä painopiste yhä useammassa museoissa. Myös vapaaehtoisvoimin ylläpidetty museokenttä nähdään aiempaa vahvemmin paikallisenä ja alueellisena voimavarana ja kulttuuriperintötyön kumppanina.

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot nostavat toiminnassaan esille yhteiskunnallisesti tärkeitä ja ajankohtaisia teemoja. Niillä on tärkeä rooli ihmisten välisen ymmärryksen rakentamisessa. (museot)
2. Museot kokeilevat ja etsivät uusia osallistumisen ja osallistamisen tapoja. (museot, Museovirasto)
3. Museot osallistuvat yhteistyöhankkeisiin, kumppanuuksiin ja verkostomaiseen toimintaan. (museot, Suomen museoliitto, Museovirasto)
4. Museot laajentavat ymmärrystään asiakkaistaan ja yhteisöistään sekä hyödyntävät sitä profiilinsa määrittelyssä ja palvelujensa tuotteistamisessa. (museot, Suomen museoliitto, koulutuksen tarjoajat)
5. Museot toimivat yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden lisäämiseksi siten, että kynnys käyttää museoiden palveluja on matala kaikille väestöryhmille. (museot)
6. Taide-, kulttuuriperintö- ja ympäristökasvatus vahvistuvat osana museoiden toimintaa. Museot kehittyvät laaja-alaista osaamista ja elinikäistä oppimista tukeviksi oppimisympäristöiksi. (museot)
7. Museot kehittävät ja jakavat vapaaehtoistoiminnan hyviä käytäntöjä. (museot, Museovirasto)

Osaava ja oppiva museoala

Tavoitetila 2030

Museotyö on moniammatillista ja vahvasti verkottunutta niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin. Museoissa työskentelevien asiantunteva ja monialainen osaaminen takaa laadukkaat ja vaikuttavat palvelut. Museotyö tukee ihmisiä vastaamaan toimintaympäristön muutosten tuomiin uusiin haasteisiin.

Museoala tukee suunnitelmallisesti ammattilaisten kehittymismahdollisuuksia ja liikkuvuutta niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Suomalainen museoalan osaaminen on kansainvälisessäkin vertailussa korkeaa ja ammatillaiset ovat haluttuja osaajia myös museoalan ulkopuolella. Museoissa on vahvaa poikkitieteellistä osaamista. Museoammattilaisten erilaiset koulutustaustat tukevat toisiaan ja mahdollistavat ennakoivan ja vaikuttavan museotoiminnan. Museologian täysimittaisen oppiaineen asema on vahva.

Kehittämiskohde

Museoammatillisuus muutoksessa

Museoalan vahvuus on työntekijöiden korkea osaamisen taso, johon näyttelytoiminnan, kokoelmatyön, yleisötyön sekä tieto- ja asiantuntijapalveluiden laatu perustuu. Toimintaympäristön ja toiminnan painopisteiden muuttuessa museotyö muuttuu ja monipuolistuu. Voimistuvat yhteiskunnalliset odotukset kulttuuripoliittisten tavoitteiden ulkopuolelta (koulutuspolitiikka, nuorisopolitiikka, sosiaalipolitiikka, talouspolitiikka, ympäristöpolitiikka), odotukset avoimuuden lisäämisestä, palveluroolin vahvistamisesta, uusista digitaalisista palveluista sekä toiminnan kansainvälisestä ulottuvuudesta asettavat museoille huomattavia osaamishaasteita. Museoissa kehitetään valmiuksia avata ymmärrystä muutoksista siten, että se auttaa ihmisiä tulevaisuuden rakentamisessa aikamme globaalissa murroksessa.

Menestyminen vaatii museoilta yhä enemmän moniammatillisuutta ja henkilöstöä, jolla on aiempaa laajempi osaamis- ja kokemustausta. Museoammattilaisten ja museoammattillisuuden korostamisesta siirrytään tukemaan erilaisista ammattilaisista muodostuvien asiantuntijayhteisöjen rakentumista. Keskeistä on, että museoissa on tunnistettu, millaista osaamista ja asiantuntijuutta kukin museo tarvitsee ja miten sitä vahvistetaan. Museoiden resurssien ja toimintatapojen tulee mahdollistaa henkilökunnan joustava osaamisen täydentäminen. Museoissa tarvitaan johtajuutta, joka tukee yhteistä vastuunottoa, vuorovaikutusta, asiakaslähtöisyyttä sekä keskinäistä luottamusta. Myös liiketoiminnallisen ajattelun ja osaamisen vahvistaminen on olennaista.

Osaaminen kasvaa yhteistyöllä

Tulevaisuudessa museoalan asiantuntijuus syntyy avoimessa vuorovaikutuksessa niin museon sisällä kuin suhteessa muihin toimijoihin. Museotyötä tehdään yhdessä kumppaneiden, vapaaehtoistoimijoiden ja ympäröivien yhteisöjen kanssa. Museoiden ulkopuolella yhteisöissä ja alueellisten toimijoiden keskuudessa on osaamista, tietotaitoa sekä oman kulttuuriperinnön ja arjen tuntemusta, joka täydentää kulttuuriperintöalan ammattilaisten asiantuntemusta.

Osaamisen kehittämistä ja jakamista tukevat jatkossa vertaisoppimisen eri muodot sekä mentorointi-ohjelmat. Olemassa olevien verkostojen, kuten ammatillisten museoiden talennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n hyviä kokemuksia ja toimintatapoja hyödynnetään osaamista ja vertaisoppimista kehitettäessä. Osaamisen kehittäminen edellyttää museon vahvuuksien tunnistamista, osaamisen välittymistä alan sisällä sekä aktiivista mukanaoloa muissa museoiden profiilin mukaisissa kehittämisverkostoissa. Verkostot hyödyttävät koko toimialaa, kumppaneita ja yhteiskuntaa laajemminkin.

Kansalliset ja kansainväliset kehityspolut

Osaamisen kehittäminen vaatii museoalan ammattilaisten liikkuvuuden lisäämistä. Kotimaista ja kansainvälistä henkilökiertoa ja -vaihtoa kehittämällä vahvistetaan alan osaamista ja uudistumispotentiaalia. Kulttuuriperintöalan ammattilaisten motivaation ylläpitämiseksi ja alan houkuttavuuden kannalta on tärkeää löytää väyliä uusien osaajien saamiseksi alalle, sekä jatko- ja täydennyskoulutusmahdollisuuksia alalla jo toimiville ammattilaisille. Sen lisäksi että nuorten suuntautumisiksi museoalalle luodaan uusia mahdollisuuksia, myös hiljaisen tiedon ja kokemuksen siirtyminen museoiden sisällä tulee ottaa huomioon museoiden ammatillisuutta vahvistettaessa. Alan houkuttavuuden ja uusiutumisen kannalta keskeistä on, että palkkataso on kilpailukykyinen.

Alan kehittyminen edellyttää alan ammattilaisilta, museoilta ja kulttuuriperintöalan verkostoilta tutkimusyhteistyötä yliopistojen, korkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten

kanssa sekä aktiivista museo- ja kulttuuriperintöalojen poikkitieteellistä tutkimus- ja julkaisutoimintaa. Museoalaan liittyvien tohtoritutkintojen lisääntyminen tukee kansainvälistä verkottumista ja lisää mahdollisuuksia hakea ulkopuolista tutkimusrahoitusta. Museoasetuksen (1192/2005) vaatimus museon valtiosuuskelpoisuudesta edellyttää museologian opetuksen turvaamista korkeakouluissa. Museologia rakentaa alalla yhteistä ymmärrystä sekä tutkii museoita tuottaen uutta tietoa kehittyvän alan tarpeisiin. Museologian oppiaineen jatkuvuus ja tulevaisuusorientaatio luovat edellytyksiä sille, että Suomessa on ammattillisesti hoidettuja, vaikuttavia museoita.

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoissa tehtävän työn moniammatillisuus tunnustetaan. Eri tehtävissä vaadittavia tulevaisuuden osaamisalueita tunnustetaan ja mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen edistetään. Museoalalla toteutetaan täydennyskoulutusta suunnitelmallisesti. (museot, museoiden ylläpitäjät, Suomen museoliitto, oppilaitokset)
2. Museoalaa koskeva osaamisen tarveselvitys laaditaan vuoteen 2020 mennessä ja sen pohjalta tehdään kansallinen osaamis- ja liikkuvuusohjelma. (Suomen museoliitto)
3. Museot tukevat henkilöstön osallistumista kansainväliseen osaamisvaihtoon sekä kansainvälisten osaajien työskentelyä Suomessa. (museot, museoiden ylläpitäjät, Opetushallitus)
4. Vertaisoppimisen tapoja kehitetään osana museoiden arviointitoimintaa. Museot määrittelevät ydinosaaamisensa, joiden varaan luodaan osaamisverkostoja. (Museovirasto, museot)
5. Museoalalla kehitetään mentorointia ja nuorten ammattilaisten uramahdollisuuksia. (Suomen museoliitto, museot)
6. Museot kannustavat henkilöstöä suorittamaan jatko-opintoja. (museot, museoiden ylläpitäjät, yliopistot)
7. Museologian opetus ja tutkimus turvataan museoammatillisen osaamisen kehittämiseksi. (yliopistot, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön

Tavoitetila 2030

Museoiden kokoelma- ja tietovarannot ovat monipuolisessa käytössä oleva toiminnan perusta. Museot tuovat entistä aktiivisemmin kokoelmiaan ja aineistojaan esille ja käyttöön yhteisöjen ja yhteiskunnan voimavaraksi. Keskeisin osa kokoelmia on digitalisoitu ja verkon kautta saavutettavissa.

Museot mahdollistavat yhteisöjen osallistumisen kulttuuriperinnön ilmiöiden tallentamiseen, esittämiseen ja vaalimiseen. Samalla museot dokumentoivat yhteiskunnan moninaisuutta ja muutosta ja välittävät siitä tietoa.

Museot kartuttavat kokoelmiaan ja muita aineistojaan suunnitelmallisesti, vastuullisesti ja toisiaan täydentäen. Museot tekevät kokoelmayhteistyötä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Kokoelmien ja aineistojen säilyminen on turvattu kestäväällä tavalla, ja tehokkaat kokoelmaprosessit ja -työkalut tukevat kokoelmien käytettävyyttä.

Kehittämiskohde

Kokoelmatyön tavoitteet

Museot vaalivat ja tekevät näkyväksi monimuotoista kulttuurista pääomaa, joka periytyy edellisiltä sukupolvilta, ja joka elää ja muotoutuu tässä päivässä sekä siirtyy tulevien polvien käytettäväksi. Tämän päivän valinnat vaikuttavat tulkintoihin menneisyydestä ja tulevaisuudesta. Laadukas kokoelmatyö edellyttää jatkossakin syvällistä asiantuntijuutta ja sen jakamista sekä yhteistyötä. Koska museot eivät voi vastata koko monimuotoisen kulttuurin tuntemisesta, on tärkeää ottaa ihmiset ja yhteisöt osaksi prosesseja, joissa määritellään, mikä on merkityksellistä kulttuuriperintöä ja mitä siitä säilytetään. Museoilta tämä edellyttää valmiutta kokeilla ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja.

Museoiden tallennustyön monipuolistuminen rikastaa ja vahvistaa sekä museokenttää että kulttuurin perustaa. Nykypäivän ilmiöiden tallentaminen, digitaalisen ja aineettoman perinnön dokumentointi, ja alati kasvavan aineellisen kulttuuriperinnön määrän hallitseminen vaativat alalta jatkuvasti kykyä oppia ja kehittää osaamistaan kulttuurisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävällä tavalla.

Kokoelmayhteistyö

Kattava ja vaikuttava kulttuuriperinnön tallennustoiminta vaatii museoiden ja muiden toimijoiden välistä aktiivista yhteistyötä. Museoiden kokoelmayhteistyön yksi toimintamuoto on tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO. Vakiinnuttamalla TAKO:n toiminta mahdollistetaan pitkäjänteinen kokoelmatyön kehittäminen ja museoiden vielä nykyistäkin laajempi osallistuminen ja sitoutuminen yhteistyöhön.

Museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyö tukee osaltaan kokoelmapoliittisten ohjelmien toteuttamista linjaamalla museoiden tallennusvastuita. Samalla edistetään kestävää kokoelmien kartuntaa. Museoiden kokoelmien hallitun kasvun ja samalla kokoelmien edustavuuden ylläpito edellyttää yhteistyötä. Olemassa olevista kokoelmista on myös kyettävä tekemään perusteltuja kokoelmapoistoja yhteisesti sovittuja pelisääntöjä noudattaen.

Kokoelmatyötä kehitetään valtakunnallisesti yhteistyössä kansallisten museoiden kanssa ja muissa museoiden erikoisaloihin, kokoelmatyöhön ja alueellisuuteen liittyvissä verkostoissa. Verkostoituminen ja vertaisoppiminen luovat kestäviä toimintamalleja kokoelmien laadukkaaseen hallintaan ja säilyttämiseen.

Uudistuvan museokentän mukaisten alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseoiden tulee edistää alueensa tai toimialansa museoiden kokoelmatyön kehittämistä. Kokoelmatyötä ja tallennusvastuita on tarkasteltava sekä valtakunnallisesti että yhteisesti koko alueen näkökulmasta ja laadittava yhteinen näkemys alueen kokoelmatyön lähtökohdista. Kaikilla ammatillisilla museoilla tulee olla kokoelmapoliittinen ohjelma.

Kokoelmien saatavuus ja käyttö

Kokoelmien hyödyntäminen ajankohtaisena ja innostavana yhteisenä resurssina vaatii kokoelmien avaamista ja yhä laajempien käytön ja kokemisen tapojen mahdollistamista. Kokoelmat ja aineistot toimivat voimavarana ja ne koetaan merkityksellisiksi vain jos ne ovat saatavilla, saavutettavissa ja aktiivisessa käytössä. Näiden tavoitteiden toteuttamiseen liittyy suuria haasteita, mutta myös mahdollisuuksia. Museoiden kokoelma- ja tietovarantojen digitaalinen saatavuus on tulevaisuudessa yksi keskeisimmistä tavoista jakaa kulttuuriperintöaineistoja eri yleisöille. Saatavuutta ja käytettävyyttä voidaan lisätä myös fyysisesti näyttelyissä ja kokoelmatiloissa sekä digitaalisesti verkkosivujen, portaalien ja sovellusten

kautta. Kansainvälisen näkyvyyden parantamiseksi tulee kiinnittää huomiota myös aineistojen monikielisuuden lisäämiseen. Tärkeä osa saatavuuden ja käytön lisäämistä on kokoelmien liikkuvuuden lisääminen ja lainaustoiminnan kehittäminen.

Museoissa kokoelmia hyödynnetään aktiivisesti museon muiden toimintojen osana ja palveluiden sekä näyttelytoiminnan suunnittelu tapahtuu yhteistyössä kokoelmatoiminnan kanssa. Museoiden tietovarannot ovat käytettävissä ja niillä on yhteiskunnallista merkitystä esimerkiksi ympäristöä koskevan päätöksenteon tukena. Yksi museokokoelmien ja aineistojen laajemman käytön tärkeä tavoite onkin saada niitä paremmin tutkimuksen kohteeksi ja lähdemateriaaliksi. Esine- ja museotutkimusverkostoja tuetaan ja tutkimusyhteistyötä yliopistojen kanssa kehitetään.

Kokoelmien säilyttäminen

Kokoelmien hyödyntäminen voimavarana edellyttää, että ne ovat hyvin hallittuja ja hoidettuja ja että niitä säilytetään asianmukaisella tavalla. Kokoelmien käytettävyys edellyttää myös säilytystilojen, konservoinnin ja kokoelmanhallinnan kehittämistä. Ennaltaehkäisevän konservoinnin avulla materiaalin tuhoutumista voidaan hidastaa, ja digitoinnilla vähennetään aineistojen fyysisen käsittelyn tarvetta.

Kokoelmien säilytystiloissa kiinnitetään entistä enemmän huomiota esineiden materiaalin säilyvyyden vaatimukseen, säilytyskalusteiden toimivuuteen ja tilojen turvallisuuteen. Tavoitteena ovat usean toimijan yhteiset kokoelmakeskukset. Ekologisesti kestävä ratkaisu huomioidaan tilojen korjausrakentamisen yhteydessä tai uusia rakennettaessa. Näin pienennetään aineistojen säilyttämisen tuomaa kestävyystaakkaa ympäristölle, ja alennetaan säilyttämiseen liittyviä kustannuksia.

Kokoelmien säilyttäminen ja esittäminen ovat riippuvaisia hyvin toimivasta kokoelmanhallintajärjestelmästä. Järjestelmä on olennainen työkalu sekä kokoelmien hallinnalle että kontekstuaalisen tiedon säilyttämiselle.

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoiden aineistojen kartunnassa huomioidaan monimuotoinen yhteiskunta. Yhteisöjen osallistumista kulttuuriperinnön tallentamiseen ja siitä käytävään vuoropuheluun rohkaistaan. (museot)
2. Kokoelmien liikkuvuutta museoiden välillä lisätään ja lainaustoimintaa kehitetään. (museot, TAKO, Museovirasto)

3. Valtakunnallista kokoelmayhteistyötä ja tallennustyönjakoa kehitetään yhteistyössä ja verkostoissa. Tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n toiminta vakiinnutetaan. (Museovirasto, Kansallismuseo, Luomus, TAKO, museot)
4. Museot päivittävät ja tarvittaessa laativat kokoelmapoliittisen ohjelman, joka ohjaa museon kokoelmatyötä. Ohjelmien laatimisessa ja toteuttamisessa toimitaan yhteistyössä muiden museoiden kanssa. (museot)
5. Laaditaan tutkimuspoliittinen ohjelma museoiden kokoelma- ja tietovarantojen tutkimuksen edistämiseksi ja museoiden ja yliopistojen tutkimusyhteistyön kehittämiseksi 2020 mennessä. (Museovirasto, museot, yliopistot)
6. Museota kannustetaan keskitettyjen kokoelma- ja konservointitilojen käyttöönottoon ja kokoelmien säilyttämiseen ekologisesti kestäväällä tavalla. (Suomen museoliitto, museoiden ylläpitäjät, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana

Tavoitetila 2030

Digitaalisuus tukee läpäisevästi museoiden työtä kulttuuriperinnön vaalimiseksi ja välittämiseksi kaikille. Palveluiden tarjoaminen monien eri kanavien kautta luo merkittävää lisäarvoa sekä museoille että asiakkaille. Digitaalisuus on avannut uusia tapoja ymmärtää kulttuuriperintöä, osallistua ja kokea osallisuutta. Museoiden aineistot ja tieto ovat helposti saatavilla sekä yhteisten että yksilöityjen digitaalisten palveluiden kautta. Vapaasti saatavilla olevia aineistoja hyödynnetään laajasti ja luovasti yhteiskunnan eri osa-alueilla. Kansallinen kulttuuriperintö saavuttaa ihmiset yhä laajemmin ja moninaisemmilla tavoilla myös kansainvälisesti.

Kehittämiskohde

Läsnäolo ja osallisuus digitaalisessa ympäristössä

Digitaalisen toimintaympäristön nopea kehitys on tuonut ihmisille uudenlaisia tapoja, ei ainoastaan kuluttaa, vaan myös osallistua, kehittää yhdessä, jakaa, luoda ja käyttää uudelleen digitaalisia palveluja ja sisältöjä. Käytössä on uusia työkaluja, jotka ovat alentaneet tai poistaneet kokonaan fyysisiä, henkisiä ja sosiaalisia esteitä kulttuuri- ja luonnonperinnön kokemiseen. Digitaalisuuden avulla museoissa voidaan edistää saavutettavuutta, yhteisöllisyyttä, vuorovaikutusta ja tasa-arvoa. Muutokset edellyttävät sekä osallistamisen tapojen kehittämistä, että laajempaa instituutioiden välistä yhteistyötä ja yksin toimimisesta luopumista.

Digitaalisten palvelujen kirjo kasvaa museoissa jatkuvasti. Kyse ei ole vain analogisten palveluiden siirtämisestä digitaaliselle alustalle vaan laajemmin uudenlaisten palveluiden kehittämisestä sekä samalla ajattelutapojen, palveluiden kulutuksen ja osallisuuden muutoksesta. Toimivilla ja asiakaslähtöisillä digitaalisilla palveluilla tavoitetaan entistä laajempia ja uudenlaisia yleisöjä, syvennetään suhdetta jo olemassa olevien yleisöjen kanssa sekä

mahdollistetaan muun muassa joukkoistaminen ja osallistava yhteistuottaminen. Digitaalisten aineistojen sekä digitaalisen teknologian hyödyntäminen (3D, lisätty ja virtuaalinen todellisuus) museotiloissa ja muissa museotoiminnan ympäristöissä lisääntyy ja monipuolistuu. Museoiden ja yleisön suhde syvenee, kun digitaaliset ja fyysiset kohtaamiset ovat vuorovaikutteisia ja tukevat toisiaan. Näkyminen ja läsnäolo digitaalisessa ympäristössä ovat välttämättömiä museoiden yleisösuhteille ja museoiden merkityksen säilymiselle ja kasvuille. Mikäli museot eivät näy digitaalisessa ympäristössä, käyttäjät löytävät muita kulluttamisen ja osallistumisen tapoja. Tästä syystä museoiden tulee vahvistaa myös digitaalisen viestinnän osaamistaan.

Toimintaympäristön digitalisoituminen tulee ottaa huomioon myös museoiden dokumentointi- ja tallennustyössä. Digitaalinen kulttuuri ja digitaalisesti syntyneet aineistot vaativat uudenlaisia tapoja tunnistaa, valita ja tallentaa niihin sisältyviä ilmiöitä.

Kokoelma- ja tietovarantojen digitointi

Museoiden avoimet digitaaliset kokoelma- ja tietovarannot ovat yksi keskeisimmistä tavoista jakaa kulttuuri- ja luonnonperintöaineistoja eri käyttäjille. Aineistojen digitointia on jatkettava tehokkaasti ja suunnitelmallisesti, ja aineistojen saatavuutta verkossa on lisättävä. Muistiorganisaatioiden yhteistyötä ja yhteisiä ratkaisuja, kuten Finna-palvelua, kehitetään edelleen aineistojen saatavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi. Kehittämistyötä tukee tiedon käytön seuranta. Digitaalisten aineistojen hallinnan ja pitkäaikais säilyttämisen prosesseja kehitetään niin, että aineistot ovat jatkossakin turvassa, uudeleenkäytettävissä ja laajasti hyödynnettävissä. Tämä edellyttää kansallisten ja kansainvälisten standardien ja parhaiden käytäntöjen tuntemista ja käyttämistä. Erityisesti tekijänoikeus- ja henkilötietolain alaisten aineistojen saatavuutta ja hyödynnettävyyttä parannetaan siten, että ratkaisut kunnioittavat tekijöiden oikeuksia ja ihmisten tietosuojaa.

Digitalisaatio osana hallinnon, osaamisen ja talouden kehittämistä

Digitaalinen murros yhteiskunnassa tuo mukanaan muutostarvetta museoiden hallinnolle ja toimintakulttuurille. Muutos edellyttää uudenlaista osaamista, jotta haasteisiin pystytään vastaamaan ajankohtaisella ja asiakkaille merkityksellisellä tavalla. Osaamisen kasvataminen lisää mahdollisuuksia museoiden ja muiden muistiorganisaatioiden väliseen sekä muut toimijat tavoittamaan, sektorirajat ylittävään toimintaan. Jotta vaikuttava toiminta on mahdollista, digitaalisuus tulee sisällyttää osaksi museon jokapäiväistä toimintaa, sen strategisia valintoja ja työprosesseja.

Digitalisaatio mahdollistaa myös palveluiden ja sisältöjen tuotteistamisen ja myynnin ja vahvistaa siten toiminnan taloudellista pohjaa. Avoimen jakelun ja museoiden tu- lonmuodostuksen kehittäminen edellyttää uudenlaista ansaintalogiikkaa ja markkinoi-

den tarpeiden ennakointia. Palvelut perustuvat jatkossa nykyistä enemmän museoiden asiantuntijuuteen ja vähemmän itse sisällön omistajuuteen. Museoilla on yhä vähemmän mahdollisuuksia hallita digitaalisen sisällön koko elinkaarta synnystä uudelleenkäyttöön. On kehitettävä uudenlaisia mahdollistavia toimintamalleja säätelyn sijaan, koska avoimien aineistojen sekä muiden toimijoiden tuottamien sisältöjen määrä verkossa lisääntyy jatkuvasti.

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot kehittävät ja kokeilevat uusia palveluja ja kohtaamismahdollisuuksia digitaalisissa toimintaympäristöissä. (museot)
2. Museot tarjoavat aineistojaan laajasti käytettäviksi. Edistetään aineistojen avointa digitaalista saatavuutta ja kehitetään yhteisiä palveluja aineistojen jakeluun. (museot, opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. Museot edistävät yhteisen kulttuuri- ja luonnonperinnön digitaalisen tallentamisen joukkoistamista. (museot)
4. Museot jatkavat aineistojen suunnitelmallista digitointia. Aineistojen saatavuutta ja digitoinnin prosesseja kehitetään yhteistyössä. Aineistojen yhteiskäyttöisyys turvataan noudattamalla digitoinnin kansallisia ja kansainvälisiä standardeja. (museot, Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö)
5. Digitaalisten aineistojen pitkäaikaissäilytystä kehitetään ottaen huomioon museoiden tarpeet. Keskitettyä palvelua tarjotaan museoiden käyttöön. (opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, museot)
6. Museot kehittävät ja ottavat käyttöön työkaluja digitaalisen kulttuurin ja digitaalisena syntyneiden aineistojen tallentamiseksi ja säilyttämiseksi. (Museovirasto, Suomen museoliitto, Suomen Kotiseutuliitto, museot)
7. Tekijänoikeus- ja henkilötietolakien tarkoittamien aineistojen käyttöä varten luodaan ratkaisuja, jotka kunnioittavat tekijän luovaa työtä ja tietosuojaa. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä

Tavoitetila 2030

Suomalainen museoala on edelläkävijä Euroopassa. Menestyksellinen museotoiminta rakentuu museoiden profiloitumiselle ja yhteistyölle. Museoiden työnjako ja vastualueet ovat selkeitä ja muodostavat pohjan koko maan kattavalle museopalveluiden verkostolle. Museotoiminnalle asetetut tavoitteet ja tehtävät ohjaavat julkisen tuen kohdentumista.

Museot ovat paikallisia, alueellisia ja valtakunnallisia kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen osaajia. Museoiden palvelut kehittyvät vuorovaikutuksessa asiakkaiden ja eri väestöryhmien kanssa. Museot lisäävät alueidensa elinvoimaisuutta. Ne edistävät yhteiskunnallisesti tärkeiden kulttuuristen, sosiaalisten, ekologisten ja taloudellisten tavoitteiden toteuttamista. Paikalliset kotiseutu- ja erikoismuseot toimivat rinnakkain ja yhteistyössä ammatillisten museoiden kanssa.

Kehittämiskohde – Kokonaiskuva suomalaisesta museokentästä

Museot voimavarana

Museo on aina paikallinen, alueellinen ja kansallinen voimavara, olipa kyseessä vapaaehtoisvoimin ylläpidetty kotiseutumuseo, kulttuurihistoriallinen kaupunginmuseumuseo, erikoismuseo tai kansainvälisesti profiloitunut taidemuseo. Yhteys ihmisiin ja yhteisöihin sekä museoiden taustayhteisöjen sitoutuneisuus ja tahto niiden ylläpitämiseen luovat vahvan perustan museotoiminnalle. Museoiden tulee puolestaan huomioida ylläpitäjiensä ja yhteistyötahojensa tavoitteet toimintansa suunnittelussa, jotta museoiden mahdollisuudet tuottaa lisäarvoa sidosryhmilleen tunnistetaan.

Museot tarjoavat mahdollisuuksia toiminta-alueensa kulttuuri- ja luonnonympäristön hallitulle muutokselle ja muutokseen sopeutumiselle sekä matkailun ja elinkeinoelämän kehittämiselle, oppilaitosyhteistyölle, taiteen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

Tämän vuoksi olisi hedelmällistä, että museot ja eri hallinnonalat tekisivät nykyistä tavoitteellisemmin ja suunnitelmallisemmin yhteistyötä. Kiinnostavaa ja merkittävää museotoimintaa ja museoiden kehittäjiä ja huippuyksiköitä on kaikilla museotoiminnan tasoilla.

Menestyksellinen museotoiminta edellyttää kuitenkin selkeää profiloitumista. Profiilin rakentaminen tukee toiminnan vaikuttavuutta ja merkityksellisyyttä. Profiilin tulee heijastua museon strategisissa valinnoissa, palveluissa, tuotteissa ja koko toimintakulttuurissa. Profiili rakentuu asiakkaiden ja heidän tarpeidensa tunnistamiselle, toimintaympäristön analyyseille sekä museon osaamiselle ja sisällöille.

Museokentän toiminnallinen ja rakenteellinen uudistuminen

Suomalainen ammatillinen museokenttä jäsentyy nykyisin vastuualueiden mukaan (valtakunnalliset museot, maakuntamuseot, aluetaidemuseot ja valtakunnalliset erikoismuseot) sekä museotyypeittäin (taidemuseot, kulttuurihistorialliset museot, luonnonhistorialliset museot ja erikoismuseot). Museokentän ja sen vastuualueiden kehittämisessä tulisi tavoitella toiminnallisesti ja rakenteellisesti nykyistä vahvempia ja vaikuttavampia toimintayksiköitä. Vahvan toimintayksikön tunnusmerkkejä ovat selkeä profiili ja tavoitteellinen toiminta, sitoutunut ylläpitäjä ja riittävät resurssit, vuorovaikutteisuus ja yhteistyökyky sekä laadukas ja vaikuttava toiminta.

Museokentän uudistuminen ja vahvistuminen edellyttävät museoiden aloitteellisuutta ja yhteistyötä taustayhteisöjensä ja rahoittajiensa suuntaan, jotta muutokset ovat alan ja toiminnan vaikuttavuuden kannalta mielekkäitä. Museoiden välineitä uudistumiselle ovat osaamisen kehittäminen, yhteistyö ja vuorovaikutuksen lisääminen, joita myös tämän ohjelman toimenpide-ehdotuksilla tuetaan.

Alueellisen ja valtakunnallisen museotoiminnan osalta esitetään vastuiden, rakenteiden ja rahoituksen uudistamista. Keskeisten uudistamisesitysten jatkovalmistelu tapahtuu osana käynnissä olevaa valtion rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistusta. Nykyisin käytössä oleva valtakunnallisten ja alueellisten museoiden jaottelu esitetään korvattavaksi kansallisilla museoilla sekä valtakunnallisilla ja alueellisilla vastuumuseoilla. Uusilla nimikkeillä pyritään selkeyttämään kansallisten museoiden ja vastuumuseoiden tehtäviä ja rooleja. Koko ammatillista museokenttää uudistavia toiminnallisia ja rakenteellisia kehittämishankkeita varten tulisi osoittaa valtion harkinnanvaraista kannustinrahoitusta.

Paikalliset kotiseutu- ja erikoismuseot

Ammatillisen museotoiminnan lisäksi Suomessa on laaja paikallisten ei-ammatillisesti ylläpidettyjen kotiseutu- ja erikoismuseoiden joukko, joka toimii vapaaehtoistyön ja kansalaisaktiivisuuden voimin. Museoita ylläpitävät yhdistykset sekä sivutoimisesti kunnat tai

muut toimijat. Paikallisten kotiseutu- ja erikoismuseoiden vahvuutena on niitä ympäröivän yhteisön tuki ja konkreettinen osallistuminen yhteisen kulttuuriperinnön säilyttämiseen ja elävän perinnön ylläpitämiseen. Paikallisten kotiseutu- ja erikoismuseoiden toiminta perustuukin usein aktiiviseen kotiseututyöhön ja harrastajakuntaan.

Paikallisten kotiseutu- ja erikoismuseoiden toiminnan tukemisessa ja mahdollistamisessa alueellisilla vastuumuseoilla ja muilla ammatillisilla museoilla on keskeinen rooli myös jatkossa. Museoammattilaisten ja kulttuuriperintöalan vapaaehtoistoimijoiden tiiviimpi yhteistyö ja vuoropuhelu tuottavat hyviä toimintamalleja ja oppimisen kokemuksia puolin ja toisin. Paikallismuseotoiminnan valtakunnalliseen kehittämiseen osallistuvat yhteistyössä Museovirasto ja Suomen Kotiseutuliitto. Paikalliset kotiseutu- ja erikoismuseot muodostavat koko maan kattavan, helposti lähestyttävän kulttuurin lähipalveluverkoston. Niiden arvo identiteetin vahvistamisessa ja ylipäätään paikallisena ja alueellisena voimavarana tulisikin nähdä nykyistä laajemmin.

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoita kannustetaan lisäämään toimintansa vaikuttavuutta profiloitumalla. (museot, kunnat, Suomen museoliitto, Museovirasto)
2. Museoiden ylläpitäjiä kannustetaan kehittämään museoita toiminta-alueensa voimavarana ja luomaan hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä ja kumppanuuksia. (museoiden ylläpitäjät, museot)
3. Museoiden yhteistyötä ja keskinäisen työnjaon kehittymistä tuetaan. (opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, Suomen museoliitto)
4. Museokenttä uudistuu toiminnallisesti ja rakenteellisesti tavoitteena nykyistä vahvemmat toimintayksiköt ja vaikuttavampi toiminta. Valtio osoittaa tähän perusrahoituksen ulkopuolista kannustinrahoitusta, joka selvitetään kulttuurin rahoitusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. (museot, museoiden ylläpitäjät, opetus- ja kulttuuriministeriö)
5. Kunnat ja muut museoiden ylläpitäjät sitoutuvat museoidensa toimintaedellytysten kehittämiseen ja hyödyntävät niitä strategisina voimavaroina ja alueiden elinvoimaisuuden edistäjinä. (museoiden ylläpitäjät)

6. Alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot kehittävät paikallista kulttuuriperintötyötä yhteistyössä toimijoiden kanssa. Valtakunnallisesti kehittämiseen osallistuvat Museovirasto ja Suomen Kotiseutuliitto. (alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot, paikalliset kotiseutu- ja erikoismuseot, Museovirasto, Suomen Kotiseutuliitto)

Kehittämiskohde – Tavoitteena vahvat alueelliset vastuumuseot

Alueellisen toiminnan nykytila

Maakunta- ja aluetaidemuseoiden järjestelmä on syntynyt 1980-luvulla ja rakentunut 1990-luvulla osaksi museoiden valtionosuusjärjestelmää. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää maakunta- ja aluetaidemuseot, joille alueellisten tehtävien perusteella valtionosuus myönnetään 10 prosenttiyksiköllä korotettuna. Maakunta- ja aluetaidemuseoiden tehtävänä on edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminta-alueellaan sekä huolehtia muista yhteistyötä, tiedon saatavuutta ja asiantuntija- ja apua koskevista tehtävistä.

Suomessa on 22 maakuntamuseota ja 16 aluetaidemuseota. Ne ovat pääosin kuntien ylläpitämiä, vaikka niiden toiminta-alueet laajenevat kuntarajojen yli maakuntaan. Maakunta- ja aluetaidemuseot ovat neuvotelleet toiminnan painopisteistä ja tavoitteista joka neljäs vuosi Museoviraston johdolla. Lisäksi maakuntamuseot ovat sopineet Museoviraston kanssa kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävien hoitamisesta.

Maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän vahvuus on, että luotettavaa kulttuuriperinnön ja -ympäristön hoitoon liittyvää osaamista ja asiantuntijapalveluja on ollut saatavilla lähellä asiakkaita. Vakiintuneiden maakunnallisten toimijoiden vahvuuksia ovat alueellinen asiantuntijuus, tietovarannot ja verkostot. Varsinkin niissä museoissa, joissa myös kulttuuriympäristöön liittyviä asiantuntijapalveluja hoidetaan kattavasti, toteutuu niin sanottu yhden luukun periaate asiakkaan näkökulmasta tehokkaasti. Heikkoutena on, että kaikkialla alueelliset palvelut eivät ole samalla tasolla, ja että jossain määrin tehtävät ovat jäsenymättömiä ja niiden toteutumista ei tehokkaasti seurata.

Järjestelmää uudistettaessa otetaan tavoitteeksi tasapainottaa alueellisen museopalvelun tarjonta, alueiden tarpeet ja rahoituksen rakenne. Valtakunnallisen ja alueellisen yhteistyön, vastuunjaon ja koordinoinnin merkitys kasvaa entisestään. On tärkeää, että rakenteet ja rahoitusjärjestelmä tukevat tavoitteellista ja vaikuttavaa toimintaa ja mahdollistavat palveluiden järjestämisen kattavasti koko maassa.

Alueellisista museotehtävistä on tarpeen säätää lain tasolla. Tarve koskee erityisesti Museovirastolle kuuluvien kulttuuriympäristön viranomaistehtävien alueellista hoitamista.

Uudet alueelliset tavoitteet ja tehtävät

Alueelliset asiantuntija- ja kehittämistehtävät esitetään jatkossa hoidettaviksi alueellisissa vastuumuseoissa. Kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvät alueelliset tehtävät kootaan pääsääntöisesti yhden ylläpitäjän tuotettaviksi. Mahdollisuuksien mukaan kokonaisuuteen liitetään myös luonnonperinnön asiantuntijatehtäviä. Tämä mahdollistaa vahvempien toimintayksiköiden kehittymisen ja parantaa palveluiden saatavuutta asiakkaan näkökulmasta. Tehtävien yhdistäminen yhdelle ylläpitäjälle edistää myös taiteen, kulttuurihistorian ja luonnonperinnön sekä kulttuuriympäristön ja visuaalisen kulttuurin asiantuntijoiden välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä.

Museoiden toiminta-alueiden uudelleen määrittelyssä seurataan uudistuvaa kunta- ja maakuntajakoa, mutta vastuumuseoiden lukumäärä ei välttämättä vastaa uusien maakuntien tai nykyisten museoiden määrää. Yhden vastuumuseon toimialue voi ulottua useaan maakuntaan. Mikäli jokin vastuumuseo ei pysty tai halua hoitaa kaikkia tehtäväkokonaisuuksia, voidaan ne poikkeustapauksessa siirtää toisen vastuumuseon hoidettavaksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö päättää vastuualueista museon ylläpitäjän hakemuksen perusteella. Tehtävä on museolle vapaaehtoinen ja sen tarkempi määrittely tapahtuu vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa. Alueellisten museoiden toimialueet, tehtäväkokonaisuudet ja vastuut tulee määritellä selkeästi ja pitkäjänteisesti. Työnjaon tulee olla selkeä myös suhteessa alueen muihin toimijoihin (maakunnat, muut museot) ja Museovirastoon.

Alueelliset asiantuntija- ja kehittämistehtävät olisivat tulevaisuudessa:

1. Alueellisen museotyön kehittäminen (alueen museotoiminnan ja kokoelmatyön tukeminen: alueellisen museotyön koordinointi, paikallismuseoiden ja muiden kulttuuriperintötoimijoiden neuvonta ja ohjaus ja yhteistyön kehittäminen, kokoelma- ja tietovarantoyhteistyö, kehittäminen ja saatavuus).
2. Kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät (hallinnollinen ja fyysinen suojeleminen, kehittäminen, tiedon tuotanto, neuvonta ja viestintä, sidosryhmätyö).
3. Kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin kehittämis- ja asiantuntijatehtävät (kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin edistäminen ja tiedon välittäminen toimialueella, asiantuntija-avun antaminen toimialaan liittyvissä kysymyksissä, julkisen taiteen asiantuntijatehtävät).

Lisäksi vastuumuseolla voi olla alueellisesti räätälöityjä tai valtakunnallisesti keskitettyjä tehtäviä. Tämä tukee museoiden profiloitumista ja erikoistumista myös alueellisissa ja valtakunnallisissa tehtävissä. Alueellisen kulttuuriperintötyön kehittäminen edellyttää alueen toimijoiden tuntemista ja näiden tarpeiden tunnistamista.

Käynnissä olevan kunta- ja maakuntauudistuksen vaikutuksia museoiden toimintaympäristöön on vaikea ennakoida. Erityisesti kulttuuriympäristöön liittyvien asiantuntija-tehtävien osalta sillä tulee kuitenkin olemaan vaikutuksia alueelliseen toimijakenttään ja tehtäväjakoon. Uusille maakunnille siirtyy elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä maakuntien liittojen kulttuuriympäristön hoitoon liittyviä tehtäviä, kuntien vastuulla tulee puolestaan olemaan muun muassa osaaminen ja sivistys, kulttuuripalvelut sekä maankäyttö, rakentaminen ja kaupunkisuunnittelu. Kuntien uudistuvassa tehtäväkokonaisuudessa yhteisöllisyyden, hyvinvoinnin ja elinvoiman edistäminen on keskeisellä sijalla. Museoiden rooli suhteessa alueiden muihin toimijoihin ja mahdollisuudet yhteistyöhön myös maakuntien kanssa tulee ottaa jatkovalmistelussa huomioon.

Alueellisilla museoilla on merkittävä rooli kulttuuriperinnön ja taiteen sekä kulttuuriperintökasvatuksen ja kulttuuriympäristön asiantuntijoina ja yhteistyön edistäjinä alueellaan. Kulttuuri- ja luonnonperintö sekä taide ovat puolestaan keskeinen voimavara alueiden ja kuntien erityispiirteiden ja elinvoimaisuuden vahvistamisessa. Museoiden asiantuntijapalveluilla voidaan tukea muun muassa laadukkaan ympäristön suunnittelua ja julkisen taiteen hankintaa ja hallinnointia.

Alueellisen museotyön rahoitus

Tavoitteena on, että valtio osallistuu jatkossakin toiminnan rahoittamiseen valtionosuusjärjestelmän kautta. Nykytilanteesta poiketen rahoitus tulee jatkossa määräytymään alueellisen vastuumuseon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Rahoituksen kriteerit ja toteutustapa täsmennetään valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Museoviraston ohjaus- ja sopimusjärjestelmään tehdään tarvittavat uudistukset.

Alueellisten vastuumuseoiden osalta selvitetään mahdollisuuksia laajentaa rahoituspohjaa alueen kuntien välisillä vapaaehtoisilla sopimuksilla alueellisesta asiantuntija- ja kehittämistehtävästä syntyvien kustannusten kattamiseksi. Alueellisen vastuumuseon on osattava perustella kunnille alueellisen museopalvelun tarpeellisuus ja lisäarvo.

Toimenpide-ehdotukset

1. Alueelliset vastuumuseot korvaavat nykyisen maakunta- ja aluetaide-museojärjestelmän. Alueelliset vastuumuseot ovat toiminta-alueensa kulttuuriperinnön, kulttuuriympäristön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin asiantuntijoita ja niiden toimialueet määritellään noudattamaan uudistuvaa maakuntajakoa. Kokonaisuuteen voidaan liittää lisäksi luonnonperinnön asiantuntijatehtäviä. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Museolaissa ja tarvittaessa asetuksessa säädetään alueellisen vastuumuseon asiantuntija- ja kehittämistehtävistä (mukaan lukien kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät) ja museon nimeämisestä. Kulttuuriympäristötehtävien osalta selvitetään tarve kulttuuriympäristöä koskevan erityislainsäädännön tarkistamiseen. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. Alueellisen vastuumuseon asiantuntija- ja kehittämistehtävät muodostuvat kolmesta tehtäväkokonaisuudesta:
  - alueellisen museotyön kehittäminen
  - kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät
  - kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin kehittämis- ja asiantuntijatehtävät
4. Alueelliset museot tuottavat asiantuntija- ja kehittämistehtävät koko maan kattavasti. Vastuu alueellisista tehtävistä on kullakin toimialueella pääsääntöisesti yhdellä ylläpitäjällä. Alueellinen vastuumuseo voi vastata tehtävistä myös useamman maakunnan alueella. Lisäksi museolla voi olla vastuullaan alueellisesti räätälöitäviä tai valtakunnallisesti keskitettyjä tehtäväkokonaisuuksia. Tehtäväkokonaisuuksista sovitaan vapaaehtoisuuden pohjalta ja vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa. (opetus- ja kulttuuriministeriö, alueelliset vastuumuseot, museoiden ylläpitäjät)
5. Valtakunnallinen ohjausjärjestelmä uudistetaan tukemaan alueellisten tehtävien hoitoa ja seurantaa sekä alueellisesti räätälöitävistä ja valtakunnallisesti keskitettävistä tehtävistä sopimista. (opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, alueelliset vastuumuseot, museoiden ylläpitäjät)
6. Museot toimivat kulttuuriympäristöön liittyvien asiantuntijatehtävien hoidossa yhteistyössä Museoviraston ja muiden kulttuuriympäristötehtäviä hoitavien paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. (museot, kunnat, maakunnat, Museovirasto)

7. Valtio rahoittaa alueellisia tehtäväkokonaisuuksia valtionosuusjärjestelmän kautta ylläpitäjälle ohjattavalla erillisrahoituksella. Rahoitus määräytyy jatkossa museon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Rahoituksen kriteerit ja määräytymisperusteet tarkentuvat kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä vuosina 2017–2018. Rahoitukseen käytettävät resurssit mitoitetaan siten, että voidaan varmistaa kaikkien tehtäväkokonaisuuksien hoitaminen kattavasti koko maassa. (opetus- ja kulttuuriministeriö, museoiden ylläpitäjät)

Kehittämiskohde – Tavoitteena valtakunnalliset vastuumuseot

Erikoismuseojärjestelmän nykytila

Suomessa toimii 16 valtakunnallista erikoismuseota, joiden tehtävät ja rahoituspohja on määritelty museolaissa ja -asetuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö nimeää valtakunnalliset erikoismuseot, joille valtakunnallisten tehtävien perusteella valtionosuus myönnetään 10 prosenttiyksiköllä korotettuna. Museoiden tehtävänä on edistää erikoismuseotoimintaa erikoisalallaan, sekä huolehtia muista yhteistyötä, tiedon saatavuutta ja asiantuntija-apua koskevista tehtävistä erikoisalallaan. Näiden lisäksi puolustusministeriö on nimennyt Maanpuolustuskorkeakoulun alaisuudessa toimivan Sotamuseon sotahistorian valtakunnalliseksi erikoismuseoksi.

Valtakunnalliset erikoismuseot neuvottelevat valtakunnallisen toiminnan tavoitteista ja painopisteistä neljän vuoden välein Museoviraston ja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Korotetun valtionosuuden lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää valtakunnallisille erikoismuseoille harkinnanvaraista toiminta-avustusta valtakunnallisten erityistehtävien hoitamista varten. Jatkossa näistä museoista esitetään käytettäväksi nimitystä valtakunnalliset vastuumuseot. Nimike erottaa valtakunnallisen vastuumuseon muista erikoismuseoista ja kansallisista museoista ja korostaa museoasetuksen mukaista valtakunnallista vastuutehtävää.

Valtakunnallisen erikoismuseojärjestelmän toimivuutta ja kehittämistarpeita on arvioitu vuonna 2012 valmistuneessa erikoismuseoselvityksessä. Sen pohjalta laadittiin valtakunnalliselle erikoismuseotoiminnalle kriteerit, joista säädettiin vuonna 2015 museolaissa. Kriteereitä käytetään arvioitaessa uusien museoiden hakemuksia valtakunnalliseksi erikoismuseoksi. Myös nykyisten valtakunnallisten erikoismuseoiden tulee osoittaa täyttävänsä kriteerit viimeistään vuoden 2018 loppuun mennessä.

Valtakunnallisiksi vastuumuseoiksi

Valtakunnallinen erikoismuseojärjestelmä esitetään korvattavaksi valtakunnallisilla vastuumuseoilla. Valtakunnalliset vastuumuseot ovat kansallisesti ja kansainvälisesti aktiivisia museoalan kehittäjiä. Ne ovat monimuotoinen joukko, jota yhdistää keskittyminen yhteen valtakunnalliseen toimintasektoriin. Toimintasektoreita ei ole määritelty lainsäädännössä vaan ne muotoutuvat toimintaympäristön tarpeiden ja muutosten kautta. Niitä arvioidaan yhteiskunnallisen merkittävyyden kautta ja ottaen huomioon museotoiminnan tarpeellisuuden kyseisellä toimintasektorilla.

Toimintasektoreiden ja sidosryhmien heterogeenisyys on jatkossakin valtakunnallisten vastuumuseoiden ominaispiirre, mutta toiminnan suuntaamisen ja vaikuttavuuden näkökulmasta asiantuntija- ja kehittämistehtävän hoidossa tulee näkyä entistä vahvemmin museon hoitama ja koordinoima vastuu toimialansa kulttuuriperinnöstä, toimijoiden sitouttaminen, yhteistyö ja toimialansa kehittämisrooli. Vastuumuseoiden tulee keskittyä valtakunnallisessa toiminnassaan valittuihin painopisteisiin ja seurata niiden toteutumista. Toisaalta myös valtakunnallisesti toimivan museon tulee olla läsnä paikallisyhteisössään.

Valtakunnallisten vastuumuseoiden rahoitusta tarkastellaan jatkossa yhä vahvemmin tehtäväperusteisesti. Tehtävien määrittelyssä otetaan huomioon toimijakentän monimuotoisuus ja hyödynnetään museolain edellytysten tarkistamisesta saatavaa arviointitietoa. Rahoituksen kriteerit ja toteutustapa täsmennetään valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Museoviraston ohjausjärjestelmään tehdään tarvittavat uudistukset.

Toimenpide-ehdotukset

1. Valtakunnalliset vastuumuseot korvaavat nykyisen valtakunnallisten erikoismuseoiden järjestelmän. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Valtakunnallisia vastuumuseoita ja niiden rahoitusta kehitetään tehtäväperusteisesti. Valtakunnallisten vastuumuseoiden asiantuntija- ja kehittämistehtävistä ja museoiden nimeämisestä säädetään museolaissa, jossa määritellään valtakunnalliset tehtäväkokonaisuudet. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. Valtio rahoittaa valtakunnallisten vastuumuseoiden toimintaa valtionosuusjärjestelmän kautta ohjattavalla erillisrahoituksella. Rahoitus määräytyy jatkossa museon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Rahoituksen kriteerit ja määräytymisperusteet tarkentuvat kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä vuosina 2017–2018. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Kehittämiskohde – Kansalliset museot ja Museoviraston kehittämistoiminta

Kansalliset suunnannäyttäjät

Suomessa on kolme valtakunnallista museota: kulttuurihistorian valtakunnallisena museona toimii Suomen kansallismuseo, kuvataiteen valtakunnallisena museona Kansallisgalleria ja luonnontieteellisenä valtakunnallisena museona Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus. Museoiden omistus- ja säädöspohja sekä ohjausjärjestelmä ovat keskenään erilaisia, mutta niiden roolit omien alojensa kansallisina toimijoina ovat samankaltaisia. Valtakunnallisen museon käsite otettiin käyttöön 2000-luvun alussa, jolloin luovuttiin valtakunnallisen keskusmuseon käsitteestä. Käytännössä on kuitenkin osoittautunut, että valtakunnallinen museo ei käsitteenä riittävästi eroa muista valtakunnallisesti toimivista museoista, erityisesti valtakunnallisista erikoismuseoista. Tämän vuoksi työryhmä esittää, että museota nimitetään jatkossa kansallisiksi museoiksi.

Kansalliset museot ovat osa kansallista taide-, tiede- ja kulttuurilaitosten instituutiota, ja niistä on säädetty lain tasolla. Kansalliset museot kartuttavat ja ylläpitävät maamme vanhimpia, valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistorian, taiteen ja luonnontieteen kokoelmia sekä edistävät toiminnallaan kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tutkimusta, tunnettuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti. Kansallisilla museoilla on keskeinen rooli myös kantaaottavina keskustelijoina. Museoiden toiminnalle tunnusomaista on laaja yleisöpohja, kansallisesti merkittävä ohjelmatoiminta sekä verkostoituminen ja näkyvyys niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Kansalliset museot vastaavat kokoelmavastuidensa mukaisista asiantuntijatehtävistä ja toimivat yhteistyössä Museoviraston sekä alueellisten ja valtakunnallisten vastuumuseoiden kanssa museotoiminnan ja osaamisen kehittämisessä. Luonnontieteellinen keskusmuseo koordinoi Suomen luonnontieteellisten museoiden ja kasvitieteellisten puutarhojen yhteistyötä ja toimii yhteistyössä ympäristöhallinnon kanssa.

Museovirasto kansallisena kehittäjänä

Museovirasto toimii kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta vastaavana asiantuntijaviranomaisena sekä johtaa ja kehittää maan yleistä museointia. Sillä on vakiintunut ja monipuolinen rooli alan asiantuntijana, ohjaajana ja kehittäjänä. Museoviraston johdolla on sovittu kulttuuriympäristön viranomais- ja asiantuntijatehtävien hoitamisesta alueilla sekä käyty joka neljäs vuosi neuvottelut toiminnan painopisteistä maakunta- ja aluetaidemuseoiden sekä valtakunnallisten erikoismuseoiden kanssa.

Alan kehittäminen edellyttää läheistä yhteistyötä erityisesti museo- ja kulttuuriperintöalan sekä ympäristöhallinnon kanssa. Museoalan kehittämisessä myös kansallisilla museoilla on vastuu oman alansa kehittämisestä ja yhteistyöstä. Myös Museoviraston ja kansallisten

museoiden keskinäistä yhteistyötä tulee vahvistaa. Museoviraston tehtävät ja toiminnan painopisteet tarkistetaan ottaen huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset.

Toimenpide-ehdotukset

1. Nykyisistä valtakunnallisista museoista (Kansalligalleria, Suomen kansallismuseo ja Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus) käytetään jatkossa nimitystä kansalliset museot. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Kansalliset museot kehittävät oman alansa sisältöjä ja toimintatapoja yhteistyössä muiden museoiden sekä kumppanuusverkostojen kanssa. Kansalliset museot jakavat aktiivisesti osaamistaan ja hyödyttävät siten koko museoalan kehittymistä. (kansalliset museot)
3. Kansalliset museot osallistuvat näkyvästi alansa näkökulmasta yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kansalliset museot vahvistavat entisestään profiiliaan kansainvälisinä toimijoina ja vaikuttajina. (kansalliset museot)
4. Museovirastolla on vastuu museo- ja kulttuuriympäristöalan valtakunnallisesta kehittämisestä. Kehittäminen tapahtuu yhteistyössä muun museoalan kanssa. Tavoitteena on museotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden lisääminen. Museoviraston roolia kulttuuriperintöalan valtakunnallisena kehittäjänä vahvistetaan ja sen tehtävät tarkistetaan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia. (Museovirasto, museot)

Kehittämiskohde – Yliopistojen museot

Yliopistojen museoiden nykytila

Suomen kaikilla yliopistoilla on hallussaan omaan historiaansa liittyvää kulttuurihistoriallista aineistoa. Lisäksi monilla yliopistoilla on luonnontieteellisiä kokoelmia. Helsingissä yliopiston alaisuudessa toimivat kulttuurihistoriallinen Helsingin yliopistomuseo sekä Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus, joka on yksi kolmesta kansallisesta museosta. Turun ja Oulun yliopistoissa on eläin- ja kasvimuseot, Jyväskylän yliopistossa tiedemuseo, jossa on kulttuurihistoriallinen ja luonnontieteellinen osasto. Luonnontieteelliset museot ovat luonteva osa yliopistolaitosta, koska tutkimus ja koulutus ovat tärkeä osa myös niiden toimintaa. Yliopistolain (558/2009) mukaan yliopistojen tehtäviin kuuluu edistää tietee-

listä sivistystä. Tehtäviään hoitaessaan niiden tulee edistää elinikäistä oppimista ja toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yliopistojen museoiden merkitys tieteellisen sivistyksen edistämiseksi on huomattava ja ne edistävät elinikäistä oppimista välittämällä tutkimustuloksia yleistajuisesti kaiken ikäisille kansalaisille. Museot ovat osa yliopistojen yhteiskunnallista vuorovaikutusta. Kulttuurihistoriallisten kokoelmien merkitys tutkimus- ja opetusmateriaalina on vähentynyt, ja niiden sijoittamista osin muihin organisaatioihin on tapauskohtaisesti tarkasteltu, mutta yliopistojen historiaan ja kulttuuriperintöön kuuluvat kokoelmat on ollut perusteltua säilyttää yliopistojen yhteydessä.

Rahoitus ja ohjaus

Luomus on tällä hetkellä ainoa yliopistojen osana toimiva museo, jonka toimintamenoihin kohdennetaan rahoitusta valtakunnalliseen tehtävään yliopiston ja opetus- ja kulttuuriministeriön välisessä ohjausmenettelyssä. Yliopistojen muiden museoiden resursointi on kuitenkin kokonaan, ja Luomuksenkin toiminta valtaosaltaan, museoita ylläpitävien yliopistojen omien päätösten varassa. Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutus- ja tiedepolitiikan osasto vastaa yliopistojen ohjauksesta, mutta sillä ei ole suoraa ohjaussuhdetta yliopistojen laitoksiin tai osiin kuten museoihin.

Yliopistoilla on itsenäinen päätösvalta toimintarakenteestaan ja toimintansa rahoituksen kohdentamisesta eri tehtäville tai toiminnoille. Yliopisto arvioi museoidensa toimintaa ja laajuutta ensisijaisesti tutkimuksen ja koulutuksen tarpeista lähtien. Ohjaus- ja rahoitusjärjestelmiä tulisi kehittää siten, että niissä tunnistettaisiin museotoiminnan tuloksia ja vaikuttavuutta nykyistä paremmin.

Yhteistyö ja kehittäminen

Yliopistojen museoiden tulee tarkentaa ja määritellä ydintehtävänsä sekä osana yliopisto-organisaatiota että suhteessa muuhun museokenttään. Toimimalla aktiivisesti oman organisaation sisällä ja museoalan verkostoissa yliopistojen museot tuovat näkyväksi toimintansa vaikuttavuutta ja merkitystä museoalan tutkimukselle sekä rooliaan yhteisönsä kulttuuriperinnön vaalijana.

Museotoiminnan tavoitteiden ja toimintaedellytysten saattamisella osaksi yliopistojen strategiatyötä mahdollistettaisiin toiminnalle vaikuttavampi paikka osana organisaatiota. Yliopistojen museoiden toimintaa tulisi seurata niille sopivien vaikuttavuusindikaattoreiden avulla. Erilaisia tapoja mitata yliopistojen museoiden vaikuttavuutta organisaatiossaan tulee tutkia ja selvittää.

Opetus- ja kulttuuriministeriön luonnontieteellisen museotoiminnan kehittämistä vuonna 2007 selvittäneen työryhmän ehdotus museoiden yhdistymisestä ei edennyt. Museoiden toiminnan turvaamiseksi ja kehittämiseksi yhteistyötä on kuitenkin tiivistetty ja sitä tulee jatkaa. Myös yhteistyötä ympäristöhallinnon sekä soveltuvien tutkimuslaitosten kanssa tulee edelleen kehittää.

Yhteistyön tulisi tiivistyä harrastajien ja muun museolaitoksen kanssa. Yliopistojen museoiden tietoa ja osaamista voitaisiin hyödyntää paremmin myös museoalan kehittämisessä. Tämän vuoksi on perusteltua, että yliopistojen museot voisivat jatkossa saada museoiden harkinnanvaraisia valtionavustuksia.

Yliopistoilla on hallussaan merkittäviä kansallisia museokokoelmia, joiden säilyminen tulisi turvata lainsäädännöllä vastaavasti kuin muiden valtion omistamien tai rahoittamien museoiden kokoelmat. Yliopistojen tehtävään oman kulttuuriperintönsä säilyttäjinä liittyy olennaisesti myös kampusaluekokonaisuuksien ympäristöjen ja rakennusten vaaliminen.

Toimenpide-ehdotukset

1. Yliopistojen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaamista kehitetään siten, että se huomioi nykyistä paremmin museotoiminnan. Yliopistojen museoiden ohjausta ja rahoitusta kehitetään siten, että museotoiminnan tulokset ja vaikuttavuus tunnistetaan nykyistä paremmin, mikä mahdollistaa rahoituksen kohdentamisen museoiden toiminnan kehittämiseen. (yliopistot, yliopistojen museot, opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Yliopistojen museoiden kokoelmien säilyminen turvataan lainsäädännöllä. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. Yliopistojen museot tarkentavat ja määrittelevät ydintehtävänsä sekä osana yliopisto-organisaatiota että suhteessa muuhun museokenttään. Yhteistyötä tiivistetään vapaaehtoisten toimijoiden ja muun museokentän kanssa. (yliopistojen museot, museot)
4. Museoilta tarkoitettuja harkinnanvaraisia valtionavustuksia voidaan myöntää jatkossa myös yliopistojen museoilta. (Museovirasto)

Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen

Tavoitetila 2030

Museot palveluineen ovat verkostoituneet julkisten ja yksityisten rahoittajien sekä elinkeinoelämän kanssa. Toiminnan perusrahoitus katetaan julkisin varoin. Museot ovat tiivistäneet yhteistyötään ja hyödyntävät jaettua osaamista sekä pitkälle kehittyntä työnjakoa kiinteiden kustannusten kasvun hallitsemiseksi ja uusien ansaintamallien rakentamiseksi. Museoiden talous on kestäväällä pohjalla ja niiden rahoituspohja on laajentunut museoiden palveluja hyödyntäville elinkeino-, koulutus- ja sosiaalisektoreille. Museot ovat ottaneet käyttöön innovatiivisia rahoitusmuotoja.

Kehittämiskohde

Yhteiskunnan moniarvoinen resurssi

Museot ovat kulttuuriperinnön asiantuntijoita sekä merkittävä aluetaloudellinen voimavara. Kulttuuri- ja matkailukohteina ja vetovoimatekijöinä museot tuovat suoraan ja välillisesti merkittäviä tuloja sijaintipaikkakunnalleen. Museoiden synnyttämä taloudellinen hyvinvointi ei kuitenkaan suoraan hyödytä aina museoita itseään. Sijoittaminen museotoimintaan on kannattava investointi, joka maksaa itsensä takaisin, paitsi taloudellisina myös muina positiivisina vaikutuksina, kuten vaikutuksina hyvinvointiin, sivistykseen, osallisuuden sekä alueiden identiteettiin ja elinvoimaisuuteen.

Museotoiminnalla on vahva yhteiskunnallinen rooli. Museoiden tehtävässä korostuu vastuu kulttuuriperinnön säilyttämisestä myös tuleville polville. Museoiden perustehtävä ei ole muuttumassa ja toiminnan rahoittaminen julkisin varoin on edelleen perusteltua. Vahva julkinen perusrahoitus tukee museoiden tehtävää moniarvoisen ja demokraattisen yhteiskunnan rakentamisessa.

Museoiden rahoituspohja ja palveluiden myynti

Museoiden on pystyttävä tuottamaan asiakkaiden tarpeisiin vastaavia palveluja ja osoittamaan toimintansa positiiviset vaikutukset menestyäkseen kilpailussa resursseista. Myymällä palveluja esimerkiksi koulutus- ja sosiaalisektorille voidaan laajentaa toiminnan rahoituspohjaa. Onnistuminen edellyttää kiinnostavien ja asiakaslähtöisten palvelujen kehittämistä sekä pitkäjänteisyyttä kumppanuuksien luomisessa. Vastaavasti yhteistyötä tulee kehittää elinkeinoelämän ja erityisesti matkailuelinkeinon kanssa. Aineistojen vapaan saatavuuden lisääntyessä museoiden tulee panostaa asiantuntijapalveluidensa ja sisältöjen tuotteenmuotoiluun. Tämä edellyttää markkinoiden tarpeiden tuntemista ja uudenlaisen ansaintalogiikan kehittämistä.

Innovatiivisten rahoitusmuotojen kehittämiseen ja käyttöönottoon tarvitaan koulutusta ja hyvien käytäntöjen ja osaamisen jakamista. Joukkorahoitus ja muut uudet rahoitusmuodot (kuten pääomittaminen, National Art Fund -malli), joissa rahoitusvastuu jakautuu laajalle pohjalle, ovat museoalan näkökulmasta kiinnostavia. Ne tukevat museotoiminnassa samanaikaisesti voimistuvaa yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääntymistä. Museoiden tarjoamien samankaltaisten palveluiden hinnoittelussa on nykyisin suuria eroja. Asiakkaan näkökulmasta selkeät hinnoitteluperusteet olisivat tarpeen.

Ilmainen sisäänpääsy on käytössä useissa Euroopan maissa, joissa se yleensä rajoittuu valtion museoihin ja perusnäyttelyihin. Erikoisnäyttelyihin on yleensä pääsymaksu. Myös Suomessa on ilmaisen sisäänpääsyn tarjoavia museoita ja useimmissa museoissa lapset ja nuoret pääsevät maksutta sisään. Koska ilmainen sisäänpääsy nousee säännöllisesti julkiseen keskusteluun, olisi sen tarjoamia mahdollisuuksia ja käyttöönoton edellytyksiä tarpeellista selvittää. Maksuttomuuden osalta on huomioitava, että se muuttaa museoiden tulo- ja menorakennetta ja sen soveltuvuus tulee arvioida museokohtaisesti.

Museotoiminnan julkinen rahoitus

Suomalaisten museoiden toiminta nojaa pitkälti julkiseen rahoitukseen. Kunnat ja valtio ovat museotoiminnan tärkeimpiä rahoittajia ja kattavat museotoiminnan menoista noin 80 prosenttia. Kiristynyt julkinen talous on vaikuttanut heikentävästi myös museoiden toimintaedellytyksiin.

1990-luvun alussa syntyneen kulttuurilaitosten valtionosuusjärjestelmän uudistaminen aloitettiin syksyllä 2016. Uudistamisen lähtökohtana on toimintaympäristön muutosten ja haasteiden tunnistaminen. Tavoitteena on, että uusi järjestelmä tukee myös tulevaisuudessa laadukasta ja vaikuttavaa toimintaa. Museotoiminnan kannalta on tärkeää säilyttää rahoituksen ennustettavuus ja pitkäjänteisyys. Toiminnan vaikuttavuutta ei voida mitata vain esimerkiksi museokäyntien määrällä, vaan museotoiminnan ja museopalveluiden monimuotoisuus tulee uudessa rahoitusjärjestelmässä tunnistaa. Myös alueellisten ja val-

takunnallisten tehtävien rahoitusperusteet tarkastetaan vastaamaan muuttuvaa toimintaympäristöä.

Museoiden kulurakenteita tulee uudistaa niiden talouden saamiseksi tukevalle pohjalle. Museoiden toimintamenoista henkilöstö- ja kiinteistökulujen osuus on korkea. Erityisesti kiinteistömenojen osuus on ollut viime vuosina kasvussa ja sen seurauksena varsinaiseen toimintaan jäävät resurssit ovat jatkuvasti kaventuneet. Henkilöstökuluja tarkasteltaessa on huomioitava, että palkkatason tulisi museoalalla olla kilpailukykyinen. Kulurakenteen keventämiseksi ja kustannusten karsimiseksi tarvitaan sektorirajat ylittävää yhteistyötä palveluiden kehittämisessä sekä innovatiivisia ratkaisuja kokoelmien säilytyksessä.

Museoviraston jakamalla hankeavustuksilla tuetaan museoalan uudistumista. Erityisenä painopisteenä tulisi olla hankkeet, jotka edistävät museoalan kehittymistä, erikoistumista ja työnjakoa. Avustuksia voidaan jatkossa myöntää myös yliopistojen museoiden kehittämishankkeisiin. Valtionavustusjärjestelmää kehitetään osana opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustusjärjestelmän strategista kehittämistä.

Kansallisten museoiden rahoitus katetaan pääosin valtion varoin myös tulevaisuudessa. Museoiden hallintomallit sekä ohjaus- ja rahoitusjärjestelmä kuitenkin poikkeavat toisistaan. Valtion pitkän tähtäimen tavoitteena tulisi olla julkisen talouden säästöistä 2010-luvulla kärsineiden museoiden vahvistaminen ja kehittäminen riippumatta niiden hallintomallista. Kansallisten museoiden tulee kehittää yhteisesti toiminnan vaikuttavuuden ohjauksen ja seurannan mittaamista.

Yliopistojen museoiden yhteistyötä tulee tiivistää yliopistojen museoiden aseman ja rahoitusperusteiden selkiyttämiseksi. Niiden toiminta osana yliopistojen yhteiskunnallista vaikuttavuutta tulee saada näkyvämmäksi. Mikäli yliopistojen museoille osoitetaan tehtäviä muilta hallinnonaloilta tai museot ottavat vastaan tehtäviä ulkopuolisilta toimijoilta, on niiden varmistettava tehtävien riittävä resursointi ja palveluiden oikea hinnoittelu. Ulkopuolisille tarjottavat palvelut eivät saa vaarantaa lakisääteisten perustehtävien hoitoa.

Yksityisellä rahoituksella on merkittävä rooli museotoiminnan tukemisessa jo nyt. Yksityisen lisärahoituksen kannustamiseksi valtion tulee selvittää mahdollisuudet laajentaa museoille tehtävien lahjoitusten verovähennysoikeutta.

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot tuotteistavat ja kehittävät osaamistaan ja aineistojaan hallinnon eri sektoreille sekä matkailu- ja muulle elinkeinoelämälle myytäviksi palveluiksi. Palveluiden käyttöönottoa tuetaan tekemällä tunnetuksi museotoiminnan kulttuurisia, taloudellisia sekä sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia. (museot, Suomen museoliitto)
2. Museot kirkastavat asiantuntijaprofiliaan ja tuotteistavat osaamistaan myytäväksi, pidemmälle jalostetuiksi palveluiksi. Museot kehittävät uusia ansaintamekanismeja. (museot, Suomen museoliitto)
3. Museot kehittävät ja ottavat käyttöön innovatiivisia rahoitusmuotoja sekä tehostavat digitaalisten palveluiden kehittämistä ja käyttöönottoa. (museot)
4. Museot kehittävät ansaintalogiikkaansa siten, että se vahvistaa museon profilia ja museoiden toiminnan vaikuttavuutta lisäävien palveluiden tarjontaa. Museot kehittävät sekä maksullisia että maksuttomia palveluja. (museot)
5. Maksuttoman sisäänpääsyn vaikutuksia museoiden saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen sekä ansaintalogiikkaan selvitetään. (Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen museoliitto)
6. Kiinteiden kustannusten hallitsemiseksi tiivistetään museoiden yhteistyötä, jaetaan osaamista ja kehitetään työnjakoa ja erikoistumista. (museot)
7. Valtio selvittää mahdollisuudet edistää museoille tehtävien lahjoitusten verovapautta. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
8. Kansallisten museoiden toimintaedellytykset turvataan pitkäjänteisesti. Toiminnan ohjausta ja vaikuttavuuden seurantaa kehitetään. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Museolaki ohjaa ja säätelee

Museopoliittisen työryhmän tehtävänä on ollut arvioida museolain ajantasaisuus ja tarve lain kokonaisuudistukselle. Eduskunta on museolain muuttamisen yhteydessä vuonna 2014 (sivistysvaliokunnan mietintö 17/2014 vp) antamassaan lausumassa edellyttänyt, että hallitus valmistele museolain kokonaisuudistuksen siten, että laki voidaan hyväksyä vaalikaudella 2015–2019.

Museolain uudistaminen on tarkoitus toteuttaa osana museoiden, teattereiden (ml. tanssi ja sirkus) ja orkestereiden rahoitusjärjestelmän uudistamistyötä vuosina 2018–2019.

Nykyisin voimassa olevassa museolaissa (729/1992) säädetään museotoiminnan tavoitteista ja niistä edellytyksistä, joilla museo voidaan hyväksyä valtionosuuden piiriin. Lisäksi laissa säädetään valtionosuuksien piiriin hyväksymisestä ja henkilötyövuosimäärän vahvistamisesta sekä korotetun valtionosuuden perusteista. Laissa on myös säädetty valtakunnalliseksi erikoismuseoksi nimeämisen edellytyksistä.

Tarkempia säännöksiä valtionosuuden piiriin pääsemisen edellytyksistä ja korotettua valtionosuutta saavien museoiden tehtävistä on annettu valtioneuvoston asetuksella museoista (1192/2005, muutettu 456/2013). Asetuksessa säädetään muun muassa henkilöstön kelpoisuudesta ja korotettua valtionosuutta saavien museoiden toiminnan painopisteitä koskevista neuvotteluista. Asetuksella on säädetty maakunta- ja aluetaidemuseoiden sekä valtakunnallisten erikoismuseoiden tehtävistä.

Museopoliittinen työryhmä esittää, että museolain kokonaisuudistuksessa otetaan huomioon seuraavat näkökohdat:

1. Museolaki ja -asetus toimii myös jatkossa museoalan kehittämisen tukena siten, että laissa määritellään ammatillisen museotoiminnan tavoitteet ja tehtävät sekä toiminnalle asetettavat edellytykset.

2. Museotoiminnan tehtäviä korostetaan yhteiskunnan näkökulmasta.
3. Museoiden tehtävät ja toiminnan tarkoitus saatetaan ajan tasalle ja otetaan huomioon myös seuraavia uusia näkökulmia:
  - moninaisuus ja osallisuus kulttuuriperintöön
  - kulttuurinen kestävyys kestävän kehityksen kokonaisuudessa
  - hyvinvointi
  - aineeton kulttuuriperintö
  - demokraattisen yhteiskuntakehityksen tukeminen
4. Valtionosuuden edellytykset määritellään selkeästi siten, että valtionosuuden piirissä toimivilla ja piiriin pyrkivillä museoilla on tiedossa ammatilliselta museotoiminnalta edellytetyt vaatimukset.
  - nykyiset valtionosuuden edellytykset ovat pääosin oikeita ja tarpeellisia, mutta käsitteet täsmennetään ja saatetaan ajan tasalle
  - kokoelmien omistajuus valtionosuuden edellytyksenä ja kokoelmien turvaamista koskevat säännökset tarkistetaan
  - suunnitteluasiakirjoja koskevat edellytykset tarkistetaan ja ratkaistaan, otetaanko käyttöön vaatimus kokoelmapoliittisesta ohjelmasta
  - kelpoisuusvaatimukset säilytetään pääosin ennallaan; osaamisen tulee olla monipuolista eikä sitä tule nykyistä tarkemmin rajata, mutta museonjohtajan osalta tulee painottaa myös johtamiskokemusta ja opintoja
  - minimihenkilömäärää koskeva vaatimus tarkistetaan
5. Korotettua valtionosuutta saavien museoiden tehtävistä säädetään lain tasolla.
  - työryhmä on esittänyt korotetun valtionosuuden korvaamista tehtäväperusteisella rahoituksella, lakiin tehdään vastaavat muutokset
  - tehtävistä, myös kulttuuriympäristöön liittyvistä asiantuntija-tehtävistä, säädetään jatkossa asetuksen sijaan lailla
  - museoiden nimikkeissä otetaan käyttöön vastuumuseo -käsitteet
  - neuvotteluja koskeva asetuksen säännös tarkistetaan
6. Valtionosuuden piiriin hyväksymistä ja henkilötyövuosimäärien vahvistamista koskevat säännökset muutetaan vastaamaan uuden rahoitusjärjestelmän toimintaperiaatteita.

7. Harkinnanvaraisen ja lakisääteisesti määräytyvän rahoituksen suhde ja rahoituksen perusteet tarkistetaan ja määritellään rahoituslainsäädännön uudistamisen yhteydessä.
8. Euroopan unionin tietosuojasetuksen kansallisen toimeenpanon yhteydessä tarkistetaan tarve täydentää museolakia, jotta oikeus tehtävien hoidon edellyttämään henkilötietojen käsittelyyn voidaan turvata.
9. Tarkempia säännöksiä voidaan antaa asetuksella.

Toimenpide-ehdotusten vaikutukset

Yhteiskunnalliset vaikutukset

Museot ovat kulttuurisesti rikkaan ja henkisesti hyvinvoivan yhteiskunnan edellytys. Ne lisäävät ihmisten ja yhteisöjen sivistyksellistä ja sosiaalista pääomaa ja ovat keskeinen osa yhteistä kulttuuri-, taide- ja luonnonperintöämme.

Työryhmän esitys painottaa museoiden roolia asiantuntijoina, kumppaneina ja mahdollistajina. Se määrittelee museotoiminnan arvopohjaksi yhteisöllisyyden ja vuorovaikutteisuuden, luotettavuuden ja jatkuvuuden, moniäänisyyden ja demokratian sekä rohkeuden ja ennakkoluulottomuuden. Esitys korostaa museoalan aktiivista roolia hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun vahvistamisessa.

Museopalveluiden alueellinen kattavuus ja saatavuus paranevat etenkin kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävien osalta.

Taloudelliset vaikutukset

Työryhmän toimenpide-ehdotuksilla ei ole välittömiä vaikutuksia valtiontalouteen. Ehdotukset on mahdollista pääosin toteuttaa valtiontalouden kehysten puitteissa. Museoiden toimintaan osoitetaan riittävät määrärahat.

Työryhmän esityksestä ei aiheudu välittömiä taloudellisia vaikutuksia myöskään kunnille tai muille museoiden ylläpitäjille. Alueellisen vastuumuseon alueellisten palveluiden osalta työryhmä esittää selvityksen laatimista mahdollisuuksista laajentaa rahoitus pohjaa alueen muihin kuntiin kuntien välisillä vapaaehtoisilla sopimuksilla. Vastaava kuntien välinen sopimuskäytäntö on esimerkiksi aluearkkitehtien alueellisten palveluiden osalta.

Museoiden oman varainhankinnan osalta työryhmä esittää aineistojen ja osaamisen tuoteistamista myytäviksi palveluiksi.

Säädosvaikutukset

Työryhmän esitykseen sisältyy arvio museolain uudistamistarpeista. Museolaki uudistetaan ja siinä huomioidaan museopoliittisen ohjelman lisäksi kulttuurin rahoitusjärjestelmän uudistamisesta aiheutuvat muutokset. Samalla uudistetaan tarpeellisilta osin Museovirastoa koskevat säädökset.

Yliopistoilla on hallussaan merkittäviä kansallisia museokokoelmia, joiden säilyminen tulisi työryhmän esityksen mukaan turvata lainsäädännöllä vastaavasti kuin muiden valtion omistamien tai rahoittamien museoiden kokoelmat.

Liite 1. Kooste toimenpide-ehdotuksista

Tavoitteena kohtaamiset ja kumppanuudet

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot nostavat toiminnassaan esille yhteiskunnallisesti tärkeitä ja ajankohtaisia teemoja. Niillä on tärkeä rooli ihmisten välisen ymmärryksen rakentamisessa. (museot)
2. Museot kokeilevat ja etsivät uusia osallistumisen ja osallistamisen tapoja. (museot, Museovirasto)
3. Museot osallistuvat yhteistyöhankkeisiin, kumppanuuksiin ja verkostomaiseen toimintaan. (museot, Suomen museoliitto, Museovirasto)
4. Museot laajentavat ymmärrystään asiakkaistaan ja yhteisöistään sekä hyödyntävät sitä profilinsa määrittelyssä ja palvelujensa tuotteistamisessa. (museot, Suomen museoliitto, koulutuksen tarjoajat)
5. Museot toimivat yhteiskunnallisen tasa-arvoisuuden lisäämiseksi siten, että kynnys käyttää museoiden palveluja on matala kaikille väestöryhmille. (museot)
6. Taide-, kulttuuriperintö- ja ympäristökasvatus vahvistuvat osana museoiden toimintaa. Museot kehittyvät laaja-alaista osaamista ja elinikäistä oppimista tukeviksi oppimisympäristöiksi. (museot)
7. Museot kehittävät ja jakavat vapaaehtoistoiminnan hyviä käytäntöjä. (museot, Museovirasto)

Osaava ja oppiva museoala

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoissa tehtävän työn moniammatillisuus tunnustetaan. Eri tehtävissä vaadittavia tulevaisuuden osaamisalueita tunnustetaan ja mahdollisuuksia osallistua täydennyskoulutukseen edistetään. Museoalalla toteutetaan täydennyskoulutusta suunnitelmallisesti. (museot, museoiden ylläpitäjät, Suomen museoliitto, oppilaitokset)
2. Museoalaa koskeva osaamisen tarveselvitys laaditaan vuoteen 2020 mennessä ja sen pohjalta tehdään kansallinen osaamis- ja liikkuvuusohjelma. (Suomen museoliitto)
3. Museot tukevat henkilöstön osallistumista kansainväliseen osaamisvaihtoon sekä kansainvälisten osaajien työskentelyä Suomessa. (museot, museoiden ylläpitäjät, Opetushallitus)
4. Vertaisoppimisen tapoja kehitetään osana museoiden arviointitoimintaa. Museot määrittelevät ydinosaamisensa, joiden varaan luodaan osaamisverkostoja. (Museovirasto, museot)
5. Museoalalla kehitetään mentorointia ja nuorten ammattilaisten uramahdollisuuksia. (Suomen museoliitto, museot)
6. Museot kannustavat henkilöstöä suorittamaan jatko-opintoja. (museot, museoiden ylläpitäjät, yliopistot)
7. Museologian opetus ja tutkimus turvataan museoammattillisen osaamisen kehittämiseksi. (yliopistot, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Museoiden kokoelmat esille ja käyttöön

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoiden aineistojen kartunnassa huomioidaan monimuotoinen yhteiskunta. Yhteisöjen osallistumista kulttuuriperinnön tallentamiseen ja siitä käytävään vuoropuheluun rohkaistaan. (museot)
2. Kokoelmien liikkuvuutta museoiden välillä lisätään ja lainaustoimintaa kehitetään. (museot, TAKO, Museovirasto)

3. Valtakunnallista kokoelmayhteistyötä ja tallennustyönjakoa kehitetään yhteistyössä ja verkostoissa. Tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto TAKO:n toiminta vakiinnutetaan. (Museovirasto, Kansallismuseo, Luomus, TAKO, museot)
4. Museot päivittävät ja tarvittaessa laativat kokoelmapoliittisen ohjelman, joka ohjaa museon kokoelmatyötä. Ohjelmien laatimisessa ja toteuttamisessa toimitaan yhteistyössä muiden museoiden kanssa. (museot)
5. Laaditaan tutkimuspoliittinen ohjelma museoiden kokoelma- ja tietovarantojen tutkimuksen edistämiseksi ja museoiden ja yliopistojen tutkimusyhteistyön kehittämiseksi 2020 mennessä. (Museovirasto, museot, yliopistot)
6. Museota kannustetaan keskitettyjen kokoelma- ja konservointitilojen käyttöönottoon ja kokoelmien säilyttämiseen ekologisesti kestäväällä tavalla. (Suomen museoliitto, museoiden ylläpitäjät, opetus- ja kulttuuriministeriö)

Digitaalisuus mahdollisuuksien avaajana

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot kehittävät ja kokeilevat uusia palveluja ja kohtaamismahdollisuuksia digitaalisissa toimintaympäristöissä. (museot)
2. Museot tarjoavat aineistojaan laajasti käytettäviksi. Edistetään aineistojen avointa digitaalista saatavuutta ja kehitetään yhteisiä palveluja aineistojen jakeluun. (museot, opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. Museot edistävät yhteisen kulttuuri- ja luonnonperinnön digitaalisen tallentamisen joukkoistamista. (museot)
4. Museot jatkavat aineistojen suunnitelmallista digitointia. Aineistojen saatavuutta ja digitoinnin prosesseja kehitetään yhteistyössä. Aineistojen yhteiskäyttöisyys turvataan noudattamalla digitoinnin kansallisia ja kansainvälisiä standardeja. (museot, Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö)

5. Digitaalisten aineistojen pitkäaikaissäilytystä kehitetään ottaen huomioon museoiden tarpeet. Keskitettyä palvelua tarjotaan museoiden käyttöön. (opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, museot)
6. Museot kehittävät ja ottavat käyttöön työkaluja digitaalisen kulttuurin ja digitaalisena syntyneiden aineistojen tallentamiseksi ja säilyttämiseksi. (Museovirasto, Suomen museoliitto, Suomen Kotiseutuliitto, museot)
7. Tekijänoikeus- ja henkilötietolakien tarkoittamien aineistojen käyttöä varten luodaan ratkaisuja, jotka kunnioittavat tekijän luovaa työtä ja tietosuojaa. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Uudistuva, vahva ja vaikuttava museokenttä

Kokonaiskuva suomalaisesta museokentästä

Toimenpide-ehdotukset

1. Museoita kannustetaan lisäämään toimintansa vaikuttavuutta profiloitumalla. (museot, kunnat, Suomen museoliitto, Museovirasto)
2. Museoiden ylläpitäjiä kannustetaan kehittämään museoita toiminta-alueensa voimavarana ja luomaan hallinnonrajat ylittävää yhteistyötä ja kumppanuuksia. (museoiden ylläpitäjät, museot)
3. Museoiden yhteistyötä ja keskinäisen työnjaon kehittymistä tuetaan. (opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, Suomen museoliitto)
4. Museokenttä uudistuu toiminnallisesti ja rakenteellisesti tavoitteena nykyistä vahvemmat toimintayksiköt ja vaikuttavampi toiminta. Valtio osoittaa tähän perusrahoituksen ulkopuolista kannustinrahoitusta, joka selvitetään kulttuurin rahoitusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. (museot, museoiden ylläpitäjät, opetus- ja kulttuuriministeriö)
5. Kunnat ja muut museoiden ylläpitäjät sitoutuvat museoidensa toimintaedellytysten kehittämiseen ja hyödyntävät niitä strategisina voimavaroina ja alueiden elinvoimaisuuden edistäjinä. (museoiden ylläpitäjät)

6. Alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot kehittävät paikallista kulttuuriperintötyötä yhteistyössä toimijoiden kanssa. Valtakunnallisesti kehittämiseen osallistuvat Museovirasto ja Suomen Kotiseutuliitto. (alueelliset ja valtakunnalliset vastuumuseot, paikalliset kotiseutu- ja erikoismuseot, Museovirasto, Suomen Kotiseutuliitto)

Tavoitteena vahvat alueelliset vastuumuseot

Toimenpide-ehdotukset

1. Alueelliset vastuumuseot korvaavat nykyisen maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmän. Alueelliset vastuumuseot ovat toiminta-alueensa kulttuuriperinnön, kulttuuriympäristön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin asiantuntijoita ja niiden toimialueet määritellään noudattamaan uudistuvaa maakuntajakoa. Kokonaisuuteen voidaan liittää lisäksi luonnonperinnön asiantuntijatehtäviä. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Museolaissa ja tarvittaessa asetuksessa säädetään alueellisen vastuumuseon asiantuntija- ja kehittämistehtävistä (mukaan lukien kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät) ja museon nimeämisestä. Kulttuuriympäristötehtävien osalta selvitetään tarve kulttuuriympäristöä koskevan erityislainsäädännön tarkistamiseen. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. Alueellisen vastuumuseon asiantuntija- ja kehittämistehtävät muodostuvat kolmesta tehtäväkokonaisuudesta:
  - alueellisen museotyön kehittäminen
  - kulttuuriympäristön asiantuntijatehtävät
  - kulttuuriperinnön, taiteen ja visuaalisen kulttuurin kehittämis- ja asiantuntijatehtävät
4. Alueelliset museot tuottavat asiantuntija- ja kehittämistehtävät kokonaan kattavasti. Vastuu alueellisista tehtävistä on kullakin toimialueella pääsääntöisesti yhdellä ylläpitäjällä. Alueellinen vastuumuseo voi vastata tehtävistä myös useamman maakunnan alueella. Lisäksi museolla voi olla vastuullaan alueellisesti räätälöitäviä tai valtakunnallisesti keskitettyjä tehtäväkokonaisuuksia. Tehtäväkokonaisuuksista sovitaan vapaaehtoisuuden pohjalta ja vuoropuhelussa ylläpitäjän kanssa. (opetus- ja kulttuuriministeriö, alueelliset vastuumuseot, museoiden ylläpitäjät)

5. Valtakunnallinen ohjausjärjestelmä uudistetaan tukemaan alueellisten tehtävien hoitoa ja seurantaa sekä alueellisesti räätälöityistä ja valtakunnallisesti keskitettävistä tehtävistä sopimista. (opetus- ja kulttuuriministeriö, Museovirasto, alueelliset vastuumuseot, museoiden ylläpitäjät)
6. Museot toimivat kulttuuriympäristöön liittyvien asiantuntijatehtävien hoidossa yhteistyössä Museoviraston ja muiden kulttuuriympäristötehtäviä hoitavien paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten toimijoiden kanssa. (museot, kunnat, maakunnat, Museovirasto)
7. Valtio rahoittaa alueellisia tehtäväkokonaisuuksia valtionosuusjärjestelmän kautta ylläpitäjälle ohjattavalla erillisrahoituksella. Rahoitus määräytyy jatkossa museon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Rahoituksen kriteerit ja määräytymisperusteet tarkentuvat kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä vuosina 2017–2018. Rahoitukseen käytettävät resurssit mitoitetaan siten, että voidaan varmistaa kaikkien tehtäväkokonaisuuksien hoitaminen kattavasti koko maassa. (opetus- ja kulttuuriministeriö, museoiden ylläpitäjät)

Tavoitteena valtakunnalliset vastuumuseot

Toimenpide-ehdotukset

1. 1. Valtakunnalliset vastuumuseot korvaavat nykyisen valtakunnallisten erikoismuseoiden järjestelmän. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. 2. Valtakunnallisia vastuumuseota ja niiden rahoitusta kehitetään tehtäväperusteisesti. Valtakunnallisten vastuumuseoiden asiantuntija- ja kehittämistehtävistä ja museoiden nimeämisestä säädetään museolaisissa, jossa määritellään valtakunnalliset tehtäväkokonaisuudet. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
3. 3. Valtio rahoittaa valtakunnallisten vastuumuseoiden toimintaa valtionosuusjärjestelmän kautta ohjattavalla erillisrahoituksella. Rahoitus määräytyy jatkossa museon hoitamien tehtäväkokonaisuuksien perusteella. Rahoituksen kriteerit ja määräytymisperusteet tarkentuvat kulttuurin valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä vuosina 2017–2018. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Kansalliset museot ja Museoviraston kehittämistoiminta

Toimenpide-ehdotukset

1. Nykyisistä valtakunnallisista museoista (Kansallisgalleria, Suomen kansallismuseo ja Luonnontieteellinen keskusmuseo Luomus) käytetään jatkossa nimitystä kansalliset museot. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Kansalliset museot kehittävät oman alansa sisältöjä ja toimintatapoja yhteistyössä muiden museoiden sekä kumppanuusverkostojen kanssa. Kansalliset museot jakavat aktiivisesti osaamistaan ja hyödyttävät siten koko museoalan kehittymistä. (kansalliset museot)
3. Kansalliset museot osallistuvat näkyvästi alansa näkökulmasta yhteiskunnalliseen keskusteluun. Kansalliset museot vahvistavat entisestään profiiliaan kansainvälisinä toimijoina ja vaikuttajina. (kansalliset museot)
4. Museovirastolla on vastuu museo- ja kulttuuriympäristöalan valtakunnallisesta kehittämisestä. Kehittäminen tapahtuu yhteistyössä muun museoalan kanssa. Tavoitteena on museotoiminnan laadun ja vaikuttavuuden lisääminen. Museoviraston roolia kulttuuriperintöalan valtakunnallisena kehittäjänä vahvistetaan ja sen tehtävät tarkistetaan vastaamaan toimintaympäristössä tapahtuneita muutoksia. (Museovirasto, museot)

Yliopistojen museot

Toimenpide-ehdotukset

1. Yliopistojen tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden mittaamista kehitetään siten, että se huomioi nykyistä paremmin museotoiminnan. Yliopistojen museoiden ohjausta ja rahoitusta kehitetään siten, että museotoiminnan tulokset ja vaikuttavuus tunnustetaan nykyistä paremmin, mikä mahdollistaa rahoituksen kohdentamisen museoiden toiminnan kehittämiseen. (yliopistot, yliopistojen museot, opetus- ja kulttuuriministeriö)
2. Yliopistojen museoiden kokoelmien säilyminen turvataan lainsäädännöllä. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

3. Yliopistojen museot tarkentavat ja määrittelevät ydintehtävänsä sekä osana yliopisto-organisaatiota että suhteessa muuhun museokenttään. Yhteistyötä tiivistetään vapaaehtoisten toimijoiden ja muun museokentän kanssa. (yliopistojen museot, museot)
4. Museoilta tarkoitettuja harkinnanvaraisia valtionavustuksia voidaan myöntää jatkossa myös yliopistojen museoilta. (Museovirasto)

Kestävyyttä ja joustavuutta rahoitukseen

Toimenpide-ehdotukset

1. Museot tuotteistavat ja kehittävät osaamistaan ja aineistojaan hallinnon eri sektoreille sekä matkailu- ja muulle elinkeinoelämälle myytäviksi palveluiksi. Palveluiden käyttöönottoa tuetaan tekemällä tunnetuksi museotoiminnan kulttuurisia, taloudellisia sekä sosiaalisia ja terveydellisiä vaikutuksia. (museot, Suomen museoliitto)
2. Museot kirkastavat asiantuntijaprofiliaan ja tuotteistavat osaamistaan myytäviksi, pidemmälle jalostetuiksi palveluiksi. Museot kehittävät uusia ansaintamekanismeja. (museot, Suomen museoliitto)
3. Museot kehittävät ja ottavat käyttöön innovatiivisia rahoitusmuotoja sekä tehostavat digitaalisten palveluiden kehittämistä ja käyttöönottoa. (museot)
4. Museot kehittävät ansaintalogiikkaansa siten, että se vahvistaa museon profilia ja museoiden toiminnan vaikuttavuutta lisäävien palveluiden tarjontaa. Museot kehittävät sekä maksullisia että maksuttomia palveluja. (museot)
5. Maksuttoman sisäänpääsyn vaikutuksia museoiden saavutettavuuteen ja vaikuttavuuteen sekä ansaintalogiikkaan selvitetään. (Museovirasto, opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen museoliitto)
6. Kiinteiden kustannusten hallitsemiseksi tiivistetään museoiden yhteistyötä, jaetaan osaamista ja kehitetään työnjakoa ja erikoistumista. (museot)

7. Valtio selvittää mahdollisuudet edistää museoille tehtävien lahjoitusten verovapautta. (opetus- ja kulttuuriministeriö)
8. Kansallisten museoiden toimintaedellytykset turvataan pitkäjänteisesti. Toiminnan ohjausta ja vaikuttavuuden seurantaa kehitetään. (opetus- ja kulttuuriministeriö)

Liite 2. Sanasto

Aineeton kulttuuriperintö

Aineeton kulttuuriperintö voi olla suullista perinnettä ja ilmaisuja, mukaan lukien kieli aineettoman kulttuuriperinnön välineenä, esittävää taidetta, sosiaalisen elämän käytäntöjä, rituaaleja ja juhlamenoja, luontoa ja maailmankaikkeutta koskevia tietoja, taitoja ja käytäntöjä tai käsityötaitoja. Aineettomaan kulttuuriperintöön sisältyy ilmiöitä, jotka periytyvät sukupolvelta toiselle ja säilyvät elävinä ja uudistuvat.

Aineellinen kulttuuriperintö

Ihmisen toiminnan ja luonnonhistoriallisen kehityksen seurauksena syntyneet materiaaliset resurssit, kuten rakennukset tai esineet.

Avoimesti saatavilla oleva aineisto, avoin jakaminen, avoin digitaalinen aineisto, avoin data

Avoimet aineistot (vapaat aineistot) ovat kenen tahansa käytettävissä mihin tahansa tarkoitukseen, kunhan lähteeseen viitataan hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti. Erilaisien aineistojen ja tietojen avoimella jakamisella edistetään tieteen ja toimintojen avointa toimintamallia sekä tiedon ja aineistojen löydettävyyttä. Avoimuus ei välttämättä tarkoita maksuttomuutta.

Verkossa avoimesti saatavilla olevat digitaaliset aineistot voivat olla joko kaikille täysin avoimia tai käyttö sallitaan vain tiettyyn tarkoitukseen. Rajoituksia voi olla sekä teknisiä että juridisia.

Avoimella datalla tarkoitetaan tutkimukselle, julkishallinnolle, organisaatioille, yrityksille tai yksityishenkilöille kertynyttä aineistoa, joka on avattu ulkopuolisille vapaasti ja maksutta hyödynnettäväksi.

Digitalisaatio

Toimintatapojen asiakaslähtöistä uudistamista teknologiaa hyödyntämällä.

Digitointi

Digitointi on analogisessa muodossa olevien aineistojen muuntamista digitaaliseen muotoon. Aineistojen digitoinnin tavoitteena on helpottaa niiden saatavuutta ja hyödynnettävyyttä.

Keskitetty kokoelmatila

Yhteisissä ja yhteisesti ylläpidetyissä säilytystiloissa säilytettävät usean museon museo-objektit. Keskitettyillä ratkaisuilla haetaan tehokkuutta resurssien käyttöön ja kokoelma-ammatillisuuden jakautumista kaikille mukana oleville museotoimijoille.

Kokoelmanhallintajärjestelmä

Keskitetty ratkaisu museoiden aineistotietojen sähköiseen tallentamiseen.

Kokoelmien liikkuvuus

Museo-objektien lainaustoimintaa eri museo- ja kulttuuriperintötoimijoiden välillä. Lainaustoiminnalla pyritään edistämään myös kokoelmien tallennusvastuun jakautumista ja hillitsemään objektien kartuntaa museoissa.

Kulttuurinen kestävyys

Kulttuurisesti kestävä kehitys edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä mahdollistaa eri kulttuurien säilymisen ja kehittymisen.

Kulttuurinen pääoma

Kulttuurinen pääoma tarkoittaa tietoa, taitoa, älyä, kokemuksia, suhteita ja muuta ei-rahallista pääomaa, jota yksilö voi käyttää menestyäkseen yhteiskunnassa. Kulttuurinen pääoma voi olla niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan voimavara.

Kulttuuriperintö

Kulttuuriperintöä on ihmisen toiminnan vaikutuksesta muodostuneet paikat, esineet, tavat, rakennukset, maisemat tai uskomukset. Kulttuuriperintö sisältää myös taiteen, visuaalisen kulttuurin, luonnonperinnön ja kulttuuriympäristöt. Kulttuuriperintö voi olla aineellista tai aineetonta.

Kulttuuriperintökasvatus

Kasvatuksen osa-alue, jonka avulla edistetään kulttuuriin liittyvää osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tuetaan kulttuuri-identiteetin muodostumista ja kulttuuristen oikeuksien toteutumista.

Kulttuuriympäristö

Kulttuuriympäristö on syntynyt ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta ja siinä näkyvät ihmisen toiminnan jäljet. Se muodostuu muinaisjäänöksistä, rakennetusta ympäristöstä, maisemasta ja perinnebiotoopeista. Kulttuuriympäristöä ovat yhtä lailla jokaisen oma arkiympäristö kuin tunnetut ja suojellut kohteet.

Kulttuuriympäristön viranomaistehtävät

Museovirasto on kulttuuriperinnön ja kulttuuriympäristön suojelusta vastaava asiantuntijaviranomainen. Tehtäviin kuuluu mm. muinaisjäännöksiin sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin rakennuksiin ja ympäristöihin liittyvä maankäytön suunnittelun ja kehittämisen valvonta ja lausunnot. Museovirasto on siirtänyt yhteistyösopimuksilla kulttuuriympäristön viranomaistehtäviä maakuntamuseoille.

Moniammatillisuus

Usean ammattikunnan edustajista muodostunut ryhmä, joilla on toisiaan täydentäviä taitoja. He ovat sitoutuneet yhteiseen tarkoitukseen, suoritustavoitteisiin ja lähestymistapaan. Moniammatillinen yhteistyö on prosessi, jossa käsitellään yhteistä ongelmaa jakamalla tieto tasavertaisesti toisten kanssa ja kunnioitetaan toisten mielipiteitä.

Museoammatillisuus

Museoammatillisella henkilökunnalla on museoalaan tai museon erikoisalaan liittyvä koulutus ja he työskentelevät koulutustaan vastaavissa tehtävissä. Museoammattilaiset tukevat kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen kokemista, kohtaamista ja vaalimista. Museoammatillisuuden käsite on laajentunut ja perinteisten museoammattien rinnalle on noussut toimintaympäristön ja museotoiminnan muutosten myötä uusia osaajia.

Museologia

Museologia tieteenä tutkii museoinstituution teoriaa ja käytäntöjä sekä museotyön menetelmiä. Museologian tavoitteena on tukea ja kehittää museoalan ammattilaisuutta. Museologian opinnot antavat opiskelijoille tarvittavat valmiudet työskennellä erityyppisissä museoissa sekä näkökulmia museotyön kehittämiseen.

National Art Fund -malli

Itsenäinen hyväntekeväisyysjärjestö, jonka tavoitteena on avustaa lahjoitusvarojen avulla museoita tekemään taidehankintoja. Toiminta perustuu jäsenyyteen ja yksityisiin lahjoi-
tuksiin.

Ohjaus- ja sopimusjärjestelmä/ Valtakunnallinen ohjausjärjestelmä

Museoviraston johdolla käytävät neuvottelut korotettua valtionosuutta saavien museoiden kanssa toiminnan painopisteistä alueellisissa ja valtakunnallisissa tehtävissä.

Kulttuuriympäristön viranomais- ja asiantuntijatehtävistä sopiminen alueilla yhdessä Museoviraston kanssa.

Pitkäaikaissäilytys

Digitaalisten kulttuuriperintöaineistojen pitkäaikainen tai pysyvä säilyttäminen. Pitkäaikaissäilytyspalvelun (PAS) tarkoituksena on turvata myös digitaalisten aineistojen ymmärrettävyyden säilyminen.

TAKO/Tallennusvastuu

TAKO on ammatillisten museoiden tallennus- ja kokoelmayhteistyöverkosto, jota koordinoidaan Museoviraston ja Suomen kansallismuseon toimesta. Pää tavoitteina ovat museoiden välinen tallennustyönjako ja nykydokumentoinnin koordinointi. Tallennustyönjako tarkoittaa, että museot kartuttavat kokoelmiaan harkitusti ja jakavat tallennusvastuuta keskenään. Kaikkien ei tarvitse tallentaa kaikkea.

Visuaalinen kulttuuri

Visuaalinen kulttuuri on kuviin ja katsomiseen liittyvää kulttuuria. Visuaalisen kulttuurin ilmenemismuotoja ovat esimerkiksi kuvataide, valokuva, video, televisio ja mainonta.

Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus tarkoittaa niitä toimenpiteitä, joilla edistetään yksilöiden ja yhteisöjen ympäristötietoisuutta ja oppimista kestävän kehityksen mukaisiin toiminta- ja elämäntapoihin. Kestävän kehityksen kasvatus ja ympäristökasvatus ovat rinnakkaiset käsitteet.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN 978-952-263-455-9 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)

**HAM TAIDEMUSEOIDEN TOIMINTAA OHJAAVA
LAINSÄÄDÄNTÄ, TIIVISTELMÄ**

22.2.2017

Laki/Asetus

Museolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään: 1 LUKU Tehtävät ja valtionosuus [\(20.12.1996/1166\)](#) 2 § [\(11.11.2005/877\)](#), Valtionosuuden saamisen edellytykset.

Valtioneuvoston asetus museoista Museoasetus 2005/1192 (Valtion säädöstietopankki) ja sen muutos 456/2013 (Edilex)

Tekijänoikeuteen liittyvä lainsäädäntö asettaa reunaehjoja käytännön toimintaan.

Valtiontakuu

Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 1999/115, lainmuutos 2001/883 (Valtion säädöstietopankki)

Linkki (Finlex)

[Museolaki 729/1992 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX®](#)

[Valtioneuvoston asetus museoista 1192/2005 - Säädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

[Kuvasto – Arvoa taiteelle](#)

[Laki taidenäyttelyiden valtioneuvoston takuusta](#)

[Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta](#)

Laki

Museolaki 729/1992, 1 luku

Valtionosuus, 1 §

Museoille myönnetään valtionosuutta käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa (705/92) ja tässä laissa säädetään.

Museolaki, 3 §

Opetusministeriö hyväksyy valtion talousarvion rajoissa museon valtionosuuteen oikeutetuksi.

Valtionosuus suoritetaan

opetusministeriön nimeämälle

valtakunnalliselle erikoismuseolle,

maakuntamuseolle ja aluetaidemuseolle

valtakunnallisten tai alueellisten

tehtävien vuoksi 10 prosenttiyksikköä

korkeampana kuin opetus- ja

kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa

laissa sijaintikunnan kantokykyluokan

mukaisesta valtionosuudesta säädetään.

Velvoitteet

Museolaki, 2 §

Valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että:

- 1) museon omistaa kunta, kuntainliitto tai yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;
- 3) museota ylläpitävän yhdistyksen tai säätiön säännöissä on turvattu museon kokoelmien säilyminen museokokoelmina myös yhdistyksen tai säätiön lopettaessa toimintansa; sekä
- 4) museota varten on perustettu vähintään yksi päätoiminen virka tai toimi.

Rajoitteet

Museolaki, 4 §

Opetusministeriö päättää valtion talousarvion rajoissa museon valtionosuuden laskennallisena perusteena käytettävästä henkilötövuosien määrästä.

Laki

Museolaki 1992/729 - lainmuutos 1996/1166, 1998/644, 2005/877 (Valtion säädöstietopankki) Eduskunta hyväksyi 25.10.2005 Museolain 1 ja 2 § muutoksen. Museolain muutoksia tarkennettiin 1.8.2013 voimaan tullessa asetuksessa (456/2013).

Museoille myönnetään **valtionosuutta** käyttökustannuksiin siten kuin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetussa laissa ja tässä laissa säädetään. Museotoiminnan tavoitteena on ylläpitää ja vahvistaa väestön ymmärrystä kulttuuristaan, historiastaan ja ympäristöstään. Museoiden tulee edistää kulttuuri- ja luonnonperintöä koskevan tiedon saatavuutta tallentamalla ja säilyttämällä aineellista ja visuaalista kulttuuriperintöä tuleville sukupolville, harjoittamalla siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa

Velvoitteet

Valtionosuuden saamisen edellytyksenä on, että:

- 1) museon omistaa kunta tai kuntayhtymä taikka yksityinen yhteisö tai säätiö, jonka sääntömääräisiin tehtäviin kuuluu museotoiminnan harjoittaminen tai museon ylläpitäminen;
- 2) museon toiminnalle on taloudelliset edellytykset, mutta että museota ei kuitenkaan ylläpidetä taloudellisen voiton tavoittelemiseksi;
- 3) museolla on sen toimintaa ohjaavat säännöt, joissa museon toimiala on määritelty sen mukaan kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään;
- 4) museon kokoelmien säilyminen museokokoelmina on turvattu myös museon lopettaessa toimintansa;
- 5) museolla on toiminnasta vastaava päätoiminen museonjohtaja ja riittävä määrä museoalan koulutuksen saanutta henkilöstöä;
- 6) museon näyttely-, työ- ja yleisötilat sekä kokoelmien hoitoon ja säilytykseen tarkoitetut tilat ovat tarkoituksenmukaisia;
- 7) museon toiminta on ympärivuotista ja sen kokoelmat ovat museon käyttäjien tavoitettavissa;
- 8) museolla on toiminta- ja taloussuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään.

Museoalan koulutuksen saaneen henkilöstön vähimmäismäärästä ja kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella ja sen muutoksilla.

Laki

Museoasetus, 2 §

Korotetun valtionosuuden edellytykset

Korotetun valtionosuuden edellytyksenä on, että maakuntamuseolla, **aluetaidemuseolla** ja valtakunnallisella erikoismuseolla on suunnitelma alueellisen tai valtakunnallisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista, joista museot neuvottelevat Museoviraston kanssa nelivuotiskausittain, aluetaidemuseot yhdessä Valtion taidemuseon kanssa.

Velvoitteet

Museoasetus, 3 §

Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävät

Maakuntamuseon ja aluetaidemuseon tehtävänä on:

- 1) edistää museotoimintaa, kulttuuriympäristön säilymistä sekä visuaalista kulttuuria toiminta-alueellaan;
- 2) huolehtia alueensa museotoiminnan keskinäisestä yhteistyöstä ja kulttuuriperintöön ja taiteeseen liittyvän tiedon saatavuudesta;
- 3) antaa asiantuntija-apua toimialaansa liittyvissä kysymyksissä;
- 4) huolehtia niistä valtiolle kuuluvista tehtävistä, joista on Museoviraston kanssa erikseen sovittu;
- 5) suorittaa opetusministeriön antamat muut tehtävät

Laki

Museoasetus, 2 §

Korotetun valtionosuuden edellytykset. Aluetaidemuseotoiminta:

Korotetun valtionosuuden edellytyksenä on, että maakuntamuseolla, aluetaidemuseolla ja valtakunnallisella erikoismuseolla on suunnitelma alueellisen tai valtakunnallisen toiminnan painopisteistä ja tavoitteista, joista museot neuvottelevat Museoviraston kanssa nelivuotiskausittain, aluetaidemuseot yhdessä Valtion taidemuseon kanssa.

Suunnitelmakausi on neljä vuotta, nykyinen kausi on 2014-2017.

Aluetaidemuseotoiminnasta sovitaan nykyisin sopimuksella Museoviraston (kehittämisosasto) kanssa.

Velvoitteet

Sopimuskauden keskeiset tavoitteet ovat:

1. Alueen taidemuseoiden aseman vahvistaminen. Uudet taidemuseo- ja taidehankkeet luovat uutta ja tuovat muutoksia toimintakenttään.

2. Julkisen taiteen merkityksen vahvistaminen osana asukkaiden elinympäristöä

3. Uusien yleisöjen saavuttaminen ja osallistaminen taidemuseoiden toimintaan. Kartoitetaan ja jaetaan hyviä toimintamalleja alueen taidemuseoille.

Rajoitteet

Uudenmaan alueen erityispiirteenä: Alueella on lukuisia ammatillisesti hoidettuja, merkittäviä taidemuseoita. Tässä alue eroaa muista Suomen alueista.

Tästä syystä tehtävät Uudellamaalla keskittyvät alueen taidevarannon tallentamisen sijaan alueen taidemuseoiden yhteistoiminnan kehittämiseen.

Laki

Tekijänoikeuslaki 1961/404

Tekijänoikeuslain muutokset 1971/669, 1974/648, 1980/897, 1982/960, 1984/442, 1984/578, 1986/54, 1987/309, 1991/34, 1993/418, 1993/419, 1995/446-450, 2005/821 ja asetus 574/1995, asetuksen muutos 2005/1036, 2006/1173 (Valtion säädöstietopankki)

1.1.2006 voimaan tullut laki määrittää taloudelliset oikeudet niin, että tekijänoikeus tuottaa, jäljempänä säädetyin rajoituksin, yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta valmistamalla siitä kappaleita ja saattamalla se yleisön saataviin, muuttamattomana tai muutettuna, käännöksenä tai muunnelmana, toisessa kirjallisuus- tai taidelajissa taikka toista tekotapaa käyttäen.

(Huom! Avoimessa datassa kuvien käytön ongelma on se, että tekijänoikeuksia ei voi tällä tavoin luovuttaa edelleen kolmansille osapuolille, ts kaupalliseen tai muuhun käyttöön. Tämä odottaa edelleen ratkaisua.)

Velvoitteet

Tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut tekijän tai, jos kysymys on 6 §:ssä tarkoitettusta teoksesta, viimeksi kuolleen tekijän kuolinvuodesta. Elokvateoksen tekijänoikeus on voimassa, kunnes 70 vuotta on kulunut viimeksi kuolleen pääohjaajan, käsikirjoittajan, vuoropuhelun kirjoittajan tai nimenomaisesti kyseistä elokuvateosta varten luodun musiikin säveltäjän kuolinvuodesta.

Teos saatetaan yleisön saataviin, kun:

- 1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;
- 2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;
- 3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka
- 4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.

Julkisena esittämisenä ja yleisölle välittämisenä pidetään myös esittämistä ja välittämistä ansiotoiminnassa suurehkolle suljetulle piirille.

Rajoitteet

Valtioneuvoston asetuksella säädettävä arkisto ja yleisölle avoin kirjasto tai museo saa, jollei tarkoituksena ole välittömän tai välillisen taloudellisen edun tuottaminen, valmistaa kappaleita omissa kokoelmissaan olevasta teoksesta:

- 1) aineiston säilyttämistä ja sen säilyvyyden turvaamista varten;
- 2) aineiston teknistä entistämistä ja kunnostamista varten;
- 3) kokoelmien hallintaa, järjestämistä ja vastaavia kokoelman ylläpidon edellyttämiä sisäisiä käyttötarkoituksia varten;
- 4) vaillinaisen teoksen kappaleen tai useana osana julkaistun teoksen puuttuvan osan täydentämiseksi, jos teosta tai tarvittavaa täydennystä ei ole saatavissa kaupallisen levityksen tai välittämisen kautta.

Samassa lainkohdassa säädetään myös teosten käyttämisestä sopimuslisenssin nojalla arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa sekä tarkemmat säännökset teosten käyttämisestä arkistoissa, kirjastoissa ja museoissa.

Laki

Laki taidenäyttelyiden valtioneuvoston takuusta

Laki taidenäyttelyiden valtioneuvoston takuusta 1986/411, lainmuutos 1991/639, 1994/336, 1997/390, 2001/1116, 2009/382 ja asetus 1986/445, asetuksen muutos 1991/640, 1997/391, 2001/1276, 2009/528 (Valtion säädöstietopankki)

Taidenäyttelyiden näyttelyesineille aiheutuvien vahinkojen korvaamisen varalta voidaan myöntää valtioneuvoston takuuta siten kuin tässä laissa säädetään. Mitä tässä näyttelyssä säädetään taidenäyttelyistä, koskee myös historiallisia ja muita kulttuurinäyttelyitä. Valtioneuvoston takuuta voidaan myöntää taiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti merkittävälle näyttelylle taikka näyttelylle, jonka järjestämistä pidetään kansainvälisen kulttuurivaihdon kannalta merkittävänä. Valtioneuvoston takuuta myöntämisestä päättää näyttelyjärjestäjän hakemuksesta opetus- ja kulttuuriministeriö.

Velvoitteet

Takuuta haettaessa on: Hakijan on toimitettava opetus- ja kulttuuriministeriölle näyttelykohtainen yleiskuvaus **näyttelytilojen ja välivarastojen rikosturvallisuudesta**, kaikki näyttelysopimukset sekä näyttelybudjetti. Lisäksi tarvitaan selvitykset teosten **kuntotarkastuksista** ja käsittelystä, näyttelyvalvonnasta ja valvojista sekä **kuljetussuunnitelmat** lastaus-, purku-, ja valvontajärjestelyineen. Näiden lisäksi tarvitaan selvitykset **näyttelytiloista, näyttelyrakenteista ja –arkkitehtuurista, Näyttelytilojen ja välivarastojen paloturvallisuudesta** on esitettävä selvitys.

Rajoitteet

Valtioneuvoston takuuta on harkinnanvarainen.

Valtioneuvoston takuuta voidaan myöntää myös osittaisena ja sille voidaan asettaa ehtoja ja rajoitteita

Tiloihin ja turvallisuuteen liittyvät vaatimukset on täytettävä. Asetetut vaatimukset riippuvat näyttelystä.

Kameravalvonnan lisäksi tiloissa tulee olla **henkilövalvontaa**, niin ettei synny katvealueita. Henkilövalvonnan määrään vaikuttaa tilojen rakenne ja näyttelyarkkitehtuuri. Valvojilla tulee olla vähintään väliaikaisen **vartijan peruskoulutus** tai vastaava osaaminen.

Varastointi

Mikäli teoksia varastoidaan ennen näyttelyjärjestelyjen avaamista tai sen päättymisen jälkeen hakijamuseon omissa varastotiloissa, on palo- ja rikosturvallisuus selvityksissä mainittava nämäkin tilat.

Laki

Laki kulttuuriesineiden
maastaviennin
rajoittamisesta 1999/115,
lainmuutos 2001/883
(Valtion säädöstietopankki)

Velvoitteet

Kansallisen kulttuuriperinnön suojelemiseksi säädetään **kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden esineiden maastaviennin rajoittamisesta**.

Laissa tarkoitettuja kulttuuriesineitä ovat yli 100 vuotta vanhat esineet. Taideteosten, käsikirjoitusten, sävellyskäsikirjoitusten ja kulkuneuvojen ikäraja on 50 vuotta. Lakia sovelletaan lähinnä Suomessa valmistettujen esineiden vientiin. Jos esine on tehty ulkomailla, sen on pitänyt olla Suomessa vähintään 50 vuotta viimeisten 100 vuoden aikana ja oltava riittävä yhteys suomalaiseen kulttuuriin. Kokoelmille sekä kansalliseen merkkihenkilöön ja historiaan liittyville esineille ei aseteta ikärajaa. Merkkihenkilöihin liittyviä esineitä voivat olla kirjeenvaihto, päiväkirjat ja valokuvat sekä arvo-, kunnia- ja ansiomerkit. Lupaa edellyttävät kaikki arkeologiset irtaimet esineet, jotka on löydetty maasta tai vedestä. Kulttuuriesineitä ei saa viedä maasta ilman lupaa. Museovirasto toimii yleisenä lupaviranomaisena ja taideteosten osalta **Valtion taidemuseo**. Museovirasto voi siirtää päätösvaltaansa mm. maakunnalliselle tai muulle keskusmuseolle tietyn esineryhmän osalta.

Museotyön eettiset säännöt

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE

SUOMENKIELISEN LAITOKSEN ESIPUHE

JOHDANTO

Museotyön eettisten sääntöjen asema

Museoiden vähimmäisvaatimukset

Museotyön eettisten sääntöjen käännökset

1. MUSEOT SÄILYTTÄVÄT, TULKITSEVAT JA EDISTÄVÄT IHMISKUNNAN LUONNON- JA KULTTUURIPERINTÖÄ

Institutionaalinen asema

Aineelliset voimavarat

Taloudelliset voimavarat

Henkilökunta

2. MUSEOT YLLÄPITÄVÄT KOKOELMIAAN YHTEISKUNNAN JA SEN KEHITYKSEN HYVÄKSI

Kokoelmien hankkiminen

Poistot kokoelmista

Kokoelmista huolehtiminen

3. MUSEOILLA ON PRIMAARIAINEISTOA UUDEN TIEDON SAAMISEKSI JA VÄLITTÄMISEKSI

Primaariaineisto

Museokokoelmat ja tutkimus

4. MUSEOT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA LUONNON- JA KULTTUURIPERINNÖN ARVOSTAMISEEN, YMMÄRTÄMISEEN JA SUOJELUUN

Näyttelyt

Muut keinot

5. MUSEOIDEN VOIMAVARAT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA MUILLE JULKISILLE PALVELUILLE

Tunnistuspalvelut

6. MUSEOT TOIMIVAT LÄHEISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ NIIDEN YHTEISÖJEN KANSSA, JOISTA NIIDEN KOKOELMAT OVAT PERÄISIN JA JOITA NE PALVELEVAT

Kokoelmien alkuperä

Kunnioitus yhteisöjä kohtaan

7. MUSEOT TOIMIVAT LAINMUKAISESTI

Juridiset puitteet

8. MUSEOT TOIMIVAT AMMATTITAITOISESTI

Ammatillinen käyttäytyminen

Eturistiriidat

SANASTO

ICOM:IN EETTINEN KOMITEA 2001-2004

LIITE: MUSEOALAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

ESIPUHE

Tämä versio ICOMin Museotyön eettisistä säännöistä on kuuden vuoden uusimistyön tulos. Aikaisempien sääntöjen perusteellinen toimittaminen nykyistä käytäntöä vastaaviksi johti vuonna 2001 ilmestyneeseen, uusittuun mutta rakenteellisesti entisen kaltaiseen versioon. Kuten tuolloin ennakoitiin, säännöt on nyt muotoiltu kokonaan uudelleen museoammatin tarpeiden mukaan ja ne perustuvat ammatin peruskäytäntöihin. Sääntöjen päämääränä on toimia yleisenä eettisenä ohjenuorana. ICOM:in jäsenistö on käynyt säännöt kolme kertaa läpi. Ne hyväksyttiin ICOMin 21. yleiskokouksessa Soulissa 2004 suosionosoituksin.

Asiakirjan tavoite on palvella yhteiskuntaa, yhteisöä, yleisöä ja sen eri ryhmiä yhtä lailla kuin museotyöntekijöiden ammattitaitoa. Uusi jäsentely on muuttanut tekstin rakennetta keskittymällä avainkohtiin ja käyttämällä lyhyempiä kappaleita. Kokonaan uusia asioita on vähän. Ne löytyvät kappaleesta 2.11 ja periaatteista kohdissa 3, 5 ja 6.

Museotyön eettiset säännöt tarjoavat ammatillisen toimintamallin keskeisellä julkisen toiminnan alueella, jolla kansallinen lainsäädäntö on vaihteleva ja epäyhtenäinen. Ne asettavat käyttäytymiselle ja toiminnalle vähimmäisvaatimukset, joihin museoiden ammatillinen henkilökunta voi pyrkiä kaikkialla maailmassa. Samalla ne määrittelevät, mitä yleisö voi odottaa museoiden henkilökunnalta.

ICOM julkaisi vuonna 1970 kokoelmien kartuttamista koskevan säännösten (Ethics of Acquisition), jota seurasi vuonna 1986 täydennetty eettinen säännöstö (Code of Professional Ethics). Tämä asiakirja, samoin kuin väliaikainen versio vuodelta 2001, on suuressa kiitollisuudenvelassa tuolle varhaiselle valmistelutyölle. Sääntöjen uudistamisen ja uuden rakenteen takana ovat kuitenkin ensisijaisesti olleet eettisen komitean (ICOM Ethics Committee) nykyiset jäsenet, jotka ovat osallistuneet kokouksiin sekä paikan päällä että sähköpostin välityksellä. Totean kiitollisuudella heidän sitoutuneen sääntöjen uudistamistyöhön ja sovittuun aikatauluun.

Edeltäjiensä tavoin nykyiset eettiset säännöt sisältävät yleismaailmalliset vähimmäisvaatimukset, joiden pohjalta kansalliset ja ammattiryhmät voivat rakentaa omat vaatimuksensa. ICOM rohkaisee kehittämään eettisiä sääntöjä, jotka vastaavat kansallisia

ja ammattiryhmien tarpeita, ja ottaa niitä mieluusti vastaan. Ne voi lähettää ICOMin pääsihteerille osoitteeseen: Maison de l'UNESCO, 1 rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, France. E-mail: secretariat@icom.museum.

Geoffrey Lewis

Eettisen komitean puheenjohtaja

SUOMENKIELISEN LAITOKSEN ESIPUHE

ICOMin Museotyön eettiset säännöt ovat vuosien varrella vakiintuneet tärkeäksi työkaluksi museoissa Suomessa ja kansainvälisesti. Nykyisin ne julkaistaan virallisesti kolmella kielellä englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. Kansalliset komiteat erityisesti Euroopassa ovat kääntäneet säännöt omille kielilleen.

ICOM - Suomen komitea julkaisi ensimmäiset suomenkieliset säännöt vuonna 1989 (Ohjenuora, Museotyön eettiset periaatteet). Ne olivat suomalaisiin olosuhteisiin tehdyt ohjeet, joiden valmistelu oli aloitettu jo vuonna 1983 perustetussa työryhmässä. Niissä oli huomioitu 1986 hyväksytty Code of Professional Ethics. Vuonna 2001 julkaistiin uusi suomennos (Museotyön ammattieettiset ohjeet), joka oli käännös samana vuonna hyväksytyistä uusituista säännöistä.

Käsissänne on nyt kolmas suomenkielinen versio, Soulin yleiskokouksen hyväksymät, uudelleen kirjoitetut säännöt. Säännöt ovat käännös englanninkielisestä alkuperäistekstistä. ICOM - Suomen komitean hallitus hyväksyi käännöksen 6.9.2005 pidetyssä kokouksessa. Käännöstyön on tehnyt, kuten edelliselläkin kerralla, dosentti Tuukka Talvio. ICOMin puolesta haluan kiittää häntä lämpimästi tästä merkittävästä työstä suomalaisen museokentän hyväksi. Kääntäjä on puolestaan pyytänyt välittämään kiitoksensa ICOMin hallitukselle paneutumisesta käännökseen ja saamastaan avusta.

Till våra svenskspråkiga medlemmar rekommenderas den svenska översättningen av ICOMs etiska regler som Svenska ICOM har publicerat 2005 och som finns på deras hemsida <http://sweden.icom.museum>.

Ebba Brännback

Puheenjohtaja

ICOM – Suomen komitea ry

JOHDANTO

Museotyön eettisten sääntöjen asema

Nämä Museotyön eettiset säännöt on laatinut Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums). Kyseessä on järjestön ohjesäännöissä mainittu eettinen säännöstö, joka heijastaa kansainvälisen museoyhteisön yleisesti hyväksymiä periaatteita. ICOMin jäsenyys ja jäsenmaksun vuosittainen suorittaminen ovat osoitus Museotyön eettisten sääntöjen hyväksymisestä.

Vähimmäisvaatimukset museoille

Nämä säännöt on nähtävä vähimmäisvaatimuksina museoille. Ne on esitetty sarjana periaatteita, joiden tukena ovat tavoittelemisen arvoisen ammatillisen käytännön ohjeet. Joissakin maissa vähimmäisvaatimukset määritellään laissa tai hallinnollisissa säädöksissä. Eräissä maissa vähimmäisvaatimuksia koskeva neuvonta ja niiden vahvistaminen puolestaan perustuvat arviointimenettelyyn. Missä mittapuita ei ole määritelty, ICOMin sihteeristö, kansallinen komitea tai asianomainen kansainvälinen komitea voivat antaa ohjeita. Tarkoituksena on myös, että yksittäiset valtiot ja museoalan erityisorganisaatiot voisivat käyttää näitä sääntöjä perustana kehittäessään omia normejaan.

Museotyön eettisten sääntöjen käännökset

Museotyön eettiset säännöt julkaistaan kolmena versiona: englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. ICOM toivottaa tervetulleiksi käännökset muillekin kielille. Käännöstä voidaan kuitenkin pitää virallisena vain, jos sen on hyväksynyt vähintään yksi kansallinen komitea maassa, jossa kyseistä kieltä puhutaan, normaalisti ensimmäisenä kielenä. Jos samaa kieltä puhutaan useammassa kuin yhdessä maassa, muidenkin samankielisten maiden komiteoiden mielipidettä olisi tiedusteltava. On myös todettava virallisen käännöksen vaativan tekijältään sekä kielellistä että ammatillista pätevyyttä. Käännöksen pohjana oleva kieli samoin kuin kyseessä olevat kansalliset komiteat on mainittava. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan rajoita sääntöjen tai niiden osien kääntämistä kasvatuksellisiin tai opiskelutarkoituksiin.

1. MUSEOT SÄILYTTÄVÄT, TULKITSEVAT JA EDISTÄVÄT IHMISKUNNAN LUONNON- JA KULTTUURIPERINTÖÄ

Periaate

Museot ovat vastuussa aineellisesta ja aineettomasta luonnon- ja kulttuuriperinnöstä. Hallintoelimet sekä museoiden strategisesta johdosta ja valvonnasta vastaavat henkilöt ovat velvollisia suojelemaan ja edistämään tätä perintöä ja siihen kohdistettuja inhimillisiä, aineellisia ja taloudellisia voimavaroja.

Institutionaalinen asema

1.1 Asiakirjat

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on kirjallinen ja julkistettu perustamisasiakirja, ohjesääntö tai muu julkinen asiakirja, joka on sopusoinnussa kansallisen lainsäädännön kanssa ja ilmaisee selkeästi museon laillisen aseman, tarkoituksen sekä pysyvän ja epäkaupallisen luonteen.

1.2 Museon tehtävän, pyrkimysten ja menettelytapojen ilmaiseminen

Hallintoelimen on laadittava ja julkistettava selonteko, josta käy ilmi museon tehtävä, pyrkimys ja menettelytavat sekä hallintoelimen rooli ja kokoonpano, ja toimittava sen mukaisesti.

Aineelliset voimavarat

1.3 Toimitilat

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on asianmukaiset toimitilat, joissa se pystyy hoitamaan tarkoitustaan vastaavat perustoiminnot.

1.4 Saavutettavuus

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museo ja sen kokoelmat ovat kaikkien kansalaisten saavutettavissa kohtuullisiksi katsottavina aikoina ja säännöllisesti. On etenkin kiinnitettävä huomiota kävijöihin, joilla on erityistarpeita.

1.5 Terveys ja turvallisuus

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että riittäviä terveys-, turva- ja saavutettavuusvaatimuksia noudatetaan sekä henkilökunnan että yleisön suhteen.

1.6 Suoja onnettomuuksilta

Hallintoelimen on kehitettävä ja ylläpidettävä käytäntöjä, jotka suojaavat sekä yleisöä että henkilökuntaa samoin kuin kokoelmia ja muita voimavaroja luonnon ja ihmisen aiheuttamilta onnettomuuksilta.

1.7 Turvallisuusvaatimukset

Hallintoelimen on varmistettava kokoelmille riittävä turvallisuus varkauksien ja vahinkojen varalta näyttelyissä, työ- ja säilytystiloissa sekä kuljetuksien aikana.

1.8 Vakuutus ja takuujärjestelyt

Jos kokoelmat turvataan kaupallisella vakuutuksella, hallintoelimen on huolehdittava siitä, että vakuutus on riittävä ja kattaa myös kuljetettavat ja lainatut esineet sekä muut museon vastuulla olevat esineet. Kun esineiden turvallisuus on järjestetty takuilla, niiden on katettava myös muut kuin museon itsensä omistamat esineet.

Taloudelliset voimavarat

1.9 Rahoitus

Hallintoelimen on turvattava riittävät varat museon toimintojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Varojen hoidosta on huolehdittava ammattitaitoisesti.

1.10 Tulonhankkimiskeinot

Hallintoelimellä on oltava kirjallinen ohje, joka koskee tulojen hankkimista omatoimisesti tai niiden vastaanottamista ulkopuolisista lähteistä. Tulolähteestä riippumatta museoiden pitää pystyä valvomaan ohjelmansa, näyttelyidensä ja toimintojensa sisältöä ja riippumattomuutta. Tulonhankintakeinot eivät saa olla ristiriidassa instituution tai sen yleisön normien kanssa. (Ks. 6.6)

Henkilökunta

1.11 Museo työnantajana

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että kaikki henkilökohtaa koskevat toimet noudattavat museon sovittuja menettelytapoja sekä asianmukaisia ja laillisia käytäntöjä.

1.12 Johtajan nimittäminen

Museonjohtajan virkaa täytettäessä hallintoelimen on otettava huomioon ne tiedot ja taidot, joita tehtävän pätevä hoitaminen edellyttää. Näihin ominaisuuksiin kuuluvat riittävä koulutus, ammatillinen kokemus ja Museotyön eettisten sääntöjen kunnioittaminen.

1.13 Hallintoelinten saavutettavuus

Museonjohtavan on oltava suoraan vastuussa asianomaisille hallintoelimille ja hänellä on oltava mahdollisuus olla niihin suoraan yhteydessä.

1.14 Museohenkilökunnan pätevyys

Palkatulta henkilökunnalta on edellytettävä pätevyyttä huolehtia kaikista työhön liittyvistä velvollisuuksista. (Ks. 2.18; 2.24; 8.12)

1.15 Henkilökunnan kouluttaminen

Tehokkaan työvoiman ylläpitämiseksi on kaikille museotyöntekijöille pyrittävä järjestämään riittävät mahdollisuudet jatko-opiskeluun ja ammatilliseen kehittymiseen.

1.16 Eettiset ristiriidat

Hallintoelimen ei koskaan pidä vaatia museohenkilökuntaa toimimaan tavalla, joka on ristiriidassa Museotyön eettisten sääntöjen, kansallisen lain tai museoalan muiden eettisten erityissäännösten kanssa.

1.17 Museohenkilökunta ja vapaaehtoistyöntekijät

Hallintoelimen tulee laatia vapaaehtoistyöskentelyä koskevat kirjalliset ohjeet, jotka edistävät myönteisten suhteiden kehittymistä vapaaehtoistyöntekijöiden ja museoammattilaisten välille.

1.18 Vapaaehtoistyöntekijät ja etiikka

Hallintoelimen tulee huolehtia siitä, että vapaaehtoistyöntekijät ovat täysin perillä Museotyön eettisistä säännöistä ja muista asiaan kuuluvista säännöistä ja laeista sekä museotyössään että yksityisessä toiminnassaan.

2. MUSEOT YLLÄPITÄVÄT KOKOELMIAAN YHTEISKUNNAN JA SEN KEHITYKSEN HYVÄKSI

Periaate

Museoilla on velvollisuus hankkia, säilyttää ja edistää kokoelmiaan suojatakseen luonnonperintöä sekä kulttuurillista ja tieteellistä perintöä. Niiden kokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota kansainvälinen lainsäädäntö suojaa. Tämän julkinen luottamus edellyttää kokoelmien oikeudenmukaista omistamista, pysyvyyttä, dokumentointia, saavutettavuutta ja poistojen suorittamista vastuullisesti.

Kokoelmien hankkiminen

2.1 Kokoelmapolitiikka

Jokaisen museon hallintoelimen tulee laatia ja julkistaa kirjallinen toimintaohje, joka koskee kokoelmien hankkimista, hoitamista ja käyttöä. Siinä tulee selvittää kaiken sellaisen aineiston asema, jota ei luetteloida, konservoida tai aseteta näytteille. (Ks. 2.7; 2.8)

2.2 Pätevä omistusoikeus

Mitään esinettä tai näytettä ei pidä ostaa tai lainata, ottaa vastaan lahjana, testamentin perusteella tai vaihdossa, ellei museolla ole täyttä varmuutta sen omistusoikeuden pätevyydestä. Laillinen omistusoikeus siinä maassa, jossa esine parhaillaan on, ei välttämättä takaa pätevää omistusoikeutta.

2.3 Proveniensi ja asianmukainen huolellisuus

Ennen minkään ostettavaksi, lainaksi, lahjaksi, testamentin perusteella tai vaihdossa tarjotun esineen tai näytteen hankkimista on pyrittävä kaikin tavoin varmistamaan, ettei sitä ole hankittu tai viety vastoin lakia alkuperämaastaan tai muusta maasta,

jossa se mahdollisesti on omistettu laillisesti (mukaan luettuna maa, jossa museo sijaitsee). Asianmukaista huolellisuutta on noudatettava esineen koko historian selvittämiseksi siitä lähtien, kun se on löydetty tai valmistettu.

2.4 Luvattomista tai epätieteellisistä kenttätöistä peräisin olevat esineet ja näytteet

Museoiden ei tule hankkia esineitä, jos on perusteltua epäillä niiden hankkimiseen liittyvän muistomerkkien, arkeologisten tai geologisten kohteiden, lajien tai asuin ympäristöjen luvaton, epätieteellistä tai tarkoituksellista tuhoamista tai vahingoittamista. Hankintoja ei myöskään tule tehdä, jos löydöt on salattu maan omistajalta tai hallussapitäjältä tai asianmukaisilta viranomaisilta.

2.5 Kulttuurillisesti arkaluontoinen aineisto

Ihmisruumiin jäänteitä ja uskonnollista aineistoa tulee hankkia vain, jos ne voidaan säilyttää turvautusti ja kunnioittavasti. Tämän täytyy tapahtua ammatillisesti pätevällä tavalla. Jos esineet alun perin omistanut yhteisö tai etninen tai uskonnollinen ryhmä tunnetaan, sen etua tai uskomuksia ei saa loukata. (Ks. 3.7; 4.3)

2.6 Suojellut biologiset tai geologiset näytteet

Museoiden ei tule hankkia biologista tai geologista aineistoa, joka on kerätty, myyty tai muulla tavalla välitetty vastoin paikallisia, kansallisia, alueellisia tai kansainvälisiä lakeja tai sopimuksia eläinten ja luonnon suojelusta.

2.7 Elävät kokoelmat

Jos kokoelmiin sisältyy eläviä kasveja tai eläimiä, on erityisesti otettava huomioon niiden alkuperäinen luonnollinen ja sosiaalinen ympäristö samoin kuin paikalliset, kansalliset, alueelliset tai kansainväliset lait ja sopimukset eläinten ja luonnon suojelusta.

2.8 Käyttökokoelmat

Kokoelmapolitiikassa voidaan myös ottaa erityisesti kantaa käyttökokoelmiin, joissa on ensisijaisesti kyse kulttuuristen, tieteellisten tai teknisten prosessien säilyttämisestä tai joissa esineet ja näytteet on hankittu säännöllisesti käsiteltäväksi tai opetustarkoituksessa. (Ks. 2.1)

2.9 Kokoelmapolitiikan ulkopuoliset hankinnat

Julkistetuista periaatteista poikkeavia hankintoja on tehtävä vain poikkeustapauksissa. Tällöin hallintoelimen on otettava huomioon saatavissa olevat asiantuntijoiden mielipiteet ja kaikkien asianomaisten näkökohdat, jotka koskevat esineen tai näytteen merkittävyyttä, sen asemaa kulttuuri- tai luonnonperinnössä ja muiden samanlaista aineistoa keräävien museoiden erityisintressejä. Näidenkään ehtojen tullessa täytetyiksi ei pidä hankkia esineitä, joiden omistusoikeus on kyseenalainen. (Ks. 3.4)

2.10 Hankinnat hallintoelimen tai henkilökunnan jäseniltä

Eryistä varovaisuutta vaaditaan, kun hallintoelimen tai museohenkilökunnan jäsenet, heidän perheenjäsenensä tai heihin läheisessä suhteessa olevat henkilöt tarjoavat esineitä ostettavaksi, lahjoituksina tai verohelpotusta vastaan.

2.11 Museo lopullisena säilytyspaikkana

Museotyön eettiset säännöt eivät estä museoita toimimasta valtuutettuna säilytyspaikkana alkuperältään tuntemattomille esineille, jotka on kerätty laittomasti tai otettu talteen museon lakisääteiseen toimialaan kuuluvalta alueelta.

Poistot kokoelmista

2.12 Lailliset ja muut valtuudet poistamiseen

Jos museolla on lailliset valtuudet poistaa esineitä kokoelmistaan tai kokoelmiin on saatu esineitä joita sillä on oikeus poistaa, lain edellyttämiä ja muita vaatimuksia ja käytäntöjä on noudatettava täydellisesti. Alkuperäiseen saantiin liittyviä määrääviä tai muita rajoituksia on noudatettava, jos ei voida selvästi osoittaa, että rajoitusten noudattaminen on instituutiolle mahdotonta tai oleellisesti haitallista ja niihin voidaan sillä perusteella saada laillista tietä helpotusta.

2.13 Poistot museokokoelmista

Esineen tai näytteen poistaminen museon kokoelmasta edellyttää täyttä ymmärrystä sen merkityksestä, luonteesta (korvattavissa oleva vai ei) ja oikeudellisesta asemasta sekä toimenpiteen mahdollisesti aiheuttamasta julkisen luottamuksen menetyksestä.

2.14 Vastuu poistamisesta

Päätös poistamisesta kuuluu johtoelimelle yhdessä museonjohtajan ja kyseisestä kokoelmasta vastuussa olevan henkilön kanssa. Käyttökokoelmiin voidaan soveltaa erityisjärjestelyjä. (Ks. 2.7; 2.8)

2.15 Menettely kokoelmista poistettujen esineiden kanssa

Jokaisella museolla tulee olla vahvistetut ohjeet, joissa määritellään sallitut keinot poistaa esine pysyvästi kokoelmista lahjoittamalla, siirtämällä, vaihtamalla, myymällä, palauttamalla tai tuhoamalla, ja jotka sallivat omistusoikeuden täyden siirtämisen vastaanottajalle. Kaikki poistamiseen liittyvät päätökset sekä kyseiset esineet ja niitä koskevat toimenpiteet on dokumentoitava täydellisesti. Ohjeissa on myös selvästi edellytettävä, että poistettavaa esinettä tarjotaan ensisijaisesti toiselle museolle.

2.16 Tulot kokoelmien poistamisesta

Museokokoelmia hallitaan yhteiseksi hyväksi eikä niitä tule kohdella realisoitavissa olevana omaisuutena. Kokoelmaesineiden ja näytteiden poistamisesta saatu tulo tai muu hyvitys on käytettävä yksinomaan kokoelman hyväksi, yleensä sen hankintoihin.

2.17 Poistettujen kokoelmien ostaminen

Museon henkilökunnalla ja hallintoelimen jäsenillä, heidän perheenjäsenillään ja muilla heitä lähellä olevilla henkilöillä ei tule olla oikeutta ostaa museon hoidossa olevasta kokoelmasta poistettua esinettä.

Kokoelmista huolehtiminen

2.18 Kokoelman jatkuvuus

Museoiden tulee luoda ja ylläpitää käytäntöjä, jotka takaavat kokoelmien (sekä pysyvien että väliaikaisesti hallussa olevien) ja niihin liittyvän tiedon (oikein talletettuna) saatavuuden julkiseen käyttöön ja säilymisen tuleville sukupolville mahdollisimman hyvin ja turvautusti, ottaen huomioon nykyiset tiedot ja mahdollisuudet.

2.19 Kokoelmavastuun delegoiminen

Ammatillinen vastuu kokoelmista tulee luovuttaa vain henkilöille, joilla on tarvittavat tiedot ja taidot ja joiden työtä ohjataan asianmukaisesti. (Ks. 8.11)

2.20 Kokoelmien dokumentointi

Museokokoelmat on dokumentoitava hyväksytyjen ammatillisten normien mukaisesti. Dokumentaatioon pitää sisältyä esineen täysi identifiointi ja kuvaus sekä tiedot esineen alkuperästä, kunnosta, käsittelystä ja nykyisestä olinpaikasta. Tämä tieto on säilytettävä turvallisesti ja sen täytyy olla löydettävissä hakujärjestelmällä, jonka avulla museon henkilökunta ja muut asianmukaisesti valtuutetut henkilöt pääsevät tietoihin käsiksi.

2.21 Turva katastrofitilanteessa

Eryistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että kehitetään käytäntöjä suojaamaan kokoelmia aseellisen konfliktin ja muiden ihmisen aiheuttamien tai luonnonkatastrofien sattuessa.

2.22 Kokoelmatietojen tietoturva

Museoiden on estettävä arkaluontoisen henkilökohtaisen tai muun informaation sekä muiden luottamuksellisten asioiden joutuminen yleisön ulottuville kokoelmatietoja julkistettaessa.

2.23 Ehkäisevä konservointi

Ehkäisevä konservointi on tärkeä tekijä museoiden käytännöissä ja kokoelmien hoidossa. Museoammattilaisilla on keskeinen vastuu luoda ja ylläpitää heidän hoidossaan olevia kokoelmia suojelevia olosuhteita säilyttämisessä, näyttelyissä tai kuljettamisen aikana.

2.24 Kokoelmien konservointi

Museoiden tulee huolellisesti valvoa kokoelmien kuntoa jotta havaittaisiin, milloin jokin esine tai näyte tarvitsee konservointia ja alalle päteväntyneen konservaattorin palveluksia. Päämääränä tulee olla esineen tai näytteen kunnan stabiiloiminen. Kaikki konservointitoimenpiteet tulee dokumentoida ja niiden tulee olla mahdollisuuksien mukaan peruutettavissa. Kaikki esineeseen tai näytteeseen tehdyt muutokset pitää voida selvästi tunnistaa.

2.25 Elävien eläinten hyvinvointi

Jos museo pitää eläviä eläimiä, sen on kannettava täysi vastuu niiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Sen tulee laatia ja saattaa voimaan eläinlääkäriin hyväksymät turvallisuusohjeet, jotka koskevat henkilökunnan ja kävijöiden samoin kuin eläinten turvallisuutta. Geneettisten muutosten tulee olla selvästi tunnistettavissa.

2.26 Museokokoelmien käyttö henkilökohtaisiin tarkoituksiin

Yksityishenkilöillä, mukaan lukien museon henkilökunta ja hallinto sekä heidän perheenjäsenensä ja lähipiiriinsä, ei ole oikeutta ottaa museoesineitä henkilökohtaiseen käyttöön edes lyhytaikaisesti.

3. MUSEOILLA ON PRIMAARIAINEISTOA UUDEN TIEDON SAAMISEKSI JA VÄLITTÄMISEKSI

Periaate

Museot ovat erityisesti vastuussa siitä, että kokoelmissa olevaa primaariaineistoa tutkitaan, siitä huolehditaan ja se on kaikkien saatavissa.

Primaariaineisto

3.1 Kokoelmat primaariaineistona

Museoiden kokoelmapolitiikassa on selvästi ilmaistava kokoelmien merkitys primaariaineistona. Kokoelmapolitiikasta on myös käytävä ilmi, että sitä eivät ohjaa ohimenevät ajatussuuntaukset tai museokäytännöt.

3.2 Kokoelmien saavutettavuus

Museoilla on erityinen velvollisuus asettaa kokoelmat ja kaikki niihin liittyvä oleellinen tieto saataville niin laajalti kuin mahdollista, ottaen kuitenkin huomioon luottamuksellisuuden ja turvallisuuden asettamat vaatimukset.

Museokokoelmat ja tutkimus

3.3 Kenttätutkimus ja kerääminen

Museo, joka täydentää kokoelmiaan kenttätutkimuksella, on velvollinen noudattamaan akateemisia vaatimuksia sekä sovellettavissa olevia kansallisia ja kansainvälisiä lakeja ja sopimuksia. Kenttätyössä on suhtauduttava kunnioittavasti ja huomioonottavasti paikallisten yhteisöjen näkemyksiin, ympäristöolosuhteisiin ja kulttuurillisiin käytäntöihin sekä kulttuuri- ja luonnonperinnön vaalimiseen.

3.4 Primaariaineiston poikkeukselliset hankinnat

Joissakin hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa esine, jolla ei ole provenienssia, voi olla itsessään tieteellisesti niin merkittävä, että sen talteen ottaminen on yleisen edun mukaista. Päätäminen sellaisen esineen hankkimisesta museokokoelmaan kuuluu alan asiantuntijoille, eikä siihen saa liittyä kansallisia tai kansainvälisiä enakkoluuloja. (Ks. 2.11)

3.5 Tutkimus

Museon henkilökunnan harjoittaman tutkimuksen täytyy liittyä museon tehtävään ja tarkoitukseen, ja sen on noudatettava vakiintuneita laillisia, eettisiä ja akateemisia käytäntöjä.

3.6 Destruktiivinen analyysi

Kun suoritetaan destruktiivisia analyyseja, jossa aineistoa tuhoutuu, on kaikki tieto kyseisestä aineistosta, analyysin tuloksesta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta ja julkaisuista liitettävä pysyvästi museon luetteloon.

3.7 Ihmisruumiin jäännökset ja uskonnolliset esineet

Ihmisruumiin jäännöksiin ja uskonnolliseen aineistoon kohdistuva tutkimus on suoritettava ammatillisten normien mukaisesti. Jos aineiston alkuperä tunnetaan, on otettava huomioon kyseisen yhteisön, etnisen tai uskonnollisen ryhmän edut ja uskomukset. (Ks. 2.5; 4.3)

3.8 Oikeus tutkimusaineistoon

Kun museon henkilökunta valmistele aineistoa esittelemistä varten tai dokumentoidakseen kenttätutkimuksia, on kaikista työhön liittyvistä oikeuksista oltava selvä sopimus työstä maksavan museon kanssa.

3.9 Asiantuntemuksen jakaminen

Museoammattilaisilla on velvollisuus jakaa tietonsa ja kokemuksensa työtovereiden sekä kyseisten alojen tutkijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Heidän tulee kunnioittaa niitä, joilta he ovat oppinsa saaneet, tunnustaa opettajiensa osuus ja välittää eteenpäin uudet toimintamenetelmänsä ja kokemuksensa, jotka voivat olla toisille hyödyksi.

3.10 Museoiden ja muiden instituutioiden välinen yhteistyö

Museoiden henkilökunnan tulee tunnustaa ja hyväksyä tarve yhteistyöhön ja neuvonpitoon sellaisten instituutioiden kanssa, joilla on yhtenevät intressit ja keräämiskäytännöt. Tämä koskee erityisesti ylempiä oppilaitoksia ja muita julkisia laitoksia, joissa tehtävä tutkimus saattaa synnyttää tärkeitä kokoelmia, joiden pitkäaikaisesta säilymisestä ei ole takuita.

4. MUSEOT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA LUONNON- JA KULTTUURIPERINNÖN ARVOSTAMISEEN, YMMÄRTÄMISEEN JA SUOJELUUN

Periaate

Museoilla on tärkeä velvollisuus kehittää kasvatuksellista rooliaan ja houkutella laajempia yleisöjä siitä yhteisöstä tai ryhmästä ja siltä seudulta, jota ne palvelevat. Vuorovaikutus yhteisön kanssa ja sen kulttuuriperinnön vaaliminen muodostavat oleellisen osan museon kasvatuksellisesta tehtävästä.

Näyttelyt

4.1 Näyttelyt ja erityistoiminnot

Perus- ja tilapäisnäyttelyiden, sekä fyysisten että elektronisten, on oltava sopusoinnussa museon tehtävän, toimintatapojen ja tarkoituksen kanssa. Ne eivät saa olla ristiriidassa kokoelmien laadun kanssa tai vaarantaa niiden hoitamista ja säilyttämistä.

4.2 Näyttelyesineiden tulkitseminen

Museoiden on huolehdittava siitä, että näyttelyissä tarjottu tieto on perusteltua ja tarkkaa ja käsittelee soveliaasti esiteltäviä ryhmiä tai uskomuksia.

4.3 Arkaluonteisen aineiston esitleminen

Ihmisruumiin jäännökset ja uskonnollista merkitystä omaava aineisto on asetettava näytteille tavalla, joka vastaa ammatillisia vaatimuksia ja ottaa huomioon – mikäli esineiden alkuperä tunnetaan - sen yhteisön, etnisen tai uskonnollisen ryhmän edut ja uskomukset, jolta esineet ovat peräisin. Niiden esitlemisessä on osoitettava suurta tahdikkuutta ja kunnioitettava kaikille kansoille yhteisiä käsityksiä inhimillisestä arvokkuudesta.

4.4 Esineen poistaminen näyttelystä

Jos yhteisö, jonka parista näytteillä oleva ihmisruumiin jäännös tai uskonnollista merkitystä omaava esine on peräisin, pyytää kyseisen aineiston poistamista näyttelystä, on asia käsiteltävä viipymättä, kunnioittavasti ja hienotunteisesti. Sama koskee pyyntöjä aineiston palauttamisesta. Museolla on oltava selvästi määritelty toimintatapa tällaisten pyyntöjen käsittelyssä.

4.5 Provenienssia vailla olevan aineiston esittely

Museoiden tulee välttää asettamasta näytteille tai muuten hyödyntämästä aineistoa, jonka alkuperä on kyseenalainen tai tuntematon. Niiden tulee tiedostaa, että tämä voidaan tulkita kulttuuriomaisuuden laittoman kaupan hyväksymiseksi ja rohkaisemiseksi.

Muut keinot

4.6 Julkaiseminen

Museoiden julkaiseman tiedon, tapahtui se millä keinoin hyvänsä, tulee olla perusteltua, tarkkaa ja ottaa vastuullisesti huomioon esiteltävät akateemiset alat, yhteisöt tai uskomukset. Museon julkaisujen ei tule olla ristiriidassa instituution normien kanssa.

4.7 Jäljenteet

Museoiden tulee suhtautua kunnioittavasti niihin kokoelmissa oleviin esineisiin, joista valmistetaan replikoita, jäljenteitä tai kopioita. Kaikissa valmistetuissa tuotteissa tulee olla pysyvä merkintä, että kyseessä on jäljennös.

5. MUSEOIDEN VOIMAVARAT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA MUILLE JULKISILLE PALVELUILLE

Periaate

Museoilla on käytössään suuri määrä erikoisosaamista, taitoa ja aineellisia resursseja, joilla on laajalti käyttöä myös museon ulkopuolella. Tämä saattaa johtaa museon toiminnan laajenemiseen resursseja jakamalla tai palveluja tarjoamalla. Näin toimittaessa on huolehdittava, että museon alkuperäistä tehtävää ei vaaranneta.

Tunnistuspalvelut

5.1 Laittomasti hankittujen esineiden tunnistaminen

Jos museo tarjoaa tunnistuspalveluja, toiminnan ei tule synnyttää mielikuvaa, että museo hyötyy tällaisesta toiminnasta suoraan tai epäsuorasti. Jos esineen voidaan olettaa tai epäillä olevan laittomasti tai luvottomasti hankittu, luovutettu, tuotu maahan tai viety maasta, sen tunnistamista tai aitouden toteamista ei pidä julkistaa ennen kuin asianomaisiin viranomaisiin on oltu yhteydessä.

5.2 Aitouden toteaminen ja arviointi

Arviointeja voidaan suorittaa museokokoelmien vakuutusarvon määrittämiseksi. Arvioita muiden esineiden rahallisesta arvosta tulisi antaa vain toisten museoiden tai oikeudellisten, hallinnollisten tai muiden viranomaisten pyynnöstä. Silloin kun museo on hyödynsaaja, esineen tai näytteen arviointi on annettava puolueettoman tahon suoritettavaksi.

6. MUSEOT TOIMIVAT LÄHEISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ NIIDEN YHTEISÖJEN KANSSA, JOISTA NIIDEN KOKOELMAT OVAT PERÄISIN JA JOITA NE PALVELEVAT

Periaate

Museokokoelmat heijastavat niiden yhteisöjen kulttuuri- ja luonnonperintöä, joista esineet ovat peräisin. Ne eivät ole tavallista omaisuutta vaan niillä voi olla suuri merkitys kansalliselle, alueelliselle, paikalliselle, etniselle, uskonnolliselle tai poliittiselle identiteetille. Tämä on tärkeä huomioida museon toimintatavoissa.

Kokoelmien alkuperä

6.1 Yhteistyö

Museoiden tulee edistää tiedon, dokumentoinnin ja kokoelmien jakamista museoiden ja kulttuuri-instituutioiden kanssa niissä maissa ja yhteisöissä, joista sen kokoelmat ovat peräisin. On myös pyrittävä kehittämään yhteistyötä sellaisten maiden tai alueiden museoiden kanssa, jotka ovat menettäneet merkittävä osan perinnöstään.

6.2 Kulttuuriomaisuuden palauttaminen

Museoiden tulee olla valmiita osallistumaan keskusteluun kulttuuriomaisuuden palauttamisesta alkuperämaahan. Palauttamisen täytyy tapahtua puolueettomasti ja perustua tieteellisiin, ammatillisiin ja humanitaarisiin periaatteisiin. Lisäksi on otettava huomioon paikallinen, kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö.

6.3 Kulttuuriomaisuuden luovuttaminen takaisin

Kun alkuperämaa tai -kansaa vaatii saada takaisin esineen tai näytteen, jonka voi osoittaa olevan viety maasta vastoin kansainvälisiä tai kansallisia sopimuksia ja kuuluvan tämän maan tai kansan kulttuuri- tai luonnonperintöön, museon tulee - jos se on laillisesti mahdollista - ryhtyä nopeasti ja vastuullisesti yhteistyöhön kyseisen esineen tai näytteen luovuttamiseksi takaisin.

6.4 Vallatusta maasta peräisin olevat kulttuuriesineet

Museoiden tulee välttää ostamista tai muuten hankkimista kulttuuriesineitä, jotka ovat peräisin vallatuilta alueilta. Lisäksi sen tulee noudattaa kulttuuri- tai luonnonaineistojen maahantuontia, vientiä ja välittämistä sääteleviä lakeja ja sopimuksia.

Kunnioitus yhteisöjä kohtaan

6.5 Paikallisyhteisöt

Jos museon toiminta liittyy paikallisyhteisöön tai sen perintöön, hankintojen tulee perustua harkittuun ja molemminpuoliseen yhteistyöhön, ilman että alkuperäistä omistajaa tai muita tiedonantajia käytetään sopimattomasti hyödyksi. Yhteisön toiveiden on oltava etusijalla.

6.6 Yhteisöllisten toimintojen rahoitus

Kun etsitään rahoitusta toiminnoille, joissa paikallinen yhteisö on mukana, sen etuja ei saa vahingoittaa. (Ks. 1.10)

6.7 Paikallisyhteisöihin liittyvien kokoelmien käyttö

Paikallisyhteisön parista olevien kokoelmien käyttö vaatii museolta inhimillisen arvokkuuden ja kulttuuriperinnön kunnioittamista. Sen tulee edistää ihmisten hyvinvointia, yhteiskunnallista kehitystä, suvaitsevaisuutta ja ihmisarvon kunnioittamista, sekä monipuolista sosiaalista, kulttuurista ja kielellistä ilmaisutapaa. (Ks. 4.3)

6.8 Tukiorganisaatiot

Museoiden tulee pyrkiä saamaan aikaan suotuisa ilmapiiri yhteisön tuelle (esim. ystäväyhdistykset ja muut tukioorganisaatiot), tunnustaa yhteisön avun merkitys ja edistää sopusointuisia suhteita yhteisön ja museohenkilökunnan välillä.

7. MUSEOT TOIMIVAT LAINMUKAISESTI

Periaate

Museon täytyy noudattaa täydellisesti kansainvälisiä, alueellisia, kansallisia ja paikallisia lakeja ja sopimuksia. Sen lisäksi museon hallintoelimen täytyy noudattaa museoon, sen kokoelmiin tai toimintoihin liittyviä voimassa olevia ehtoja ja velvollisuuksia.

Juridiset puitteet

7.1 Kansallinen ja paikallinen lainsäädäntö

Museoiden tulee noudattaa kaikkia kansallisia ja paikallisia lakeja ja kunnioittaa myös muiden valtioiden lakeja sikäli kuin ne koskevat sen toimintaa.

7.2 Kansainväliset säädökset

Museoiden tulee tunnustaa seuraavat kansainväliset säädökset, joiden pohjalta ICOMin eettisiä sääntöjä on tulkittava:

UNESCO:n yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen konfliktin sattuessa (Haagin yleissopimus, 1. protokolla 1954 ja 2. protokolla 1999); UNESCO:n yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi (1970); Yleissopimus kansainvälisestä kaupasta uhanalaisilla kasvi- ja eläinlajeilla (1973); YK:n yleissopimus biologisesta monimuotoisuudesta (1992); Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä (1995); UNESCO:n yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta (2001); UNESCO:n yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta (2003).

8. MUSEOT TOIMIVAT AMMATITAITOISESTI

Periaate

Museoammattilaisten tulee noudattaa yleisesti hyväksytyjä normeja ja lakeja ja pitää yllä ammattikuntansa arvoa ja kunniaa. Heidän ei pidä sallia laitonta tai epäeettistä ammatillista käytöstä yleisöä kohtaan. Heidän on kaikin tavoin pyrittävä valistamaan ja kasvattamaan yleisöä ammatinsa päämääristä, tarkoituksista ja pyrkimyksistä, jotta julkinen kuva museon työstä yhteiskunnan hyväksi kohentuisi.

Ammatillinen käyttäytyminen

8.1 Säästöjen tunteminen

Jokaisen museoammattilaisen on perehdyttävä työtään koskeviin kansainvälisiin, kansallisiin ja paikallisiin säädöksiin ja niiden soveltamistapoihin. Heidän tulee välttää tilanteita, joissa heidän toimintansa voitaisiin tulkita sopimattomaksi.

8.2 Ammatillinen vastuu

Museoammattilaiset ovat velvollisia noudattamaan sen instituution periaatteita ja käytäntöjä, jonka palveluksessa he ovat. Heillä on kuitenkin oikeus vastustaa toimintatapoja, joiden he kokevat vahingoittavan museota tai ammattia ja sen etiikkaa.

8.3 Ammatillinen käyttäytyminen

Lojaalisuus työtovereita ja työnantajana olevaa museota kohtaan on tärkeä ammatillinen velvollisuus ja sen tulee pohjautua koko ammatillista toimintaa koskeviin, perustavalaatuisiin eettisiin periaatteisiin. Museoammattilaisten on noudatettava ICOMin Museotyön eettisiä sääntöjä ja tunnettava myös muut museotyötä koskevat säännöt ja ohjeet.

8.4 Akateemiset ja tieteelliset velvollisuudet

Museoammattilaisten tulee edistää kokoelmiin liittyvän tiedon tutkimusta, säilyttämistä ja käyttöä. Heidän tulee siksi välttää kaikkia toimia ja tilanteita, jotka voisivat johtaa sellaisen akateemisen tai tutkimuksellisen tiedon menetykseen.

8.5 Laittomat markkinat

Museoammattilaisten ei tule edistää, suoraan tai epäsuorasti, luonnon- tai kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa tai laittomia markkinoita.

8.6 Luottamuksellisuus

Museoammattilaisten tulee varjella työssään saamaa luottamuksellista tietoa. Myös museoon tunnistettavaksi tuotuja esineitä koskeva tieto on luottamuksellista eikä sitä saa julkaista tai välittää toiselle instituutiolle tai henkilölle ilman omistajan nimenomaista lupaa.

8.7 Museon ja kokoelmien turvallisuus

Museohenkilökunta ei saa paljastaa luottamuksellista tietoa, joka koskee työtehtävien yhteydessä tutuksi tulleiden museoiden ja yksityisten kokoelmien tai paikkojen turvallisuutta.

8.8 Poikkeukset luottamuksellisuuden vaatimukseen

Luottamuksellisuus ei vaikuta lainmukaiseen velvollisuuteen auttaa poliisia tai muita asiaankuuluvia viranomaisia heidän tutkiessa mahdollisesti varastettua, luvattomasti hankittua tai laittomasti maasta toiseen siirrettyä omaisuutta.

8.9 Henkilökohtainen riippumattomuus

Vaikka museoammattilaisilla on oikeus tiettyyn henkilökohtaiseen riippumattomuuteen, henkilökohtaista liiketoimintaa tai muuta oman edun ajamista ei voi täysin erottaa museossa tehtävästä työstä.

8.10 Ammatilliset suhteet

Museoammattilaisille muodostuu lukuisia ammatillisia suhteita samassa museossa ja sen ulkopuolella työskentelevien kanssa. Heidän odotetaan suorittavan ammatilliset velvollisuutensa muita kohtaan tehokkaasti ja korkeatasoisesti.

8.11 Ammatillinen neuvonpito

On ammatillinen velvollisuus neuvotella samassa museossa tai sen ulkopuolella työskentelevien työtovereiden kanssa, jos museossa saatavilla oleva asiantuntemus ei riitä hyvään päätöksentekoon.

Eturistiriidat

8.12 Lahjat, huomionosoitukset, lainat tai muut henkilökohtaiset edut

Museon työntekijöiden ei tule ottaa vastaan työtehtäviin liittyviä lahjoja, huomionosoituksia, lainoja tai muita henkilökohtaisia etuja. Kohteliaisuussyyt voivat joskus edellyttää lahjojen antamista tai vastaanottamista, mutta tämän tulisi aina tapahtua kyseisen instituution nimissä.

8.13 Työ museon ulkopuolella tai kaupalliset edut

Vaikka museoammattilaisilla on oikeus tiettyyn henkilökohtaiseen riippumattomuuteen, yksityistä liiketoimintaa tai ammatillisen edun tavoittelua ei voi täysin erottaa museossa tehtävästä työstä. Heidän ei tule ottaa vastaan muuta palkattua toimintaa tai ulkopuolista työtehtävää, joka on tai jonka voidaan ajatella olevan ristiriidassa museon etujen kanssa.

8.14 Kaupankäynti luonnon- tai kulttuuriperinnöllä

Museoammattilaisten ei tule osallistua suoraan tai epäsuorasti kaupankäyntiin (ostamiseen tai myymiseen voitolla) luonnon- tai kulttuuriperinnöllä.

8.15 Yhteistyö kauppiaiden kanssa

Museoammattilaisten ei tule hyväksyä kauppiaalta, huutokaupanpitäjältä tai muulta henkilöltä mitään lahjaa, vieraanvaraisuutta tai muuta palkkiota, jonka kannustimena on ostaa tai luovuttaa museoesineitä, osallistua tai olla osallistumatta julkiseen toimintaan. Museoammattilaisen ei myöskään pidä suosittelua yleisölle ketään erityistä kauppiasta, huutokaupanpitäjää tai arvioijaa.

8.16 Yksityinen keräileminen

Museoammattilaisten ei tule kilpailla instituutionsa kanssa esineiden hankkimisessa tai missään henkilökohtaisessa keräilytoiminnassa. Henkilökohtaisesta keräilemisestä on tehtävä sopimus museoammattilaisen ja hallintoelimen välillä, ja sitä on noudatettava tunnontarkasti.

8.17 ICOMin nimen ja logon käyttö

ICOMin jäsenillä ei ole oikeutta käyttää nimiä "International Council of Museums" tai "ICOM" tai ICOM-logoa edistääkseen mitään voittoa tuottavaa hanketta tai tuotetta.

8.18 Muut ristiriitatilanteet

Jos yksityishenkilön ja museon välille syntyy jokin muu eturistiriita, museon etujen on oltava ensi sijalla.

SANASTO

Arvioiminen (Appraisal)

Esineen tai näyttöjen aitouden toteaminen ja arvon määrittäminen. Joissakin maissa sanalla tarkoitetaan tarjotun lahjan arvon määrittämisestä verohelpotusta varten.

Asianmukainen huolellisuus (Due diligence)

Vaatus, että kaikki mahdollinen tehdään tosiasioiden selvittämiseksi ennen kuin päätetään toimenpiteistä, erityisesti silloin kun kyseessä on ostettavaksi tai käytettäväksi tarjotun esineen alkuperä ja historia.

Eturistiriita (Conflict of interest)

Henkilökohtaisen tai yksityisen edun työtilanteessa aiheuttama periaatteellinen ristiriita, joka rajoittaa tai näyttää rajoittavan päätöksenteon objektiivisuutta.

Hallintoelin (Governing Body)

Henkilöt tai organisaatiot, jotka museon toiminnan valtuuttavan säädöksen mukaan ovat vastuussa toiminnan jatkuvuudesta, strategisesta kehittämisestä ja rahoittamisesta.

Kaupankäynti (Dealing)

Esineiden myyminen ja ostaminen henkilön tai instituution hyödyksi.

Konservaattori (Conservator-Restorer)

Museon palveluksessa oleva tai siitä riippumaton henkilö, jolla on pätevyys kulttuuriomaisuuden tekniseen tutkimiseen, säilyttämiseen, konservointiin ja restaurointiin. Ks. lähemmin ICOM News 39 (1), s. 5–6 (1986).

Kulttuuriperintö (Cultural Heritage)

Mikä tahansa asia tai käsite, jolla katsotaan olevan esteettistä, historiallista, tieteellistä tai hengellistä merkitystä.

Laillinen omistusoikeus (Legal title)

Laillinen oikeus johonkin omaisuuteen kyseisessä maassa. Joissakin maissa tämä voi olla myönnetty oikeus, joka ei täytä asianmukaisen huolellisuuden (due diligence) vaatimuksia omaisuuden alkuperän selvittämisen suhteen.

Luonnonperintö (Natural Heritage)

Mikä tahansa luontoon kuuluva asia, ilmiö tai käsite, jolla katsotaan olevan tieteellistä tai henkistä merkitystä.

Museo¹ (Museum)

Museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi; on avoinna yleisölle; hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään.

Museoammattilainen¹ (Museum professional)

Museoammattilaisia ovat museoissa tai muissa ICOMin säännöissä (kohta 2:1–2) mainituissa instituutioissa työskentelevät henkilöt (myös palkatonta työtä tekevät), jotka ovat saaneet koulutuksen alalle tai omaavat vastaavat käytännön taidot museon hallintoon ja toimintoihin liittyvillä aloilla. Museoammattilaisia ovat myös itsenäisesti työskentelevät henkilöt, jotka noudattavat ICOMin eettisiä sääntöjä ja tekevät työtä museoille tai yllä mainitun kaltaisille instituutioille. Museoammattilaisia eivät ole henkilöt, jotka mainostavat tai myyvät museoiden ja museopalveluiden tarvitsemia kaupallisia tuotteita ja välineitä.

Proveniensi (Provenance)

Esineen ja sen omistussuhteiden täysi historia, sen löytymisestä tai valmistuksesta nykypäivään, minkä perusteella sen aitous tai omistajuus voidaan määrittellä.

Pätevä omistusoikeus (Valid title)

Kiistämätön omistusoikeus, jonka perustana on esineen provenienssin täysi tuntemus sen löytymisestä tai valmistuksesta alkaen.

Tuloa tuottava toiminta (Income-generating activities)

Toimet joiden tarkoitus on tuottaa rahallista hyötyä tai voittoa instituutiolle.

Voittoa tavoittelematon organisaatio (Non-profit organization)

Rekisteröity yhteisö, kaupparekisteriin merkitty tai merkitsemätön, jonka tulot (mukaan lukien ylijäämä tai voitto) käytetään yksinomaan kyseisen yhteisön ja sen toiminnan hyväksi. (Englanniksi käytetään myös ilmaisua Not for profit.)

Vähimmäisvaatimus (Minimum Standard)

Vaatimustaso, johon kaikkien museoiden ja niiden henkilökunnan voi kohtuullisesti odottaa pyrkivän. Tietyillä mailla on omat määritelmänsä vähimmäisvaatimuksista.

¹ Määritelmät sanoille Museo ja Museoammattilainen ovat väliaikaisia ja tarkoitettu näiden eettisten sääntöjen tulkitsemiseen. ICOMin säännöissä olevat määritelmät ovat voimassa kunnes sääntöjen uudistaminen on saatettu päätökseen.

ICOM:IN EETTINEN KOMITEA 2001-2004

(ICOM Ethics Committee)

Puheenjohtaja

Geoffrey Lewis, Iso-Britannia

Jäsenet

Gary Edson, Yhdysvallat

Byung-mo Kim, Korean tasavalta

Per Kåks, Ruotsi

Pascal Makambila, Kongo (vuodesta 2002)

Jean-Yves Marin, Ranska

Bernice Murphy, Australia (vuoteen 2002)

Tereza Scheiner, Brasilia

Shaje'a Tshiluila, Kongon demokraattinen tasavalta

Michel Van-Praët, Ranska

LIITE: MUSEOALAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

- Muinaismuistolaki 295/1963

- Museolaki 729/1991, 2005

- Laki museolain muuttamisesta 1166/1996, 644/1998

- Museoasetus 1312/1992

- Laki Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta 1276/1994

- Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 115/1999

- Asetus kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 189/1999

- Rakennuslaki 370/1958

- Rakennussuojelulaki 60/1985 (muutokset 61/1985, 1152/1993, 73/1995, 703/1995, 151/1999)
- Rakennussuojeluasetus 783/1988
- Maankäyttö ja rakennuslaki 132/1999 (muutokset 99/2000, 122/2001)
- Asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta 480/1985
- Tekijänoikeuslaki 404/1961 (muutokset 669/1971, 648/1974, 897/1980, 960/1982, 442/1984, 578/1894, 54/1986, 309/1987, 34/1991, 446/1995)
- Tekijänoikeusasetus 574/1995
- Henkilötietolaki 523/1999
- Laki taiteen edistämisen järjestelystä 328/1967
- Kirkkolaki 1054/1993
- Asetus vapaasta sivistystyöstä 805/1998

EU-lainsäädäntö:

- Kulttuuriesineiden viennistä annettu neuvoston asetus 3911/92

Kansainväliset sopimukset:

- Euroopan kulttuuriyleissopimus 6/1970
- Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnönsuojelusta koskeva yleissopimus 19/1987
- Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus 10/1992
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä siihen liittyvä lisäpöytäkirja 92-93/1994
- Tarkastettu eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta 26/1995
- Unidroit ´n yleissopimus varastetuista ja laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä 94/1999
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi 1999

Maastavientiin liittyvät määräykset on julkaistu Museoviraston julkaisussa Kulttuuriesineiden maastavienti, Utförsel och export av kulturföremål, Export of Cultural Goods, 2003.

Yhteystiedot

ICOM - Suomen komitea ry
 Eero Ehanti
 Suomen kansallismuseo
 PL 913
 00101 Helsinki
 Puh. +358 (0)295 33 6139
eero.ehanti@kansallismuseo.fi

Sihteeri ja jäsenasiat

Wiktoriina Hurskainen
 Museovirasto
 Sturenkatu 4
 00510 Helsinki
 Puh. +358 (0)40 128 6013
icom.finland.info@gmail.com

- [Toiminta](#)
- [Jäseneksi liittyminen](#)
- [Museotyön eettiset säännöt](#)
- [Hallitus](#)

Copyright © ICOM - Suomen komitea ry

[Suomeksi](#) | [På Svenska](#) | [In English](#)

Museotyön eettiset säännöt

SISÄLLYSLUETTELO

[ESIPUHE](#)

[SUOMENKIELISEN LAITOKSEN ESIPUHE](#)

[JOHDANTO](#)

[Museotyön eettisten sääntöjen asema](#)

[Museoiden vähimmäisvaatimukset](#)

[Museotyön eettisten sääntöjen käännökset](#)

[1. MUSEOT SÄILYTTÄVÄT, TULKITSEVAT JA EDISTÄVÄT IHMISKUNNAN LUONNON- JA KULTTUURIPERINTÖÄ](#)

[Institutionaalinen asema](#)

[Aineelliset voimavarat](#)

[Taloudelliset voimavarat](#)

[Henkilökunta](#)

2. MUSEOT YLLÄPITÄVÄT KOKOELMIAAN YHTEISKUNNAN JA SEN KEHITYKSEN HYVÄKSI

Kokoelmien hankkiminen

Poistot kokoelmista

Kokoelmista huolehtiminen

3. MUSEOILLA ON PRIMAARIAINEISTOA UUDEN TIEDON SAAMISEKSI JA VÄLITTÄMISEKSI

Primaariaineisto

Museokokoelmat ja tutkimus

4. MUSEOT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA LUONNON- JA KULTTUURIPERINNÖN ARVOSTAMISEEN, YMMÄRTÄMISEEN JA SUOJELUUN

Näyttelyt

Muut keinot

5. MUSEOIDEN VOIMAVARAT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA MUILLE JULKISILLE PALVELUILLE

Tunnistuspalvelut

6. MUSEOT TOIMIVAT LÄHEISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ NIIDEN YHTEISÖJEN KANSSA, JOISTA NIIDEN KOKOELMAT OVAT PERÄISIN JA JOITA NE PALVELEVAT

Kokoelmien alkuperä

Kunnioitus yhteisöjä kohtaan

7. MUSEOT TOIMIVAT LAINMUKAISESTI

Juridiset puitteet

8. MUSEOT TOIMIVAT AMMATTITAITOISESTI

Ammatillinen käyttäytyminen

Eturistiriidat

SANASTO

ICOM:IN EETTINEN KOMITEA 2001-2004

LIITE: MUSEOALAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

ESIPUHE

Tämä versio ICOMin Museotyön eettisistä säännöistä on kuuden vuoden uusimistyön tulos. Aikaisempien sääntöjen perusteellinen toimittaminen nykyistä käytäntöä vastaaviksi johti vuonna 2001 ilmestyneeseen, uusittuun mutta rakenteellisesti entisen kaltaiseen versioon. Kuten tuolloin ennakoitiin, säännöt on nyt muotoiltu kokonaan uudelleen museoammatin tarpeiden mukaan ja ne perustuvat ammatin peruskäytäntöihin. Sääntöjen päämääränä on toimia yleisenä eettisenä ohjenuorana. ICOM:in jäsenistö on käynyt säännöt kolme kertaa läpi. Ne hyväksyttiin ICOMin 21. yleiskokouksessa Soulessa 2004 suosiosoituksin.

Asiakirjan tavoite on palvella yhteiskuntaa, yhteisöä, yleisöä ja sen eri ryhmiä yhtä lailla kuin museotyöntekijöiden ammattitaitoa. Uusi jäsentely on muuttanut tekstin rakennetta keskittymällä avainkohtiin ja käyttämällä lyhyempiä kappaleita. Kokonaan uusia asioita on vähän. Ne löytyvät kappaleesta 2.11 ja periaatteista kohdissa 3, 5 ja 6.

Museotyön eettiset säännöt tarjoavat ammatillisen toimintamallin keskeisellä julkisen toiminnan alueella, jolla kansallinen lainsäädäntö on vaihteleva ja epäyhtenäinen. Ne asettavat käyttäytymiselle ja toiminnalle vähimmäisvaatimukset, joihin museoiden ammatillinen henkilökunta voi pyrkiä kaikkialla maailmassa. Samalla ne määrittelevät, mitä yleisö voi odottaa museoiden henkilökunnalta.

ICOM julkaisi vuonna 1970 kokoelmien kartuttamista koskevan säännösten (Ethics of Acquisition), jota seurasi vuonna 1986 täydennetty eettinen säännöstö (Code of Professional Ethics). Tämä asiakirja, samoin kuin väliaikainen versio vuodelta 2001, on

suuressa kiitollisuudenvelassa tuolle varhaiselle valmistelutyölle. Sääntöjen uudistamisen ja uuden rakenteen takana ovat kuitenkin ensisijaisesti olleet eettisen komitean (ICOM Ethics Committee) nykyiset jäsenet, jotka ovat osallistuneet kokouksiin sekä paikan päällä että sähköpostin välityksellä. Totean kiitollisuudella heidän sitoutuneen sääntöjen uudistamistyöhön ja sovittuun aikatauluun.

Edeltäjiensä tavoin nykyiset eettiset säännöt sisältävät yleismaailmalliset vähimmäisvaatimukset, joiden pohjalta kansalliset ja ammattiryhmät voivat rakentaa omat vaatimuksensa. ICOM rohkaisee kehittämään eettisiä sääntöjä, jotka vastaavat kansallisia ja ammattiryhmien tarpeita, ja ottaa niitä mieluusti vastaan. Ne voi lähettää ICOMin pääsihteerille osoitteeseen: Maison de l'UNESCO, 1 rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, France. E-mail: secretariat@icom.museum.

Geoffrey Lewis

Eettisen komitean puheenjohtaja

SUOMENKIELISEN LAITOKSEN ESIPUHE

ICOMin Museotyön eettiset säännöt ovat vuosien varrella vakiintuneet tärkeäksi työkaluksi museoissa Suomessa ja kansainvälisesti. Nykyisin ne julkaistaan virallisesti kolmella kielellä englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. Kansalliset komiteat erityisesti Euroopassa ovat kääntäneet säännöt omille kielilleen.

ICOM - Suomen komitea julkaisi ensimmäiset suomenkieliset säännöt vuonna 1989 (Ohjenuora, Museotyön eettiset periaatteet). Ne olivat suomalaisiin olosuhteisiin tehdyt ohjeet, joiden valmistelu oli aloitettu jo vuonna 1983 perustetussa työryhmässä. Niissä oli huomioitu 1986 hyväksytty Code of Professional Ethics. Vuonna 2001 julkaistiin uusi suomennos (Museotyön ammattieettiset ohjeet), joka oli käännös samana vuonna hyväksytyistä uusituista säännöistä.

Käsissänne on nyt kolmas suomenkielinen versio, Soulin yleiskokouksen hyväksymät, uudelleen kirjoitetut säännöt. Säännöt ovat käännös englanninkielisestä alkuperäistekstistä. ICOM - Suomen komitean hallitus hyväksyi käännöksen 6.9.2005 pidetyssä kokouksessa. Käännöstyön on tehnyt, kuten edelliselläkin kerralla, dosentti Tuukka Talvio. ICOMin puolesta haluan kiittää häntä lämpimästi tästä merkittävästä työstä suomalaisen museokentän hyväksi. Kääntäjä on puolestaan pyytänyt välittämään kiitoksensa ICOMin hallitukselle paneutumisesta käännökseen ja saamastaan avusta.

Till våra svenskspråkiga medlemmar rekommenderas den svenska översättningen av ICOMs etiska regler som Svenska ICOM har publicerat 2005 och som finns på deras hemsida <http://sweden.icom.museum>.

Ebba Brännback

Puheenjohtaja

ICOM – Suomen komitea ry

JOHDANTO

Museotyön eettisten sääntöjen asema

Nämä Museotyön eettiset säännöt on laatinut Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums). Kyseessä on järjestön ohjesäännöissä mainittu eettinen säännöstö, joka heijastaa kansainvälisen museoyhteisön yleisesti hyväksymiä periaatteita. ICOMin jäsenyys ja jäsenmaksun vuosittainen suorittaminen ovat osoitus Museotyön eettisten sääntöjen hyväksymisestä.

Vähimmäisvaatimukset museoille

Nämä säännöt on nähtävä vähimmäisvaatimuksina museoille. Ne on esitetty sarjana periaatteita, joiden tukena ovat tavoittelemisen arvoisen ammatillisen käytännön ohjeet. Joissakin maissa vähimmäisvaatimukset määritellään laissa tai hallinnollisissa säädöksissä. Eräissä maissa vähimmäisvaatimuksia koskeva neuvonta ja niiden vahvistaminen puolestaan perustuvat arviointimenettelyyn. Missä mittapuita ei ole määritelty, ICOMin sihteeristö, kansallinen komitea tai asianomainen kansainvälinen komitea voivat antaa ohjeita. Tarkoituksena on myös, että yksittäiset valtiot ja museoalan erityisorganisaatiot voisivat käyttää näitä sääntöjä perustana kehittäessään omia normejaan.

Museotyön eettisten sääntöjen käännökset

Museotyön eettiset säännöt julkaistaan kolmena versiona: englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. ICOM toivottaa tervetulleiksi käännökset muillekin kielille. Käännöstä voidaan kuitenkin pitää virallisena vain, jos sen on hyväksynyt vähintään yksi kansallinen komitea maassa, jossa kyseistä kieltä puhutaan, normaalisti ensimmäisenä kielenä. Jos samaa kieltä puhutaan useammassa kuin yhdessä maassa, muidenkin samankielisten maiden komiteoiden mielipidettä olisi tiedusteltava. On myös todettava virallisen käännöksen vaativan tekijältään sekä kielellistä että ammatillista pätevyyttä. Käännöksen pohjana oleva kieli

samoin kuin kyseessä olevat kansalliset komiteat on mainittava. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan rajoita sääntöjen tai niiden osien kääntämistä kasvatuksellisiin tai opiskelutarkoituksiin.

1. MUSEOT SÄILYTTÄVÄT, TULKITSEVAT JA EDISTÄVÄT IHMISKUNNAN LUONNON- JA KULTTUURIPERINTÖÄ

Periaate

Museot ovat vastuussa aineellisesta ja aineettomasta luonnon- ja kulttuuriperinnöstä. Hallintoelimet sekä museoiden strategisesta johdosta ja valvonnasta vastaavat henkilöt ovat velvollisia suojelemaan ja edistämään tätä perintöä ja siihen kohdistettuja inhimillisiä, aineellisia ja taloudellisia voimavaroja.

Institutionaalinen asema

1.1 Asiakirjat

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on kirjallinen ja julkistettu perustamisasiakirja, ohjesääntö tai muu julkinen asiakirja, joka on sopuoinnussa kansallisen lainsäädännön kanssa ja ilmaisee selkeästi museon laillisen aseman, tarkoituksen sekä pysyvän ja epäkaupallisen luonteen.

1.2 Museon tehtävän, pyrkimyksien ja menettelytapojen ilmaiseminen

Hallintoelimen on laadittava ja julkistettava selonteko, josta käy ilmi museon tehtävä, pyrkimys ja menettelytavat sekä hallintoelimen rooli ja kokoonpano, ja toimittava sen mukaisesti.

Aineelliset voimavarat

1.3 Toimitilat

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on asianmukaiset toimitilat, joissa se pystyy hoitamaan tarkoitustaan vastaavat perustoiminnot.

1.4 Saavutettavuus

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museo ja sen kokoelmat ovat kaikkien kansalaisten saavutettavissa kohtuullisiksi katsottavina aikoina ja säännöllisesti. On etenkin kiinnitettävä huomiota kävijöihin, joilla on erityistarpeita.

1.5 Terveys ja turvallisuus

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että riittäviä terveys-, turva- ja saavutettavuusvaatimuksia noudatetaan sekä henkilökunnan että yleisön suhteen.

1.6 Suoja onnettomuuksilta

Hallintoelimen on kehitettävä ja ylläpidettävä käytäntöjä, jotka suojaavat sekä yleisöä että henkilökuntaa samoin kuin kokoelmia ja muita voimavaroja luonnon ja ihmisen aiheuttamilta onnettomuuksilta.

1.7 Turvallisuusvaatimukset

Hallintoelimen on varmistettava kokoelmille riittävä turvallisuus varkauksien ja vahinkojen varalta näyttelyissä, työ- ja säilytystiloissa sekä kuljetuksien aikana.

1.8 Vakuutus ja takuujärjestelyt

Jos kokoelmat turvataan kaupallisella vakuutuksella, hallintoelimen on huolehdittava siitä, että vakuutus on riittävä ja kattaa myös kuljetettavat ja lainatut esineet sekä muut museon vastuulla olevat esineet. Kun esineiden turvallisuus on järjestetty takuilla, niiden on katettava myös muut kuin museon itsensä omistamat esineet.

Taloudelliset voimavarat

1.9 Rahoitus

Hallintoelimen on turvattava riittävät varat museon toimintojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Varojen hoidosta on huolehdittava ammattitaitoisesti.

1.10 Tulonhankkimiskeinot

Hallintoelimellä on oltava kirjallinen ohje, joka koskee tulojen hankkimista omatoimisesti tai niiden vastaanottamista ulkopuolisista lähteistä. Tulolähteestä riippumatta museoiden pitää pystyä valvomaan ohjelmansa, näyttelyidensä ja

toimintojensa sisältöä ja riippumattomuutta. Tulonhankintakeinot eivät saa olla ristiriidassa instituution tai sen yleisön normien kanssa. (Ks. 6.6)

Henkilökunta

1.11 Museo työnantajana

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että kaikki henkilökohtaa koskevat toimet noudattavat museon sovittuja menettelytapoja sekä asianmukaisia ja laillisia käytäntöjä.

1.12 Johtajan nimittäminen

Museonjohtajan virkaa täytettäessä hallintoelimen on otettava huomioon ne tiedot ja taidot, joita tehtävän pätevä hoitaminen edellyttää. Näihin ominaisuuksiin kuuluvat riittävä koulutus, ammatillinen kokemus ja Museotyön eettisten sääntöjen kunnioittaminen.

1.13 Hallintoelinten saavutettavuus

Museonjohtavan on oltava suoraan vastuussa asianomaisille hallintoelimille ja hänellä on oltava mahdollisuus olla niihin suoraan yhteydessä.

1.14 Museohenkilökunnan pätevyys

Palkatulta henkilökunnalta on edellytettävä pätevyyttä huolehtia kaikista työhön liittyvistä velvollisuuksista. (Ks. 2.18; 2.24; 8.12)

1.15 Henkilökunnan kouluttaminen

Tehokkaan työvoiman ylläpitämiseksi on kaikille museotyöntekijöille pyrittävä järjestämään riittävät mahdollisuudet jatko-opiskeluun ja ammatilliseen kehittymiseen.

1.16 Eettiset ristiriidat

Hallintoelimen ei koskaan pidä vaatia museohenkilökuntaa toimimaan tavalla, joka on ristiriidassa Museotyön eettisten sääntöjen, kansallisen lain tai museoalan muiden eettisten erityissäännösten kanssa.

1.17 Museohenkilökunta ja vapaaehtoistyöntekijät

Hallintoelimen tulee laatia vapaaehtoistyöskentelyä koskevat kirjalliset ohjeet, jotka edistävät myönteisten suhteiden kehittymistä vapaaehtoistyöntekijöiden ja museoammattilaisten välille.

1.18 Vapaaehtoistyöntekijät ja etiikka

Hallintoelimen tulee huolehtia siitä, että vapaaehtoistyöntekijät ovat täysin perillä Museotyön eettisistä säännöistä ja muista asiaan kuuluvista säännöistä ja laeista sekä museotyössään että yksityisessä toiminnassaan.

2. MUSEOT YLLÄPITÄVÄT KOKOELMIAAN YHTEISKUNNAN JA SEN KEHITYKSEN HYVÄKSI

Periaate

Museoilla on velvollisuus hankkia, säilyttää ja edistää kokoelmiaan suojatakseen luonnonperintöä sekä kulttuurillista ja tieteellistä perintöä. Niiden kokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota kansainvälinen lainsäädäntö suojaa. Tämän julkinen luottamus edellyttää kokoelmien oikeudenmukaista omistamista, pysyvyyttä, dokumentointia, saavutettavuutta ja poistojen suorittamista vastuullisesti.

Kokoelmien hankkiminen

2.1 Kokoelmapolitiikka

Jokaisen museon hallintoelimen tulee laatia ja julkistaa kirjallinen toimintaohje, joka koskee kokoelmien hankkimista, hoitamista ja käyttöä. Siinä tulee selvittää kaiken sellaisen aineiston asema, jota ei luetteloida, konservoida tai aseteta näytteille. (Ks. 2.7; 2.8)

2.2 Pätevä omistusoikeus

Mitään esinettä tai näytettä ei pidä ostaa tai lainata, ottaa vastaan lahjana, testamentin perusteella tai vaihdossa, ellei museolla ole täyttä varmuutta sen omistusoikeuden pätevydestä. Laillinen omistusoikeus siinä maassa, jossa esine parhaillaan on, ei välttämättä takaa pätevää omistusoikeutta.

2.3 Proveniensi ja asianmukainen huolellisuus

Ennen minkään ostettavaksi, lainaksi, lahjaksi, testamentin perusteella tai vaihdossa tarjotun esineen tai näytteen hankkimista on pyrittävä kaikin tavoin varmistamaan, ettei sitä ole hankittu tai viety vastoin lakia alkuperämaastaan tai muusta maasta, jossa se mahdollisesti on omistettu laillisesti (mukaan luettuna maa, jossa museo sijaitsee). Asianmukaista huolellisuutta on noudatettava esineen koko historian selvittämiseksi siitä lähtien, kun se on löydetty tai valmistettu.

2.4 Luvattomista tai epätieteellisistä kenttätöistä peräisin olevat esineet ja näytteet

Museoiden ei tule hankkia esineitä, jos on perusteltua epäillä niiden hankkimiseen liittyvän muistomerkkien, arkeologisten tai geologisten kohteiden, lajien tai asuinympäristöjen luvaton, epätieteellistä tai tarkoituksellista tuhoamista tai vahingoittamista. Hankintoja ei myöskään tule tehdä, jos löydöt on salattu maan omistajalta tai hallussapitäjältä tai asianmukaisilta viranomaisilta.

2.5 Kulttuurillisesti arkaluontoinen aineisto

Ihmisruumiin jäänteitä ja uskonnollista aineistoa tulee hankkia vain, jos ne voidaan säilyttää turvautusti ja kunnioittavasti. Tämän täytyy tapahtua ammatillisesti pätevällä tavalla. Jos esineet alun perin omistanut yhteisö tai etninen tai uskonnollinen ryhmä tunnetaan, sen etua tai uskomuksia ei saa loukata. (Ks. 3.7; 4.3)

2.6 Suojellut biologiset tai geologiset näytteet

Museoiden ei tule hankkia biologista tai geologista aineistoa, joka on kerätty, myyty tai muulla tavalla välitetty vastoin paikallisia, kansallisia, alueellisia tai kansainvälisiä lakeja tai sopimuksia eläinten ja luonnon suojelusta.

2.7 Elävät kokoelmat

Jos kokoelmiin sisältyy eläviä kasveja tai eläimiä, on erityisesti otettava huomioon niiden alkuperäinen luonnollinen ja sosiaalinen ympäristö samoin kuin paikalliset, kansalliset, alueelliset tai kansainväliset lait ja sopimukset eläinten ja luonnon suojelusta.

2.8 Käyttökokoelmat

Kokoelmapolitiikassa voidaan myös ottaa erityisesti kantaa käyttökokoelmiin, joissa on ensisijaisesti kyse kulttuuristen, tieteellisten tai teknisten prosessien säilyttämisestä tai joissa esineet ja näytteet on hankittu säännöllisesti käsiteltäväksi tai opetustarkoituksessa. (Ks. 2.1)

2.9 Kokoelmapolitiikan ulkopuoliset hankinnat

Julkistetuista periaatteista poikkeavia hankintoja on tehtävä vain poikkeustapauksissa. Tällöin hallintoelimen on otettava huomioon saatavissa olevat asiantuntijoiden mielipiteet ja kaikkien asianomaisten näkökohdat, jotka koskevat esineen tai näytteen merkittävyyttä, sen asemaa kulttuuri- tai luonnonperinnössä ja muiden samanlaista aineistoa keräävien museoiden erityisintressejä. Näidenkään ehtojen tullessa täytetyiksi ei pidä hankkia esineitä, joiden omistusoikeus on kyseenalainen. (Ks. 3.4)

2.10 Hankinnat hallintoelimen tai henkilökunnan jäseniltä

Erityistä varovaisuutta vaaditaan, kun hallintoelimen tai museohenkilökunnan jäsenet, heidän perheenjäsenensä tai heihin läheisessä suhteessa olevat henkilöt tarjoavat esineitä ostettavaksi, lahjoituksina tai verohelpotusta vastaan.

2.11 Museo lopullisena säilytyspaikkana

Museotyön eettiset säännöt eivät estä museoita toimimasta valtuutettuna säilytyspaikkana alkuperältään tuntemattomille esineille, jotka on kerätty laittomasti tai otettu talteen museon lakisääteeseen toimialaan kuuluvalta alueelta.

Poistot kokoelmista

2.12 Lailliset ja muut valtuudet poistamiseen

Jos museolla on lailliset valtuudet poistaa esineitä kokoelmistaan tai kokoelmiin on saatu esineitä joita sillä on oikeus poistaa, lain edellyttämiä ja muita vaatimuksia ja käytäntöjä on noudatettava täydellisesti. Alkuperäiseen saantiin liittyviä määrääviä tai muita rajoituksia on noudatettava, jos ei voida selvästi osoittaa, että rajoitusten noudattaminen on instituutiolle mahdotonta tai oleellisesti haitallista ja niihin voidaan sillä perusteella saada laillista tietä helpotusta.

2.13 Poistot museokokoelmista

Esineen tai näytteen poistaminen museon kokoelmasta edellyttää täyttä ymmärrystä sen merkityksestä, luonteesta (korvattavissa oleva vai ei) ja oikeudellisesta asemasta sekä toimenpiteen mahdollisesti aiheuttamasta julkisen luottamuksen menetyksestä.

2.14 Vastuu poistamisesta

Päätös poistamisesta kuuluu johtoelimelle yhdessä museonjohtajan ja kyseisestä kokoelmasta vastuussa olevan henkilön kanssa. Käyttökokoelmiin voidaan soveltaa erityisjärjestelyjä. (Ks. 2.7; 2.8)

2.15 Menettely kokoelmista poistettujen esineiden kanssa

Jokaisella museolla tulee olla vahvistetut ohjeet, joissa määritellään sallitut keinot poistaa esine pysyvästi kokoelmista lahjoittamalla, siirtämällä, vaihtamalla, myymällä, palauttamalla tai tuhoamalla, ja jotka sallivat omistusoikeuden täyden siirtämisen vastaanottajalle. Kaikki poistamiseen liittyvät päätökset sekä kyseiset esineet ja niitä koskevat toimenpiteet on dokumentoitava täydellisesti. Ohjeissa on myös selvästi edellytettävä, että poistettavaa esinettä tarjotaan ensisijaisesti toiselle museolle.

2.16 Tulot kokoelmien poistamisesta

Museokokoelmia hallitaan yhteiseksi hyväksi eikä niitä tule kohdella realisoitavissa olevana omaisuutena. Kokoelmaesineiden ja näytteiden poistamisesta saatu tulo tai muu hyvitys on käytettävä yksinomaan kokoelman hyväksi, yleensä sen hankintoihin.

2.17 Poistettujen kokoelmien ostaminen

Museon henkilökunnalla ja hallintoelimen jäsenillä, heidän perheenjäsenillään ja muilla heitä lähellä olevilla henkilöillä ei tule olla oikeutta ostaa museon hoidossa olevasta kokoelmasta poistettua esinettä.

Kokoelmista huolehtiminen

2.18 Kokoelman jatkuvuus

Museoiden tulee luoda ja ylläpitää käytäntöjä, jotka takaavat kokoelmien (sekä pysyvien että väliaikaisesti hallussa olevien) ja niihin liittyvän tiedon (oikein talletettuna) saatavuuden julkiseen käyttöön ja säilymisen tuleville sukupolville mahdollisimman hyvin ja turvautusti, ottaen huomioon nykyiset tiedot ja mahdollisuudet.

2.19 Kokoelmavastuun delegoiminen

Ammatillinen vastuu kokoelmista tulee luovuttaa vain henkilöille, joilla on tarvittavat tiedot ja taidot ja joiden työtä ohjataan asianmukaisesti. (Ks. 8.11)

2.20 Kokoelmien dokumentointi

Museokokoelmat on dokumentoitava hyväksytyjen ammatillisten normien mukaisesti. Dokumentaatioon pitää sisältyä esineen täysi identifiointi ja kuvaus sekä tiedot esineen alkuperästä, kunnosta, käsittelystä ja nykyisestä olinpaikasta. Tämä tieto on säilytettävä turvallisesti ja sen täytyy olla löydettävissä hakujärjestelmällä, jonka avulla museon henkilökunta ja muut asianmukaisesti valtuutetut henkilöt pääsevät tietoihin käsiksi.

2.21 Turva katastrofitilanteessa

Eryistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että kehitetään käytäntöjä suojaamaan kokoelmia aseellisen konfliktin ja muiden ihmisen aiheuttamien tai luonnonkatastrofien sattuessa.

2.22 Kokoelmatietojen tietoturva

Museoiden on estettävä arkaluontoisen henkilökohtaisen tai muun informaation sekä muiden luottamuksellisten asioiden joutuminen yleisön ulottuville kokoelmatietoja julkistettaessa.

2.23 Ehkäisevä konservointi

Ehkäisevä konservointi on tärkeä tekijä museoiden käytännöissä ja kokoelmien hoidossa. Museoammattilaisilla on keskeinen vastuu luoda ja ylläpitää heidän hoidossaan olevia kokoelmia suojelevia olosuhteita säilyttämisessä, näyttelyissä tai kuljettamisen aikana.

2.24 Kokoelmien konservointi

Museoiden tulee huolellisesti valvoa kokoelmien kuntoa jotta havaittaisiin, milloin jokin esine tai näyte tarvitsee konservointia ja alalle pätevöityneen konservattorin palveluksia. Päämääränä tulee olla esineen tai näytteen kunnan stabiloiminen. Kaikki konservointitoimenpiteet tulee dokumentoida ja niiden tulee olla mahdollisuuksien mukaan peruutettavissa. Kaikki esineeseen tai näytteeseen tehdyt muutokset pitää voida selvästi tunnistaa.

2.25 Elävien eläinten hyvinvointi

Jos museo pitää eläviä eläimiä, sen on kannettava täysi vastuu niiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Sen tulee laatia ja saattaa voimaan eläinlääkärin hyväksymät turvallisuusohjeet, jotka koskevat henkilökunnan ja kävijöiden samoin kuin eläinten turvallisuutta. Geneettisten muutosten tulee olla selvästi tunnistettavissa.

2.26 Museokokoelmien käyttö henkilökohtaisiin tarkoituksiin

Yksityishenkilöillä, mukaan lukien museon henkilökunta ja hallinto sekä heidän perheenjäsenensä ja lähipiiriinsä, ei ole oikeutta ottaa museoesineitä henkilökohtaiseen käyttöön edes lyhytaikaisesti.

3. MUSEOILLA ON PRIMAARIAINEISTOA UUDEN TIEDON SAAMISEKSI JA VÄLITTÄMISEKSI

Periaate

Museot ovat erityisesti vastuussa siitä, että kokoelmissa olevaa primaariaineistoa tutkitaan, siitä huolehditaan ja se on kaikkien saatavissa.

Primaariaineisto

3.1 Kokoelmat primaariaineistona

Museoiden kokoelmapolitiikassa on selvästi ilmaistava kokoelmien merkitys primaariaineistona. Kokoelmapolitiikasta on myös käytävä ilmi, että sitä eivät ohjaa ohimenevät ajatussuunnaukset tai museokäytännöt.

3.2 Kokoelmien saavutettavuus

Museoilla on erityinen velvollisuus asettaa kokoelmat ja kaikki niihin liittyvä oleellinen tieto saataville niin laajalti kuin mahdollista, ottaen kuitenkin huomioon luottamuksellisuuden ja turvallisuuden asettamat vaatimukset.

Museokokoelmat ja tutkimus

3.3 Kenttätutkimus ja kerääminen

Museo, joka täydentää kokoelmiaan kenttätutkimuksella, on velvollinen noudattamaan akateemisia vaatimuksia sekä sovellettavissa olevia kansallisia ja kansainvälisiä lakeja ja sopimuksia. Kenttätyössä on suhtauduttava kunnioittavasti ja huomioonottavasti paikallisten yhteisöjen näkemyksiin, ympäristöolosuhteisiin ja kulttuurillisiin käytäntöihin sekä kulttuuri- ja luonnonperinnön vaalimiseen.

3.4 Primaariaineiston poikkeukselliset hankinnat

Joissakin hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa esine, jolla ei ole provenienssia, voi olla itsessään tieteellisesti niin merkittävä, että sen talteen ottaminen on yleisen edun mukaista. Päätäminen sellaisen esineen hankkimisesta museokokoelmaan kuuluu alan asiantuntijoille, eikä siihen saa liittyä kansallisia tai kansainvälisiä ennakkoluuloja. (Ks. 2.11)

3.5 Tutkimus

Museon henkilökunnan harjoittaman tutkimuksen täytyy liittyä museon tehtävään ja tarkoitukseen, ja sen on noudatettava vakiintuneita laillisia, eettisiä ja akateemisia käytäntöjä.

3.6 Destruktiivinen analyysi

Kun suoritetaan destruktiivisia analyyseja, jossa aineistoa tuhoutuu, on kaikki tieto kyseisestä aineistosta, analyysin tuloksesta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta ja julkaisuista liitettävä pysyvästi museon luetteloon.

3.7 Ihmisruumiin jäännökset ja uskonnolliset esineet

Ihmisruumiin jäännöksiin ja uskonnolliseen aineistoon kohdistuva tutkimus on suoritettava ammatillisten normien mukaisesti. Jos aineiston alkuperä tunnetaan, on otettava huomioon kyseisen yhteisön, etnisen tai uskonnollisen ryhmän edut ja uskomukset. (Ks. 2.5; 4.3)

3.8 Oikeus tutkimusaineistoon

Kun museon henkilökunta valmistee aineistoa esittelemistä varten tai dokumentoidakseen kenttätutkimuksia, on kaikista työhön liittyvistä oikeuksista oltava selvä sopimus työstä maksavan museon kanssa.

3.9 Asiantuntemuksen jakaminen

Museoammattilaisilla on velvollisuus jakaa tietonsa ja kokemuksensa työtovereiden sekä kyseisten alojen tutkijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Heidän tulee kunnioittaa niitä, joilta he ovat oppinsa saaneet, tunnustaa opettajiensa osuus ja välittää eteenpäin uudet toimintamenetelmänsä ja kokemuksensa, jotka voivat olla toisille hyödyksi.

3.10 Museoiden ja muiden instituutioiden välinen yhteistyö

Museoiden henkilökunnan tulee tunnustaa ja hyväksyä tarve yhteistyöhön ja neuvonpitoon sellaisten instituutioiden kanssa, joilla on yhtenevät intressit ja keräämiskäytännöt. Tämä koskee erityisesti ylempiä oppilaitoksia ja muita julkisia laitoksia, joissa tehtävä tutkimus saattaa synnyttää tärkeitä kokoelmia, joiden pitkäaikaisesta säilymisestä ei ole takuita.

4. MUSEOT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA LUONNON- JA KULTTUURIPERINNÖN ARVOSTAMISEEN, YMMÄRTÄMISEEN JA SUOJELUUN

Periaate

Museoilla on tärkeä velvollisuus kehittää kasvatuksellista rooliaan ja houkutella laajempia yleisöjä siitä yhteisöstä tai ryhmästä ja siltä seudulta, jota ne palvelevat. Vuorovaikutus yhteisön kanssa ja sen kulttuuriperinnön vaaliminen muodostavat oleellisen osan museon kasvatuksellisesta tehtävästä.

Näyttelyt

4.1 Näyttelyt ja erityistoiminnot

Perus- ja tilapäisnäyttelyiden, sekä fyysisten että elektronisten, on oltava sopuinnussa museon tehtävän, toimintatapojen ja tarkoituksen kanssa. Ne eivät saa olla ristiriidassa kokoelmien laadun kanssa tai vaarantaa niiden hoitamista ja säilyttämistä.

4.2 Näyttelyesineiden tulkitseminen

Museoiden on huolehdittava siitä, että näyttelyissä tarjottu tieto on perusteltua ja tarkkaa ja käsittelee soveliaasti esiteltäviä ryhmiä tai uskomuksia.

4.3 Arkaluonteisen aineiston esitleminen

Ihmisruumiin jäännökset ja uskonnollista merkitystä omaava aineisto on asetettava näytteille tavalla, joka vastaa ammatillisia vaatimuksia ja ottaa huomioon – mikäli esineiden alkuperä tunnetaan - sen yhteisön, etnisen tai uskonnollisen ryhmän edut ja uskomukset, jolta esineet ovat peräisin. Niiden esitlemisessä on osoitettava suurta tahdikkautta ja kunnioitettava kaikille kansoille yhteisiä käsityksiä inhimillisestä arvokkuudesta.

4.4 Esineen poistaminen näyttelystä

Jos yhteisö, jonka parista näytteillä oleva ihmisruumiin jäännös tai uskonnollista merkitystä omaava esine on peräisin, pyytää kyseisen aineiston poistamista näyttelystä, on asia käsiteltävä viipymättä, kunnioittavasti ja hienotunteisesti. Sama koskee pyyntöjä aineiston palauttamisesta. Museolla on oltava selvästi määritelty toimintatapa tällaisten pyyntöjen käsittelyssä.

4.5 Provenienssia vailla olevan aineiston esittely

Museoiden tulee välttää asettamasta näytteille tai muuten hyödyntämästä aineistoa, jonka alkuperä on kyseenalainen tai tuntematon. Niiden tulee tiedostaa, että tämä voidaan tulkita kulttuuriomaisuuden laittoman kaupan hyväksymiseksi ja rohkaisemiseksi.

Muut keinot

4.6 Julkaiseminen

Museoiden julkaiseman tiedon, tapahtui se millä keinoin hyvänsä, tulee olla perusteltua, tarkkaa ja ottaa vastuullisesti huomioon esiteltävät akateemiset alat, yhteisöt tai uskomukset. Museon julkaisujen ei tule olla ristiriidassa instituution normien kanssa.

4.7 Jäljenteet

Museoiden tulee suhtautua kunnioittavasti niihin kokoelmissa oleviin esineisiin, joista valmistetaan replikoita, jäljenteitä tai kopioita. Kaikissa valmistetuissa tuotteissa tulee olla pysyvä merkintä, että kyseessä on jäljennös.

5. MUSEOIDEN VOIMAVARAT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA MUILLE JULKISILLE PALVELUILLE

Periaate

Museoilla on käytössään suuri määrä erikoisosaamista, taitoa ja aineellisia resursseja, joilla on laajalti käyttöä myös museon ulkopuolella. Tämä saattaa johtaa museon toiminnan laajenemiseen resursseja jakamalla tai palveluja tarjoamalla. Näin toimittaessa on huolehdittava, että museon alkuperäistä tehtävää ei vaaranneta.

Tunnistuspalvelut

5.1 Laittomasti hankittujen esineiden tunnistaminen

Jos museo tarjoaa tunnistuspalveluja, toiminnan ei tule synnyttää mielikuvaa, että museo hyötyy tällaisesta toiminnasta suoraan tai epäsuorasti. Jos esineen voidaan olettaa tai epäillä olevan laittomasti tai luvottomasti hankittu, luovutettu, tuotu maahan tai viety maasta, sen tunnistamista tai aitouden toteamista ei pidä julkistaa ennen kuin asianomaisiin viranomaisiin on oltu yhteydessä.

5.2 Aitouden toteaminen ja arviointi

Arviointeja voidaan suorittaa museokokoelmien vakuutusarvon määrittämiseksi. Arvioita muiden esineiden rahallisesta arvosta tulisi antaa vain toisten museoiden tai oikeudellisten, hallinnollisten tai muiden viranomaisten pyynnöstä. Silloin kun museo on hyödynsaaja, esineen tai näytteen arviointi on annettava puolueettoman tahon suoritettavaksi.

6. MUSEOT TOIMIVAT LÄHEISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ NIIDEN YHTEISÖJEN KANSSA, JOISTA NIIDEN KOKOELMAT OVAT PERÄISIN JA JOITA NE PALVELEVAT

Periaate

Museokokoelmat heijastavat niiden yhteisöjen kulttuuri- ja luonnonperintöä, joista esineet ovat peräisin. Ne eivät ole tavallista omaisuutta vaan niillä voi olla suuri merkitys kansalliselle, alueelliselle, paikalliselle, etniselle, uskonnolliselle tai poliittiselle identiteetille. Tämä on tärkeä huomioida museon toimintatavoissa.

Kokoelmien alkuperä

6.1 Yhteistyö

Museoiden tulee edistää tiedon, dokumentoinnin ja kokoelmien jakamista museoiden ja kulttuuri-instituutioiden kanssa niissä maissa ja yhteisöissä, joista sen kokoelmat ovat peräisin. On myös pyrittävä kehittämään yhteistyötä sellaisten maiden tai alueiden museoiden kanssa, jotka ovat menettäneet merkittävä osan perinnöstään.

6.2 Kulttuuriomaisuuden palauttaminen

Museoiden tulee olla valmiita osallistumaan keskusteluun kulttuuriomaisuuden palauttamisesta alkuperämaahan. Palauttamisen täytyy tapahtua puolueettomasti ja perustua tieteellisiin, ammatillisiin ja humanitaarisiin periaatteisiin. Lisäksi on otettava huomioon paikallinen, kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö.

6.3 Kulttuuriomaisuuden luovuttaminen takaisin

Kun alkuperämaa tai -kansaa vaatii saada takaisin esineen tai näytteen, jonka voi osoittaa olevan viety maasta vastoin kansainvälisiä tai kansallisia sopimuksia ja kuuluvan tämän maan tai kansan kulttuuri- tai luonnonperintöön, museon tulee - jos se on laillisesti mahdollista - ryhtyä nopeasti ja vastuullisesti yhteistyöhön kyseisen esineen tai näytteen luovuttamiseksi takaisin.

6.4 Vallatusta maasta peräisin olevat kulttuuriesineet

Museoiden tulee välttää ostamista tai muuten hankkimasta kulttuuriesineitä, jotka ovat peräisin vallatuilta alueilta. Lisäksi sen tulee noudattaa kulttuuri- tai luonnonaineistojen maahantuontia, vientiä ja välittämistä sääteleviä lakeja ja sopimuksia.

Kunnioitus yhteisöjä kohtaan

6.5 Paikallisyhteisöt

Jos museon toiminta liittyy paikallisyhteisöön tai sen perintöön, hankintojen tulee perustua harkittuun ja molemminpuoliseen yhteistyöhön, ilman että alkuperäistä omistajaa tai muita tiedonantajia käytetään sopimattomasti hyödyksi. Yhteisön toiveiden on oltava etusijalla.

6.6 Yhteisöllisten toimintojen rahoitus

Kun etsitään rahoitusta toiminnoille, joissa paikallinen yhteisö on mukana, sen etuja ei saa vahingoittaa. (Ks. 1.10)

6.7 Paikallisyhteisöihin liittyvien kokoelmien käyttö

Paikallisyhteisön parista olevien kokoelmien käyttö vaatii museolta inhimillisen arvokkuuden ja kulttuuriperinnön kunnioittamista. Sen tulee edistää ihmisten hyvinvointia, yhteiskunnallista kehitystä, suvaitsevaisuutta ja ihmisarvon kunnioittamista, sekä monipuolista sosiaalista, kulttuurista ja kielellistä ilmaisutapaa. (Ks. 4.3)

6.8 Tukiorganisaatiot

Museoiden tulee pyrkiä saamaan aikaan suotuisa ilmapiiri yhteisön tuelle (esim. ystävähdistykset ja muut tukiorganisaatiot), tunnustaa yhteisön avun merkitys ja edistää sopusointuisia suhteita yhteisön ja museohenkilökunnan välillä.

7. MUSEOT TOIMIVAT LAINMUKAISESTI

Periaate

Museon täytyy noudattaa täydellisesti kansainvälisiä, alueellisia, kansallisia ja paikallisia lakeja ja sopimuksia. Sen lisäksi museon hallintoelimen täytyy noudattaa museoon, sen kokoelmiin tai toimintoihin liittyviä voimassa olevia ehtoja ja velvollisuuksia.

Juridiset puitteet

7.1 Kansallinen ja paikallinen lainsäädäntö

Museoiden tulee noudattaa kaikkia kansallisia ja paikallisia lakeja ja kunnioittaa myös muiden valtioiden lakeja sikäli kuin ne koskevat sen toimintaa.

7.2 Kansainväliset säädökset

Museoiden tulee tunnustaa seuraavat kansainväliset säädökset, joiden pohjalta ICOMin eettisiä sääntöjä on tulkittava:

UNESCO:n yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen konfliktin sattuessa (Haagin yleissopimus, 1. protokolla 1954 ja 2. protokolla 1999); UNESCO:n yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi (1970); Yleissopimus kansainvälisestä kaupasta uhanalaisilla kasvi- ja eläinlajeilla (1973); YK:n yleissopimus biologisesta monimuotoisuudesta (1992); Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä (1995); UNESCO:n yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta (2001); UNESCO:n yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta (2003).

8. MUSEOT TOIMIVAT AMMATTITAITOISESTI

Periaate

Museoammattilaisten tulee noudattaa yleisesti hyväksytyjä normeja ja lakeja ja pitää yllä ammattikuntansa arvoa ja kunniaa. Heidän ei pidä sallia laitonta tai epäeettistä ammatillista käytöstä yleisöä kohtaan. Heidän on kaikin tavoin pyrittävä valistamaan ja kasvattamaan yleisöä ammattinsa päämääristä, tarkoituksista ja pyrkimyksistä, jotta julkinen kuva museon työstä yhteiskunnan hyväksi kohentuisi.

Ammatillinen käyttäytyminen

8.1 Säädösten tunteminen

Jokaisen museoammattilaisen on perehdyttävä työtään koskeviin kansainvälisiin, kansallisiin ja paikallisiin säädöksiin ja niiden soveltamistapoihin. Heidän tulee välttää tilanteita, joissa heidän toimintansa voitaisiin tulkita sopimattomaksi.

8.2 Ammatillinen vastuu

Museoammattilaiset ovat velvollisia noudattamaan sen instituution periaatteita ja käytäntöjä, jonka palveluksessa he ovat. Heillä on kuitenkin oikeus vastustaa toimintatapoja, joiden he kokevat vahingoittavan museota tai ammattia ja sen etiikkaa.

8.3 Ammatillinen käyttäytyminen

Lojaalisuus työtovereita ja työnantajana olevaa museota kohtaan on tärkeä ammatillinen velvollisuus ja sen tulee pohjautua koko ammatillista toimintaa koskeviin, perustavalaatuisiin eettisiin periaatteisiin. Museoammattilaisten on noudatettava ICOMin Museotyön eettisiä sääntöjä ja tunnettava myös muut museotyötä koskevat säännöt ja ohjeet.

8.4 Akateemiset ja tieteelliset velvollisuudet

Museoammattilaisten tulee edistää kokoelmiin liittyvän tiedon tutkimusta, säilyttämistä ja käyttöä. Heidän tulee siksi välttää kaikkia toimia ja tilanteita, jotka voisivat johtaa sellaisen akateemisen tai tutkimuksellisen tiedon menetykseen.

8.5 Laittomat markkinat

Museoammattilaisten ei tule edistää, suoraan tai epäsuorasti, luonnon- tai kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa tai laittomia markkinoita.

8.6 Luottamuksellisuus

Museoammattilaisten tulee varjella työssään saamaa luottamuksellista tietoa. Myös museoon tunnistettavaksi tuotuja esineitä koskeva tieto on luottamuksellista eikä sitä saa julkaista tai välittää toiselle instituutiolle tai henkilölle ilman omistajan nimenomaista lupaa.

8.7 Museon ja kokoelmien turvallisuus

Museohenkilökunta ei saa paljastaa luottamuksellista tietoa, joka koskee työtehtävien yhteydessä tutuksi tulleiden museoiden ja yksityisten kokoelmien tai paikkojen turvallisuutta.

8.8 Poikkeukset luottamuksellisuuden vaatimukseen

Luottamuksellisuus ei vaikuta lainmukaiseen velvollisuuteen auttaa poliisia tai muita asiaankuuluvia viranomaisia heidän tutkiessa mahdollisesti varastettua, luvattomasti hankittua tai laittomasti maasta toiseen siirrettyä omaisuutta.

8.9 Henkilökohtainen riippumattomuus

Vaikka museoammattilaisilla on oikeus tiettyyn henkilökohtaiseen riippumattomuuteen, henkilökohtaista liiketoimintaa tai muuta oman edun ajamista ei voi täysin erottaa museossa tehtävästä työstä.

8.10 Ammatilliset suhteet

Museoammattilaisille muodostuu lukuisia ammatillisia suhteita samassa museossa ja sen ulkopuolella työskentelevien kanssa. Heidän odotetaan suorittavan ammatilliset velvollisuutensa muita kohtaan tehokkaasti ja korkeatasoisesti.

8.11 Ammatillinen neuvonpito

On ammatillinen velvollisuus neuvotella samassa museossa tai sen ulkopuolella työskentelevien työtovereiden kanssa, jos museossa saatavilla oleva asiantuntemus ei riitä hyvään päätöksentekoon.

Eturistiriidat

8.12 Lahjat, huomionosoitukset, lainat tai muut henkilökohtaiset edut

Museon työntekijöiden ei tule ottaa vastaan työtehtäviin liittyviä lahjoja, huomionosoituksia, lainoja tai muita henkilökohtaisia etuja. Kohteliaisuusyyt voivat joskus edellyttää lahjojen antamista tai vastaanottamista, mutta tämän tulisi aina tapahtua kyseisen instituution nimissä.

8.13 Työ museon ulkopuolella tai kaupalliset edut

Vaikka museoammattilaisilla on oikeus tiettyyn henkilökohtaiseen riippumattomuuteen, yksityistä liiketoimintaa tai ammatillisen edun tavoittelua ei voi täysin erottaa museossa tehtävästä työstä. Heidän ei tule ottaa vastaan muuta palkattua tointa tai ulkopuolista työtehtävää, joka on tai jonka voidaan ajatella olevan ristiriidassa museon etujen kanssa.

8.14 Kaupankäynti luonnon- tai kulttuuriperinnöllä

Museoammattilaisten ei tule osallistua suoraan tai epäsuorasti kaupankäyntiin (ostamiseen tai myymiseen voitolla) luonnon- tai kulttuuriperinnöllä.

8.15 Yhteistyö kauppiaiden kanssa

Museoammattilaisten ei tule hyväksyä kauppiaalta, huutokaupanpitäjältä tai muulta henkilöltä mitään lahjaa, vieraanvaraisuutta tai muuta palkkiota, jonka kannustimena on ostaa tai luovuttaa museoesineitä, osallistua tai olla osallistumatta julkiseen toimintaan. Museoammattilaisen ei myöskään pidä suositella yleisölle ketään erityistä kauppiasta, huutokaupanpitäjää tai arvioijaa.

8.16 Yksityinen keräileminen

Museoammattilaisten ei tule kilpailla instituutionsa kanssa esineiden hankkimisessa tai missään henkilökohtaisessa keräilytoiminnassa. Henkilökohtaisesta keräilemisestä on tehtävä sopimus museoammattilaisen ja hallintoelimen välillä, ja sitä on noudatettava tunnontarkasti.

8.17 ICOMin nimen ja logon käyttö

ICOMin jäsenillä ei ole oikeutta käyttää nimiä "International Council of Museums" tai "ICOM" tai ICOM-logoa edistääkseen mitään voittoa tuottavaa hanketta tai tuotetta.

8.18 Muut ristiriitatilanteet

Jos yksityishenkilön ja museon välille syntyy jokin muu eturistiriita, museon etujen on oltava ensi sijalla.

SANASTO

Arvioiminen (Appraisal)

Esineen tai näytteen aitouden toteaminen ja arvon määrittäminen. Joissakin maissa sanalla tarkoitetaan tarjotun lahjan arvon määrittämisestä verohelpotusta varten.

Asianmukainen huolellisuus (Due diligence)

Vaatus, että kaikki mahdollinen tehdään tosiasioiden selvittämiseksi ennen kuin päätetään toimenpiteistä, erityisesti silloin kun kyseessä on ostettavaksi tai käytettäväksi tarjotun esineen alkuperä ja historia.

Eturistiriita (Conflict of interest)

Henkilökohtaisen tai yksityisen edun työtilanteessa aiheuttama periaatteellinen ristiriita, joka rajoittaa tai näyttää rajoittavan päätöksenteon objektiivisuutta.

Hallintoelin (Governing Body)

Henkilöt tai organisaatiot, jotka museon toiminnan valtuuttavan säädöksen mukaan ovat vastuussa toiminnan jatkuvuudesta, strategisesta kehittämisestä ja rahoittamisesta.

Kaupankäynti (Dealing)

Esineiden myyminen ja ostaminen henkilön tai instituution hyödyksi.

Konservaattori (Conservator-Restorer)

Museon palveluksessa oleva tai siitä riippumaton henkilö, jolla on pätevyys kulttuuriomaisuuden tekniseen tutkimiseen, säilyttämiseen, konservointiin ja restaurointiin. Ks. lähemmin ICOM News 39 (1), s. 5–6 (1986).

Kulttuuriperintö (Cultural Heritage)

Mikä tahansa asia tai käsite, jolla katsotaan olevan esteettistä, historiallista, tieteellistä tai hengellistä merkitystä.

Laillinen omistusoikeus (Legal title)

Laillinen oikeus johonkin omaisuuteen kyseisessä maassa. Joissakin maissa tämä voi olla myönnetty oikeus, joka ei täytä asianmukaisen huolellisuuden (due diligence) vaatimuksia omaisuuden alkuperän selvittämisen suhteen.

Luonnonperintö (Natural Heritage)

Mikä tahansa luontoon kuuluva asia, ilmiö tai käsite, jolla katsotaan olevan tieteellistä tai henkistä merkitystä.

Museo¹ (Museum)

Museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi; on avoinna yleisölle; hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään.

Museoammattilainen¹ (Museum professional)

Museoammattilaisia ovat museoissa tai muissa ICOMin säännöissä (kohta 2:1–2) mainituissa instituutioissa työskentelevät henkilöt (myös palkatonta työtä tekevät), jotka ovat saaneet koulutuksen alalle tai omaavat vastaavat käytännön taidot museon hallintoon ja toimintoihin liittyvillä aloilla. Museoammattilaisia ovat myös itsenäisesti työskentelevät henkilöt, jotka noudattavat ICOMin eettisiä sääntöjä ja tekevät työtä museoille tai yllä mainitun kaltaisille instituutioille. Museoammattilaisia eivät ole henkilöt, jotka mainostavat tai myyvät museoiden ja museopalveluiden tarvitsemia kaupallisia tuotteita ja välineitä.

Proveniensi (Provenance)

Esineen ja sen omistussuhteiden täysi historia, sen löytymisestä tai valmistuksesta nykypäivään, minkä perusteella sen aitous tai omistajuus voidaan määritellä.

Pätevä omistusoikeus (Valid title)

Kiistämätön omistusoikeus, jonka perustana on esineen provenienssin täysi tuntemus sen löytymisestä tai valmistuksesta alkaen.

Tuloa tuottava toiminta (Income-generating activities)

Toimet joiden tarkoitus on tuottaa rahallista hyötyä tai voittoa instituutiolle.

Voittoa tavoittelematon organisaatio (Non-profit organization)

Rekisteröity yhteisö, kaupparekisteriin merkitty tai merkitsemätön, jonka tulot (mukaan lukien ylijäämä tai voitto) käytetään yksinomaan kyseisen yhteisön ja sen toiminnan hyväksi. (Englanniksi käytetään myös ilmaisua Not for profit.)

Vähimmäisvaatimus (Minimum Standard)

Vaatimustaso, johon kaikkien museoiden ja niiden henkilökunnan voi kohtuullisesti odottaa pyrkivän. Tietyillä mailla on omat määritelmänsä vähimmäisvaatimuksista.

¹ Määritelmät sanoille Museo ja Museoammattilainen ovat väliaikaisia ja tarkoitettu näiden eettisten sääntöjen tulkitsemiseen. ICOMin säännöissä olevat määritelmät ovat voimassa kunnes sääntöjen uudistaminen on saatettu päätökseen.

ICOM:IN EETTINEN KOMITEA 2001-2004

(ICOM Ethics Committee)

Puheenjohtaja

Geoffrey Lewis, Iso-Britannia

Jäsenet

Gary Edson, Yhdysvallat

Byung-mo Kim, Korean tasavalta

Per Kåks, Ruotsi

Pascal Makambila, Kongo (vuodesta 2002)

Jean-Yves Marin, Ranska

Bernice Murphy, Australia (vuoteen 2002)

Tereza Scheiner, Brasilia

Shaje'a Tshiluila, Kongon demokraattinen tasavalta

Michel Van-Praët, Ranska

LIITE: MUSEOALAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

- Muinaismuistolaki 295/1963

- Museolaki 729/1991, 2005

- Laki museolain muuttamisesta 1166/1996, 644/1998

- Museoasetus 1312/1992
- Laki Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta 1276/1994
- Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 115/1999
- Asetus kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 189/1999
- Rakennuslaki 370/1958
- Rakennussuojelulaki 60/1985 (muutokset 61/1985, 1152/1993, 73/1995, 703/1995, 151/1999)
- Rakennussuojeluasetus 783/1988
- Maankäyttö ja rakennuslaki 132/1999 (muutokset 99/2000, 122/2001)
- Asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta 480/1985
- Tekijänoikeuslaki 404/1961 (muutokset 669/1971, 648/1974, 897/1980, 960/1982, 442/1984, 578/1894, 54/1986, 309/1987, 34/1991, 446/1995)
- Tekijänoikeusasetus 574/1995
- Henkilötietolaki 523/1999
- Laki taiteen edistämisen järjestelystä 328/1967
- Kirkkolaki 1054/1993
- Asetus vapaasta sivistystyöstä 805/1998

EU-lainsäädäntö:

- Kulttuuriesineiden viennistä annettu neuvoston asetus 3911/92

Kansainväliset sopimukset:

- Euroopan kulttuuriyleissopimus 6/1970
- Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnönsuojelusta koskeva yleissopimus 19/1987
- Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus 10/1992
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä siihen liittyvä lisäpöytäkirja 92-93/1994
- Tarkastettu eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta 26/1995
- Unitdroit ´n yleissopimus varastetuista ja laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä 94/1999
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi 1999

Maastavientiin liittyvät määräykset on julkaistu Museoviraston julkaisussa Kulttuuriesineiden maastavienti, Utförsel och export av kulturföremål, Export of Cultural Goods, 2003.

Yhteystiedot

ICOM - Suomen komitea ry
 Eero Ehanti
 Suomen kansallismuseo
 PL 913
 00101 Helsinki
 Puh. +358 (0)295 33 6139
eero.ehanti@kansallismuseo.fi

Sihteeri ja jäsenasiat

Wiktoriina Hurskainen
Museovirasto
Sturenkatu 4
00510 Helsinki
Puh. +358 (0)40 128 6013
icom.finland.info@gmail.com

- [Etusivu](#)
  - [Toiminta](#)
  - [Jäseneksi liittyminen](#)
  - [Museotyön eettiset säännöt](#)
  - [Hallitus](#)
-

Copyright © ICOM - Suomen komitea ry

[Suomeksi](#) | [På Svenska](#) | [In English](#)

ICOM international
council
of museums
Finland

Museotyön eettiset säännöt

SISÄLLYSLUETTELO

ESIPUHE

SUOMENKIELISEN LAITOKSEN ESIPUHE

JOHDANTO

[Museotyön eettisten sääntöjen asema](#)

Museoiden vähimmäisvaatimukset

Museotyön eettisten sääntöjen käännökset

1. MUSEOT SÄILYTTÄVÄT, TULKITSEVAT JA EDISTÄVÄT IHMISKUNNAN LUONNON- JA KULTTUURIPERINTÖÄ

Institutionaalinen asema

Aineelliset voimavarat

Taloudelliset voimavarat

Henkilökunta

2. MUSEOT YLLÄPITÄVÄT KOKOELMIAAN YHTEISKUNNAN JA SEN KEHITYKSEN HYVÄKSI

Kokoelmien hankkiminen

Poistot kokoelmista

Kokoelmista huolehtiminen

3. MUSEOILLA ON PRIMAARIAINEISTOA UUDEN TIEDON SAAMISEKSI JA VÄLITTÄMISEKSI

Primaariaineisto

Museokokoelmat ja tutkimus

4. MUSEOT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA LUONNON- JA KULTTUURIPERINNÖN ARVOSTAMISEEN, YMMÄRTÄMISEEN JA SUOJELUUN

Näyttelyt

Muut keinot

5. MUSEOIDEN VOIMAVARAT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA MUILLE JULKISILLE PALVELUILLE

Tunnistuspalvelut

6. MUSEOT TOIMIVAT LÄHEISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ NIIDEN YHTEISÖJEN KANSSA, JOISTA NIIDEN KOKOELMAT OVAT PERÄISIN JA JOITA NE PALVELEVAT

Kokoelmien alkuperä

Kunnioitus yhteisöjä kohtaan

7. MUSEOT TOIMIVAT LAINMUKAISESTI

Juridiset puitteet

8. MUSEOT TOIMIVAT AMMATTITAITOISESTI

Ammatillinen käyttäytyminen

Eturistiriidat

SANASTO

ICOM:IN EETTINEN KOMITEA 2001-2004

LIITE: MUSEOALAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

ESIPUHE

Tämä versio ICOMin Museotyön eettisistä säännöistä on kuuden vuoden uusimistyön tulos. Aikaisempien sääntöjen perusteellinen toimittaminen nykyistä käytäntöä vastaaviksi johti vuonna 2001 ilmestyneeseen, uusittuun mutta rakenteellisesti entisen kaltaiseen versioon. Kuten tuolloin ennakoitiin, säännöt on nyt muotoiltu kokonaan uudelleen museoammatin tarpeiden mukaan ja ne perustuvat ammatin peruskäytäntöihin. Sääntöjen päämääränä on toimia yleisenä eettisenä ohjenuorana.

ICOM:in jäsenistö on käynyt säännöt kolme kertaa läpi. Ne hyväksyttiin ICOMin 21. yleiskokouksessa Soulissa 2004 suosiosoituksin.

Asiakirjan tavoite on palvella yhteiskuntaa, yhteisöä, yleisöä ja sen eri ryhmiä yhtä lailla kuin museotyöntekijöiden ammattitaitoa. Uusi jäsentely on muuttanut tekstin rakennetta keskittymällä avainkohtiin ja käyttämällä lyhyempiä kappaleita. Kokonaan uusia asioita on vähän. Ne löytyvät kappaleesta 2.11 ja periaatteista kohdissa 3, 5 ja 6.

Museotyön eettiset säännöt tarjoavat ammatillisen toimintamallin keskeisellä julkisen toiminnan alueella, jolla kansallinen lainsäädäntö on vaihteleva ja epäyhtenäinen. Ne asettavat käyttäytymiselle ja toiminnalle vähimmäisvaatimukset, joihin museoiden ammatillinen henkilökunta voi pyrkiä kaikkialla maailmassa. Samalla ne määrittelevät, mitä yleisö voi odottaa museoiden henkilökunnalta.

ICOM julkaisi vuonna 1970 kokoelmien kartuttamista koskevan säännösten (Ethics of Acquisition), jota seurasi vuonna 1986 täydennetty eettinen säännöstö (Code of Professional Ethics). Tämä asiakirja, samoin kuin väliaikainen versio vuodelta 2001, on suuressa kiitollisuudenvelassa tuolle varhaiselle valmistelutyölle. Sääntöjen uudistamisen ja uuden rakenteen takana ovat kuitenkin ensisijaisesti olleet eettisen komitean (ICOM Ethics Committee) nykyiset jäsenet, jotka ovat osallistuneet kokouksiin sekä paikan päällä että sähköpostin välityksellä. Totean kiitollisuudella heidän sitoutuneen sääntöjen uudistamistyöhön ja sovittuun aikatauluun.

Edeltäjiensä tavoin nykyiset eettiset säännöt sisältävät yleismaailmalliset vähimmäisvaatimukset, joiden pohjalta kansalliset ja ammattiryhmät voivat rakentaa omat vaatimuksensa. ICOM rohkaisee kehittämään eettisiä sääntöjä, jotka vastaavat kansallisia ja ammattiryhmien tarpeita, ja ottaa niitä mieluusti vastaan. Ne voi lähettää ICOMin pääsihteerille osoitteeseen: Maison de l'UNESCO, 1 rue Miollis, 75732 Paris Cedex 15, France. E-mail: secretariat@icom.museum.

Geoffrey Lewis

Eettisen komitean puheenjohtaja

SUOMENKIELISEN LAITOKSEN ESIPUHE

ICOMin Museotyön eettiset säännöt ovat vuosien varrella vakiintuneet tärkeäksi työkaluksi museoissa Suomessa ja kansainvälisesti. Nykyisin ne julkaistaan virallisesti kolmella kielellä englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. Kansalliset komiteat erityisesti Euroopassa ovat kääntäneet säännöt omille kielilleen.

ICOM - Suomen komitea julkaisi ensimmäiset suomenkieliset säännöt vuonna 1989 (Ohjenuora, Museotyön eettiset periaatteet). Ne olivat suomalaisiin olosuhteisiin tehdyt ohjeet, joiden valmistelu oli aloitettu jo vuonna 1983 perustetussa työryhmässä. Niissä oli huomioitu 1986 hyväksytty Code of Professional Ethics. Vuonna 2001 julkaistiin uusi suomennos (Museotyön ammattieettiset ohjeet), joka oli käännös samana vuonna hyväksytyistä uusituista säännöistä.

Käsissänne on nyt kolmas suomenkielinen versio, Soulin yleiskokouksen hyväksymät, uudelleen kirjoitetut säännöt. Säännöt ovat käännös englanninkielisestä alkuperäistekstistä. ICOM - Suomen komitean hallitus hyväksyi käännöksen 6.9.2005 pidetyssä kokouksessa. Käännöstyön on tehnyt, kuten edelliselläkin kerralla, dosentti Tuukka Talvio. ICOMin puolesta haluan kiittää häntä lämpimästi tästä merkittävästä työstä suomalaisen museokentän hyväksi. Kääntäjä on puolestaan pyytänyt välittämään kiitoksensa ICOMin hallitukselle paneutumisesta käännökseen ja saamastaan avusta.

Till våra svenskspråkiga medlemmar rekommenderas den svenska översättningen av ICOMs etiska regler som Svenska ICOM har publicerat 2005 och som finns på deras hemsida <http://sweden.icom.museum>.

Ebba Brännback

Puheenjohtaja

ICOM – Suomen komitea ry

JOHDANTO

Museotyön eettisten sääntöjen asema

Nämä Museotyön eettiset säännöt on laatinut Kansainvälinen museoneuvosto ICOM (International Council of Museums). Kyseessä on järjestön ohjesäännöissä mainittu eettinen säännöstö, joka heijastaa kansainvälisen museoyhteisön yleisesti hyväksymiä periaatteita. ICOMin jäsenyys ja jäsenmaksun vuosittainen suorittaminen ovat osoitus Museotyön eettisten sääntöjen hyväksymisestä.

Vähimmäisvaatimukset museoille

Nämä säännöt on nähtävä vähimmäisvaatimuksina museoille. Ne on esitetty sarjana periaatteita, joiden tukena ovat tavoittelemisen arvoisen ammatillisen käytännön ohjeet. Joissakin maissa vähimmäisvaatimukset määritellään laissa tai hallinnollisissa säädöksissä. Eräissä maissa vähimmäisvaatimuksia koskeva neuvonta ja niiden vahvistaminen puolestaan perustuvat arviointimenettelyyn. Missä mittapuita ei ole määritelty, ICOMin sihteeristö, kansallinen komitea tai asianomainen kansainvälinen komitea voivat antaa ohjeita. Tarkoituksena on myös, että yksittäiset valtiot ja museoalan erityisorganisaatiot voisivat käyttää näitä sääntöjä perustana kehittäessään omia normejaan.

Museotyön eettisten sääntöjen käännökset

Museotyön eettiset säännöt julkaistaan kolmena versiona: englanniksi, ranskaksi ja espanjaksi. ICOM toivottaa tervetulleiksi käännökset muillekin kielille. Käännöstä voidaan kuitenkin pitää virallisena vain, jos sen on hyväksynyt vähintään yksi kansallinen komitea maassa, jossa kyseistä kieltä puhutaan, normaalisti ensimmäisenä kielenä. Jos samaa kieltä puhutaan useammassa kuin yhdessä maassa, muidenkin samankielisten maiden komiteoiden mielipidettä olisi tiedusteltava. On myös todettava virallisen käännöksen vaativan tekijältään sekä kielellistä että ammatillista pätevyyttä. Käännöksen pohjana oleva kieli samoin kuin kyseessä olevat kansalliset komiteat on mainittava. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan rajoita sääntöjen tai niiden osien kääntämistä kasvatuksellisiin tai opiskelutarkoituksiin.

1. MUSEOT SÄILYTTÄVÄT, TULKITSEVAT JA EDISTÄVÄT IHMISKUNNAN LUONNON- JA KULTTUURIPERINTÖÄ

Periaate

Museot ovat vastuussa aineellisesta ja aineettomasta luonnon- ja kulttuuriperinnöstä. Hallintoelimet sekä museoiden strategisesta johdosta ja valvonnasta vastaavat henkilöt ovat velvollisia suojelemaan ja edistämään tätä perintöä ja siihen kohdistettuja inhimillisiä, aineellisia ja taloudellisia voimavaroja.

Institutionaalinen asema

1.1 Asiakirjat

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on kirjallinen ja julkistettu perustamisasiakirja, ohjesääntö tai muu julkinen asiakirja, joka on sopusoinnussa kansallisen lainsäädännön kanssa ja ilmaisee selkeästi museon laillisen aseman, tarkoituksen sekä pysyvän ja epäkaupallisen luonteen.

1.2 Museon tehtävän, pyrkimyksien ja menettelytapojen ilmaiseminen

Hallintoelimen on laadittava ja julkistettava selonteko, josta käy ilmi museon tehtävä, pyrkimys ja menettelytavat sekä hallintoelimen rooli ja kokoonpano, ja toimittava sen mukaisesti.

Aineelliset voimavarat

1.3 Toimitilat

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museolla on asianmukaiset toimitilat, joissa se pystyy hoitamaan tarkoitustaan vastaavat perustoiminnot.

1.4 Saavutettavuus

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että museo ja sen kokoelmat ovat kaikkien kansalaisten saavutettavissa kohtuullisiksi katsottavina aikoina ja säännöllisesti. On etenkin kiinnitettävä huomiota kävijöihin, joilla on erityistarpeita.

1.5 Terveys ja turvallisuus

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että riittäviä terveys-, turva- ja saavutettavuusvaatimuksia noudatetaan sekä henkilökunnan että yleisön suhteen.

1.6 Suoja onnettomuuksilta

Hallintoelimen on kehitettävä ja ylläpidettävä käytäntöjä, jotka suojaavat sekä yleisöä että henkilökuntaa samoin kuin kokoelmia ja muita voimavaroja luonnon ja ihmisen aiheuttamilta onnettomuuksilta.

1.7 Turvallisuusvaatimukset

Hallintoelimen on varmistettava kokoelmille riittävä turvallisuus varkauksien ja vahinkojen varalta näyttelyissä, työ- ja säilytystiloissa sekä kuljetuksien aikana.

1.8 Vakuutus ja takuujärjestelyt

Jos kokoelmat turvataan kaupallisella vakuutuksella, hallintoelimen on huolehdittava siitä, että vakuutus on riittävä ja kattaa myös kuljetettavat ja lainatut esineet sekä muut museon vastuulla olevat esineet. Kun esineiden turvallisuus on järjestetty takuilla, niiden on katettava myös muut kuin museon itsensä omistamat esineet.

Taloudelliset voimavarat

1.9 Rahoitus

Hallintoelimen on turvattava riittävät varat museon toimintojen ylläpitämiseen ja kehittämiseen. Varojen hoidosta on huolehdittava ammattitaitoisesti.

1.10 Tulonhankkimiskeinot

Hallintoelimellä on oltava kirjallinen ohje, joka koskee tulojen hankkimista omatoimisesti tai niiden vastaanottamista ulkopuolisista lähteistä. Tulolähteestä riippumatta museoiden pitää pystyä valvomaan ohjelmansa, näyttelyidensä ja toimintojensa sisältöä ja riippumattomuutta. Tulonhankintakeinot eivät saa olla ristiriidassa instituution tai sen yleisön normien kanssa. (Ks. 6.6)

Henkilökunta

1.11 Museo työnantajana

Hallintoelimen on huolehdittava siitä, että kaikki henkilökohtaa koskevat toimet noudattavat museon sovittuja menettelytapoja sekä asianmukaisia ja laillisia käytäntöjä.

1.12 Johtajan nimittäminen

Museonjohtajan virkaa täytettäessä hallintoelimen on otettava huomioon ne tiedot ja taidot, joita tehtävän pätevä hoitaminen edellyttää. Näihin ominaisuuksiin kuuluvat riittävä koulutus, ammatillinen kokemus ja Museotyön eettisten sääntöjen kunnioittaminen.

1.13 Hallintoelinten saavutettavuus

Museonjohtavan on oltava suoraan vastuussa asianomaisille hallintoelimille ja hänellä on oltava mahdollisuus olla niihin suoraan yhteydessä.

1.14 Museohenkilökunnan pätevyys

Palkatulta henkilökunnalta on edellytettävä pätevyyttä huolehtia kaikista työhön liittyvistä velvollisuuksista. (Ks. 2.18; 2.24; 8.12)

1.15 Henkilökunnan kouluttaminen

Tehokkaan työvoiman ylläpitämiseksi on kaikille museotyöntekijöille pyrittävä järjestämään riittävät mahdollisuudet jatko-opiskeluun ja ammatilliseen kehittymiseen.

1.16 Eettiset ristiriidat

Hallintoelimen ei koskaan pidä vaatia museohenkilökuntaa toimimaan tavalla, joka on ristiriidassa Museotyön eettisten sääntöjen, kansallisen lain tai museoalan muiden eettisten erityissäännösten kanssa.

1.17 Museohenkilökunta ja vapaaehtoistyöntekijät

Hallintoelimen tulee laatia vapaaehtoistyöskentelyä koskevat kirjalliset ohjeet, jotka edistävät myönteisten suhteiden kehittymistä vapaaehtoistyöntekijöiden ja museoammattilaisten välille.

1.18 Vapaaehtoistyöntekijät ja etiikka

Hallintoelimen tulee huolehtia siitä, että vapaaehtoistyöntekijät ovat täysin perillä Museotyön eettisistä säännöistä ja muista asiaan kuuluvista säännöistä ja laeista sekä museotyössään että yksityisessä toiminnassaan.

2. MUSEOT YLLÄPITÄVÄT KOKOELMIAAN YHTEISKUNNAN JA SEN KEHITYKSEN HYVÄKSI

Periaate

Museoilla on velvollisuus hankkia, säilyttää ja edistää kokoelmiaan suojatakseen luonnonperintöä sekä kulttuurillista ja tieteellistä perintöä. Niiden kokoelmat muodostavat merkittävän julkisen perinnön, jolla on erityisasema lain edessä ja jota

kansainvälinen lainsäädäntö suojaa. Tämän julkinen luottamus edellyttää kokoelmien oikeudenmukaista omistamista, pysyvyyttä, dokumentointia, saavutettavuutta ja poistojen suorittamista vastuullisesti.

Kokoelmien hankkiminen

2.1 Kokoelmapolitiikka

Jokaisen museon hallintoelimen tulee laatia ja julkistaa kirjallinen toimintaohje, joka koskee kokoelmien hankkimista, hoitamista ja käyttöä. Siinä tulee selvittää kaiken sellaisen aineiston asema, jota ei luetteloida, konservoida tai aseteta näytteille. (Ks. 2.7; 2.8)

2.2 Pätevä omistusoikeus

Mitään esinettä tai näytettä ei pidä ostaa tai lainata, ottaa vastaan lahjana, testamentin perusteella tai vaihdossa, ellei museolla ole täyttä varmuutta sen omistusoikeuden pätevyydestä. Laillinen omistusoikeus siinä maassa, jossa esine parhaillaan on, ei välttämättä takaa pätevää omistusoikeutta.

2.3 Proveniensi ja asianmukainen huolellisuus

Ennen minkään ostettavaksi, lainaksi, lahjaksi, testamentin perusteella tai vaihdossa tarjotun esineen tai näytteen hankkimista on pyrittävä kaikin tavoin varmistamaan, ettei sitä ole hankittu tai viety vastoin lakia alkuperämaastaan tai muusta maasta, jossa se mahdollisesti on omistettu laillisesti (mukaan luettuna maa, jossa museo sijaitsee). Asianmukaista huolellisuutta on noudatettava esineen koko historian selvittämiseksi siitä lähtien, kun se on löydetty tai valmistettu.

2.4 Luvattomista tai epätieteellisistä kenttätöistä peräisin olevat esineet ja näytteet

Museoiden ei tule hankkia esineitä, jos on perusteltua epäillä niiden hankkimiseen liittyvän muistomerkkien, arkeologisten tai geologisten kohteiden, lajien tai asuin ympäristöjen luvaton, epätieteellistä tai tarkoituksellista tuhoamista tai vahingoittamista. Hankintoja ei myöskään tule tehdä, jos löydöt on salattu maan omistajalta tai hallussapitäjältä tai asianmukaisilta viranomaisilta.

2.5 Kulttuurillisesti arkaluontoinen aineisto

Ihmisruumiin jäänteitä ja uskonnollista aineistoa tulee hankkia vain, jos ne voidaan säilyttää turvautusti ja kunnioittavasti. Tämän täytyy tapahtua ammatillisesti pätevällä tavalla. Jos esineet alun perin omistanut yhteisö tai etninen tai uskonnollinen ryhmä tunnetaan, sen etua tai uskomuksia ei saa loukata. (Ks. 3.7; 4.3)

2.6 Suojellut biologiset tai geologiset näytteet

Museoiden ei tule hankkia biologista tai geologista aineistoa, joka on kerätty, myyty tai muulla tavalla välitetty vastoin paikallisia, kansallisia, alueellisia tai kansainvälisiä lakeja tai sopimuksia eläinten ja luonnon suojelusta.

2.7 Elävät kokoelmat

Jos kokoelmiin sisältyy eläviä kasveja tai eläimiä, on erityisesti otettava huomioon niiden alkuperäinen luonnollinen ja sosiaalinen ympäristö samoin kuin paikalliset, kansalliset, alueelliset tai kansainväliset lait ja sopimukset eläinten ja luonnon suojelusta.

2.8 Käyttökokoelmat

Kokoelmapolitiikassa voidaan myös ottaa erityisesti kantaa käyttökokoelmiin, joissa on ensisijaisesti kyse kulttuuristen, tieteellisten tai teknisten prosessien säilyttämisestä tai joissa esineet ja näytteet on hankittu säännöllisesti käsiteltäväksi tai opetustarkoituksessa. (Ks. 2.1)

2.9 Kokoelmapolitiikan ulkopuoliset hankinnat

Julkistetuista periaatteista poikkeavia hankintoja on tehtävä vain poikkeustapauksissa. Tällöin hallintoelimen on otettava huomioon saatavissa olevat asiantuntijoiden mielipiteet ja kaikkien asianomaisten näkökohdat, jotka koskevat esineen tai näytteen merkittävyyttä, sen asemaa kulttuuri- tai luonnonperinnössä ja muiden samanlaista aineistoa keräävien museoiden erityisintressejä. Näidenkään ehtojen tullessa täytetyiksi ei pidä hankkia esineitä, joiden omistusoikeus on kyseenalainen. (Ks. 3.4)

2.10 Hankinnat hallintoelimen tai henkilökunnan jäseniltä

Erityistä varovaisuutta vaaditaan, kun hallintoelimen tai museohenkilökunnan jäsenet, heidän perheenjäsenensä tai heihin läheisessä suhteessa olevat henkilöt tarjoavat esineitä ostettavaksi, lahjoituksina tai verohelpotusta vastaan.

2.11 Museo lopullisena säilytyspaikkana

Museotyön eettiset säännöt eivät estä museoita toimimasta valtuutettuna säilytyspaikkana alkuperältään tuntemattomille esineille, jotka on kerätty laittomasti tai otettu talteen museon lakisääteiseen toimialaan kuuluvalta alueelta.

Poistot kokoelmista

2.12 Lailliset ja muut valtuudet poistamiseen

Jos museolla on lailliset valtuudet poistaa esineitä kokoelmistaan tai kokoelmiin on saatu esineitä joita sillä on oikeus poistaa, lain edellyttämiä ja muita vaatimuksia ja käytäntöjä on noudatettava täydellisesti. Alkuperäiseen saantiin liittyviä määrääviä tai muita rajoituksia on noudatettava, jos ei voida selvästi osoittaa, että rajoitusten noudattaminen on instituutiolle mahdotonta tai oleellisesti haitallista ja niihin voidaan sillä perusteella saada laillista tietä helpotusta.

2.13 Poistot museokokoelmista

Esineen tai näytteen poistaminen museon kokoelmasta edellyttää täyttä ymmärrystä sen merkityksestä, luonteesta (korvattavissa oleva vai ei) ja oikeudellisesta asemasta sekä toimenpiteen mahdollisesti aiheuttamasta julkisen luottamuksen menetyksestä.

2.14 Vastuu poistamisesta

Päätös poistamisesta kuuluu johtoelimelle yhdessä museonjohtajan ja kyseisestä kokoelmasta vastuussa olevan henkilön kanssa. Käyttökokoelmiin voidaan soveltaa erityisjärjestelyjä. (Ks. 2.7; 2.8)

2.15 Menettely kokoelmista poistettujen esineiden kanssa

Jokaisella museolla tulee olla vahvistetut ohjeet, joissa määritellään sallitut keinot poistaa esine pysyvästi kokoelmista lahjoittamalla, siirtämällä, vaihtamalla, myymällä, palauttamalla tai tuhoamalla, ja jotka sallivat omistusoikeuden täyden siirtämisen vastaanottajalle. Kaikki poistamiseen liittyvät päätökset sekä kyseiset esineet ja niitä koskevat toimenpiteet on dokumentoitava täydellisesti. Ohjeissa on myös selvästi edellytettävä, että poistettavaa esinettä tarjotaan ensisijaisesti toiselle museolle.

2.16 Tulot kokoelmien poistamisesta

Museokokoelmia hallitaan yhteiseksi hyväksi eikä niitä tule kohdella realisoitavissa olevana omaisuutena. Kokoelmaesineiden ja näytteiden poistamisesta saatu tulo tai muu hyvitys on käytettävä yksinomaan kokoelman hyväksi, yleensä sen hankintoihin.

2.17 Poistettujen kokoelmien ostaminen

Museon henkilökunnalla ja hallintoelimen jäsenillä, heidän perheenjäsenillään ja muilla heitä lähellä olevilla henkilöillä ei tule olla oikeutta ostaa museon hoidossa olevasta kokoelmasta poistettua esinettä.

Kokoelmista huolehtiminen

2.18 Kokoelman jatkuvuus

Museoiden tulee luoda ja ylläpitää käytäntöjä, jotka takaavat kokoelmien (sekä pysyvien että väliaikaisesti hallussa olevien) ja niihin liittyvän tiedon (oikein talletettuna) saatavuuden julkiseen käyttöön ja säilymisen tuleville sukupolville mahdollisimman hyvin ja turvautusti, ottaen huomioon nykyiset tiedot ja mahdollisuudet.

2.19 Kokoelmavastuun delegoiminen

Ammatillinen vastuu kokoelmista tulee luovuttaa vain henkilöille, joilla on tarvittavat tiedot ja taidot ja joiden työtä ohjataan asianmukaisesti. (Ks. 8.11)

2.20 Kokoelmien dokumentointi

Museokokoelmat on dokumentoitava hyväksytyjen ammatillisten normien mukaisesti. Dokumentaatioon pitää sisältyä esineen täysi identifiointi ja kuvaus sekä tiedot esineen alkuperästä, kunnosta, käsittelystä ja nykyisestä olinpaikasta. Tämä tieto on säilytettävä turvallisesti ja sen täytyy olla löydettävissä hakujärjestelmällä, jonka avulla museon henkilökunta ja muut asianmukaisesti valtuutetut henkilöt pääsevät tietoihin käsiksi.

2.21 Turva katastrofitilanteessa

Erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että kehitetään käytäntöjä suojaamaan kokoelmia aseellisen konfliktin ja muiden ihmisen aiheuttamien tai luonnonkatastrofien sattuessa.

2.22 Kokoelmatietojen tietoturva

Museoiden on estettävä arkaluontoisen henkilökohtaisen tai muun informaation sekä muiden luottamuksellisten asioiden joutuminen yleisön ulottuville kokoelmatietoja julkistettaessa.

2.23 Ehkäisevä konservointi

Ehkäisevä konservointi on tärkeä tekijä museoiden käytännöissä ja kokoelmien hoidossa. Museoammattilaisilla on keskeinen vastuu luoda ja ylläpitää heidän hoidossaan olevia kokoelmia suojelevia olosuhteita säilyttämisessä, näyttelyissä tai kuljettamisen aikana.

2.24 Kokoelmien konservointi

Museoiden tulee huolellisesti valvoa kokoelmien kuntoa jotta havaittaisiin, milloin jokin esine tai näyte tarvitsee konservointia ja alalle pätevyityneen konservaattorin palveluksia. Päämääränä tulee olla esineen tai näytteen kunnan stabiloiminen. Kaikki konservointitoimenpiteet tulee dokumentoida ja niiden tulee olla mahdollisuuksien mukaan peruutettavissa. Kaikki esineeseen tai näytteeseen tehdyt muutokset pitää voida selvästi tunnistaa.

2.25 Elävien eläinten hyvinvointi

Jos museo pitää eläviä eläimiä, sen on kannettava täysi vastuu niiden terveydestä ja hyvinvoinnista. Sen tulee laatia ja saattaa voimaan eläinlääkäriin hyväksymät turvallisuusohjeet, jotka koskevat henkilökunnan ja kävijöiden samoin kuin eläinten turvallisuutta. Geneettisten muutosten tulee olla selvästi tunnistettavissa.

2.26 Museokokoelmien käyttö henkilökohtaisiin tarkoituksiin

Yksityishenkilöillä, mukaan lukien museon henkilökunta ja hallinto sekä heidän perheenjäsenensä ja lähipiiriinsä, ei ole oikeutta ottaa museoesineitä henkilökohtaiseen käyttöön edes lyhytaikaisesti.

3. MUSEOILLA ON PRIMAARIAINEISTOA UUDEN TIEDON SAAMISEKSI JA VÄLITTÄMISEKSI

Periaate

Museot ovat erityisesti vastuussa siitä, että kokoelmissa olevaa primaariaineistoa tutkitaan, siitä huolehditaan ja se on kaikkien saatavissa.

Primaariaineisto

3.1 Kokoelmat primaariaineistona

Museoiden kokoelmapolitiikassa on selvästi ilmaistava kokoelmien merkitys primaariaineistona. Kokoelmapolitiikasta on myös käytävä ilmi, että sitä eivät ohjaa ohimenevät ajatussuuntauksiset tai museokäytännöt.

3.2 Kokoelmien saavutettavuus

Museoilla on erityinen velvollisuus asettaa kokoelmat ja kaikki niihin liittyvä oleellinen tieto saataville niin laajalti kuin mahdollista, ottaen kuitenkin huomioon luottamuksellisuuden ja turvallisuuden asettamat vaatimukset.

Museokokoelmat ja tutkimus

3.3 Kenttätutkimus ja kerääminen

Museo, joka täydentää kokoelmiaan kenttätutkimuksella, on velvollinen noudattamaan akateemisia vaatimuksia sekä sovellettavissa olevia kansallisia ja kansainvälisiä lakeja ja sopimuksia. Kenttätyössä on suhtauduttava kunnioittavasti ja huomioonottavasti paikallisten yhteisöjen näkemyksiin, ympäristöolosuhteisiin ja kulttuurillisiin käytäntöihin sekä kulttuuri- ja luonnonperinnön vaalimiseen.

3.4 Primaariaineiston poikkeukselliset hankinnat

Joissakin hyvin poikkeuksellisissa tapauksissa esine, jolla ei ole provenienssia, voi olla itsessään tieteellisesti niin merkittävä, että sen talteen ottaminen on yleisen edun mukaista. Päätäminen sellaisen esineen hankkimisesta museokokoelmaan kuuluu alan asiantuntijoille, eikä siihen saa liittyä kansallisia tai kansainvälisiä ennakokuluvoja. (Ks. 2.11)

3.5 Tutkimus

Museon henkilökunnan harjoittaman tutkimuksen täytyy liittyä museon tehtävään ja tarkoitukseen, ja sen on noudatettava vakiintuneita laillisia, eettisiä ja akateemisia käytäntöjä.

3.6 Destruktiivinen analyysi

Kun suoritetaan destruktiivisia analyyseja, jossa aineistoa tuhoutuu, on kaikki tieto kyseisestä aineistosta, analyysin tuloksesta ja siihen liittyvästä tutkimuksesta ja julkaisuista liitettävä pysyvästi museon luetteloon.

3.7 Ihmisruumiin jäännökset ja uskonnolliset esineet

Ihmisruumiin jäännöksiin ja uskonnolliseen aineistoon kohdistuva tutkimus on suoritettava ammatillisten normien mukaisesti. Jos aineiston alkuperä tunnetaan, on otettava huomioon kyseisen yhteisön, etnisen tai uskonnollisen ryhmän edut ja uskomukset. (Ks. 2.5; 4.3)

3.8 Oikeus tutkimusaineistoon

Kun museon henkilökunta valmistele aineistoa esittelemistä varten tai dokumentoidakseen kenttätutkimuksia, on kaikista työhön liittyvistä oikeuksista oltava selvä sopimus työstä maksavan museon kanssa.

3.9 Asiantuntemuksen jakaminen

Museoammattilaisilla on velvollisuus jakaa tietonsa ja kokemuksensa työtovereiden sekä kyseisten alojen tutkijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Heidän tulee kunnioittaa niitä, joilta he ovat oppinsa saaneet, tunnustaa opettajiensa osuus ja välittää eteenpäin uudet toimintamenetelmänsä ja kokemuksensa, jotka voivat olla toisille hyödyksi.

3.10 Museoiden ja muiden instituutioiden välinen yhteistyö

Museoiden henkilökunnan tulee tunnustaa ja hyväksyä tarve yhteistyöhön ja neuvonpitoon sellaisten instituutioiden kanssa, joilla on yhtenevät intressit ja keräämiskäytännöt. Tämä koskee erityisesti ylempiä oppilaitoksia ja muita julkisia laitoksia, joissa tehtävä tutkimus saattaa synnyttää tärkeitä kokoelmia, joiden pitkäaikaisesta säilymisestä ei ole takuita.

4. MUSEOT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA LUONNON- JA KULTTUURIPERINNÖN ARVOSTAMISEEN, YMMÄRTÄMISEEN JA SUOJELUUN

Periaate

Museoilla on tärkeä velvollisuus kehittää kasvatuksellista rooliaan ja houkuttaa laajempia yleisöjä siitä yhteisöstä tai ryhmästä ja siltä seudulta, jota ne palvelevat. Vuorovaikutus yhteisön kanssa ja sen kulttuuriperinnön vaaliminen muodostavat oleellisen osan museon kasvatuksellisesta tehtävästä.

Näyttelyt

4.1 Näyttelyt ja erityistoiminnot

Perus- ja tilapäisnäyttelyiden, sekä fyysisten että elektronisten, on oltava sopusoinnussa museon tehtävän, toimintatapojen ja tarkoituksen kanssa. Ne eivät saa olla ristiriidassa kokoelmien laadun kanssa tai vaarantaa niiden hoitamista ja säilyttämistä.

4.2 Näyttelyesineiden tulkitseminen

Museoiden on huolehdittava siitä, että näyttelyissä tarjottu tieto on perusteltua ja tarkkaa ja käsittelee soveliaasti esiteltäviä ryhmiä tai uskomuksia.

4.3 Arkaluonteisen aineiston esitteleminen

Ihmisruumiin jäännökset ja uskonnollista merkitystä omaava aineisto on asetettava näytteille tavalla, joka vastaa ammatillisia vaatimuksia ja ottaa huomioon – mikäli esineiden alkuperä tunnetaan - sen yhteisön, etnisen tai uskonnollisen ryhmän edut ja uskomukset, jolta esineet ovat peräisin. Niiden esittelemisessä on osoitettava suurta tahdikkuutta ja kunnioitettava kaikille kansoille yhteisiä käsityksiä inhimillisestä arvokkuudesta.

4.4 Esineen poistaminen näyttelystä

Jos yhteisö, jonka parista näytteillä oleva ihmisruumiin jäännös tai uskonnollista merkitystä omaava esine on peräisin, pyytää kyseisen aineiston poistamista näyttelystä, on asia käsiteltävä viipymättä, kunnioittavasti ja hienotunteisesti. Sama koskee pyyntöjä aineiston palauttamisesta. Museolla on oltava selvästi määritelty toimintatapa tällaisten pyyntöjen käsittelyssä.

4.5 Provenienssia vailla olevan aineiston esittely

Museoiden tulee välttää asettamasta näytteille tai muuten hyödyntämästä aineistoa, jonka alkuperä on kyseenalainen tai tuntematon. Niiden tulee tiedostaa, että tämä voidaan tulkita kulttuuriomaisuuden laittoman kaupan hyväksymiseksi ja rohkaisemiseksi.

Muut keinot

4.6 Julkaiseminen

Museoiden julkaiseman tiedon, tapahtui se millä keinoin hyvänsä, tulee olla perusteltua, tarkkaa ja ottaa vastuullisesti huomioon esiteltävät akateemiset alat, yhteisöt tai uskomukset. Museon julkaisujen ei tule olla ristiriidassa instituution normien kanssa.

4.7 Jäljenteet

Museoiden tulee suhtautua kunnioittavasti niihin kokoelmissa oleviin esineisiin, joista valmistetaan replikoita, jäljenteitä tai kopioita. Kaikissa valmistetuissa tuotteissa tulee olla pysyvä merkintä, että kyseessä on jäljennös.

5. MUSEOIDEN VOIMAVARAT TARJOAVAT MAHDOLLISUUKSIA MUILLE JULKISILLE PALVELUILLE

Periaate

Museoilla on käytössään suuri määrä erikoisosaamista, taitoa ja aineellisia resursseja, joilla on laajalti käyttöä myös museon ulkopuolella. Tämä saattaa johtaa museon toiminnan laajenemiseen resursseja jakamalla tai palveluja tarjoamalla. Näin toimittaessa on huolehdittava, että museon alkuperäistä tehtävää ei vaaranneta.

Tunnistuspalvelut

5.1 Laittomasti hankittujen esineiden tunnistaminen

Jos museo tarjoaa tunnistuspalveluja, toiminnan ei tule synnyttää mielikuvaa, että museo hyötyy tällaisesta toiminnasta suoraan tai epäsuorasti. Jos esineen voidaan olettaa tai epäillä olevan laittomasti tai luvottomasti hankittu, luovutettu, tuotu maahan tai viety maasta, sen tunnistamista tai aitouden toteamista ei pidä julkistaa ennen kuin asianomaisiin viranomaisiin on oltu yhteydessä.

5.2 Aitouden toteaminen ja arviointi

Arviointeja voidaan suorittaa museokokoelmien vakuutusarvon määrittämiseksi. Arvioita muiden esineiden rahallisesta arvosta tulisi antaa vain toisten museoiden tai oikeudellisten, hallinnollisten tai muiden viranomaisten pyynnöstä. Silloin kun museo on hyödynsaaja, esineen tai näytteen arviointi on annettava puolueettoman tahon suoritettavaksi.

6. MUSEOT TOIMIVAT LÄHEISESSÄ YHTEISTYÖSSÄ NIIDEN YHTEISÖJEN KANSSA, JOISTA NIIDEN KOKOELMAT OVAT PERÄISIN JA JOITA NE PALVELEVAT

Periaate

Museokokoelmat heijastavat niiden yhteisöjen kulttuuri- ja luonnonperintöä, joista esineet ovat peräisin. Ne eivät ole tavallista omaisuutta vaan niillä voi olla suuri merkitys kansalliselle, alueelliselle, paikalliselle, etniselle, uskonnolliselle tai poliittiselle identiteetille. Tämä on tärkeä huomioida museon toimintatavoissa.

Kokoelmien alkuperä

6.1 Yhteistyö

Museoiden tulee edistää tiedon, dokumentoinnin ja kokoelmien jakamista museoiden ja kulttuuri-instituutioiden kanssa niissä maissa ja yhteisöissä, joista sen kokoelmat ovat peräisin. On myös pyrittävä kehittämään yhteistyötä sellaisten maiden tai alueiden museoiden kanssa, jotka ovat menettäneet merkittävä osan perinnöstään.

6.2 Kulttuuriomaisuuden palauttaminen

Museoiden tulee olla valmiita osallistumaan keskusteluun kulttuuriomaisuuden palauttamisesta alkuperämaahan. Palauttamisen täytyy tapahtua puolueettomasti ja perustua tieteellisiin, ammatillisiin ja humanitaarisiin periaatteisiin. Lisäksi on otettava huomioon paikallinen, kansallinen ja kansainvälinen lainsäädäntö.

6.3 Kulttuuriomaisuuden luovuttaminen takaisin

Kun alkuperämaa tai -kansaa vaatii saada takaisin esineen tai näytteen, jonka voi osoittaa olevan viety maasta vastoin kansainvälisiä tai kansallisia sopimuksia ja kuuluvan tämän maan tai kansan kulttuuri- tai luonnonperintöön, museon tulee - jos

se on laillisesti mahdollista - ryhtyä nopeasti ja vastuullisesti yhteistyöhön kyseisen esineen tai näytteen luovuttamiseksi takaisin.

6.4 Vallatusta maasta peräisin olevat kulttuuriesineet

Museoiden tulee välttää ostamasta tai muuten hankkimasta kulttuuriesineitä, jotka ovat peräisin vallatuilta alueilta. Lisäksi sen tulee noudattaa kulttuuri- tai luonnonaineistojen maahantuontia, vientiä ja välittämistä sääteleviä lakeja ja sopimuksia.

Kunnioitus yhteisöjä kohtaan

6.5 Paikallisyhteisöt

Jos museon toiminta liittyy paikallisyhteisöön tai sen perintöön, hankintojen tulee perustua harkittuun ja molemminpuoliseen yhteistyöhön, ilman että alkuperäistä omistajaa tai muita tiedonantajia käytetään sopimattomasti hyödyksi. Yhteisön toiveiden on oltava etusijalla.

6.6 Yhteisöllisten toimintojen rahoitus

Kun etsitään rahoitusta toiminnoille, joissa paikallinen yhteisö on mukana, sen etuja ei saa vahingoittaa. (Ks. 1.10)

6.7 Paikallisyhteisöihin liittyvien kokoelmien käyttö

Paikallisyhteisön parista olevien kokoelmien käyttö vaatii museolta inhimillisen arvokkuuden ja kulttuuriperinnön kunnioittamista. Sen tulee edistää ihmisten hyvinvointia, yhteiskunnallista kehitystä, suvaitsevaisuutta ja ihmisarvon kunnioittamista, sekä monipuolista sosiaalista, kulttuurista ja kielellistä ilmaisutapaa. (Ks. 4.3)

6.8 Tukiorganisaatiot

Museoiden tulee pyrkiä saamaan aikaan suotuisa ilmapiiri yhteisön tuelle (esim. ystäväyhdistykset ja muut tukiorganisaatiot), tunnustaa yhteisön avun merkitys ja edistää sopusointuisia suhteita yhteisön ja museohenkilökunnan välillä.

7. MUSEOT TOIMIVAT LAINMUKAISESTI

Periaate

Museon täytyy noudattaa täydellisesti kansainvälisiä, alueellisia, kansallisia ja paikallisia lakeja ja sopimuksia. Sen lisäksi museon hallintoelimen täytyy noudattaa museoon, sen kokoelmiin tai toimintoihin liittyviä voimassa olevia ehtoja ja velvollisuuksia.

Juridiset puitteet

7.1 Kansallinen ja paikallinen lainsäädäntö

Museoiden tulee noudattaa kaikkia kansallisia ja paikallisia lakeja ja kunnioittaa myös muiden valtioiden lakeja sikäli kuin ne koskevat sen toimintaa.

7.2 Kansainväliset säädökset

Museoiden tulee tunnustaa seuraavat kansainväliset säädökset, joiden pohjalta ICOMin eettisiä sääntöjä on tulkittava:

UNESCO:n yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemiseksi aseellisen konfliktin sattuessa (Haagin yleissopimus, 1. protokolla 1954 ja 2. protokolla 1999); UNESCO:n yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi (1970); Yleissopimus kansainvälisestä kaupasta uhanalaisilla kasvi- ja eläinlajeilla (1973); YK:n yleissopimus biologisesta monimuotoisuudesta (1992); Unidroit'n yleissopimus varastetuista tai laittomasti maasta viedyistä kulttuuriesineistä (1995); UNESCO:n yleissopimus vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelemisesta (2001); UNESCO:n yleissopimus aineettoman kulttuuriperinnön suojelemisesta (2003).

8. MUSEOT TOIMIVAT AMMATTITAITOISESTI

Periaate

Museoammattilaisten tulee noudattaa yleisesti hyväksytyjä normeja ja lakeja ja pitää yllä ammattikuntansa arvoa ja kunniaa. Heidän ei pidä sallia laitonta tai epäeettistä ammatillista käytöstä yleisöä kohtaan. Heidän on kaikin tavoin pyrittävä valistamaan ja kasvattamaan yleisöä ammatinsa päämääristä, tarkoituksista ja pyrkimyksistä, jotta julkinen kuva museon työstä yhteiskunnan hyväksi kohentuisi.

Ammatillinen käyttäytyminen

8.1 Säästösten tunteminen

Jokaisen museoammattilaisen on perehdyttävä työtään koskeviin kansainvälisiin, kansallisiin ja paikallisiin säästöksiin ja niiden soveltamistapoihin. Heidän tulee välttää tilanteita, joissa heidän toimintansa voitaisiin tulkita sopimattomaksi.

8.2 Ammatillinen vastuu

Museoammattilaiset ovat velvollisia noudattamaan sen instituution periaatteita ja käytäntöjä, jonka palveluksessa he ovat. Heillä on kuitenkin oikeus vastustaa toimintatapoja, joiden he kokevat vahingoittavan museota tai ammattia ja sen etiikkaa.

8.3 Ammatillinen käyttäytyminen

Lojaalisuus työtovereita ja työnantajana olevaa museota kohtaan on tärkeä ammatillinen velvollisuus ja sen tulee pohjautua koko ammatillista toimintaa koskeviin, perustavalaatuisiin eettisiin periaatteisiin. Museoammattilaisten on noudatettava ICOMin Museotyön eettisiä sääntöjä ja tunnettava myös muut museotyötä koskevat säännöt ja ohjeet.

8.4 Akateemiset ja tieteelliset velvollisuudet

Museoammattilaisten tulee edistää kokoelmiin liittyvän tiedon tutkimusta, säilyttämistä ja käyttöä. Heidän tulee siksi välttää kaikkia toimia ja tilanteita, jotka voisivat johtaa sellaisen akateemisen tai tutkimuksellisen tiedon menetykseen.

8.5 Laittomat markkinat

Museoammattilaisten ei tule edistää, suoraan tai epäsuorasti, luonnon- tai kulttuuriomaisuuden laitonta kauppaa tai laittomia markkinoita.

8.6 Luottamuksellisuus

Museoammattilaisten tulee varjella työssään saamaa luottamuksellista tietoa. Myös museoon tunnistettavaksi tuotuja esineitä koskeva tieto on luottamuksellista eikä sitä saa julkaista tai välittää toiselle instituutiolle tai henkilölle ilman omistajan nimenomaista lupaa.

8.7 Museon ja kokoelmien turvallisuus

Museohenkilökunta ei saa paljastaa luottamuksellista tietoa, joka koskee työtehtävien yhteydessä tutuksi tulleiden museoiden ja yksityisten kokoelmien tai paikkojen turvallisuutta.

8.8 Poikkeukset luottamuksellisuuden vaatimukseen

Luottamuksellisuus ei vaikuta lainmukaiseen velvollisuuteen auttaa poliisia tai muita asiaankuuluvia viranomaisia heidän tutkiessa mahdollisesti varastettua, luvattomasti hankittua tai laittomasti maasta toiseen siirrettyä omaisuutta.

8.9 Henkilökohtainen riippumattomuus

Vaikka museoammattilaisilla on oikeus tiettyyn henkilökohtaiseen riippumattomuuteen, henkilökohtaista liiketoimintaa tai muuta oman edun ajamista ei voi täysin erottaa museossa tehtävästä työstä.

8.10 Ammatilliset suhteet

Museoammattilaisille muodostuu lukuisia ammatillisia suhteita samassa museossa ja sen ulkopuolella työskentelevien kanssa. Heidän odotetaan suorittavan ammatilliset velvollisuutensa muita kohtaan tehokkaasti ja korkeatasoisesti.

8.11 Ammatillinen neuvonpito

On ammatillinen velvollisuus neuvotella samassa museossa tai sen ulkopuolella työskentelevien työtovereiden kanssa, jos museossa saatavilla oleva asiantuntemus ei riitä hyvään päätöksentekoon.

Eturistiriidat

8.12 Lahjat, huomionosoitukset, lainat tai muut henkilökohtaiset edut

Museon työntekijöiden ei tule ottaa vastaan työtehtäviin liittyviä lahjoja, huomionosoituksia, lainoja tai muita henkilökohtaisia etuja. Kohteliaisuusyyt voivat joskus edellyttää lahjojen antamista tai vastaanottamista, mutta tämän tulisi aina tapahtua kyseisen instituution nimissä.

8.13 Työ museon ulkopuolella tai kaupalliset edut

Vaikka museoammattilaisilla on oikeus tiettyyn henkilökohtaiseen riippumattomuuteen, yksityistä liiketointa tai ammatillisen edun tavoittelua ei voi täysin erottaa museossa tehtävästä työstä. Heidän ei tule ottaa vastaan muuta palkattua tointa tai ulkopuolista työtehtävää, joka on tai jonka voidaan ajatella olevan ristiriidassa museon etujen kanssa.

8.14 Kaupankäynti luonnon- tai kulttuuriperinnöllä

Museoammattilaisten ei tule osallistua suoraan tai epäsuorasti kaupankäyntiin (ostamiseen tai myymiseen voitolla) luonnon- tai kulttuuriperinnöllä.

8.15 Yhteistyö kauppiaiden kanssa

Museoammattilaisten ei tule hyväksyä kauppiaalta, huutokaupanpitäjältä tai muulta henkilöltä mitään lahjaa, vieraanvaraisuutta tai muuta palkkiota, jonka kannustimena on ostaa tai luovuttaa museoesineitä, osallistua tai olla osallistumatta julkiseen toimintaan. Museoammattilaisen ei myöskään pidä suositella yleisölle ketään erityistä kauppiasta, huutokaupanpitäjää tai arvioijaa.

8.16 Yksityinen keräileminen

Museoammattilaisten ei tule kilpailla instituutionsa kanssa esineiden hankkimisessa tai missään henkilökohtaisessa keräilytoiminnassa. Henkilökohtaisesta keräilemisestä on tehtävä sopimus museoammattilaisen ja hallintoelimen välillä, ja sitä on noudatettava tunnontarkasti.

8.17 ICOMin nimen ja logon käyttö

ICOMin jäsenillä ei ole oikeutta käyttää nimiä "International Council of Museums" tai "ICOM" tai ICOM-logoa edistääkseen mitään voittoa tuottavaa hanketta tai tuotetta.

8.18 Muut ristiriitatilanteet

Jos yksityishenkilön ja museon välille syntyy jokin muu eturistiriita, museon etujen on oltava ensi sijalla.

SANASTO

Arvioiminen (Appraisal)

Esineen tai näytteen aitouden toteaminen ja arvon määrittäminen. Joissakin maissa sanalla tarkoitetaan tarjotun lahjan arvon määrittämisestä verohelpotusta varten.

Asianmukainen huolellisuus (Due diligence)

Vaatimus, että kaikki mahdollinen tehdään tosiasioiden selvittämiseksi ennen kuin päätetään toimenpiteistä, erityisesti silloin kun kyseessä on ostettavaksi tai käytettäväksi tarjotun esineen alkuperä ja historia.

Eturistiriita (Conflict of interest)

Henkilökohtaisen tai yksityisen edun työtilanteessa aiheuttama periaatteellinen ristiriita, joka rajoittaa tai näyttää rajoittavan päätöksenteon objektiivisuutta.

Hallintoelin (Governing Body)

Henkilöt tai organisaatiot, jotka museon toiminnan valtuuttavan säädöksen mukaan ovat vastuussa toiminnan jatkuvuudesta, strategisesta kehittämisestä ja rahoittamisesta.

Kaupankäynti (Dealing)

Esineiden myyminen ja ostaminen henkilön tai instituution hyödyksi.

Konservaattori (Conservator-Restorer)

Museon palveluksessa oleva tai siitä riippumaton henkilö, jolla on pätevyys kulttuuriomaisuuden tekniseen tutkimiseen, säilyttämiseen, konservointiin ja restaurointiin. Ks. lähemmin ICOM News 39 (1), s. 5–6 (1986).

Kulttuuriperintö (Cultural Heritage)

Mikä tahansa asia tai käsite, jolla katsotaan olevan esteettistä, historiallista, tieteellistä tai hengellistä merkitystä.

Laillinen omistusoikeus (Legal title)

Laillinen oikeus johonkin omaisuuteen kyseisessä maassa. Joissakin maissa tämä voi olla myönnetty oikeus, joka ei täytä asianmukaisen huolellisuuden (due diligence) vaatimuksia omaisuuden alkuperän selvittämisen suhteen.

Luonnonperintö (Natural Heritage)

Mikä tahansa luontoon kuuluva asia, ilmiö tai käsite, jolla katsotaan olevan tieteellistä tai henkistä merkitystä.

Museo¹ (Museum)

Museo on voittoa tuottamaton pysyvä instituutio, joka toimii yhteiskunnan ja sen kehityksen hyväksi; on avoinna yleisölle; hankkii, säilyttää, tutkii, julkaisee ja esittelee – tutkimusta, kasvatusta ja mielihyvää varten – aineellista ja aineetonta todistusaineistoa ihmisistä ja heidän ympäristöstään.

Museoammattilainen¹ (Museum professional)

Museoammattilaisia ovat museoissa tai muissa ICOMin säännöissä (kohta 2:1–2) mainituissa instituutioissa työskentelevät henkilöt (myös palkatonta työtä tekevät), jotka ovat saaneet koulutuksen alalle tai omaavat vastaavat käytännön taidot museon hallintoon ja toimintoihin liittyvillä aloilla. Museoammattilaisia ovat myös itsenäisesti työskentelevät henkilöt, jotka noudattavat ICOMin eettisiä sääntöjä ja tekevät työtä museoille tai yllä mainitun kaltaisille instituutioille. Museoammattilaisia eivät ole henkilöt, jotka mainostavat tai myyvät museoiden ja museopalveluiden tarvitsemia kaupallisia tuotteita ja välineitä.

Proveniensi (Provenance)

Esineen ja sen omistussuhteiden täysi historia, sen löytymisestä tai valmistuksesta nykypäivään, minkä perusteella sen aitous tai omistajuus voidaan määrittää.

Pätevä omistusoikeus (Valid title)

Kiistämätön omistusoikeus, jonka perustana on esineen provenienssin täysi tuntemus sen löytymisestä tai valmistuksesta alkaen.

Tuloa tuottava toiminta (Income-generating activities)

Toimet joiden tarkoitus on tuottaa rahallista hyötyä tai voittoa instituutiolle.

Voittoa tavoittelematon organisaatio (Non-profit organization)

Rekisteröity yhteisö, kaupparekisteriin merkitty tai merkitsemätön, jonka tulot (mukaan lukien ylijäämä tai voitto) käytetään yksinomaan kyseisen yhteisön ja sen toiminnan hyväksi. (Englanniksi käytetään myös ilmaisua Not for profit.)

Vähimmäisvaatimus (Minimum Standard)

Vaatimustaso, johon kaikkien museoiden ja niiden henkilökunnan voi kohtuullisesti odottaa pyrkivän. Tietyillä mailla on omat määritelmänsä vähimmäisvaatimuksista.

¹ Määritelmät sanoille Museo ja Museoammattilainen ovat väliaikaisia ja tarkoitettu näiden eettisten sääntöjen tulkitsemiseen. ICOMin säännöissä olevat määritelmät ovat voimassa kunnes sääntöjen uudistaminen on saatettu päätökseen.

ICOM:IN EETTINEN KOMITEA 2001-2004

(ICOM Ethics Committee)

Puheenjohtaja

Geoffrey Lewis, Iso-Britannia

Jäsenet

Gary Edson, Yhdysvallat

Byung-mo Kim, Korean tasavalta

Per Kåks, Ruotsi

Pascal Makambila, Kongo (vuodesta 2002)

Jean-Yves Marin, Ranska

Bernice Murphy, Australia (vuoteen 2002)

Tereza Scheiner, Brasilia

Shaje'a Tshiluila, Kongon demokraattinen tasavalta

Michel Van-Praët, Ranska

LIITE: MUSEOALAA KOSKEVA LAINSÄÄDÄNTÖ

- Muinaismuistolaki 295/1963
- Museolaki 729/1991, 2005
- Laki museolain muuttamisesta 1166/1996, 644/1998
- Museoasetus 1312/1992
- Laki Euroopan talousalueen valtion alueelta laittomasti vietyjen kulttuuriesineiden palauttamisesta 1276/1994
- Laki kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 115/1999
- Asetus kulttuuriesineiden maastaviennin rajoittamisesta 189/1999
- Rakennuslaki 370/1958
- Rakennussuojelulaki 60/1985 (muutokset 61/1985, 1152/1993, 73/1995, 703/1995, 151/1999)
- Rakennussuojeluasetus 783/1988
- Maankäyttö ja rakennuslaki 132/1999 (muutokset 99/2000, 122/2001)
- Asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta 480/1985
- Tekijänoikeuslaki 404/1961 (muutokset 669/1971, 648/1974, 897/1980, 960/1982, 442/1984, 578/1894, 54/1986, 309/1987, 34/1991, 446/1995)
- Tekijänoikeusasetus 574/1995
- Henkilötietolaki 523/1999
- Laki taiteen edistämisen järjestelystä 328/1967
- Kirkkolaki 1054/1993
- Asetus vapaasta sivistystyöstä 805/1998

EU-lainsäädäntö:

- Kulttuuriesineiden viennistä annettu neuvoston asetus 3911/92

Kansainväliset sopimukset:

- Euroopan kulttuuriyleissopimus 6/1970
- Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnönsuojelusta koskeva yleissopimus 19/1987
- Euroopan rakennustaiteellisen perinnön suojelua koskeva yleissopimus 10/1992
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden suojelemisesta aseellisen selkkauksen sattuessa sekä siihen liittyvä lisäpöytäkirja 92-93/1994
- Tarkastettu eurooppalainen yleissopimus arkeologisen perinnön suojelusta 26/1995
- Unitdroit´n yleissopimus varastetuista ja laittomasti maastaviedyistä kulttuuriesineistä 94/1999
- Yleissopimus kulttuuriomaisuuden luvattoman tuonnin, viennin ja omistusoikeuden siirron kieltämiseksi ja ehkäisemiseksi 1999

Maastavientiin liittyvät määräykset on julkaistu Museoviraston julkaisussa Kulttuuriesineiden maastavienti, Utförsel och export av kulturföremål, Export of Cultural Goods, 2003.

Yhteystiedot

ICOM - Suomen komitea ry
Eero Ehanti
Suomen kansallismuseo
PL 913
00101 Helsinki
Puh. +358 (0)295 33 6139
eero.ehanti@kansallismuseo.fi

Sihteeri ja jäsenasiat

Wiktoriina Hurskainen
Museovirasto
Sturenkatu 4
00510 Helsinki
Puh. +358 (0)40 128 6013
icom.finland.info@gmail.com

-
- [Etusivu](#)
  - [Toiminta](#)
  - [Jäseneksi liittyminen](#)
  - [Museotyön eettiset säännöt](#)
  - [Hallitus](#)
-

Copyright © ICOM - Suomen komitea ry

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

